Käesolev tekst on üksnes dokumenteerimisvahend ning sel ei ole mingit õiguslikku mõju. Liidu institutsioonid ei vastuta selle teksti sisu eest. Asjakohaste õigusaktide autentsed versioonid, sealhulgas nende preambulid, on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas ning on kättesaadavad EUR-Lexi veebisaidil. Need ametlikud tekstid on vahetult kättesaadavad käesolevasse dokumenti lisatud linkide kaudu

►B

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) nr 965/2012,

5. oktoober 2012,

millega kehtestatakse lennutegevusega seotud tehnilised nõuded ja haldusmenetlused vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 216/2008

(ELT L 296, 25.10.2012, lk 1)

Muudetud:

		Euroopa Liidu Teataja		
		nr	lehekülg	kuupäev
►M1	Komisjoni määrus (EL) nr 800/2013, 14. august 2013	L 227	1	24.8.2013
►M2	Komisjoni määrus (EL) nr 71/2014, 27. jaanuar 2014	L 23	27	28.1.2014
►M3	Komisjoni määrus (EL) nr 83/2014, 29. jaanuar 2014	L 28	17	31.1.2014
►M4	Komisjoni määrus (EL) nr 379/2014, 7. aprill 2014	L 123	1	24.4.2014
►M5	Komisjoni määrus (EL) 2015/140, 29. jaanuar 2015	L 24	5	30.1.2015
►M6	Komisjoni määrus (EL) 2015/640, 23. aprill 2015	L 106	18	24.4.2015
►M7	Komisjoni määrus (EL) 2015/1329, 31. juuli 2015	L 206	21	1.8.2015
►M8	Komisjoni määrus (EL) 2015/2338, 11. detsember 2015	L 330	1	16.12.2015
►M9	Komisjoni määrus (EL) 2016/1199, 22. juuli 2016	L 198	13	23.7.2016
►M10	Komisjoni määrus (EL) 2017/363, 1. märts 2017	L 55	1	2.3.2017

Parandatud:

►C1 Parandus, ELT L 122, 17.5.2018, lk 36 (2017/363)

▼B

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) nr 965/2012,

5. oktoober 2012,

millega kehtestatakse lennutegevusega seotud tehnilised nõuded ja haldusmenetlused vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 216/2008

▼M4

Artikkel 1

Reguleerimisese ja -ala

1. Käesolevas määruses kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad lennukite, kopterite, õhupallide ja purilennukite käitamise kohta; muu hulgas hõlmavad need eeskirjad mõne teise riigi ohutusjärelevalve alla kuuluvate käitajate selliste õhusõidukite seisuplatsil kontrollimist, mis on maandunud sellise teise riigi lennuväljal, mille territooriumil kohaldatakse aluslepingu sätteid.

2. Peale selle kehtestatakse käesolevas määruses üksikasjalikud eeskirjad sertifikaatide väljaandmise kohta määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 4 lõike 1 punktides b ja c osutatud ning ärilises lennutranspordis kasutatavate õhusõidukite käitajatele, samuti kõnealuste sertifikaatide pikendamise, muutmise, peatamise, kehtetuks tunnistamise või neile piirangute kehtestamise kohta, ning sertifikaadi omanike õigused ja kohustused ning tingimused, mille korral tuleb lennutegevus ohutuse huvides keelata, seda piirata või seada sellele teatavad tingimused.

3. Lisaks kehtestatakse käesolevas määruses üksikasjalikud eeskirjad ja protseduurid, mis on seotud keerukate mootorõhusõidukite äriliste erilendude ja mitteäriliste lendude käitajate, sealhulgas keerukate mootorõhusõidukite mitteäriliste erilendude käitajate deklaratsioonide esitamisega ning nende käitajate üle järelevalve teostamisega.

4. Käesolevas määruses kehtestatakse ka üksikasjalikud eeskirjad tingimuste kohta, mille korral tuleb teatavatele suure riskiga ärilistele erilendudele anda ohutuse huvides välja luba, ning kõnealuste lubade väljaandmise, pikendamise, muutmise, peatamise, tühistamise või neile piirangute kehtestamise kohta.

5. Käesolevat määrust ei kohaldata määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 1 lõike 2 punkti a reguleerimisalasse kuuluva lennutegevuse suhtes.

6. Käesolevat määrust ei kohaldata ankurdatud õhupallide ja õhulaevadega toimuvate lendude ega ankurdatud õhupallide lendude suhtes.

▼B

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „ärilise lennutranspordi lend” – reisijate, lasti või posti transportimine õhusõidukiga tasu eest;

▼B

2) „B-suutlikkusklassi lennukid” – propellermootoriga lennukid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv on kuni üheksa ja mille maksimaalne stardimass on kuni 5 700 kg;

3) „avalikes huvides kasutatav käitamiskoht (PIS)” – koht, mida kasutatakse üksnes avalikes huvides toimuvateks lendudeks;

4) „1. suutlikkusklassi lend” – lend, kus kopter suudab kriitilise mootori rikke korral maanduda katkestatud stardiks kasutatava stardidistantsi piires või jätkata lendu sobiva maandumiskohani, olenevalt sellest, kus rike ilmneb;

▼M1

5) „sooritusel põhinev navigatsioon” – piirkondlik navigatsioon, mis põhineb ATS-marsruudil lendavale, instrumentaallähenemist sooritavale või määratud õhuruumis lendavale õhusõidukile esitatavatel sooritusnõuetel;

▼M3

6) „taksolend” – lennu- ja tööaja piirangute kontekstis ärilise lennutranspordi nõude-tellimuslend lennukiga, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on 19 või vähem;

▼M4

7) „erilend” – mis tahes muu kui ärilise lennutranspordi lend, kus õhusõidukit kasutatakse eritoiminguteks näiteks põllumajanduses, ehituses, fotograafias, seire, vaatlus- ja patrulllendudel ning lennureklaamis;

8) „kõrge riskitasemega äriline erilend” – mis tahes äriline erilend, mis toimub piirkonnas, kus õhusõiduk võib hädaolukorda sattudes ohustada maapinnal asuvaid kolmandaid isikuid, või mis tahes selline äriline erilend, mille puhul lennu toimumise piirkonna pädev asutus on kindlaks määranud, et lennu konkreetsete iseärasuste ja kohaliku toimumiskeskkonna tõttu kujutab see suurt ohtu eelkõige maapinnal asuvatele kolmandatele isikutele;

9) „tutvustuslend” – tasu eest tehtav mis tahes lend, mis hõlmab lühikest lennureisi, mille sertifitseeritud koolitusorganisatsioon või lennuspordi või harrastuslennunduse edendamiseks loodud organisatsioon on korraldanud uute õpilaste või liikmete leidmiseks;

10) „võistluslend” – mis tahes lennutegevus, kus õhusõidukit kasutatakse lennuralliks või -võistlusteks, ning lennutegevus, kus õhusõidukit kasutatakse lennuralliks või -võistlusteks harjutamiseks ning asjaomase lennuralli või võistluse toimumise kohta või sealt tagasi lendamiseks;

▼M4

11) „demonstratsioonlend” – lennutegevus, mida tehakse konkreetselt avalikkuse jaoks korraldatud reklaamitud üritusel näitamiseks või meelelahutuse pakkumiseks, sealhulgas lennutegevus, kus õhusõidukit kasutatakse näidislennuks harjutamiseks ning reklaamitud ürituse toimumise kohta või sealt tagasi lendamiseks.

▼B

►M4 VIII ◄ lisas kasutatavad täiendavad mõisted on sätestatud I lisas.

Artikkel 3

Järelevalvesuutlikkus

1. Iga liikmesriik määrab ühe või mitu üksust liikmesriigi pädevaks asutuseks, millel on määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega hõlmatud isikute ja organisatsioonide sertifitseerimise ja järelevalvega seotud asjaomased volitused ja kohustused.

2. Kui liikmesriik määrab pädevaks asutuseks rohkem kui ühe üksuse, kohaldatakse järgmisi sätteid:

a) iga pädeva asutuse pädevusvaldkondlikud kohustused ja pädevusvaldkonna geograafilised piirid peavad olema selgelt kindlaks määratud ning

b) üksused peavad tegema koostööd, et tagada kõikide määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega hõlmatud isikute ja organisatsioonide tulemuslik järelevalve nende vastavates valdkondades.

3. Liikmesriigid tagavad, et pädeva(te)l asutus(te)l on vajalik suutlikkus teostada kõikide nende järelevalveprogrammiga hõlmatud isikute ja organisatsioonide järelevalvet, sealhulgas piisavad vahendid käesolevas määruses sätestatud nõuete täitmiseks.

4. Liikmesriigid tagavad, et pädeva asutuse töötajad ei täida järelevalveülesandeid juhul, kui tõendatakse, et sellega võib kaasneda otsene või kaudne huvide, eelkõige perekondlike või finantshuvide konflikt.

5. Töötajatel, kelle pädev asutus volitab sertifitseerimis- ja/või järelevalveülesandeid täitma, peab olema õigus täita vähemalt järgmisi ülesandeid:

a) kontrollida asjaomaseid dokumente, andmeid, protseduure ja kõiki muid sertifitseerimis- ja/või järelevalveülesande täitmisega seotud materjale;

b) teha nendest dokumentidest, andmetest, protseduuridest ja muudest materjalidest koopiaid või väljavõtteid;

c) küsida kohapeal suulisi selgitusi;

d) siseneda vajalikesse ruumidesse, käitamiskohtadesse või transpordivahenditesse;

▼B

e) teha auditeid, uurimisi, hindamisi ja kontrolle, sealhulgas õhusõiduki kontrolli seisuplatsil ning etteteatamiseta kontrollkäike;

f) võtta või algatada vajalikke täitemeetmeid.

6. Lõikes 5 loetletud ülesandeid tuleb täita kooskõlas asjaomase liikmesriigi õigusnormidega.

Artikkel 4

Õhusõiduki kontroll seisuplatsil

Teise liikmesriigi ohutusjärelevalve alla kuuluvate käitajate õhusõidukeid kontrollitakse seisuplatsil kooskõlas II lisa RAMP-alajaoga.

Artikkel 5

Lennutegevus

1. Käitajad käitavad õhusõidukit ärilise lennutranspordi lendudeks ainult vastavalt III ja IV lisale.

▼M4

1a. Ärilise lennutranspordiga tegelevad käitajad, kes käitavad selliseid B-suutlikkusklassi lennukite või mittekeerukate kopterite lende, mis algavad ja lõpevad samal lennuväljal / samas käitamiskohas, järgivad III ja IV lisas esitatud nõudeid.

▼B

2. ►M1 ——————— ◄ Käitajad järgivad V lisa asjakohaseid sätteid järgmiste õhusõidukite käitamisel:

a) lennukid ja kopterid, mida kasutatakse järgmisteks lendudeks:

i) sooritusel põhineva navigatsiooni (PBN) lennud;

ii) navigatsiooni miinimumnõuete (MNPS) kohased lennud;

iii) lennud vähendatud kõrgushajutusmiinimumidega (RVSM) õhuruumis;

iv) lennud halva nähtavusega (LVO);

b) ►M1 lennukid, kopterid, õhupallid ja purilennukid ◄, mida kasutatakse ohtlike kaupade veoks;

c) kahemootorilised lennukid, mida ärilises lennutranspordis kasutatakse suurendatud käitamisulatusega lendudeks (ETOPS);

d) kopterid, mida ärilises lennutranspordis kasutatakse öönägemissüsteemi (NVIS) abil käitatavateks lendudeks;

e) kopterid, mida ärilises lennutranspordis kasutatakse ripplastiga lendudeks (HHO), ning

f) kopterid, mida ärilises lennutranspordis kasutatakse kopteri kiirabilendudeks (HEMS).

▼M4

3. Keerukate mootorlennukite ja kopterite käitajad, kes tegelevad mitteäriliste lendudega, tõendavad oma suutlikkust täita õhusõidukite käitamisega seotud kohustusi ja sellekohaste vahendite olemasolu ning järgivad III ja VI lisa sätteid. Õhusõidukite käitamisel mitteärilistel erilendudel järgivad need käitajad III ja VIII lisa sätteid.

4. Muude kui keerukate mootorlennukite ning kopterite, samuti õhupallide ja purilennukite käitajad, kes tegelevad mitteäriliste lendude, sealhulgas mitteäriliste erilendudega, järgivad õhusõidukite käitamisel VII lisa sätteid.

5. Koolitusorganisatsioonid, kelle peamine tegevuskoht on liikmesriigis ning kes on sertifitseeritud määruse (EL) nr 1178/2011 kohaselt, käitavad õhusõidukeid Euroopa Liitu suunduvatel, Euroopa Liidus tehtavatel või Euroopa Liidust väljuvatel õppelendudel vastavalt järgmistele sätetele:

a) keerukate mootorlennukite ja kopterite puhul vastavalt VI lisa sätetele;

b) muude kui keerukate mootorlennukite ja kopterite, samuti õhupallide ja purilennukite puhul vastavalt VII lisa sätetele.

6. Käitajad käitavad õhusõidukit ärilisteks erilendudeks ainult vastavalt III ja VIII lisale.

7. Vahetult enne või pärast erilende või nende ajal toimuvad ning nendega otseselt seotud lennud tehakse lõigete 3, 4 ja 6 kohaselt (nagu on asjakohane). ►M5 Pardal ei tohi peale eesmärgi saavutamiseks vajalike isikute olla muid isikuid, välja arvatud meeskonnaliikmed. ◄

▼B

Artikkel 6

Erandid

▼M4

_____

▼B

►M5 2. Erandina artikli 5 lõikest 1 tuleb määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 4 lõikes 5 osutatud õhusõidukite käitamise korral ärilise lennutranspordi lendudeks käitada lennukeid komisjoni 14. oktoobri 2009. aasta otsuses K(2009) 7633 sätestatud tingimuste kohaselt. ◄ Kõikidest kõnealuses otsuses sätestatud tingimusi mõjutavatest muudatustest teatatakse enne muudatuste rakendamist komisjonile ja Euroopa Lennundusohutusametile (edaspidi „amet”).

Liikmesriik, kes ei kuulu otsuse K(2009) 7633 adressaatide hulka, kuid kes kavatseb kasutada kõnealuses otsuses sätestatud erandit, teavitab enne erandi rakendamist sellest komisjoni ja ametit. Komisjon ja amet hindavad, missugusel määral asjaomane muudatus või erandi kavandatav kasutamine erineb otsuses K(2009) 7633 sätestatud tingimustest või missugusel määral see mõjutab kõnealuse otsuse raames tehtud

▼B

esmast ohutushindamist. Kui hindamine näitab, et muudatus või erandi kavandatav kasutamine ei ole kooskõlas otsuse K(2009) 7633 kohase esmase ohutushindamisega, esitab asjaomane liikmesriik kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 14 lõikega 6 uue eranditaotluse.

▼M10

3. Erandina artiklist 5 ja ilma et see piiraks määruse (EÜ) nr 216/2008 ja komisjoni määruse (EL) nr 748/2012 ([1]) (milles käsitletakse lennulubadega seotud nõudeid) kohaldamist, käitatakse liikmesriikide õiguses sätestatud nõuete kohaselt lende, mida korraldatakse projekteerimis- või tootjaorganisatsioonide õiguste raames õhusõidukitüübi kasutuselevõtuks või ümberehituseks, ja lende, mis ei ole ette nähtud reisijate ega kaupade veoks, vaid õhusõiduki ümberpaigutamiseks uuendamise, remondi, tehnilise kontrolli, inspekteerimise, tarnimise, ekspordi vms eesmärgil.

▼M9

4. Olenemata artiklist 5 võivad liikmesriigid kuni 30. juunini 2018 kooskõlas oma riigisiseste õigusaktidega jätkuvalt nõuda ärilises lennutranspordis kasutatavatelt, avamerelende tegevatelt kopteritelt erilubade olemasolu ning täiendavate nõuete kohaldamist seoses nende käitamisprotseduuride, varustuse, lennumeeskonna kvalifikatsiooni ja koolitusega. Liikmesriigid teavitavad komisjoni ja ametit kõnealuste erilubade suhtes kohaldatavatest täiendavatest nõuetest. Need nõuded ei tohi olla leebemad III ja IV lisas sätestatud nõuetest.

▼M5

4a. Erandina artikli 5 lõigetest 1 ja 6 võib järgmisi muude kui keerukate mootorlennukite ja kopterite, samuti õhupallide ja purilennukite lende käitada vastavalt VII lisale:

▼M4

a) lennud, millega seotud kulud jagatakse eraisikutega, tingimusel et otseseid kulusid jagavad kõik õhusõidukis viibijad, kaasa arvatud piloot, ja et otseseid kulusid jagavate isikute arv ei ole suurem kui kuus;

b) võistluslennud ja näidislennud, tingimusel et kõnealuste lendude tasustamine ei hõlma enamat kui otseste kulude katmist, proportsionaalset panust iga-aastaste kulude kandmisse ning pädeva asutuse poolt kindlaks määratud väärtusega auhindu;

c) tutvustuslennud, langevarjuhüpped, purilennuki pukseerimine või vigurlennud, mida käitab määruse (EL) nr 1178/2011 kohaselt sertifitseeritud koolitusorganisatsioon, mille peamine tegevuskoht asub liikmesriigis, või lennuspordi või harrastuslennunduse edendamiseks loodud organisatsioon, tingimusel et õhusõidukit käitab organisatsioon või seda tehakse kuivrendilepingu alusel, et lennust ei saada organisatsioonist väljaspool jagatavat kasu ja et juhul, kui lennust võtab osa organisatsiooni mittekuuluv liige, moodustab selliste lendude käitamine ainult väikese osa organisatsiooni tegevusest.

([1]) Komisjoni 3. augusti 2012. aasta määrus (EL) nr 748/2012, millega nähakse ette õhusõidukite ja nendega seotud toodete, osade ja seadmete lennukõlblikkuse ja keskkonnaohutuse sertifitseerimise ning projekteerimis- ja tootjaorganisatsioonide sertifitseerimise rakenduseeskirjad (ELT L 224, 21.8.2012, lk 1).

▼M10

5. Kuni 2. septembrini 2017 käsitatakse erandeid, mis on tehtud enne 22. märtsi 2017 kooskõlas määruse (EMÜ) nr 3922/91 artikli 8 lõikega 2 vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 artikli 6 lõikele 5, nagu seda kohaldati enne 22. märtsi 2017, IV lisa (CAT-osa) punkti CAT.POL.A.300 alapunktis a osutatud lubadena. Pärast 2. septembrit 2017 kõnealused erandid ühemootoriliste lennukite käitamise suhtes enam ei kehti.

Kui ajavahemikus 22. märts 2017 kuni 2. september 2017 on kavas muuta kõnealuste õhusõidukite käitamist nii, et see mõjutab eespool nimetatud erandite tingimusi, tuleb komisjoni ja ametit teavitada kavandatavast muudatusest enne selle rakendamist. Komisjon ja amet hindavad kavandatavat muudatust kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 14 lõikega 5.

▼B

6. Olemasolevaid kopterilende avalikes huvides kasutatavasse käitamiskohta / kasutatavast käitamiskohast on lubatud käitada erandina IV lisa punktist CAT POL.H.225, kui avalikes huvides kasutatava käitamiskoha mõõtmete, selle läheduses asuvate takistuste või kopteri enda tõttu ei ole võimalik täita 1. suutlikkusklassi nõudeid. Selliseid lende käitatakse liikmesriikide kindlaks määratud tingimuste kohaselt. Liikmesriigid teavitavad komisjoni ja ametit kõnealuste tingimuste kohaldamisest.

▼M9

_____

8. Erandina artikli 5 lõike 3 esimesest lausest järgivad käitajad, kes kasutavad mitteäriliste lendude käitamiseks keerukaid mootorõhusõidukeid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on kuni 5 700 kg ja mis on varustatud turbopropellermootoritega, kõnealuste õhusõidukite käitamisel vaid VII lisa nõudeid.

9. Erandina artikli 5 lõike 5 punktist a järgivad koolitusorganisatsioonid, kes kasutavad õppelendude tegemiseks keerukaid mootorõhusõidukeid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on kuni 5 700 kg ja mis on varustatud turbopropellermootoritega, kõnealuste õhusõidukite käitamisel VII lisa nõudeid.

▼B

Artikkel 7

Lennuettevõtja sertifikaat

1. Lennuettevõtja sertifikaadid, mille liikmesriigid on ärilise lennutranspordiga tegelevatele käitajatele kooskõlas määrusega (EMÜ) nr 3922/91 välja andnud enne käesoleva määruse kohaldamist, loetakse käesoleva määruse kohaselt välja antuks.

Siiski peavad hiljemalt 28. oktoobriks 2014 olema täidetud järgmised nõuded:

a) käitajad peavad kohandama oma juhtimissüsteemi, koolitusprogramme, protseduure ja käsiraamatuid nii, et need oleksid kooskõlas vastavalt III, IV ja V lisas sätestatud nõuetega;

b) lennuettevõtja sertifikaadid asendatakse käesoleva määruse II lisa kohaselt välja antavate sertifikaatidega.

▼B

2. Ärilises lennutranspordis kasutatavate kopterite käitajatele enne käesoleva määruse kohaldamist liikmesriikides välja antud lennuettevõtja sertifikaadid vahetatakse käesoleva määruse kohaselt välja antud lennuettevõtja sertifikaatide vastu vastavalt lennuettevõtja sertifikaadi välja andnud liikmesriigi koostatud ja ametiga kooskõlastatud muutmisaruandele.

Muutmisaruandes tuleb kirjeldada järgmist:

a) asjaomases liikmesriigis kohaldatavad nõuded, mille alusel lennuettevõtja sertifikaat välja anti;

b) käitajale antud õiguste ulatus;

c) erinevused asjaomases liikmesriigis kohaldatavate nõuete vahel, mille alusel lennuettevõtja sertifikaat välja anti, ning III, IV ja V lisas sätestatud nõuete vahel koos märkega, kuidas ja millal käitajad on kohustatud tagama, et kõik kõnealustes lisades sätestatud nõuded oleksid täidetud.

Muutmisaruanne sisaldab kõikide selliste dokumentide koopiaid, mille abil tõendatakse punktides a–c sätestatud asjaolusid, sh asjaomases liikmesriigis kohaldatavate asjakohaste nõuete ja protseduuride koopiad.

▼M3

Artikkel 8

Lennuaja piirangud

1. III lisa FTL-alajagu kohaldatakse ärilise lennutranspordi lendude suhtes.

2. Erandina lõikest 1 kohaldatakse taksolendude, lennukiga toimuvate kiirabilendude ja ühe piloodiga lennukiga tehtavate ärilise lennutranspordi lendude suhtes määruse (EMÜ) nr 3922/91 artikli 8 lõiget 4 ja määruse (EMÜ) nr 3922/91 III lisa Q alajagu ning nendega seotud riigisiseseid erandeid, mis põhinevad pädevate asutuste tehtavate ohutusalaste riskide hindamisel.

3. Kopteritega toimuvate ärilise lennutranspordi lendude puhul tuleb järgida siseriiklikke nõudeid.

▼M2

Artikkel 9

Minimaalvarustuse loetelud

Lennuettevõtja asukohariigi või registririigi poolt enne käesoleva määruse kohaldamist kinnitatud minimaalvarustuse loetelud (MEL) loetakse käesoleva määruse kohaselt kinnitatuks ning kinnituse saanud ettevõtja võib nende kasutamist jätkata.

Pärast käesoleva määruse jõustumist tuleb esimeses lõigus osutatud minimaalvarustuse loetelu (MEL) mis tahes muudatused, juhul kui minimaalvarustuse loetelu kohta on vastavalt komisjoni määrusele (EL) nr 748/2012 ([1]) käitussobivuse andmete osana kehtestatud minimaalvarustuse põhiloetelu (MMEL), teha kooskõlas käesoleva määruse III lisa 2. jaotise punktiga ORO.MLR.105 esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 18. detsembriks 2017 või kahe aasta jooksul pärast käitussobivuse andmete kinnitamist, olenevalt sellest, kumb kuupäev on hilisem.

Kui esimeses lõigus osutatud minimaalvarustuse loetelu (MEL) kohta ei ole käitussobivuse andmete osana kehtestatud minimaalvarustuse põhiloetelu (MMEL), põhinevad minimaalvarustuse loetelu muudatused ka edaspidi asjaomasel minimaalvarustuse põhiloetelul (MMEL), mille on kinnitanud vastavalt kas lennuettevõtja asukoha- või registririik.

([1]) ELT L 224, 21.8.2012, lk 1.

▼M2

Artikkel 9a

Lennumeeskonna ja salongipersonali koolitus

Juba töötavad lennumeeskonna ja salongipersonali liikmed, kes on läbinud III lisa FC- ja CC-alajao kohase koolituse, mis ei hõlmanud asjaomastes käitussobivuse andmetes sisalduvaid kohustuslikke elemente, peavad läbima neid kohustuslikke elemente hõlmava koolituse hiljemalt 18. detsembriks 2017 või kahe aasta jooksul pärast käitussobivuse andmete kinnitamist, olenevalt sellest, kumb on kuupäev on hilisem.

▼M5

Artikkel 9b

Kontrollimine

Amet kontrollib pidevalt II ja III lisas sisalduvate lennu- ja tööaja piiranguid ning puhkeaja nõudeid käsitlevate sätete tõhusust. Hiljemalt 18. veebruaril 2019 esitab amet kõnealuse kontrollimise tulemuste kohta esimese aruande.

Kõnealusel kontrollimisel võetakse arvesse teaduslikku eksperditeavet ja see põhineb tegevusandmetel, mis on koostöös liikmesriikidega kogutud pikaajaliselt pärast käesoleva määruse kohaldamise kuupäeva.

Kontrollimise käigus hinnatakse, kuidas mõjutavad õhusõiduki meeskonna tähelepanu vähemalt järgmised tegurid:

a) päeva sobivaimat aega hõlmav üle 13-tunnine tööaeg;

b) päeva vähim sobivaimat aega hõlmav üle 10-tunnine tööaeg;

c) üle 11-tunnine tööaeg nende meeskonnaliikmete puhul, kelle kohanemine ei ole teada;

d) suurt arvu vahemaandumiseta lende (rohkem kui kuut lendu) hõlmav tööaeg;

e) valveteenistus, nt valve- või reservaeg, millele järgnevad lennutöölesanded, ning

f) puhkeaega häirivad töögraafikud.

▼M9

Artikkel 10

Jõustumine

1. Käesolev määrus jõustub kolmandal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 28. oktoobrist 2012 vastavalt järgmistele lõigetele 2, 3, 4, 5 ja 6.

2. II ja VII lisa kohaldatakse õhupallide ja purilennukite mitteäriliste lendude suhtes alates 25. augustist 2013, välja arvatud selliste liikmesriikide puhul, kes on otsustanud kõnealuseid lisasid täielikult või osaliselt mitte kohaldada kooskõlas otsuse tegemise ajal kehtivate sätetega ja otsusega hõlmatud mahus. Need liikmesriigid kohaldavad II ja VII lisa õhupallide mitteäriliste lendude suhtes alates 8. aprillist 2018 ning purilennukite mitteäriliste lendude suhtes alates 8. aprillist 2019 või nende poolt vastu võetud otsuses märgitud kuupäeval, sõltuvalt olukorrast.

▼**M9**

3. II, III, VII ja VIII lisa kohaldatakse õhupallide ja purilennukite erilendude suhtes alates 1. juulist 2014, välja arvatud selliste liikmesriikide puhul, kes on otsustanud kõnealuseid lisasid täielikult või osaliselt mitte kohaldada kooskõlas otsuse tegemise ajal kehtivate sätetega ja otsusega hõlmatud mahus. Need liikmesriigid kohaldavad II, III, VII ja VIII lisa õhupallide erilendude suhtes alates 8. aprillist 2018 ning purilennukite erilendude suhtes alates 8. aprillist 2019 või nende poolt vastu võetud otsuses märgitud kuupäeval, sõltuvalt olukorrast.

4. II, III, VII ja VIII lisa kohaldatakse lennukite ja kopterite erilendude suhtes alates 1. juulist 2014, välja arvatud selliste liikmesriikide puhul, kes on otsustanud kõnealuseid lisasid täielikult või osaliselt mitte kohaldada kooskõlas otsuse tegemise ajal kehtivate sätetega ja otsusega hõlmatud mahus. Need liikmesriigid kohaldavad II, III, VII ja VIII lisa lennukite ja kopterite erilendude suhtes alates 21. aprillist 2017 või nende poolt vastu võetud otsuses märgitud kuupäeval, sõltuvalt olukorrast.

5. II, III ja IV lisa kohaldatakse:

a) B-suutlikkusklassi lennukite või mittekeerukate kopterite ärilise lennutranspordi lendude suhtes, mis algavad ja lõpevad samal lennuväljal või samas käitamiskohas, alates 1. juulist 2014, välja arvatud selliste liikmesriikide puhul, kes on otsustanud kõnealuseid lisasid täielikult või osaliselt mitte kohaldada kooskõlas otsuse tegemise ajal kehtivate sätetega ja otsusega hõlmatud mahus. Need liikmesriigid kohaldavad II, III ja IV lisa B-suutlikkusklassi lennukite või mittekeerukate kopterite ärilise lennutranspordi lendude suhtes, mis algavad ja lõpevad samal lennuväljal või samas käitamiskohas, alates 21. aprillist 2017 või nende poolt vastu võetud otsuses märgitud kuupäeval, sõltuvalt olukorrast;

b) õhupallide ja purilennukite ärilise lennutranspordi lendude suhtes alates 1. juulist 2014, välja arvatud selliste liikmesriikide puhul, kes on otsustanud kõnealuseid lisasid täielikult või osaliselt mitte kohaldada kooskõlas otsuse tegemise ajal kehtivate sätetega ja otsusega hõlmatud mahus. Need liikmesriigid kohaldavad II ja III ja IV lisa õhupallide ärilise lennutranspordi lendude suhtes alates 8. aprillist 2018 ning purilennukitega toimuvate ärilise lennutranspordi lendude suhtes alates 8. aprillist 2019 või nende poolt vastu võetud otsuses märgitud kuupäeval, sõltuvalt olukorrast.

6. Käesoleva artikli lõigetes 2, 3, 4 ja 5 kindlaks määratud ajavahemike jooksul kohaldatakse järgmist:

a) pädevad asutused võtavad alates käesoleva määruse nõuete jõustumise kuupäevast järk-järgult tõhusaid meetmeid nende nõuete täitmiseks, sealhulgas kohandades oma organisatsiooni ja juhtimissüsteemi, personali koolitamist, protseduure ja käsiraamatuid ning järelevalveprogrammi;

b) õhusõidukite käitajad kohandavad oma juhtimissüsteemi, koolitusprogramme, protseduure ja käsiraamatuid nii, et need oleksid hiljemalt käesoleva määruse nõuete kohaldamise kuupäevaks nende nõuetega kooskõlas;

▼M9

c) kuni käesoleva määruse asjakohaste nõuete kohaldamise kuupäevani jätkavad liikmesriigid sertifikaatide, lubade ja heakskiitude väljaandmist, taastamist või muutmist kooskõlas enne kõnealuste nõuete jõustumist kehtinud eeskirjadega või selliste B-suutlikkusklassi lennukite või mittekeerukate kopterite ärilise lennutranspordi lendude puhul, mis algavad ja lõpevad samal lennuväljal või samas käitamiskohas, kooskõlas järgmisega:

— lennukite puhul määruse (EMÜ) nr 3922/91 III lisa ja sellega seotud riigisisesed erandid vastavalt määruse (EMÜ) nr 3922/91 artikli 8 lõikele 2 ja

— kopterite puhul riigisisesed erandid;

d) enne käesoleva määruse asjakohaste nõuete kohaldamise kuupäeva välja antud sertifikaadid, load ja heakskiidud loetakse käesoleva määruse asjakohaste nõuete kohaselt väljaantuks. Kõnealused sertifikaadid, load ja heakskiidud asendatakse käesoleva määruse kohaselt välja antud sertifikaatide, lubade ja heakskiitudega (vastavalt asjaoludele) hiljemalt kuue kuu jooksul pärast käesoleva määruse asjakohaste nõuete kohaldamise kuupäeva;

e) käesoleva määruse kohase deklareerimiskohustusega käitajad esitavad oma deklaratsiooni hiljemalt käesoleva määruse asjakohaste nõuete kohaldamise kuupäevaks.

▼B

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

▼B

I LISA

▼M4

II–VIII lisas kasutatud mõisted

▼B

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid.

1. „Olemasolev kiirendus-pidurdusvahemaa (ASDA)” – kasutada oleva stardiraja pikkus koos pidurdusala pikkusega, kui lennuvälja asukohariik on sellise pidurdusala kasutamiseks kinnitanud ning see on võimeline kandma lennuki massi valdavate käitamistingimuste korral.

2. „Nõuete täitmise aktsepteeritud meetodid (AMC)” – ameti vastu võetud mittesiduvad standardid, millega selgitatakse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade nõuete täitmise vahendeid.

3. „Vastavuse kontroll-leht” – dokument, mida kasutatakse ohtlike kaupade pakendite välimuse ja nende juurde kuuluvate dokumentide kontrollil, et määrata kindlaks, kas asjakohaseid nõudeid on täidetud.

4. „Sobiv lennuväli” – lennuväli, kus on võimalik õhusõidukit käitada, arvestades kohaldatavaid suutlikkusnõudeid ja lennuraja omadusi.

5. Reisijaid klassifitseeritakse järgmiselt –

   a) „täiskasvanu” – 12-aastane või vanem isik;

   b) „laps/lapsed” – isikud, kes on kaheaastased ja vanemad, kuid nooremad kui 12-aastased;

   c) „imik” – alla kaheaastane isik.

6. „Lennuk” – õhust raskem mootori jõul töötav jäiga tiivakinnitusega õhusõiduk, mille tõstejõud moodustub õhu dünaamilisest vastumõjust selle tiibadele.

7. „Öönägemissüsteemi kasutamisega (NVIS) lend” – öönägemissüsteemiga (NVIS) lendude puhul see osa visuaallennureeglite (VFR) järgi toimuvast öölennust, mille ajal meeskonnaliige kasutab öönägemisprille (NVG).

8. „Õhusõiduk” – aparaat, mille tõstejõud atmosfääris moodustub õhu vastumõjul, välja arvatud maapinnalt põrkunud õhu vastumõjul.

▼M8

8a. „Õhusõidukite jälgimine” – maa peal teostatav protsess, mille käigus standarditud ajavahemike järel säilitatakse ja ajakohastatakse lendu teostava õhusõiduki neljamõõtmelist positsiooni kirjeldavaid andmeid.

8b. „Õhusõidukite jälgimise süsteem” – õhusõidukite jälgimisel põhinev süsteem, mille eesmärk on kindlaks teha õhusõiduki ebatavaline käitumine ja anda selle kohta häiret.

▼B

9. „Nõuete täitmise alternatiivsed meetodid” – olemasolevate nõuete täitmise vastuvõetavatele viiside alternatiivid või uued võimalikud viisid määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade täitmiseks, mille puhul amet ei ole nõuete täitmise vastuvõetavaid viise kehtestanud.

10. „Jäätumisvastane töötlus” – maapealsete protseduuride hulka kuuluv protseduur, mis annab õhusõiduki töödeldud pindadele piiratud ajaks (kehtivusajaks) kaitse härmatise ja jää tekke ja lume kogunemise vastu.

▼M1

11. „Vertikaalinformatsiooniga lähenemisprotseduur (APV)" – instrumentaallähenemisprotseduur, kus õhusõiduk saab navigatsiooniteabe nii horisontaal- kui ka vertikaalsuuna suhtes, kuid mis ei vasta täppislähenemise nõuetele ning mille otsusekõrgus (DH) peab olema vähemalt 250 jalga ja nähtavus rajal (RVR) vähemalt 600 m;

▼M4

11a. „Õhupalli tühimass" – õhupalli mass kaalumisel koos kõikide lennukäsiraamatus ette nähtud paigaldatud seadmetega.

▼B

►M1 12. ◄ „Salongimeeskonna liige" – lennumeeskonda ja tehnilisse meeskonda mittekuuluv nõuetekohase kvalifikatsiooniga meeskonnaliige, kelle käitaja on määranud täitma lennutegevuse ajal reisijate ja lennu ohutusega seotud ülesandeid.

►M1 13. ◄ „I kategooria (CAT I) lähenemine" – instrumentaalne täppislähenemine ja maandumine, otsusekõrgusega (DH) vähemalt 200 jalga ning nähtavusega rajal (RVR) vähemalt 550 m lennukite ja 500 m kopterite puhul, kasutades instrumentaalset maandumissüsteemi (ILS), mikrolainemaandumissüsteemi (MLS), GNSS maandumissüsteemi (GLS, ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem koos maapealse tugisüsteemiga (GNSS/GBAS)) või ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem koos satelliidipõhise tugisüsteemiga (GNSS/SBAS), või täppislähenemisradarit (PAR).

►M1 14. ◄ „II kategooria (CAT II) lähenemine" – instrumentaaltäppislähenemine ja maandumine, mille puhul kasutatakse instrumentaalmaandumissüsteemi (ILS) või mikrolainemaandumissüsteemi (MLS) ja:

a) DH on alla 200 jala, kuid mitte vähem kui 100 jalga, ja

b) RVR on vähemalt 300 m.

►M1 15. ◄ „IIIA kategooria (CAT IIIA) lähenemine" – instrumentaaltäppislähenemine ja maandumine, mille puhul kasutatakse instrumentaalmaandumissüsteemi (ILS) või mikrolainemaandumissüsteemi (MLS) ja:

a) DH on alla 100 jala ja

b) RVR on vähemalt 200 m.

►M1 16. ◄ „IIIB kategooria (CAT IIIB) lähenemine" – instrumentaaltäppislähenemine ja maandumine, mille puhul kasutatakse instrumentaalmaandumissüsteemi (ILS) või mikrolainemaandumissüsteemi (MLS) ja:

a) DH on alla 100 jala või puudub ja

b) RVR on alla 200 m, kuid mitte vähem kui 75 m.

►M1 17. ◄ „A-kategooria kopter" – mitmemootoriline kopter, mis on konstrueeritud vastavalt kehtivates lennukõlblikkuseeskirjades esitatud mootorite ja süsteemide isoleerimisnõuetele ning on suutlikud toimima stardil ja maandumisel vastavalt kriitilise mootori rikke kontseptsioonis esitatud parameetritele, mis tagavad mootoririkke korral piisava ettenähtud aluspindala ja küllaldased suutlikkusandmed lennu ohutuks jätkamiseks või ohutuks katkestatud stardiks.

►M1 18. ◄ „B-kategooria kopter" – A-kategooria standarditele mittevastav ühe- või mitmemootoriline kopter. B-kategooria kopteritel puudub tagatud võime jätkata mootoririkke korral ohutut lendu ning sellel puhul eeldatakse hädamaandumist.

►M1 19. ◄ „Sertifitseerimisnõuded (CS)" – ameti vastuvõetud tehnilised standardid, milles kirjeldatakse viise määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade nõuete täitmise tõendamiseks ja mida organisatsioon saab kasutada sertifitseerimise eesmärgil.

▼B

►M1 20. ◄ „Ringlähenemine” – instrumentaallähenemise visuaalne etapp õhusõiduki viimiseks vajalikku asukohta, et maanduda rajale / lähenemis- ja stardisirge alale (FATO), mis ei asetse otselähenemiseks sobivas suunas.

►M1 21. ◄ „Takistustevaba riba” – asjaomase asutuse kontrolli all olev kindlaksmääratud ristkülikukujuline maa- või veeala, mis on välja valitud või ette valmistatud, et võimaldada lennukil tõusu algfaasi läbimist kuni ettenähtud kõrguseni.

►M1 22. ◄ „Pilvede alumise piiri kõrgus” – madalaima vaadeldava või prognoositava pilveosa alumise piiri kõrgus lennuvälja või käitamiskoha või ettenähtud lennupiirkonna läheduses, mida mõõdetakse üldjuhul lennuvälja kõrgustasandist või avamerelendude puhul keskmisest merepinnast.

►M1 23. ◄ „Koodijagamine” – süsteem, mille raames käitaja omistab oma tunnuskoodi teise käitaja sooritatavale lennule ning müüb või väljastab pileteid nimetatud lennule.

►M1 24. ◄ „Tihedalt asustatud piirkond” – linna või muu asula piirkond, mida kasutatakse olulisel määral elu-, äri- või puhke-eesmärkidel.

►M1 25. ◄ „Puhastamata rada” – lennurada, mille pindalast üle 25 % on kasutamiseks ette nähtud pikkuse ja laiuse ulatuses kaetud:

a) rohkem kui 3 mm (0,125 tolli) paksuse veekihi või lumelobjakaga või lahtise lumega, mis võrdub 3 mm (0,125 tolli) paksuse veekihiga;

b) tihedaks massiks kokku surutud lumega, mida ei saa enam rohkem kokku suruda ja mis püsib koos või murdub ülestõstmisel lumekamakateks (kokkusurutud lumi), või

c) jääga, sealhulgas märja jääga.

►M1 26. ◄ „Kütuse erivaru” – kütus, mis on nõutav selliste ettenägematute tegurite kompenseerimiseks, mis võivad mõjutada sihtlennuväljale jõudmiseks vajalikku kütusekulu.

►M1 27. ◄ „Pideva laskumisega lõpplähenemine (CDFA)” – stabiliseeritud lähenemise protseduuridele vastav instrumentaal-mittetäppislähenemise tehnika, kus lõpplähenemise segment läbitakse pideva stabiliseeritud laskumisena lõpplähenemise tähise kõrguselt või kõrgemalt kuni kõrguseni umbes 15 m (50 jalga) raja läve kohal või kuni kasutatava õhusõidukitüübi väljajoondumise algpunktini vahepealseid horisontaaletappe läbimata.

►M1 28. ◄ „Teisendatud meteoroloogiline nähtavus (CMV)” – väärtus (mis on võrdne nähtavusega rajal), mis tuletatakse teatatud meteoroloogilisest nähtavusest.

►M1 29. ◄ „Õhusõiduki meeskonna liige (meeskonnaliige)” – isik, kelle käitaja on määranud täitma ülesandeid õhusõiduki pardal.

▼B

►M1 30. ◄ „Kriitilised lennuetapid” – lennuki puhul stardihoovõtt, starditrajektoori saavutamine, lõpplähenemine, katkestatud lähenemine, maandumine, sealhulgas maandumisjärgne läbijooks, ja õhusõiduki kapteni äranägemisel mis tahes muud lennu etapid.

►M1 31. ◄ „Kriitilised lennuetapid” – kopteri puhul ruleerimine, ripplend, start, lõpplähenemine, katkestatud lähenemine, maandumine ja õhusõiduki kapteni äranägemisel mis tahes muud lennu etapid.

►M1 32. ◄ „Niiske rada” – rada, mille pind ei ole kuiv, kuid millel olev niiskus ei tekita läiget.

►M1 33. ◄ „Ohtlikud kaubad” – kaubad või ained, mis võivad kahjustada tervist, ohutust, vara või keskkonda ning mis on loetletud tehnilistes juhendites esitatud ohtlike kaupade loetelus või mida liigitatakse vastavalt nendele juhenditele.

►M1 34. ◄ „Õnnetus ohtlike kaupade veol” – juhtum, mis on seotud ohtlike kaupade veoga või tuleneb sellest ning mis põhjustab isiku surmava või raske vigastuse või tekitab olulise varalise kahju.

►M1 35. ◄ „Intsident ohtlike kaupade veol” –

a) juhtum, mida ei klassifitseerita ohtlike kaupade õhuveoga seotud õnnetusena, kuid mis on seotud ohtlike kaupade õhuveoga või tuleneb sellest, ning mis ei pea tingimata toimuma õhusõiduki pardal, kuid millega kaasnevad isikutele tekitatud vigastused, varaline kahju, tulekahju, purustused, vedelike väljavool või lekkimine, radioaktiivne kiirgus või muud märgid sellest, et ohtliku aine pakend ei ole terve.

b) Ohtlike ainete veoga seotud juhtumeid, mis seavad õhusõiduki või selles viibivad isikud tõsisesse ohtu, loetakse samuti ohtlike ainete veoga seotud intsidentideks.

►M1 36. ◄ „Jääeemaldus” – maapealsete protseduuride hulka kuuluv protseduur, mille käigus eemaldatakse õhusõidukilt härmatis, jää, lumi või lumelobjakas, et saada puhtad pinnad.

►M1 37. ◄ „Stardi kriitiline punkt (DPATO)” – stardi ning tõusu algfaasi punkt, enne mida ei ole tagatud mittetöötava kriitilise mootoriga kopteri võime ohutult lendu jätkata ning võib olla vajalik hädamaandumine.

►M1 38. ◄ „Maandumislähenemise kriitiline punkt (DPBL)” – lähenemise ja maandumise faasi punkt, enne mida ei ole tagatud mittetöötava kriitilise mootoriga kopteri võime ohutult lendu jätkata ning võib olla vajalik hädamaandumine.

►M1 39. ◄ „Kaugus kasutada oleva stardidistantsi lõpust (DR)” – horisontaalne kaugus, mille kopter on olemasoleva stardidistantsi lõpust läbinud.

▼M4

40. „Kuivrendileping” – ettevõtjatevaheline leping, mille kohaselt õhusõidukit käitatakse rendilevõtjale välja antud lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) alusel või muude kui ärilise lennutranspordi raames toimuvate äriliste lendude korral rendilevõtja vastutusel.

▼B

►M1 41. ◄ „Käitamise tühimass” – konkreetset liiki lennuks valmis oleva õhusõiduki kogumass, välja arvatud kasutatav kütus ja tegelik last.

►M1 42. ◄ „Kuiv rada” – rada, mis ei ole märg ega puhastamata, kaasa arvatud sellised kattega rajad, mis tänu spetsiaalsete vagude või poorsete kattematerjalide kasutamisele ning hooldusele säilitavad kuivale rajale omase pidurdamisefektiivsuse ka niiskuse korral.

▼M1

43. „ELA1 õhusõiduk” – kõik järgmised Euroopa kerged mehitatud õhusõidukid:

a) lennuk maksimaalse stardimassiga (MTOM) kuni 1 200 kg, mida ei liigitata keerukaks mootorõhusõidukiks;

b) purilennuk või mootorpurilennuk maksimaalse stardimassiga (MTOM) kuni 1 200 kg;

c) õhupall, mille õhkutõstmiseks kasutatava gaasi või kuuma õhu maht ei ole suurem kui 3 400 m^3 kuumaõhu-õhupalli puhul, 1 050 m^3 gaasiõhupalli puhul ja 300 m^3 trossiga kinnitatud gaasiõhupalli puhul.

44. „ELA2 õhusõiduk” – kõik järgmised Euroopa kerged mehitatud õhusõidukid:

a) lennuk maksimaalse stardimassiga (MTOM) kuni 2 000 kg, mida ei liigitata keerukaks mootorõhusõidukiks;

b) purilennuk või mootorpurilennuk maksimaalse stardimassiga (MTOM) kuni 2 000 kg;

c) õhupall;

d) väga kerge tiivikõhusõiduk maksimaalse stardimassiga (MTOM) kuni 600 kg ning mis on lihtsa konstruktsiooniga ja ette nähtud kuni kahele sõitjale ning millel ei ole turbiin- ja/või rakettmootorit; lubatud kasutada ainult päevastel VFR-lendudel.

▼B

►M1 45. ◄ „Ümbritsevast pinnast kõrgemal asuv lähenemis- ja stardisirge ala (kõrgendatud FATO)” – ümbritsevast maapinnast vähemalt 3 m kõrgemal asuv lähenemis- ja stardisirge ala.

►M1 46. ◄ „Varulennuväli marsruudil (ERA)” – marsruudil asuv sobiv lennuväli, mida võib olla vaja teada lennu planeerimisel.

▼B

►M1 47. ◄ „Täiustatud vaatlussüsteem (EVS)” – süsteem väliskeskkonnast elektrooniliste reaalajas kujutiste kuvamiseks pildiandurite abil.

►M1 48. ◄ „Lähenemis- ja stardisirge ala (FATO)” – kopterilendude puhul kindlaksmääratud ala, mille kohal toimub lähenemismanöövri viimane etapp enne ripplendu või maandumist ning kust alustatakse stardimanöövrit. 1. suutlikkusklassi kopterite puhul hõlmab kindlaksmääratud ala ka olemasolevat katkestatud stardi ala.

►M1 49. ◄ „Lennuandmete monitooring (FDM)” – igapäevases lennutegevuses kogutud digitaalsete lennuandmete aktiivne ja mittekaristuslik kasutamine lennuohutusalaseks ennetustööks ja lennuohutuse parandamiseks.

►M1 50. ◄ „Lennutreeningseade (FSTD)” – treeningseade, mis on:

a) lennukite puhul lennu täisimitaator (FFS), lennuelementide imitaator (FTD), lennuimitaator (FNPT) või instrumentaallennu esmaimitaator (BITD);

b) kopterite puhul lennu täisimitaator (FFS), lennuelementide imitaator (FTD) või lennuimitaator (FNPT).

►M1 51. ◄ „Marsruudi varulennuväli kütusejäägi alusel” – marsruudil asuv varulennuväli (ERA), mis valitakse välja selleks, et vähendada kütuse erivaru.

►M1 52. ◄ „Maapealsel tugisüsteemil (GBAS) põhinev maandumissüsteem (GLS)” – lähenemis- ja maandumissüsteem, milles kasutatakse ülemaailmse satelliitnavigatsioonisüsteemi ja maapealse tugisüsteemi (GNSS/GBAS) andmeid õhusõiduki juhendamiseks tema lateraalses ja vertikaalses GNSS-asukohas. Selles süsteemis kasutatakse geomeetrilist kõrgusmudelit lõpplähenemise lauglemisjoone (glissaadi) juures.

►M1 53. ◄ „Maapealsed pääste- ja hädaabiteenistuse töötajad” – kõik maapealsete pääste- ja hädaabiteenistuste töötajad (politseinikud, tuletõrjujad jne), kes on seotud kopterite kiirabilendudega (HEMS) ning kelle ülesanded on mingil määral seotud kopterilendudega.

►M1 54. ◄ „Lennukeeld” – õhusõiduki ametlik stardikeeld ning õhusõiduki kinnipidamiseks vajalikud abinõud.

►M1 55. ◄ „Esiklaasinäitur (HUD)” – kuvamisseade, millega kuvatakse lennuinfo piloodi ette vaatealasse ning mis ei takista olulisel määral väljavaadet.

►M1 56. ◄ „Maandumissüsteemi esiklaasinäitur (HUDLS)” – kogu pardasüsteem, mis kuvab piloodile kabiini esiklaasil juhiseid lähenemisel ning maandumisel ja/või kordusringile minekul. See hõlmab kõiki andureid, arvuteid, toiteallikaid, näidikuid ja juhtseadiseid.

►M1 57. ◄ „Kopter” – õhust raskem õhusõiduk, mille tõstejõud tekib peamiselt õhu vastumõjuna kandetiiviku(te)le, mis pöörleb/-pöörlevad jõuseadme abil ümber vertikaalilähedaste telgede.

▼B

►M1 58. ◄ „Kopteri meeskonnaliige ripplastiga lennul” – tehnilise meeskonna liige, kes täidab talle määratud ülesandeid seoses vintsi käitamisega.

►M1 59. ◄ „Kopteritekk” – ujuval või fikseeritud avamererajatisel asuv lähenemis- ja stardisirge ala.

►M1 60. ◄ „Kiirabikopteri meeskonnaliige” – tehnilise meeskonna liige, kelle ülesanne kopteri kiirabilennul (HEMS) on põetada kopteriga veetavat arstiabi vajavat isikut ning abistada missiooni ajal pilooti.

►M1 61. ◄ „Kopteri kiirabilend (HEMS)” – kiirabilendude loa alusel teostatav kopteri lend, mille eesmärk on hõlbustada erakorralise arstiabi andmist olukorras, kus on vaja viivitamata ja kiiresti transportida järgmist:

a) meditsiinitöötajaid;

b) meditsiinivarustust (seadmed, veri, organid, ravimid) või

c) haigeid või vigastatud isikuid ja teisi asjaomaseid isikuid.

►M1 62. ◄ „Kiirabikopterite baas” – lennuväli, kus kopterite kiirabilendude (HEMS) meeskonnaliikmed ja kiirabikopter võivad olla kiirabilendude valves.

►M1 63. ◄ „Kopteri kiirabitööde koht” – kopteri kiirabilennul (HEMS) kapteni valitud koht kopteri ripplastiga käitamiseks, maandumiseks ja stardiks.

►M1 64. ◄ „Kopteri lend ripplastiga” – ripplasti veo loa alusel teostatav kopterilend, mille eesmärk on hõlbustada isikute ja/või kaupade vedu kopteri rippmehhanismi abil.

►M1 65. ◄ „Ripplastiga lend avamere kohal” – ripplasti veo loa alusel teostatav kopterilend, mille eesmärk on hõlbustada isikute ja/või kaupade vedu kopteri rippmehhanismi abil avamerelt või merel asuvalt laevalt või rajatiselt või avamerele või merel asuvale laevale või rajatisele.

►M1 66. ◄ „Rippseadmes veetav isik” – isik, keda veetakse kopteri rippmehhanismi abil.

►M1 67. ◄ „Ripplasti veo ala” – kindlaksmääratud ala, kus kopter rippmehhanismiga vedu teostab.

►M1 68. ◄ „Kehtivusaeg (HoT)” – hinnanguline aeg, mille kestel jäätumisvastane vedelik takistab jää ja härmatise teket ning lume kogunemist lennuki kaitstud (töödeldud) pindadele.

▼B

►M1 69. ◄ „Maandumiseks sobimatu ala” –

a) ala, kus:

i) ei ole võimalik ohutult hädamaanduda, kuna pind on selleks sobimatu;

ii) kopteris viibijaid ei ole võimalik piisavalt kaitsta loodusjõudude eest;

iii) otsingu- ja päästetööde sooritamise valmidus ja võimalused ei ole eeldatava ohu olukorraks piisavad või

iv) maapinnal asuvate inimeste või vara vigasaamise või kahjustamise risk on vastuvõetamatult kõrge.

b) Igal juhul tuleb maandumiseks sobimatuks lugeda järgmised alad:

i) lendudel veekogude kohal avamere piirkond koordinaatidest 45N põhja poole ja 45S lõuna poole, mis on määratud asjaomase riigi lennuameti poolt;

ii) tihedalt asustatud piirkondade osad, kus ei ole hädamaandumiseks piisavalt ruumi.

►M1 70. ◄ „Maandumise otsusepunkt (LDP)” – kindlaksmääratud punkt maandumisprotsessis, mis tagab mootoririkke selle punkti kohal tuvastamise korral maandumise ohutu jätkamise või katkestatud maandumise alustamise.

►M1 71. ◄ „Olemasolev maandumisdistants (LDA)” – raja pikkus, mille lennuvälja asukohariik on kasutamiseks kinnitanud ning mis sobib maandumisel lennuki läbijooksuks.

►M1 72. ◄ „Maalennuk” – maapinnalt startimiseks ja maapinnale maandumiseks konstrueeritud jäiga tiivakinnitusega õhusõiduk, sealhulgas maalennukina kasutatav amfiiblennuk.

►M1 73. ◄ „Kohalik kopterilend” – ärilise lennutranspordi lend, mis toimub päeva ajal visuaalsete märkide järgi navigeeritavatel marsruutidel lennutegevuskäsiraamatus sätestatud kohalikus kindlaksmääratud geograafilises piirkonnas ja milleks kasutatakse kopterit, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on suurem kui 3 175 kg ja mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni üheksa.

►M1 74. ◄ „Piiratud nähtavuse protseduurid (LVP)” – protseduurid, mida rakendatakse lennuväljal eesmärgiga tagada ohutus halvema nähtavusega kui I standardkategooria lähenemistel, muudel kui II standardkategooria ning II ja III kategooria lähenemistel ja startimistel halva nähtavusega.

►M1 75. ◄ „Start piiratud nähtavusega (LVTO)” – startimine, kui nähtavus rajal on alla 400 m, kuid mitte vähem kui 75 m.

►M1 76. ◄ „I kategooriast halvema nähtavusega lähenemine (LTS CAT I)” – I kategooria instrumentaallähenemine ja maandumine, mille puhul kasutatakse I kategooria otsusekõrgust (DH) ning mille puhul nähtavus rajal (RVR) on väiksem kui tavaliselt kohaldatava DH puhul, kuid mitte alla 400 m.

►M1 77. ◄ „Suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC)” – õhusõiduki suurim lubatud reisijate istekohtade arv, mis ei hõlma meeskonnaliikmete istekohti, ja mis on kindlaks määratud lennutegevuseks ja sätestatud lennutegevuskäsiraamatus. Võrreldes konkreetse õhusõiduki tüübisertifikaadi, täiendava tüübisertifikaadi või nende sertifikaatide muudatuste väljaandmise sertifitseerimismenetluses kindlaks määratud reisijakohtade arvuga võib suurim lubatud reisijakohtade arv olla kas sama suur või väiksem, sõltuvalt lennutegevusega seotud piirangutest.

▼B

►M1 78. ◄ „Arstiabi osutav kopteri reisija” – kiirabilennul kopteriga veetav arstiabi osutav isik, sealhulgas (kuid mitte ainult) arst, õde või parameedik.

►M1 79. ◄ „Öö” – ajavahemik hämariku lõpu ja koidu alguse vahel või mõni muu päikeseloojangu ja päikesetõusu vaheline asjaomaste ametiasutuste ettenähtud ajavahemik, mille liikmesriik on kindlaks määranud.

►M1 80. ◄ „Öönägemisprillid (NVG)” – pea külge kinnitatav binokulaarne valgust intensiivistav seade, mis parandab võimet maapinnal asuvaid orientiire öösel visuaalselt jälgida.

►M1 81. ◄ „Öönägemissüsteem” – kõigi kopterilennul öönägemisprillide edukaks ja ohutuks kasutamiseks vajalike elementide integreeritud kogum. Kõnealune süsteem hõlmab vähemalt järgmist: öönägemisprillid, öönägemissüsteemi valgustus, kopteri osad, väljaõpe ja jätkuv lennukõlblikkus.

►M1 82. ◄ „Maandumiseks sobiv ala” – ala, kus:

a) on võimalik ohutult hädamaanduda;

b) kopteris viibijaid on võimalik piisavalt kaitsta loodusjõudude eest ja

c) otsingu- ja päästetööde sooritamise valmidus ja võimalused on eeldatava ohu olukorraks piisavad.

Igal juhul loetakse maandumiseks sobivaks tihedalt asustatud piirkondade need osad, kus on hädamaandumiseks sobivad alad.

►M1 83. ◄ „Mittetäppislähenemine (NPA)” – instrumentaallähenemine, mille puhul minimaalne laskumiskõrgus (MDH) või pideva laskumisega lõpplähenemise (CDFA) korral otsusekõrgus (DH) ei ole madalamal kui 250 jalga ja nähtavus rajal / teisendatud meteoroloogiline nähtavus (RVR/CMV) on lennukite puhul vähemalt 750 m ja kopterite puhul vähemalt 600 m.

►M1 84. ◄ „Öönägemissüsteemiga (NVIS) lennu tehniline meeskonnaliige” – öönägemissüsteemiga lennule määratud tehnilise meeskonna liige.

►M1 85. ◄ „Öönägemissüsteemiga lend” – õistes visuaallennuilma tingimustes (VMC) toimuv lend, kus öönägemissüsteemiga lennu loa alusel käitatava kopteri lennumeeskond kasutab öönägemisprille.

►M1 86. ◄ „Avamerelennud” – lennud avamerel asuvatesse kohtadesse ja tagasi, millest suurem osa toimub tavaliselt mere kohal.

►M1 87. ◄ „Käitamiskoht” – koht, välja arvatud lennuväli, mille käitaja või õhusõiduki kapten on valinud maandumiseks, stardiks ja/või välislastiga lendudeks.

►M1 88. ◄ „1. suutlikkusklassi lend” – lend, kus kopter suudab kriitilise mootori rikke korral maanduda katkestatud stardiks kasutatava stardidistantsi piires või jätkata lendu sobiva maandumiskohani, olenevalt sellest, kus rike ilmneb.

►M1 89. ◄ „2. suutlikkusklassi lend” – lend, kus kopter suudab kriitilise mootori rikke korral lendu ohutult jätkata, välja arvatud juhul, kui rike ilmneb stardimanöövri algusfaasis või maandumismanöövri lõppfaasis, mille puhul võib tekkida vajadus hädamaanduda.

▼B

►M1 90. ◄ „3. suutlikkusklassi lend” – lend, kus mis tahes lennuetapil ilmneva mootoririkke korral mitmemootorilisel kopteril võib tekkida vajadus hädamaanduda ja ühemootoriline kopter peab sooritama hädamaandumise.

►M1 91. ◄ „Käituskontroll” – vastutus lennu algatamise, jätkamise, lõpetamise või ümbersuunamise eest ohutuse huvides.

►M1 92. ◄ „Piiratud II kategooria lähenemine (OTS CAT II)” – täppisinstrumentaallähenemine ja maandumine instrumentaalmaandumissüsteemi (ILS) või mikrolainemaandumissüsteemi (MLS) abil rajale, kus ei ole mõningaid või kõiki täppislähenemise II kategooria valgustussüsteemi elemente ja:

a) DH on alla 200 jala, kuid mitte vähem kui 100 jalga, ja

b) RVR on vähemalt 350 m.

►M1 93. ◄ „A-suutlikkusklassi lennukid” – mitme turbopropellermootoriga lennukid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ning mille maksimaalne stardimass on suurem kui 5 700 kg, ja kõik mitme turboreaktiivmootoriga lennukid.

►M1 94. ◄ „B-suutlikkusklassi lennukid” – propellermootoriga lennukid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni üheksa ja mille maksimaalne stardimass on kuni 5 700 kg.

►M1 95. ◄ „C-suutlikkusklassi lennukid” – kolbmootoriga lennukid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ja mille maksimaalne stardimass on suurem kui 5 700 kg.

►M1 96. ◄ „Õhusõiduki kapten” – lendu juhtima ja lennu ohutuse eest vastutama määratud piloot. Ärilise lennutranspordi lendudel nimetatakse „kaptenit” „komandöriks”.

►M1 97. ◄ „Peamine tegevuskoht” – organisatsiooni peakontor või registreeritud asukoht, mille kaudu juhitakse käesolevas määruses osutatud tegevusi ja kus toimub nendega seotud põhiline finantsjuhtimine.

►M1 98. ◄ „Seisuplatsil toimuvate kontrollide prioriseerimine” – piisava arvu seisuplatsil toimuvate kontrollide iga-aastane teostamine pädeva asutuse poolt või selle nimel kooskõlas ARO-osa sätetega.

►M1 99. ◄ „Avalikes huvides kasutatav käitamiskoht (PIS)” – koht, mida kasutatakse üksnes avalikes huvides toimuvateks lendudeks.

►M1 100. ◄ „Õhusõiduki kontroll seisuplatsil” – õhusõiduki, lennumeeskonna ja salongipersonali kvalifikatsiooni ning lennudokumentide kontrollimine kohaldatavatele nõuetele vastavuse kindlakstegemise eesmärgil.

►M1 101. ◄ „Käitamisvälp” – ajaline piirang mittetoimivate seadmetega toimuvatele lendudele.

▼B

►M1 102. ◄ „Stardi katkestamiseks olemasolev distants (RTODAH)" – deklareeritud lähenemis- ja stardiala pikkus, mis on olemas ja sobib 1. suutlikkusklassi kopteritele katkestatud stardi lõpuleviimiseks.

►M1 103. ◄ „Stardi katkestamiseks vajalik distants (RTODRH)" – horisontaalne vahemaa stardi algusest kuni punktini, kus kopter mootoririkke ja stardi otsusepunktis stardi katkestamise otsustamise korral lõplikult peatub.

▼M9

103a. „RNP-nõuded" suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude navigatsiooninõuded, mis hõlmavad navigatsioonitäpsuse jälgimist ja asjaomase häiresüsteemi kasutamist pardal.

▼B

►M1 104. ◄ „Nähtavus rajal (RVR)" – kaugus, milleni lennuraja keskjoonel asuva õhusõiduki piloot näeb lennurajakatte märgistust või lennurada ääristavaid või selle keskjoont tähistavaid tulesid.

►M1 105. ◄ „Ohutu hädamaandumine" – vältimatu maandumine või vettemaandumine, mille puhul võib mõistlikult eeldada, et õhusõidukis ja maapinnal olevad inimesed vigastada ei saa.

►M1 106. ◄ „Vesilennuk" – veepinnalt startimiseks ja veepinnale maandumiseks konstrueeritud jäiga tiivakinnitusega õhusõiduk, sealhulgas vesilennukina kasutatav amfiiblennuk.

►M1 107. ◄ „Eraldi rajad" – ühel ja samal lennuväljal asuvad rajad, mis on kasutatavad eraldi maandumisteks. Kõnealused rajad võivad olla ühendatud või ristuda selliselt, et kui üks radadest on hõivatud, ei takista see teise raja planeeritud kasutamist. Iga raja jaoks on eraldi lähenemisprotseduur, mis põhineb eraldi navigatsioonivahendil.

►M1 108. ◄ „Erivisuaallend" – visuaallennureeglite (VFR) järgi toimuv lend, mille teostamiseks lähialas on lennujuhtimisteenistus andnud loa visuaallennuilmast (VMC) halvema ilma tingimustes.

►M1 109. ◄ „Stabiliseeritud lähenemine (SAp)" – lennutrajektoori konfiguratsiooni, energia ja kontrolli nõuetele vastav lähenemine varem kindlaksmääratud punktist või kõrguselt kuni punktini umbes 15 m (50 jala) kõrgusel raja maandumislävest või kasutatavat tüüpi õhusõiduki väljajoondumismanöövri alguspunktist, kui see on kõrgemal.

▼M5

109a) „Häirimatu kabiinitööaeg" – mis tahes ajavahemik, kui lennumeeskonnaliikmeid ei segata ega häirita, v.a õhusõiduki ohutu käitamise või selles viibijate ohutuse seisukohast olulistes küsimustes;

▼B

►M1 110. ◄ „Stardi-varulennuväli" – varulennuväli, kuhu õhusõiduk saab maanduda vahetult pärast starti tekkinud vajaduse korral, juhul kui lähtelennuvälja ei saa selleks kasutada.

▼B

►M1 111. ◄ „Stardi otsusepunkt (TDP)” – stardinäitajate kindlaksmääramiseks kasutatav punkt, millest alates võib tuvastatud mootoririkke korral stardi katkestada või starti ohutult jätkata.

►M1 112. ◄ „Olemasolev stardidistants (TODA)” – lennukite puhul olemasoleva hoovõtudistantsi pikkus koos takistustevaba riba pikkusega, kui see on olemas.

►M1 113. ◄ „Olemasolev stardidistants (TODAH)” – kopterite puhul lähenemis- ja stardisirgeala pikkus, koos takistustevaba ribapikkusega, mis on deklareeritud olemasolevaks ja sobivaks kopteritele stardi lõpuleviimiseks, kui see on olemas.

►M1 114. ◄ „Kopteri stardiks vajalik distants (TODRH)” – kopterite puhul vajalik horisontaalne vahemaa stardi algusest kuni ohutu stardikiiruse (V_{TOSS}), valitud kõrguse ja positiivse tõusunurga saavutamise punktini pärast kriitilise mootori rikke ilmnemist stardi otsusepunktis, kusjuures ülejäänud mootorid töötavad sertifitseeritud tööparameetrite piires.

►M1 115. ◄ „Starditrajektoor” – vertikaalne ja horisontaalne trajektoor kindlaksmääratud stardipunktist lennuki puhul 1 500 jala kõrguseni ja kopteri puhul 1 000 jala kõrguseni maapinnast kriitilise mootori rikke korral.

►M1 116. ◄ „Stardimass” – õhusõiduki mass koos kõige pardaloleva ja kõigi pardalolijatega kopteri stardi ja lennuki stardiks hoovõtu alustamise hetkel.

►M1 117. ◄ „Olemasolev hoovõtudistants (TORA)” – raja pikkus, mille lennuvälja asukohariik on kasutamiseks kinnitanud ning mis sobib lennuki startimisel maapealseks hoovõtuks.

▼M4

117a. „Eritöö spetsialist” – käitaja või kolmanda isiku määratud isik või ise ettevõtjana tegutsev isik, kes täidab konkreetse eritööga otseselt seotud ülesandeid maapinnal, õhusõiduki pardal või õhusõiduki pardalt.

▼B

►M1 118. ◄ „Tehnilise meeskonna liige” – ärilises lennutranspordis kopteri kiirabilennul (HEMS), ripplastiga lennul (HHO) või öönägemissüsteemiga lennul (NVIS) osalev meeskonnaliige, kes ei kuulu lennumeeskonna ega salongipersonali hulka ning kelle käitaja on määranud täitma õhusõidukis või maapinnal ülesandeid piloodi abistamiseks kiirabilennul (HEMS), ripplastiga lennul (HHO) või öönägemissüsteemiga lennul (NVIS), kus võib olla vaja kasutada spetsialiseeritud pardaseadmeid.

►M1 119. ◄ „Tehnilised juhendid (TI)” – Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni heakskiidetud ja väljaantud dokumendi „Ohtlike ainete lennutranspordiga ohutu veo tehnilised juhendid” uusim kehtiv väljaanne koos lisade ja täiendustega.

▼M4

120. „Tegelik last” – reisijate, pagasi, lasti ja pardalolevate eriseadmete kogumass, sealhulgas ballast, välja arvatud õhupallide ballast.

▼B

►M1 121. ◄ „Öönägemissüsteemi (NVIS) kasutamiseta lend” – öönägemissüsteemiga (NVIS) lendudel see osa visuaallennureeglite (VFR) järgi toimuvast öölennust, mille ajal meeskonnaliige ei kasuta öönägemisprille (NVG).

►M1 122. ◄ „Ettevõtja” – tulunduslik või mittetulunduslik füüsiline või juriidiline isik või ametlik organ, sõltumata iseseisva õigusvõime olemasolust.

►M1 123. ◄ „Otsusekiirus V_1” – maksimaalne kiirus stardil, millel peab piloot asuma tegutsema, et lennuk stardi hoovõtu katkestusmaa jooksul peatada. V_1 on ka minimaalne stardikiirus pärast kriitilise mootori riket kiirusel V_{EF}, mille puhul piloot saab starti jätkata ning saavutada stardidistantsi jooksul stardiala kohal nõutava kõrguse.

►M1 124. ◄ „Kriitilise mootori riket arvestav stardikiirus V_{EF}” – kiirus, millel eeldatakse kriitilise mootori rikke ilmnemist stardi ajal.

►M1 125. ◄ „Visuaallähenemine” – lähenemine, mille puhul ei kohaldata instrumentaallähenemise protseduuri mõnda osa või seda protseduuri tervikuna ning lähenemine lõpetatakse maapinnal olevate visuaalsete orientiiride järgi.

▼M1

126. „Sobivate ilmastikutingimustega lennuväli” – sobiv lennuväli, mille puhul ilmateade, ilmaprognoos või nende kombinatsioon osutavad sellele, et kõnealusel lennuväljal valitsevad eeldataval kasutusajal lennuvälja käitamisalaste miinimumtingimustega võrdväärsed või soodsamad ilmastikutingimused, ning mille pinnakatte seisukorda käsitlev teave osutab sellele, et seal on võimalik ohutult maanduda.

▼M4

127. „Märgrendileping” – lennuettevõtjatevaheline leping

— ärilise lennutranspordi lendude puhul ettevõtjatevaheline leping, mille kohaselt õhusõidukit käitatakse rendileandjale välja antud lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) alusel, või

— muu ärilise lennutegevuse kui ärilise lennutranspordi lendude puhul ettevõtjatevaheline leping, mille kohaselt õhusõidukit käitatakse rendileandja vastutusel.

▼B

►M1 128. ◄ „Märg rada” – lennurada, mille pind on kaetud veega või sellega samaväärse moodustisega, mida on „puhastamata raja” määratlusest vähem, või kui raja pinnal on piisavalt niiskust peegelduse tekkeks, kuid mitte märkimisväärseid alasid seisva veega.

▼B

II LISA

NÕUDED ASUTUSTELE

(ARO-OSA)

ARO.GEN.005. Reguleerimisala

Käesoleva lisaga nähakse ette nõuded ameti ja liikmesriikide haldus- ja juhtimissüsteemile, mida tuleb täita määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle tsiviillennunduse lennutegevust käsitlevate rakenduseeskirjade rakendamiseks ja jõustamiseks.

GEN-ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

I JAOTIS

Üldist

ARO.GEN.115. Järelevalvedokumendid

Pädev asutus annab asjaomastele töötajatele kõik nende ülesannete ja kohustuste täitmiseks vajalikud õigusaktid, standardid, normid, tehnilised väljaanded ja nendega seotud dokumendid.

ARO.GEN.120. Nõuete täitmise meetodid

a) Amet töötab välja nõuete täitmise aktsepteeritud meetodid (AMC), mida võib kasutada määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade täitmise kontrollimiseks. Kui järgitakse nõuete täitmise aktsepteeritud meetodeid (AMC), on täidetud ka nendega seotud rakenduseeskirjade nõuded.

b) Rakenduseeskirjade nõuetele vastavuse tagamiseks võib kasutada nõuete täitmise alternatiivseid meetodeid.

c) Selleks et tagada kõikide enda või oma järelevalvealuste organisatsioonide ja isikute poolt kasutatavate nõuete täitmise alternatiivsete meetodite kooskõla määrusega (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega, kehtestab pädev asutus pideva hindamise süsteemi.

d) Pädev asutus hindab kõiki organisatsiooni välja pakutud nõuete täitmise alternatiivseid meetodeid kooskõlas punkti ORO.GEN.120 alapunktiga b, analüüsides esitatud dokumentatsiooni ning viies vajaduse korral läbi organisatsiooni kontrollimise.

Kui pädev asutus leiab, et nõuete täitmise alternatiivsed meetodid vastavad rakenduseeskirjadele, teatab ta viivitamata:

1) taotlejale, et nõuete täitmise alternatiivseid meetodeid on lubatud rakendada, ning vajaduse korral muudab vastavalt taotleja sertifikaati ►**M4** või erilendude luba ◄, ning

2) ametile nõuete täitmise alternatiivsete meetodite sisust, lisades kõigi asjaomaste dokumentide koopiad;

3) teistele liikmesriikidele nendest nõuete täitmise alternatiivsetest meetoditest, mis vastu võeti.

e) Kui pädev asutus ise kasutab määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega kooskõla tagamiseks nõuete täitmise alternatiivseid meetodeid, siis:

1) teeb ta need kättesaadavaks kõikidele oma järelevalvealustele organisatsioonidele ja isikutele ning

2) teatab neist viivitamata ametile.

▼B

Pädev asutus esitab ametile nõuete täitmise alternatiivsete meetodite täieliku kirjelduse, sealhulgas kõik asjakohased muudatused protseduurides, ning rakenduseeskirjadele vastavust kinnitava hinnangu.

ARO.GEN.125. Ameti teavitamine

a) Pädev asutus teavitab ametit viivitamata kõikidest määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade rakendamisega seotud olulistest probleemidest.

b) Pädev asutus esitab ametile kõikides talle laekunud vahejuhtumite aruannetes sisalduva ohutuse seisukohalt olulise teabe.

ARO.GEN.135. Viivitamatu reageerimine ohutusprobleemile

a) Ilma et see mõjutaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/42/EÜ ([1]) kohaldamist, rakendab pädev asutus süsteemi ohutusalase teabe nõuetekohaseks kogumiseks, analüüsimiseks ja levitamiseks.

b) Amet rakendab süsteemi talle saabunud asjakohase ohutusalase teabe nõuetekohaseks analüüsimiseks ning edastab viivitamata liikmesriikidele ja komisjonile kogu teabe, sealhulgas soovituste ja võetavate parandusmeetmetega seotud teabe, mida neil on vaja selleks, et aegsasti reageerida määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega hõlmatud toodete, osade, seadmete, isikute või organisatsioonidega seotud ohutusprobleemidele.

c) Alapunktides a ja b osutatud teabe saamisel võtab pädev asutus nõuetekohased meetmed ohutusprobleemi lahendamiseks.

d) Alapunkti c alusel võetavad meetmed tehakse viivitamata teatavaks kõikidele isikutele ja organisatsioonidele, kes määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaselt peavad neid täitma. Pädev asutus teeb meetmed teatavaks ka ametile ning ühise tegutsemise vajaduse tekkimise korral teistele asjaomastele liikmesriikidele.

II JAOTIS

Juhtimine

ARO.GEN.200. Juhtimissüsteem

a) Pädev asutus kehtestab ja haldab juhtimissüsteemi, mis hõlmab vähemalt järgmist:

1) dokumenteeritud põhimõtted ja protseduurid, milles kirjeldatakse juhtimissüsteemi tegevust, vahendeid ja meetodeid, et saavutada kooskõla määrusega (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega. Protseduurid peavad olema ajakohastatud ja neid kasutatakse pädevas asutuses alusdokumentidena kõikide asjaomaste ülesannete puhul;

2) piisav arv töötajaid ülesannete ja kohustuste täitmiseks. Töötajad peavad olema neile määratud ülesannete täitmiseks vastavalt kvalifitseeritud ning olema jätkuva pädevuse tagamiseks omandanud vajalikud teadmised ja kogemused ning läbinud algkoolituse ja jätkuõppe. Kõikide ülesannete nõuetekohase täitmise tagamiseks tuleb kehtestada vajalike töötajate leidmise süsteem;

3) nõuetekohased töövahendid ja büroopinnad ettenähtud ülesannete täitmiseks;

([1]) ELT L 167, 4.7.2003, lk 23.

▼B

4) ülesanded, millega jälgitakse juhtimissüsteemi vastavust asjaomastele nõuetele ning protseduuride asjakohasust, mis muu hulgas hõlmab siseauditi korra ja ohutusriskide juhtimise korra väljatöötamist. Nõuetele vastavuse jälgimine peab hõlmama süsteemi auditi tulemusi käsitleva tagasiside andmiseks pädeva asutuse juhtkonnale, et tagada vajaduse korral parandusmeetmete rakendamine, ning

5) isik või isikutering, kes kannab nõuetele vastavuse jälgimisega seotud ülesannete täitmise eest vastutust otse pädeva asutuse juhtkonna ees.

b) Pädev asutus määrab iga tegevusvaldkonna, sh juhtimissüsteemi jaoks ühe või mitu isikut, kes kannavad üldist vastutust asjaomaste ülesannete juhtimise eest.

c) Pädev asutus kehtestab protseduurid, et osaleda kogu vajaliku teabe ja abi vastastikuses vahetamises teiste pädevate asutustega, mis muu hulgas hõlmab liikmesriigi territooriumil tegutsevate, ent teise liikmesriigi või ameti poolt sertifitseeritud ►M4 või teise liikmesriigi pädevalt asutuselt või ametilt loa saanud ◄ ►M1 või teisele liikmesriigile või ametile deklaratsiooni esitanud ◄ isikute ja organisatsioonide järelevalve tulemusi ja järelmeetmeid.

d) Ametile tehakse standardimise eesmärgil kättesaadavaks juhtimissüsteemiga seotud protseduuride ja nende muudatuste koopia.

ARO.GEN.205. Ülesannete andmine kvalifitseeritud üksustele

a) Liikmesriik võib määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega hõlmatud isikute või organisatsioonide esmase sertifitseerimise ►M4 või neile erilendude loa väljaandmise ◄ või pideva järelevalvega seotud ülesandeid anda ainult kvalifitseeritud üksustele. Ülesannete andmisel tagab pädev asutus, et ta on teinud järgmist:

1) välja töötanud süsteemi, millega antakse nii esmane kui ka jooksev hinnang selle kohta, kas kvalifitseeritud üksus vastab määruse (EÜ) nr 216/2008 V lisa nõuetele.

Süsteem ja hindamistulemused dokumenteeritakse;

2) sõlminud kvalifitseeritud üksusega mõlema poole asjakohasel juhtimistasandil heaks kiidetud dokumenteeritud kokkuleppe, milles on selgelt sätestatud järgmine:

i) täidetavad ülesanded;

ii) esitatavad deklaratsioonid, aruanded ja dokumendid;

iii) asjaomaste ülesannete täitmise tehnilised tingimused;

iv) täidetavate ülesannetega seotud vastutus ning

v) ülesannete täitmisel saadud teabe kaitse.

b) Pädev asutus tagab, et punkti ARO.GEN.200 alapunkti a alapunktiga 4 ette nähtud siseauditi kord ja ohutusriski juhtimise kord hõlmab kõiki tema nimel täidetavaid sertifitseerimis- ►M4 , loa väljaandmise ◄ ja pideva järelevalve ülesandeid.

▼B

ARO.GEN.210. Juhtimissüsteemi muudatused

a) Pädeval asutusel peab olema süsteem selliste muudatuste kindlakstegemiseks, mis mõjutavad tema suutlikkust täita määruses (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjades kindlaks määratud ülesandeid ja kohustusi. See süsteem peab võimaldama tal vastavalt vajadusele astuda samme oma juhtimissüsteemi sobivuse ja tõhususe säilitamiseks.

b) Tõhusa rakendamise tagamiseks ajakohastab pädev asutus õigeaegselt oma juhtimissüsteemi vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade muudatustele.

c) Pädev asutus teavitab ametit muudatustest, mis mõjutavad tema suutlikkust täita määruses (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjades kindlaks määratud ülesandeid ja kohustusi.

ARO.GEN.220. Andmete säilitamine

a) Pädev asutus võtab kasutusele andmete säilitamise süsteemi, mis võimaldab järgmiste andmete nõuetekohast säilitamist, usaldusväärset jälgitavust ja neile juurdepääsu:

1) juhtimissüsteemi dokumenteeritud põhimõtted ja protseduurid;

2) töötajate koolitus, kvalifikatsioon ja volitused;

3) kvalifitseeritud üksustele antud ülesanded, mis hõlmavad punkti ARO.GEN.205 kohaselt nõutavaid elemente, ning ülesannete üksikasjalik kirjeldus;

4) sertifitseerimismenetlused ning sertifitseeritud organisatsioonide pidev järelevalve;

▼M4

4a) kõrge riskitasemega äriliste erilendude lubade väljaandmise menetlus ja loa omaniku pidev järelevalve;

▼M1

5) deklareerimismenetlused ning deklareeritud organisatsioonide pidev järelevalve;

▼B

►M1 6) ◄ üksikasjalikud andmed sertifitseeritud organisatsioonide korraldatavate koolituskursuste kohta ning vajaduse korral koolituseks kasutatud lennutreeningseadmete (FSTD) kasutamisega seotud andmed;

▼M4

7) liikmesriigi territooriumil tegutsevate, kuid teise liikmesriigi pädeva asutuse või ameti järelevalve alla kuuluvate või nende poolt sertifitseeritud või nendelt loa saanud isikute ja organisatsioonide järelevalve vastavalt kõnealuste asutuste vahelisele kokkuleppele;

▼M1

8) järelevalve teostamine selliste õhusõidukite mitteärilisel eesmärgil käitajate üle, mis ei ole keerukad mootorõhusõidukid;

▼B

►M1 9) ◄ ►M4 sertifikaadi või loa kohustusega ◄ organisatsioonide väljapakutud nõuete täitmise alternatiivsete meetodite hindamine ja ametile teatavakstegemine ning pädeva asutuse enda kasutatavate nõuete täitmise alternatiivsete meetodite hindamine;

►M1 10) ◄ puudused, parandusmeetmed ja meetmete lõpuleviimise kuupäev;

►M1 11) ◄ võetud täitemeetmed;

►M1 12) ◄ ohutusteabega seotud meetmed ja järelmeetmed ning

►M1 13) ◄ paindlikkussätete kasutamine vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 artiklile 14.

▼M4

b) Pädev asutus haldab kõikide väljaantud organisatsioonisertifikaatide ja erilennulubade ning kõikide talle esitatud deklaratsioonide loetelu.

▼B

c) Kõiki andmeid säilitatakse vähemalt käesolevas määruses sätestatud miinimumperioodi lõpuni. Vastava märke puudumise korral säilitatakse andmeid asjaomaste andmekaitsealaste õigusaktide kohaselt vähemalt viis aastat.

III JAOTIS

Järelevalve, sertifitseerimine ja jõustamine

ARO.GEN.300. Järelevalve

▼M1

a) Pädev asutus kontrollib järgmist:

▼M4

1) organisatsioonide või lennu liigi suhtes kohaldatavatele nõuetele vastavust enne organisatsioonisertifikaadi või loa (vastavalt vajadusele) väljaandmist;

2) tema sertifitseeritud organisatsioonide, temalt loa saanud erilendude ja talle deklaratsiooni esitanud organisatsioonide jätkuvat vastavust kohaldatavatele nõuetele;

▼M1

3) muid kui keerukaid mootorõhusõidukeid käitavate mitteäriliste käitajate jätkuv vastavus kohaldatavatele nõuetele ning

4) asjakohaste ohutusmeetmete rakendamine, mida pädev asutus nõuab vastavalt punkti ARO.GEN.135 alapunktide c ja d sätetele.

▼B

b) Nimetatud kontrolli suhtes kohaldatakse järgmist:

1) selle läbiviimist toetavad dokumendid, mis on ette nähtud ohutusjärelevalve eest vastutavate töötajate juhendamiseks nende tööülesannete täitmisel;

2) asjaomastele isikutele ja organisatsioonidele antakse teavet ohutusjärelevalve tulemuste kohta;

3) selle aluseks on auditid ja inspekteerimised, sealhulgas õhusõiduki kontrollid seisuplatsil ning etteteatamiseta kontrollkäigud, ning

4) kontrolli käigus saab pädev asutus vajalikud tõendid juhuks, kui on vaja võtta täiendavaid meetmeid, sealhulgas punktide ARO.GEN.350 ja ARO.GEN.355 kohaseid meetmeid.

c) Alapunktides a ja b kirjeldatud järelevalve ulatus määratakse kindlaks varasema järelevalvetegevuse ning ohutusalaste prioriteetide alusel.

d) Ilma et see mõjutaks liikmesriikide pädevust ja ARO-osa RAMP-alajaos sätestatud kohustusi, määratakse liikmesriigi territooriumil toimuva teises liikmesriigis asuvate või elavate isikute või organisatsioonide tegevuse järelevalve ulatus kindlaks ohutusalaste prioriteetide ning varasema järelevalvetegevuse alusel.

e) Kui isiku või organisatsiooni tegevus hõlmab mitu liikmesriiki või ametit, võib alapunktis a sätestatud järelevalve eest vastutav pädev asutus kokku leppida, et järelevalveülesandeid teostab/teostavad tegevuskoha liikmesriigi/-liikmesriikide pädev(ad) asutus(ed) või amet. Isikut või organisatsiooni, kelle suhtes sellist kokkulepet kohaldatakse, teavitatakse kokkuleppe olemasolust ja selle reguleerimisalast.

f) Pädev asutus kogub ja töötleb mis tahes teavet, mida peetakse järelevalve, sealhulgas õhusõiduki seisuplatsil kontrollimise ning etteteatamiseta kontrollkäikude puhul vajalikuks.

ARO.GEN.305. Järelevalveprogramm

a) Pädev asutus kehtestab punktis ARO.GEN.300 ja ARO-osa RAMP-alajaos ette nähtud järelevalvetegevust hõlmava järelevalveprogrammi ja haldab seda.

▼B

b) Pädeva asutuse sertifitseeritud organisatsioonide jaoks töötatakse välja järelevalveprogramm, võttes arvesse asjaomase organisatsiooni konkreetset eripära, selle tegevuse keerukust ning ARO-osa GEN-alajao ja ARO-osa RAMP-alajao kohaseid varasema sertifitseerimise ja/või järelevalvetegevuse tulemusi ning nendega seotud riskide analüüsi. Programm sisaldab iga järelevalve planeerimistsükli puhul järgmist:

1) auditit ja kontrolli, sealhulgas õhusõiduki kontrolli seisuplatsil ning etteteatamiseta kontrollkäike ning

2) tegevjuhi ja pädeva asutuse kohtumisi, et tagada mõlema pidev informeeritus olulistest küsimustest.

c) Pädeva asutuse sertifitseeritud organisatsioonide puhul kohaldatakse kuni 24-kuulist järelevalve planeerimistsüklit.

Järelevalve planeerimistsüklit võib lühendada, kui on olemas tõendid selle koha, et organisatsiooni ohutusalane suutlikkus on vähenenud.

Järelevalve planeerimistsüklit võib pikendada kuni 36 kuuni, kui pädev asutus on kindlaks teinud, et eelnenud 24 kuu jooksul on tehtud järgmist:

1) organisatsioon on tõhusalt tuvastanud lennuohutusega seotud ohte ja juhtinud sellega seotud riske;

2) organisatsioon on kooskõlas punktiga ORO.GEN.130 järjekindlalt tõendanud, et tal on täielik kontroll kõikide muutuste üle;

3) ei ole tuvastatud esimese astme puudusi ning

4) kõik parandusmeetmed on rakendatud pädeva asutuse kinnitatud või pikendatud tähtaja jooksul vastavalt punkti ARO.GEN.350 alapunkti d alapunktile 2.

Järelevalve planeerimistsüklit võib täiendavalt pikendada kuni 48 kuuni, kui organisatsioon on lisaks eespool loetletule kehtestanud ja pädev asutus on heaks kiitnud tõhusa süsteemi pädevale asutusele ohutusalasest suutlikkusest ja organisatsiooni nõuetele vastavusest pidevaks aruandmiseks.

▼M4

d) Pädeva asutuse jaoks töötatakse välja pädevale asutusele tegevust deklareerivate organisatsioonide järelevalve programm, mille puhul võetakse arvesse organisatsiooni konkreetsest olemust, tema tegevuse keerukust, varasema järelevalve tulemusi ja tema tegevuse liigiga seotud riskide hindamist. See hõlmab auditit ja inspekteerimisi, sealhulgas vajaduse korral õhusõidukite kontrollimist seisuplatsil ning etteteatamiseta inspekteerimisi.

d1) Erilendude luba omava organisatsiooni järelevalve programm kehtestatakse vastavalt alapunktile d, võttes arvesse ka varasemat ja praegust loa väljaandmise menetlust ning loa kehtivusaega.

▼B

►M1 e) ◄ Pädeva asutuse väljaantud loa, sertifikaadi, pädevusmärke või tunnistuse omaniku puhul hõlmab järelevalveprogramm inspekteerimist, sealhulgas vajaduse korral etteteatamiseta kontrollkäike.

►M1 f) ◄ Järelevalveprogramm sisaldab auditite, inspekteerimiste ja kohtumiste tähtaegu ning auditite, inspekteerimiste ja kohtumiste toimumise kuupäevi.

ARO.GEN.310. Esmane sertifitseerimismenetlus – organisatsioonid

a) Organisatsioonisertifikaadi esmase väljaandmise taotluse saamisel kontrollib pädev asutus organisatsiooni vastavust kohaldatavatele nõuetele. Selle kontrollimisel võib arvesse võtta punkti ORO.AOC.100 alapunktis b osutatud teavet.

▼B

b) Kui pädev asutus on veendunud, et organisatsioon vastab kohaldatavatele nõuetele, annab ta välja sertifikaadi(d) vastavalt käesoleva osa I ja II liite sätetele. Sertifikaadid antakse välja määramata ajaks. Organisatsiooni õigused ja sertifikaadi kohaselt lubatud tegevusalade ulatus määratakse kindlaks sertifikaadile lisatud sertifitseerimistingimustes.

c) Selleks et organisatsioon saaks teha punkti ORO.GEN.130 kohaselt muudatusi pädeva asutuse eelneva heakskiiduta, kiidab pädev asutus heaks organisatsiooni esitatud menetluse, millega määratakse kindlaks kõnealuste muudatuste ulatus ning kirjeldatakse muudatuste juhtimist ja neist teatamist.

ARO.GEN.330. Muudatused – organisatsioonid

a) Eelnevat heakskiitu eeldava muudatuse taotluse saamisel kontrollib pädev asutus enne heakskiidu andmist, kas organisatsioon vastab kohaldatavatele nõuetele.

Pädev asutus määrab kindlaks tingimused, mille kohaselt organisatsioon võib kõnealuste muudatuste tegemise ajal tegutseda, välja arvatud juhul, kui pädev asutus leiab, et organisatsioonisertifikaat tuleb peatada.

Kui pädev asutus on veendunud, et organisatsioon vastab kohaldatavatele nõuetele, kiidab pädev asutus muudatuse heaks.

b) Ilma et see mõjutaks täiendavaid täitemeetmeid, peatab või tühistab pädev asutus organisatsioonisertifikaadi või kehtestab sellele piirangud, kui organisatsioon rakendab eelnevat heakskiitu nõudvaid muudatusi ilma, et pädev asutus oleks need alapunkti a kohaselt heaks kiitnud.

c) Selliste muudatuste puhul, mis eelnevat heakskiitu ei nõua, hindab pädev asutus kohaldatavatele nõuetele vastavuse kontrollimiseks organisatsiooni poolt punkti ORO.GEN.130 kohaselt esitatud teates sisalduvat teavet. Nõuete rikkumise korral teeb pädev asutus järgmist:

1) teatab organisatsioonile nõuete rikkumisest ja nõuab täiendavate muudatuste tegemist;

2) esimese või teise astme puuduste korral järgib punkti ARO.GEN.350 sätteid.

▼M1

ARO.GEN.345 Deklareerimine – organisatsioonid

a) Kui deklareerimisele kuuluva tegevusega tegelev või tegelda kavatsev organisatsioon esitab pädevale asutusele deklaratsiooni, kontrollib pädev asutus ORO-osaga nõutava kogu teabe olemasolu deklaratsioonis ning saadab organisatsioonile deklaratsiooni kättesaamise kinnituse.

b) Kui deklaratsioon ei sisalda nõutud teavet või sisaldab kohaldatavate nõuete täitmata jätmisele osutavat teavet, teatab pädev asutus organisatsioonile nõuete täitmata jätmisest ning nõuab lisateabe esitamist. Vajaduse korral kontrollib pädev asutus organisatsiooni. Kui nõuete täitmata jätmine leiab kinnitust, tegutseb pädev asutus punkti ARO.GEN.350 kohaselt.

▼B

ARO.GEN.350. Puudused ja parandusmeetmed – organisatsioonid

a) Punkti ARO.GEN.300 alapunkti a kohast järelevalvet teostaval pädeval asutusel peab olema süsteem puuduste ohutusalase tähtsuse analüüsimiseks.

▼M4

b) Pädev asutus annab välja esimese astme puuduse teatise, kui tehakse kindlaks määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaldatavate nõuete, organisatsiooni protseduuride ja juhendite või loa, sertifikaadi, erilendude loa või deklaratsiooni sisu oluline rikkumine, mis vähendab ohutustaset või kahjustab tõsiselt lennuohutust.

▼B

Esimese astme puudused hõlmavad muu hulgas järgmist:

1) organisatsioon ei taga pädevale asutusele pärast kaht kirjalikku avaldust punktis ORO.GEN.140 kindlaksmääratud juurdepääsu organisatsiooni ruumide külastamiseks tavalisel tööajal;

2) organisatsioon on sertifikaadi ►M4 või erilendude luba ◄ saanud või selle kehtivust pikendanud kirjalike tõendite võltsimise teel;

3) tõendid organisatsioonisertifikaadi ►M4 või erilendude loa ◄ väärkasutuse kohta ning

4) tegevjuhi puudumine.

▼M4

c) Pädev asutus annab välja teise astme puuduse teatise, kui tehakse kindlaks määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaldatavate nõuete, organisatsiooni protseduuride ja käsiraamatute või loa, sertifikaadi, erilendude loa või deklaratsiooni sisu mis tahes rikkumine, mis võib vähendada ohutustaset või kahjustada lennuohutust.

▼B

d) Kui järelevalve käigus või muul viisil leitakse puudus, teatab pädev asutus nimetatud puudusest kirjalikult organisatsioonile ning nõuab kindlakstehtud rikkumis(t)e kõrvaldamiseks parandusmeetmete võtmist, ilma et see mõjutaks määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega ette nähtud muid meetmeid. Vajaduse korral teavitab pädev asutus õhusõiduki registreerimisriiki.

1) Esimese astme puuduse korral võtab pädev asutus viivitamata asjakohased meetmed toimingute keelamiseks või neile piirangute kehtestamiseks; vajaduse korral võtab pädev asutus olenevalt esimese astme puuduse ulatusest meetmed sertifikaadi ►M4 , erilendude loa ◄ või konkreetse loa tühistamiseks, täielikuks või osaliseks peatamiseks või sellele piirangute kehtestamiseks, kuni organisatsioon on võtnud sobivad parandusmeetmed.

2) Teise astme puuduse korral teeb pädev asutus järgmist:

i) annab organisatsioonile parandusmeetmete võtmiseks tähtaja, mis on kooskõlas puuduse laadiga ning ei tohi esmalt ületada kolme kuud. Teatavatel asjaoludel ja sõltuvalt puuduse laadist võib pädev asutus pikendada kõnealust kolmekuulist tähtaega vastavalt pädeva asutusega kokkulepitud nõuetekohasele parandusmeetmete kavale, ning

ii) hindab organisatsiooni pakutud parandusmeetmete kava ja selle rakendamise korda ning kinnitab need, kui need on hinnangu kohaselt asjaomaste rikkumis(t)e kõrvaldamiseks piisavad.

3) Kui organisatsioon ei esita vastuvõetavat parandusmeetmete kava või ei suuda parandusmeetmeid pädeva asutuse kinnitatud või pikendatud tähtaja jooksul rakendada, tunnistatakse puudus esimese astme puuduseks ning võetakse meetmed vastavalt alapunkti d alapunkti 1 sätetele.

4) Pädev asutus registreerib kõik tuvastatud või talle teatavaks tehtud puudused ning vajaduse korral tema poolt kohaldatud täite- ja parandusmeetmed ning puudustega seotud meetmete lõpuleviimise tähtajad.

e) Liikmesriigi asutus, kes punkti ARO.GEN.300 alapunkti d sätete alusel tegutsedes on tuvastanud teise liikmesriigi pädeva asutuse või ameti sertifitseeritud ►M4 või neilt loa saanud ◄ ►M1 või teise liikmesriigi pädevale asutusele või ametile deklaratsiooni esitanud ◄ organisatsiooni puhul määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade nõuete rikkumise, teavitab asjaomast pädevat asutust ning märgib ära puuduse raskusastme, ilma et see mõjutaks mis tahes täiendavaid täitemeetmeid.

▼B

ARO.GEN.355. Puudused ja täitemeetmed – isikud

a) Kui punkti ARO.GEN.300 alapunkti a kohaselt järelevalve eest vastutav asutus leiab järelevalve käigus või muude vahendite abil tõendeid selle kohta, et määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade alusel välja antud luba, sertifikaati, pädevusmärget või tunnistust omav isik ei vasta kohaldatavatele nõuetele, tegutseb pädev asutus kooskõlas komisjoni ►M4 määrusele (EL) nr 1178/2011 ◄ ([1]) VI lisa (ARA-osa) punkti ARA.GEN.355 alapunktidega a–d.

b) Kui järelevalve käigus või muude vahendite abil leitakse tõendeid selle kohta, et isik, kelle suhtes kohaldatakse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade nõudeid, ei oma kõnealuse määruse ja selle rakenduseeskirjade alusel välja antud luba, sertifikaati, pädevusmärget või tunnistust, võtab rikkumise tuvastanud pädev asutus kõik vajalikud täitemeetmed, et vältida rikkumise jätkumist.

▼M4

ARO.GEN.360. Puudused ja täitemeetmed – kõik käitajad

Kui järelevalve käigus või muude vahendite abil leitakse tõendeid selle kohta, et käitaja, kelle suhtes kohaldatakse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade nõudeid, ei vasta kõnealustele nõuetele, võtab rikkumise avastanud pädev asutus kõik vajalikud täitemeetmed, et vältida selle jätkumist.

▼B

OPS-ALAJAGU

LENNUTEGEVUS

I JAOTIS

Ärilise lennutranspordiga tegelevate käitajate sertifitseerimine

ARO.OPS.100. Lennuettevõtja sertifikaadi väljaandmine

a) Pädev asutus annab välja lennuettevõtja sertifikaadi, kui käitaja on talle nõuetekohaselt tõendanud, et ta vastab punkti ORO.AOC.100 nõuetele.

b) Sertifikaat sisaldab selle juurde kuuluvaid käitamistingimusi.

▼M4

c) Pädev asutus võib kindlaks määrata konkreetsed käitamispiirangud. Need piirangud dokumenteeritakse käitamistingimustes.

▼B

ARO.OPS.105. Koodijagamiskokkulepped

Kolmanda riigi käitajat hõlmava koodijagamiskokkuleppe sõlmimisega seotud ohutusaspektide kaalumisel teeb pädev asutus järgmist:

1) pärast punkti ORO.AOC.115 kohaste dokumentide esitamist käitaja poolt kontrollib, kas asjaomane kolmanda riigi käitaja vastab kohaldatavatele ICAO standarditele;

2) suhtleb vastavalt vajadusele kolmanda riigi käitaja pädeva asutusega.

ARO.OPS.110. Rendilepingud

a) Pädev asutus kiidab rendilepingu heaks, kui ta on veendunud, et III lisa (ORO-osa) kohaselt sertifitseeritud käitaja vastab järgmistele nõuetele:

1) punkti ORO.AOC.110 alapunkt d, milles käsitletakse kolmanda riigi õhusõiduki kuivrendile võtmist;

2) punkti ORO.AOC.110 alapunkt c, milles käsitletakse kolmanda riigi käitaja õhusõiduki märgrendile võtmist;

([1]) ELT L 100, 5.4.2012, lk 1.

▼B

3) punkti ORO.AOC.110 alapunkt e, milles käsitletakse õhusõiduki kuivrendile andmist mis tahes käitajale;

4) jätkuvat lennukõlblikkust ja lennutegevust käsitlevad asjaomased nõuded, mida kohaldatakse ELis registreeritud õhusõiduki kuivrendile võtmise ja ELi käitaja õhusõiduki märgrendile võtmise suhtes.

b) Märgrendile võtmise lepingu kinnitus peatatakse või tühistatakse järgmistel juhtudel:

1) rendileandja või rentniku lennuettevõtja sertifikaat peatatakse või tühistatakse või

2) rendileandja suhtes kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 2111/2005 ([1]) kohane tegevuskeeld.

▼M7

c) Kuivrendile võtmise lepingu kinnitus peatatakse või tunnistatakse kehtetuks järgmistel juhtudel:

1) õhusõiduki lennukõlblikkussertifikaat peatatakse või tunnistatakse kehtetuks;

2) õhusõiduk lisatakse nende käitajate nimekirja, kelle suhtes kohaldatakse käitamispiiranguid, või õhusõiduk on registreeritud riigis, mille järelevalve all olevate kõikide käitajate suhtes kohaldatakse tegevuskeeldu vastavalt määrusele (EÜ) nr 2111/2005.

▼B

d) Kui pädevalt asutuselt taotletakse kuivrendile andmise lepingu eelnevat kinnitamist vastavalt punkti ORO.AOC.110 alapunktile e, tagab pädev asutus järgmise:

1) nõuetekohase koostöö pädeva asutusega, kes vastutab õhusõiduki pideva järelevalve eest vastavalt komisjoni määrusele (EÜ) nr 2042/2003 ([2]) või õhusõiduki käitamise eest, kui see ei ole sama asutus;

2) õhusõiduki õigeaegse kustutamise lennuettevõtja sertifikaadilt.

▼M7

e) Kui pädevalt asutuselt taotletakse kuivrendile võtmise lepingu eelnevat kinnitamist vastavalt punkti ORO.AOC.110 alapunktile d, tagab pädev asutus õhusõiduki üle järelevalve teostamiseks vajaliku nõuetekohase koordineerimise õhusõiduki registreerimisriigiga.

▼M4

Ia JAOTIS

Kõrge riskitasemega äriliste erilendude loa väljaandmine

ARO.OPS.150. Kõrge riskitasemega äriliste erilendude loa väljaandmine

a) Kõrge riskitasemega äriliste erilendude loa taotluse saamisel hindab käitaja pädev asutus asjaomase käitaja riskianalüüsidokumente ning ühe või mitme kavandatava erilennuga seotud standardseid käitamisprotseduure (SOP), mis on välja töötatud VIII lisa (SPO-osa) asjaomaste nõuete kohaselt.

b) Kui pädev asutus leiab, et riskianalüüs ja standardsed käitamisprotseduurid vastavad nõuetele, annab käitaja pädev asutus välja VI liites esitatud loa. Loa võib välja anda nii määratud kui ka määramata ajaks. Loal määratakse kindlaks tingimused, mille kohaselt käitajal on lubatud käitada üht või mitut kõrge riskitasemega ärilist erilendu.

c) Loa muutmise taotluse saamise korral kontrollib käitaja pädev asutus, kas käitaja vastab alapunktides a ja b sätestatud nõuetele. Pädev asutus määrab kindlaks tingimused, mille kohaselt käitaja võib kõnealuste muudatuste tegemise ajal tegutseda, välja arvatud juhul, kui pädev asutus leiab, et loa kehtivus tuleb peatada.

([1]) ELT L 344, 27.12.2005, lk 15.
([2]) ELT L 315, 28.11.2003, lk 1.

▼M4

d) Loa pikendamise taotluse saamise korral kontrollib käitaja pädev asutus, kas käitaja vastab alapunktides a ja b sätestatud nõuetele. Käitaja pädev asutus võib arvesse võtta varasemat loa väljaandmise menetlust ning varasema järelevalve tulemusi.

e) Kui käitaja pädev asutus on teinud kindlaks, et käitaja rakendab muudatusi muudetud riskianalüüsi ja standardseid käitamisprotseduure esitamata, peatab käitaja pädev asutus asjaomase käitaja loa, tunnistab selle kehtetuks või kehtestab sellele piirangud, ilma, et see mõjutaks täiendavaid täitemeetmeid.

f) Kõrge riskitasemega piiriüleste äriliste erilendude loa taotlemisel hindab käitaja pädev asutus asjaomase käitaja riskianalüüsidokumente ning ühe või mitme kavandatava erilennuga seotud standardseid käitamisprotseduure (SOP) koostöös selle koha pädeva asutusega, kus asjaomaseid erilende on kavas käitada. Kui mõlemad pädevad asutused leiavad, et riskianalüüs ja standardsed käitamisprotseduurid vastavad nõuetele, annab käitaja pädev asutus loa välja.

ARO.OPS.155. Rendilepingud

a) Pädev asutus kiidab heaks kolmandas riigis registreeritud õhusõidukit või kolmanda riigi käitajat hõlmava rendilepingu, kui asjaomane äriliste erilendude käitaja on tõendanud, et ta vastab punkti ORO:SPO.100 nõuetele.

b) Kuivrendilepingule antud heakskiit peatatakse või tunnistatakse kehtetuks asjaomase õhusõiduki lennukõlblikkuse sertifikaadi peatamise või kehtetuks tunnistamise korral.

▼B

II JAOTIS

Load

ARO.OPS.200. Eriloa menetlus

a) Eriloa või selle muudatuste taotluse saamisel hindab pädev asutus taotlust V lisa (SPA-osa) asjaomaste nõuete kohaselt ning teostab vajaduse korral käitaja suhtes asjakohase kontrolli.

▼M1

b) Kui pädev asutus on veendunud, et käitaja vastab kohaldatavatele nõuetele, annab ta loa välja või muudab seda. Loa kohta tehakse märge:

1) ärilise lennutranspordi korral II liites sätestatud käitamistingimustesse või

2) mitteärilise lennutegevuse ►M4 ja erilendude ◄ korral V liites esitatud erilubade loendisse.

▼B

ARO.OPS.205. Minimaalvarustuse loetelu kinnitamine

a) Käitajalt minimaalvarustuse loetelu (MEL) esmase kinnitamise või selle muudatuse kinnitamise taotluse saamise korral hindab pädev asutus enne kinnituse andmist kõiki asjaomaseid osi, et kontrollida vastavust kohaldatavatele nõuetele.

b) Pädev asutus kinnitab käitaja kohaldatavate käitamisvälpade B, C ja D pikendamise menetlust, kui käitaja tõendab punkti ORO.MLR.105 alapunktis f sätestatud tingimuste täitmist ning pädev asutus on seda kontrollinud.

c) Pädev asutus annab asjaomase heakskiidu igale üksikjuhtumile, mil õhusõidukit käitatakse väljaspool minimaalvarustuse loetelu (MEL) piiranguid, kuid kooskõlas minimaalvarustuse põhiloetelu (MMEL) nõuetega, kui käitaja on tõendanud punktis ORO.MLR.105 sätestatud tingimuste täitmist ning pädev asutus on seda kontrollinud.

▼M4

ARO.OPS.210. Kohaliku piirkonna kindlaksmääramine

Pädev asutus võib seoses lennutegevusega kindlaks määrata kohaliku piirkonna.

▼B

ARO.OPS.215. Loa andmine kopterilendudeks väljaspool tihedalt asustatud piirkonda asuva maandumiseks sobimatu ala kohal

a) Liikmesriik määrab kindlaks piirkonnad, kus kopterilende võib vastavalt punktile CAT.POL.H.420 teostada ilma, et oleks tagatud ohutu hädamaandumise võimalus.

b) Enne punktis CAT.POL.H.420 osutatud loa väljaandmist peab pädev asutus kaaluma käitaja põhjendusi selle kohta, miks nõuetekohaseid suutlikkuskriteeriume ei ole võimalik täita.

ARO.OPS.220. Loa andmine kopterilendudeks avalikes huvides kasutatavasse käitamiskohta ja tagasi

Punkti CAT.POL.H.225 kohane luba peab sisaldama käitaja koostatud loetelu avalikes huvides kasutatavatest käitamiskohtadest, mille suhtes luba kehtib.

ARO.OPS.225. Loa andmine lendudeks kaugel asuvale isoleeritud lennuväljale

Punkti CAT.OP.MPA.106 kohane luba peab sisaldama käitaja koostatud loetelu lennuväljadest, mille suhtes luba kehtib.

▼M3

ARO.OPS.230. Puhkeaega häirivate töögraafikute määratlemine

Lennuaja piirangute kohaldamisel määrab pädev asutus vastavalt III lisa punkti ORO.FTL.105 mõistete „varane tüüp” ja „hiline tüüp” määratlustele, kumb puhkeaega häiriva töögraafiku liik on tema järelevalve all kohaldatav kõigile ärilise lennutegevuse ettevõtjatele.

ARO.OPS.235. Individuaalsete lennuaja spetsifikatsiooniskeemide heakskiitmine

(a) Pädev asutus kiidab heaks ärilise lennutegevuse ettevõtjate pakutud individuaalsed lennuaja spetsifikatsiooniskeemid, kui käitaja on tõendanud nende vastavust määrusele (EÜ) nr 216/2008 ja käesoleva määruse III lisa FTL-alajaole.

(b) Kui käitaja pakutud individuaalne lennuaja spetsifikatsiooniskeem erineb kohaldatavatest ameti väljastatud sertifitseerimistingimustest, kasutab pädev asutus määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 22 lõikes 2 kirjeldatud menetlust.

(c) Kui käitaja pakutud individuaalne lennuaja spetsifikatsiooniskeem erineb kohaldatavatest rakenduseeskirjadest, kasutab pädev asutus määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 14 lõikes 6 kirjeldatud menetlust.

(d) Heakskiidetud kõrvalekaldeid või erandeid hinnatakse pärast kohaldamist, et teha kindlaks, kas sellised kõrvalekalded või erandid tuleks kinnitada või neid tuleks muuta. Pädev asutus ja amet viivad läbi sõltumatu hindamise, mis põhineb käitaja esitatud teabel. Kõnealune hindamine on proportsionaalne, läbipaistev ja põhineb teaduslikel põhimõtetel ja teadmistel.

▼M9

ARO.OPS.240. Eriluba nõutava navigatsioonitäpsusega ja nõutava loaga lähenemise (RNP AR APCH) korral

a) Kui taotleja on tõendanud vastavust punktis SPA.PBN.105 sätestatud nõuetele, väljastab pädev asutus RNP AR APCH-protseduuri jaoks üldise eriloa või protseduuripõhise eriloa.

b) Protseduuripõhise eriloa korral toimib pädev asutus järgmiselt:

1) loetleb PBN-loas heakskiidetud konkreetsete lennuväljade instrumentaallähenemise protseduurid;

2) vajaduse korral koordineerib tegevust kõnealuste lennuväljade üle järelevalvet teostavate pädevate asutustega ja

3) arvestab taotlejale RNP AR APCH-protseduuride jaoks juba väljastatud erilubadest tulenevat võimalikku varasemat kogemust või kvalifikatsiooni.

▼M4

III JAOTIS

Lennutegevuse järelevalve

ARO.OPS.300. Tutvustuslennud

Pädev asutus võib kehtestada liikmesriigi territooriumil NCO-osa kohaselt käitatavate tutvustuslendude suhtes lisatingimusi. Sellised tingimused peavad tagama ohutu käitamise ja olema proportsionaalsed.

▼B

RAMP-ALAJAGU

TEISE RIIGI REGULATIIVSE JÄRELEVALVE ALLA KUULUVATE KÄITAJATE ÕHUSÕIDUKITE KONTROLLIMINE SEISUPLATSIL

ARO.RAMP.005. Reguleerimisala

Käesoleva alajaoga kehtestatakse nõuded, mida pädev asutus või amet peab järgima oma ülesannete ja kohustuste täitmisel seoses aluslepingu sätete kohaldamisterritooriumil asuvatele lennuväljadele maandunud kolmandate riikide käitajate või teise liikmesriigi regulatiivse järelevalve alla kuuluvate käitajate õhusõidukite kontrollimisega seisuplatsil.

ARO.RAMP.100. Üldist

a) Õhusõidukite ja nende meeskondade puhul kontrollitakse kohaldatavate nõuete täitmist.

b) Lisaks punkti ARO.GEN.305 kohaselt kehtestatud järelevalveprogrammis sisalduvatele õhusõidukite kontrollimistele seisuplatsil kontrollib pädev asutus seisuplatsil ka selliseid õhusõidukeid, mille puhul kahtlustatakse kohaldatavate nõuete rikkumist.

c) Punkti ARO.GEN.305 kohaselt kehtestatava järelevalveprogrammi väljatöötamisel koostab pädev asutus õhusõidukite seisuplatsil kontrollimise iga-aastase kava. Kõnealune kava:

1) põhineb arvutusmeetodil, mille puhul võetakse arvesse senist teavet käitajate arvu ja liikide kohta, maandumiste arvu kohta asjaomase riigi lennuväljadel ning samuti ohutusriskide kohta, ja

2) võimaldab pädeval asutusel prioriseerida õhusõidukite kontrollimist vastavalt punkti ARO.RAMP.105 alapunktis a osutatud nimekirjale.

d) Kui amet seda vajalikuks peab, võib ta koostöös liikmesriikidega, kelle territooriumil kontroll toimub, viia läbi õhusõidukite kontrollimise seisuplatsil, et uurida kohaldatavatele nõuetele vastavust seoses järgmisega:

1) ametile määrusega (EÜ) nr 216/2008 määratud sertifitseerimisülesanded;

2) liikmesriigi standardimiskontrollid või

3) organisatsiooni kontrollimine, et vaadelda kohaldatavatele nõuetele vastavust potentsiaalsetes ohuolukordades.

▼B

ARO.RAMP.105. Prioriseerimiskriteeriumid

a) Amet edastab pädevatele asutustele õhusõidukite seisuplatsil kontrollimiste prioriseerimiseks nimekirja potentsiaalselt ohtlikuks tunnistatud käitajatest ja õhusõidukitest.

b) Nimekiri sisaldab järgmist:

1) ettevõtjad, kes käitavad punkti ARO.RAMP.150 alapunkti b alapunkti 4 kohase olemasolevate andmete analüüsi põhjal välja valitud õhusõidukeid;

2) ettevõtjad, kes käitavad õhusõidukeid, millest ametile on teatanud Euroopa Komisjon ning mille valik põhineb:

i) lennuohutuskomitee poolt määruse (EÜ) nr 2111/2005 rakendamise käigus esitatud arvamusel selle kohta, et nõuetekohaste ohutusstandardite tulemusliku järgmise täiendavaks kontrollimiseks tuleb kohaldada õhusõidukite süstemaatilist kontrollimist seisuplatsil, või

ii) Euroopa Komisjonile liikmesriikidelt määruse (EÜ) nr 2111/2005 artikli 4 lõike 3 kohaselt laekunud teabel;

3) õhusõidukeid, mille lende aluslepingu sätete kohaldamisterritooriumile käitavad lennuettevõtjad, kelle suhtes kohaldatakse vastavalt määrusele (EÜ) nr 2111/2005 tegevuskeeldu ja kes on kantud kõnealuse määruse B lisasse;

4) õhusõidukeid, mida käitavad ettevõtjad on sertifitseeritud riigis, kes teostab regulatiivset järelevalvet punktis 3 osutatud nimekirja kantud lennuettevõtjate üle;

5) selliseid kolmandate riikide käitajate kasutatavaid õhusõidukeid, millega lennatakse aluslepingu sätete kohaldamisterritooriumile, kohaldamisterritooriumil või sealt väljapoole esmakordselt, või millele punkti ART.GEN.205 kohaselt välja antud luba on pärast peatamist või tühistamist taastatud või selle suhtes kohaldatakse piiranguid.

c) Nimekiri antakse välja ameti kehtestatud menetluste kohaselt pärast määruse (EÜ) nr 2111/2005 kohase ühenduse nimekirja (millesse kantakse lennuettevõtjad, kelle suhtes kohaldatakse tegevuskeeldu) iga ajakohastamist ning igal juhul vähemalt kord nelja kuu jooksul.

ARO.RAMP.110. Teabe kogumine

Pädev asutus kogub ja töötleb igasugust teavet, mida peetakse õhusõidukite seisuplatsil kontrollimise puhul vajalikuks.

ARO.RAMP.115. Seisuplatsil kontrollimist teostavate inspektorite kvalifitseerimine

a) Pädeval asutusel ja ametil peavad olema õhusõidukite seisuplatsil kontrollimiseks kvalifitseeritud inspektorid.

b) Seisuplatsil kontrollimist teostavad inspektorid peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) omama vajalikku lennundusalast haridust või praktilist kogemust kontrollitavas valdkonnas;

2) olema edukalt läbinud:

i) nõuetekohase teoreetilise ja praktilise erikoolituse ühes või mitmes järgmistest valdkondadest:

A) piloodikabiin;

B) salongi ohutus;

C) õhusõiduki seisund;

D) last;

ii) asjakohase väljaõppe töökohal pädeva asutuse või ameti määratud kogenud seisuplatsiinspektori juhendamisel;

3) oma kvalifikatsiooni säilitamiseks peavad nad osalema jätkuõppes ning tegema iga 12-kuulise ajavahemiku jooksul vähemalt 12 kontrolli.

c) Alapunkti b alapunkti 2 alapunktis i osutatud koolituse peab olema korraldanud kas pädev asutus või punkti ARO.RAMP.120 alapunkti a kohaselt sertifitseeritud koolitusorganisatsioon.

▼B

d) Amet töötab välja ja säilitab koolituskavad ning edendab inspektoritele koolituskursuste ja õpikodade korraldamist, et parandada käesolevast alajaost arusaamist ja tagada selle ühetaoline kohaldamine.

e) Amet soodustab ja koordineerib inspektorite vahetuse programmi, mis võimaldab inspektoritel omandada praktilisi kogemusi ning aitab ühtlustada protseduure.

ARO.RAMP.120. Koolitusorganisatsioonide sertifitseerimine

a) Pädev asutus sertifitseerib vastava liikmesriigi territooriumil peamist tegevuskohta omava koolitusorganisatsiooni, kui ta on veendunud, et koolitusorganisatsioon vastab järgmistele nõuetele:

1) organisatsioon on määranud koolitusjuhi, kellel on head juhivõimed, et tagada pakutava koolituse korraldamine vastavalt kohaldatavatele nõuetele;

2) koolitusorganisatsioon omab läbiviidavat liiki koolituseks sobivaid rajatisi ja õppevahendeid;

3) viib koolitust läbi kooskõlas ameti poolt punkti ARO.RAMP.115 alapunkti d kohaselt välja töötatud kavadega;

4) kasutatakse kvalifitseeritud koolitajaid.

b) Pädeva asutuse taotluse korral viib amet läbi alapunktis a osutatud nõuetele vastavuse ja jätkuva vastavuse kontrolli.

c) Koolitusorganisatsiooni sertifikaat hõlmab üht või mitut järgmistest koolitusliikidest:

1) teoreetiline algkoolitus;

2) praktiline algkoolitus;

3) jätkuõpe.

ARO.RAMP.125. Õhusõidukite kontrollimine seisuplatsil

a) Õhusõidukeid kontrollitakse seisuplatsil standardiseeritult, kasutades selleks III või IV liites esitatud vormi.

b) Õhusõiduki seisuplatsil kontrollimisel teeb inspektor kõik endast oleneva, et vältida kontrollitava õhusõiduki põhjendamatut hilinemist.

c) Õhusõiduki seisuplatsil kontrollimise lõpetamisel tehakse õhusõiduki seisuplatsil kontrollimise tulemused õhusõiduki kaptenile või tema puudumisel mõnele lennumeeskonna liikmele või käitaja esindajale teatavaks III liites esitatud vormil.

ARO.RAMP.130. Puuduste liigitus

Iga kontrollitava punkti puhul on puudustena kindlaks määratud kolm kohaldatavate nõuete võimaliku rikkumise kategooriat. Need puuduste kategooriad on järgmised:

1) 3. kategooria puudus on kohaldatavate nõuete või sertifikaadi tingimuste oluline rikkumine, millel on ohutusele ulatuslik mõju;

2) 2. kategooria puudus on kohaldatavate nõuete või sertifikaadi tingimuste rikkumine, millel on ohutusele märkimisväärne mõju;

3) 1. kategooria puudus on kohaldatavate nõuete või sertifikaadi tingimuste rikkumine, millel on ohutusele väike mõju.

▼B

ARO.RAMP.135. Puudustega seotud järelmeetmed

a) 2. või 3. kategooria puuduse korral teeb pädev asutus või vajaduse korral amet järgmist:

1) teatab puudusest kirjalikult käitajale ning palub esitada tõendid parandusmeetmete võtmise kohta ning

2) teavitab käitaja päritoluriigi pädevat asutust ja vajaduse korral riiki, kus õhusõiduk on registreeritud ja kus on välja antud lennumeeskonna luba. Vajaduse korral palub pädev asutus või amet neil kinnitada nõusolekut parandusmeetmetega, mille käitaja punktide ARO.GEN.350 või ARO.GEN.355 kohaselt võtab.

b) Lisaks alapunktile a astub pädev asutus 3. kategooria puuduse korral viivitamatult järgmised sammud:

1) kehtestab õhusõidukile lennutegevuse piirangu;

2) nõuab viivitamatute parandusmeetmete võtmist;

3) kehtestab õhusõidukile punkti ARO.RAMP.140 kohaselt lennukeelu või

4) kehtestab viivitamatult tegevuskeelu vastavalt määruse (EÜ) nr 2111/2005 artiklile 6.

c) Kui amet on tuvastanud 3. kategooria puuduse, palub ta selle riigi pädeval asutusel, kus õhusõiduk on maandunud, võtta asjakohased meetmed vastavalt alapunktile b.

ARO.RAMP.140. Õhusõidukile lennukeelu kehtestamine

a) Kui leitakse 3. kategooria puudus ning on näha, et õhusõidukiga kavatsetakse lennata või tõenäoliselt lennatakse enne, kui käitaja või omanik on asjakohase parandusmeetme lõpule viinud, teeb pädev asutus järgmist:

1) teatab õhusõiduki kaptenile või käitajale, et õhusõidukil ei ole lubatud lendu alustada, kuni ei ole antud teistsugust korraldust, ning

2) kehtestab õhusõidukile lennukeelu.

b) Selle riigi pädev asutus, kus õhusõiduk lennukeelu sai, teavitab vastavalt vajadusele viivitamata käitaja päritoluriigi ja lennuki registririigi pädevat asutust ning ametit, juhul kui lennukeelu sai kolmanda riigi käitaja kasutuses olnud õhusõiduk.

c) Pädev asutus määrab käitaja päritoluriigi või registririigiga kooskõlastades tingimused, mille täitmise korral õhusõiduk võib saada stardiloa.

d) Kui rikkumine mõjutab õhusõiduki lennukõlblikkussertifikaadi kehtivust, tühistab pädev asutus lennukeelu üksnes juhul, kui käitaja tõendab, et ta on teinud järgmist:

1) taastanud vastavuse kohaldatavatele nõuetele;

2) ELi liikmesriigis registreeritud õhusõiduki puhul hankinud komisjoni määruse (EÜ) nr 1702/2003 ([1]) kohase lennuloa;

3) ELi või kolmanda riigi käitaja käitatava ja kolmandas riigis registreeritud õhusõiduki puhul hankinud registririigi või käitaja päritoluriigi lennuloa või samaväärse dokumendi ning

4) vajaduse korral ülelennuload kolmandatelt riikidelt.

([1]) ELT L 243, 27.9.2003, lk 6.

▼B

ARO.RAMP.145. Aruandlus

a) Punkti ARO.RAMP.125 alapunkti a kohaselt kogutud teave sisestatakse punkti ARO.RAMP.150 alapunkti b alapunktis 2 osutatud kesksesse andmebaasi 21 kalendripäeva jooksul alates kontrolli läbiviimisest.

b) Pädev asutus või amet sisestab kesksesse andmebaasi kogu teabe, millest on kasu määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaldamisel ning ametile käesoleva lisaga määratud ülesannete täitmisel, sealhulgas punktis ARO.RAMP.110 osutatud asjakohase teabe.

c) Kui punktis ARO.RAMP.110 osutatud teave viitab potentsiaalsele ohutusriskile, edastatakse asjaomane teave viivitamata ka kõikidele pädevatele asutustele ja ametile.

d) Kui isik annab pädevale asutusele teavet õhusõiduki puudujääkide kohta, anonümiseeritakse punktis ARO.RAMP.110 ja punkti ARO.RAMP.125 alapunktis a osutatud teave selliselt, et nimetatud teabe allikat ei ole võimalik kindlaks teha.

ARO.RAMP.150. Ameti koordineerimisülesanded

a) Amet haldab ja rakendab vahendeid ja protseduure, mis on vajalikud järgmiste andmete säilitamiseks ja vahetamiseks:

   1) punkti ARO.RAMP.145 kohane teave, kasutades III ja IV liites esitatud vorme;

   2) teave, mida edastavad ELiga asjakohased lepingud sõlminud kolmandad riigid ja rahvusvahelised organisatsioonid või määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 27 lõike 2 alusel ametiga asjakohase korra kokku leppinud organisatsioonid.

b) Haldamine hõlmab järgmisi ülesandeid:

   1) liikmesriikide edastatud ja aluslepingu sätete kohaldamisterritooriumil asuvatele lennuväljadele maanduvate õhusõidukite ohutusteavet käsitlevate andmete säilitamine;

   2) kõiki alapunkti a alapunktides 1 ja 2 osutatud teavet sisaldava keskse andmebaasi väljaarendamine, haldamine ja pidev ajakohastamine;

   3) vajalike muudatuste ja täienduste sisseviimine andmebaasirakendusse;

   4) keskse andmebaasi ning õhusõidukite ja lennuettevõtjate ohutusega seotud muu teabe analüüsimine, mille alusel tehakse järgmist:

      i) komisjonile ja pädevate asutustele antakse soovitusi viivitamatuks tegutsemiseks või järelmeetmete väljatöötamiseks;

      ii) komisjoni ja pädevaid asutusi teavitatakse potentsiaalsetest ohutusprobleemidest;

      iii) komisjonile ja pädevatele asutustele esitatakse vajaduse korral ohutusalaseid ettepanekuid kooskõlastatud tegevuseks ning tagatakse kõnealuse tegevuse koordineerimine;

   5) suhtlemine teiste Euroopa institutsioonide ja asutuste, rahvusvaheliste organisatsioonide ja kolmandate riikide pädevate asutustega teabevahetuse teemadel.

ARO.RAMP.155. Aastaaruanne

Amet koostab ja esitab komisjonile õhusõidukite seisuplatsil kontrollimise süsteemi aastaaruande, mis sisaldab vähemalt järgmist teavet:

a) andmed süsteemi edukuse kohta;

b) andmed aasta jooksul tehtud kontrollide kohta;

▼B

c) kontrollitulemuste analüüs koos ülevaatega puuduste kategooriatest;

d) aasta jooksul võetud meetmed;

e) ettepanekud õhusõidukite seisuplatsil kontrollimise süsteemi edasiarendamiseks ning

f) lisad, mis sisaldavad kontrollinimekirju riikide, õhusõidukitüüpide, käitajate ja iga punkti puhul tuvastatud puuduste kaupa.

ARO.RAMP.160. Avalikkuse teavitamine ja teabekaitse

a) Liikmesriigid kasutavad punktide ARO.RAMP.105 ja ARO.RAMP.145 alusel saadud teavet ainult määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade järgimiseks ning kaitsevad kõnealust teavet kooskõlas asjaomaste nõuetega.

b) Amet avaldab igal aastal ja teeb üldsusele kättesaadavaks kokkuvõtliku teabearuande, mis sisaldab punkti ARO.RAMP.145 kohaselt laekunud teabe analüüsi. Aruanne peab olema selge ja arusaadav ning teabeallikad peavad olema anonümiseeritud.

▼B

I liide

LENNUETTEVÕTJA SERTIFIKAAT

▶(1) (lennutranspordiga tegelevate käitajate lubatud toimingud) ◀

Lennutegevuse liigid: Äriline lennutransport (CAT) ☐ Reisijatevedu; ☐ Lastivedu;

☐ Muu ([1]).....

▶(2) _____ ◀

5	Käitaja päritoluriik ([3])	([5])
	Sertifikaadi välja andnud asutus ([4])	
Lennuettevõtja sertifikaadi nr ([6]):	Käitaja nimi ([7])	Kontaktisikud lennutegevuse küsimustes ([9]):
	Kasutatav ärinimi ([8])	Kontaktandmed, mille kaudu saab viivitamatult ühendust tegevjuhtkonnaga, on loetletud ..... ([12]).
	Käitaja aadress ([10]):	
	Telefon ([11]): Faks: E-post:	

Käesoleva sertifikaadiga tõendatakse, et ..... ([13]) omab luba äriliseks lennutegevuseks lisatud käitamistingimuste kohaselt ning vastavalt lennutegevuskäsiraamatule, ning määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisale ja asjaomastele rakenduseeskirjadele.

Väljaandmise kuupäev ([14]):	Nimi ja allkiri ([15]): Ametinimetus:

([1]) Muu transpordiliik (täpsustada).

▶(3) _____ ◀

([3]) Asendada käitaja päritoluriigi nimega.

([4]) Asendada väljaandva pädeva asutuse nimega.

([5]) Täidab pädev asutus.

([6]) Pädeva asutuse väljaantud sertifikaadi number.

([7]) Asendada käitaja registrijärgse nimega.

([8]) Käitaja ärinimi, kui see on erinev. Ärinime ette lisada märge „Dba” (*Doing business as*).

([9]) Kontaktandmed on telefoni- ja faksinumber koos riigikoodiga ja e-posti aadress (kui see on olemas), mille kaudu saab tegevjuhtkonnaga viivitamatult ühendust lennutegevuse, lennukõlblikkuse, lennumeeskonna ja salongipersonali pädevuse ning ohtlike kaupadega seotud küsimustes ja vajaduse korral ka muudes küsimustes.

([10]) Käitaja peamise tegevuskoha aadress.

([11]) Käitaja peamise tegevuskoha telefoni- ja faksinumber koos riigikoodiga. Märkida e-posti aadress, kui see on olemas.

([12]) Lisada pardal asuv kontrollitud dokument kontaktandmetega ning viide vastavale punktile või leheküljele. Nt: „Kontaktandmed ... on loetletud lennutegevuskäsiraamatus, üldosa 1. peatükk, punkt 1.1” või „... on loetletud käitamistingimustes, lk 1” või „... on loetletud käesoleva dokumendi lisas”.

([13]) Käitaja registrijärgne nimi.

([14]) Lennuettevõtja sertifikaadi väljaandmise kuupäev (pp-kk-aaaa).

([15]) Pädeva asutuse esindaja nimi, amet ja allkiri. Lennuettevõtja sertifikaadile võib lisada ka ametliku templi.

EASA VORM 138, versioon 1

▶(1) (2) (3) M4

▼**M10**

II liide

KÄITAMISTINGIMUSED **(vastavalt tegevuskäsiraamatus kinnitatud tingimustele)**				
Käitamistingimused välja andnud asutuse kontaktandmed Telefoninumber ([1]): _____; Faks: _____ ; E-post: _____				
Lennuettevõtja sertifikaadi ([2]) nr: Käitaja nimi ([3]): Kuupäev ([4]): Allkiri: Kasutatav ärinimi: Käitamistingimuste #:				
Õhusõiduki mudel ([5]): Registreerimistunnus ([6]):				
Käitamisliigid: Äriline lennutransport ☐ Reisijad ☐ Kaup ☐ Muu ([7]): _____				
Käitamispiirkond ([8]):				
Eripiirangud ([9]):				
Eriload:	Jah	Ei	Spetsifikatsioon ([10])	Märkused
Ohtlikud kaubad	☐	☐		
Lennud halva nähtavusega Start Lähenemine ja maandumine	☐	☐	CAT ([11]) … RVR ([12]): m DA/H: jalga RVR: m	
RVSM ([13]) ☐ Ei kohaldata	☐	☐		
ETOPS ([14]) ☐ Ei kohaldata	☐	☐	Maksimaalne kõrvalekaldumisaeg ([15]): min	
Terviklikud navigatsiooninõuded PBN-lendudel ([16])	☐	☐		([17])
Navigatsiooni miinimumnõuded	☐	☐		
Ühe turbiinmootoriga lennuki käitamine öösel või instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes (SET-IMC)	☐	☐	([18])	
Öönägemissüsteemiga kopterilennud	☐	☐		
Ripplasti vedu kopteril	☐	☐		
Kopterite kiirabilennud	☐	☐		
Kopteri salongipersonali koolitus	☐	☐		
Salongipersonali koolitus ([19])	☐	☐		
Salongitöötaja tunnistuste väljaandmine ([20])	☐	☐		
Jätkuv lennukõlblikkus	☐	☐	([21])	
Muu ([22])				

▼**M10**

([1]) Pädeva asutuse telefoni- ja faksinumber koos riigikoodiga. E-posti aadress, kui see on olemas.
([2]) Märkida vastava lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) number.
([3]) Märkida käitaja registrijärgne nimi ja ärinimi, kui viimane on esimesest erinev. Ärinime ette lisada märge „Dba“ (*Doing business as*).
([4]) Käitamistingimuste väljaandmise kuupäev (pp-kk-aaaa) ja pädeva asutuse esindaja allkiri.
([5]) Märkida ICAO määratluse kohane õhusõiduki mark, mudel ja seeria või üldseeria, kui see on olemas (nt Boeing-737-3K2 või Boeing-777-232).
([6]) Registreerimistunnused on loetletud käitamistingimustes või tegevuskäsiraamatus. Viimasel juhul tuleb asjaomastesse käitamistingimustesse lisada viide lennutegevuskäsiraamatu vastavale leheküljele. Kui konkreetse õhusõidukimudeli suhtes kõiki erilube ei kohaldata, võib õhusõiduki registreerimistunnuse märkida konkreetse eriloa juurde märkuste veergu.
([7]) Muu täpsustatav transpordiliik (nt kiirabilennud).
([8]) Loetleda lennutegevuseks lubatud geograafilised piirkonnad (geokoordinaadid või konkreetsed marsruudid, lennuinfopiirkond või riigi- või piirkonnapiirid).
([9]) Loetleda kohaldatavad eripiirangud (nt üksnes VFR, üksnes päeval jne).
([10]) Selles veerus tuleb loetleda iga eriloa või eriloa liigi kõige leebemad kriteeriumid (koos asjaomaste kriteeriumidega).
([11]) Märkida kohaldatav täppislähenemise kategooria: LTS CAT I, CAT II, OTS CAT II, CAT IIIA, CAT IIIB või CAT IIIC. Märkida minimaalne nähtavus rajal (RVR) meetrites ja otsusekõrgus (DH) jalgades. Iga lähenemisekategooria märkida eraldi reale.
([12]) Märkida kinnitatud minimaalne stardi-RVR meetrites. Kui välja antakse mitu eriluba, võib iga loa märkida eraldi reale.
([13]) Kasti „ei kohaldata“ võib märke teha üksnes juhul, kui õhusõiduki maksimaalne lennukõrgus on alla FL290.
([14]) Suurendatud käitamisulatusega lennud (ETOPS-lennud) on praegu lubatud üksnes kahemootorilistele õhusõidukitele. Seega võib kasti „ei kohaldata“ teha märke juhul, kui õhusõidukimudelil on rohkem või vähem kui kaks mootorit.
([15]) Lisaks võib märkida lubatud vahemaa (NM) ja mootoritüübi.
([16]) Suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN): iga terviklik PBN-eriluba (nt RNP AR APCH jaoks) märkida eraldi reale ning asjaomased piirangud veergu „Tingimused“ ja/või „Märkused“. Protseduuripõhiste RNP AR APCH protseduuride eriload võib loetleda käitamistingimustes või tegevuskäsiraamatus. Viimasel juhul tuleb asjaomastesse käitamistingimustesse lisada viide tegevuskäsiraamatu vastavale leheküljele.
([17]) Täpsustada, kas eriluba kehtib üksnes teatavate rajalõpualade ja/või lennuväljade suhtes.
([18]) Lisada konkreetne plaaneri/mootori kombinatsioon.
([19]) Luba selliste koolituskursuste ja eksamite läbiviimiseks, mille peavad sooritama komisjoni määruse (EL) nr 1178/2011 V lisa (CC-osa) kohase salongitöötaja tunnistuse taotlejad.
([20]) Luba komisjoni määruse (EL) nr 1178/2011 V lisa (CC-osa) kohaste salongitöötaja tunnistuste väljaandmiseks.
([21]) Õhusõiduki jätkuva lennukõlblikkuse tagamise eest vastutava isiku/organisatsiooni nimi ning viide asjaomaseid nõudeid sisaldavale määrusele, nt komisjoni määruse (EL) nr 1321/2014 I lisa (M-osa) G alajaole.
([22]) Siia võib märkida muud load või andmed, iga luba eraldi real (või mitmerealises lõigus) koos vastava loaga (nt lühimaa maandumised, järsud lähenemised, kopterilennud avalikes huvides kasutatavasse käitamiskohta / avalikes huvides kasutatavast käitamiskohast, kopterilennud väljaspool tihedalt asustatud piirkonda asuva maandumiseks sobimatu ala kohal, kopterilennud tagatud ohutu hädamaandumise võimaluseta, lennud suurendatud kalletega, maksimumkaugus sobivast lennuväljast kahemootorilistel ETOPS-loata lennukitel, mitteäriliseks otstarbeks kasutatavad õhusõidukid).

EASA VORM 139, versioon 3.

▼B

III liide

Õhusõiduki seisuplatsil kontrollimise akt				
Kuupäev:	Kellaaeg:	Koht:		**Pädeva asutuse andmed vabalt valitud vormis (logo, kontaktandmed, tel/faks/e-post)**
Käitaja:		Riik:	Lennuettevõtja sertifikaadi nr:	
Lähtekoht:	Lennu nr:	Sihtkoht:	Lennu nr:	
Lennu liik:	Lennu tellija:	Õhusõiduki tüüp:	Õhusõiduki konfiguratsioon:	
Lennu tellija asukohariik:		Registreerimistunnus:	Seerianumber:	
Lennumeeskonna loa välja andnud riik/riigid:	Kinnitus kättesaamise kohta(*) Nimi: ..... Ametinimetus: ..... Ametinimetus:	Allkiri:		

		Märkus	Märkus
A	**Piloodikabiin**		
1	Üldseisund		
2	Avariiväljapääs		
3	Varustus		
	Dokumendid		
4	Käsiraamatud		
5	Kontrollnimekirjad		
6	Raadionavigatsioonikaardid		
7	Minimaalvarustuse loetelu		
8	Registreerimissertifikaat		
9	Mürasertifikaat (vajaduse korral)		
10	Lennuettevõtja sertifikaat või samaväärne luba		
11	Raadioluba		
12	Lennukõlblikkussertifikaat		
	Lennuandmed		
13	Lennu ettevalmistus		
14	Massi/balansseeringu arvutused		
	Ohutusvarustus		
15	Käsitulekustutid		
16	Päästevestid/ujuvvahendid		
17	Ohutusrihmad		
18	Hapnikuseadmed		
19	Kaasaskantav valgusti		

		Märkus	Märkused
	Lennumeeskond		
20	Lennumeeskonna luba/koosseis		
	Lennupäevik / tehniline päevik või samaväärne logi		
21	Lennupäevik või samaväärne logi		
22	Hooldustõend		
23	Puudustest teatamine ja nende kõrvaldamine (sh tehniline päevik)		
24	Lennueelne ülevaatus		
b)	**Salongi ohutus**		
1	Salongi üldseisund		
2	Salongipersonali ala ja meeskonna puhkeala		
3	Esmaabivahendite komplekt / vältimatu arstiabi komplekt		
4	Käsitulekustutid		
5	Päästevestid/ujuvvahendid		
6	Turvavööde ja istmete seisund		
7	Avariiväljapääs, valgustus ja kaasaskantav valgusti		
8	Liugteed/päästeparved (kui on nõutavad), avariimajakas		
9	Hapnikuvaru (salongipersonalile ja reisijatele)		
10	Ohutuskaardid		
11	Salongipersonali liikmed		
12	Juurdepääs avariiväljapääsudele		
13	Reisijate pagasi hoiuruum		
14	Reisijakohtade arv		

		Märkus	Märkus
C	**Õhusõiduki seisund**		
1	Väline üldseisund		
2	Uksed ja luugid		
3	Juhised		
4	Veljed, rehvid ja pidurid		
5	Telik, suusad/ujukid		
6	Teliku koobas		
7	Jõuseade ja püloon		
8	Tiivikulabad, propellerid, rootorid (pea/saba)		
9	Ilmsed parandused		
10	Ilmsed parandamata kahjustused		
11	Lekked		
D	**Last**		
1	Lastiruumi üldseisund		
2	Ohtlikud kaubad		
3	Lasti paigutus ja kinnitus		
E	**Üldine**		
1	Üldine		

▼B

Võetud meetmed		Kontrolli punkt	Kategooria	Märkused
	(3d) Viivitamatu tegevuskeeld			
	(3c) Kontrolliva pädeva asutuse kehtestatud lennukeeld			
	(3b) Lennueelsed parandusmeetmed			
	(3a) Õhusõiduki käitamispiirangud			
	(2) Asutuse ja käitaja teavitamine			
	(1) Kapteni teavitamine			
	(0) Märkused puuduvad			
Inspektori(te) märk või kood				
Meeskonna märkused (kui neid on):				

(*) Meeskonnaliikme või kontrollitud käitaja muu esindaja allkiri ei tähenda loetletud puudustega nõustumist, vaid üksnes kinnitab õhusõiduki kontrollimise toimumist käesolevas dokumendis märgitud ajal ja kohas.

Aruandes kirjeldatakse kontrolli käigus tuvastatut ning sellega ei määrata kindlaks, kas õhusõiduk on kavandatavaks lennuks sobivas seisundis. Aruandes märgitud andmed võidakse kesksesse andmebaasi sisestamisel ümber sõnastada.

EASA VORM 136, versioon 1

▼B

IV liide

Õhusõiduki seisuplatsil kontrollimise aruanne

Pädev asutus *(nimi)*

(Riik)

Õhusõiduki seisuplatsil kontrollimise aruanne

NR: _._._._-_._._._-_._._._

Allikas:	RI		
Kuupäev:	__.__.____	Koht:	_____
Kohalik aeg:	__:__		
Käitaja:	_____	Lennuettevõtja sertifikaadi number:	_____
Riik:	_____	Lennutegevuse liik:	_____
Lähtekoht:	_____	Lennu number:	_____
Sihtkoht:	_____	Lennu number:	_____
Lennu tellija*:	_____	Lennu tellija asukohariik*:	_____
* *(vajaduse korral)*			
Õhusõiduki tüüp	_____	Registreerimistunnused:	_____
Õhusõiduki konfiguratsioon:	_____	Seerianumber:	_____
Lennumeeskond: Loa väljaandnud riik:	_____		
Teine loa väljaandnud riik*:	_____		
* *(vajaduse korral)*			

Puudused:

Kood /	Std /	Viide /	Kat /	Puudus	Üksikasjalik kirjeldus
_._._	_	_._._	_	.....	.....
_._._	_	_._._	_	.....	.....
_._._	_	_._._	_	.....	.....
_._._	_	_._._	_	.....	.....
_._._	_	_._._	_	.....	.....

Võetud meetmete liik:	Üksikasjalik kirjeldus
☐ 3d) Viivitamatu tegevuskeeld	.....
☐ 3c) Kontrolliva pädeva asutuse kehtestatud lennukeeld	.....
☐ 3b) Lennueelsed parandusmeetmed	.....
☐ 3a) Õhusõiduki käitamispiirangud	.....
☐ 2) Pädeva asutuse ja käitaja teavitamine	.....
☐ 1) Õhusõiduki kapteni teavitamine	.....

Lisateave (kui on)

Inspektorite nimed või numbrid: .....

— Aruandes kirjeldatakse kontrolli käigus tuvastatut ning sellega ei määrata kindlaks, kas õhusõiduk on kavandatavaks lennuks sobivas seisundis.

— Aruandes märgitud andmeid võidakse kesksesse andmebaasi sisestamisel ümber sõnastada.

▼B

Punkti kood	Kontrollitud	Märkus
A. Piloodikabiin		
Üldine		
1. Üldseisund	1.	1.
2. Avariiväljapääs	2.	2.
3. Varustus	3.	3.
Dokumendid		
4. Käsiraamatud	4.	4.
5. Kontrollnimekirjad	5.	5.
6. Raadionavigatsiooni kaardid	6.	6.
7. Minimaalvarustuse loetelu	7.	7.
8. Registreerimissertifikaat	8.	8.
9. Mürasertifikaat (vajaduse korral)	9.	9.
10. Lennuettevõtja sertifikaat või samaväärne luba	10.	10.
11. Raadioluba	11.	11.
12. Lennukõlblikkussertifikaat (CofA)	12.	12.
Lennuandmed		
13. Lennu ettevalmistus	13.	13.
14. Massi/balansseeringu arvutused	14.	14.
Ohutusvarustus		
15. Käsitulekustutid	15.	15.
16. Päästevestid/ujuvvahendid	16.	16.
17. Ohutusrihmad	17.	17.
18. Hapnikuseadmed	18.	18.
19. Kaasaskantav valgusti	19.	19.
Lennumeeskond		
20. Lennumeeskonna luba/koosseis	20.	20.
Lennupäevik / tehniline päevik või samaväärne logi		
21. Lennupäevik või samaväärne logi	21.	21.
22. Hooldustõend	22.	22.
23. Puudustest teatamine ja nende kõrvaldamine (sh tehniline päevik)	23.	23.
24. Lennueelne ülevaatus	24.	24.
B. Salongi ohutus		
1. Salongi üldseisund	1.	1.
2. Salongipersonali ala ja meeskonna puhkeala	2.	2.
3. Esmaabivahendite komplekt / vältimatu arstiabi komplekt	3.	3.
4. Käsitulekustutid	4.	4.
5. Päästevestid/ujuvvahendid	5.	5.
6. Turvavööde ja istmete seisund	6.	6.
7. Avariiväljapääs, valgustus ja kaasaskantav valgusti	7.	7.
8. Liugteed/päästeparved (kui on nõutavad), avariimajakas	8.	8.
9. Hapnikuvaru (salongipersonalile ja reisijatele)	9.	9.
10. Ohutuskaardid	10.	10.
11. Salongipersonali liikmed	11.	11.
12. Juurdepääs avariiväljapääsudele	12.	12.
13. Reisijate pagasi hoiuruum	13.	13.
14. Reisijakohtade arv	14.	14.

▼B

Punkti kood	Kontrollitud	Märkus
C. Õhusõiduki seisund		
1. Väline üldseisund	1. ☐	1. ☐
2. Uksed ja luugid	2. ☐	2. ☐
3. Juhised	3. ☐	3. ☐
4. Veljed, rehvid ja pidurid	4. ☐	4. ☐
5. Telik, suusad/ujukid	5. ☐	5. ☐
6. Teliku koobas	6. ☐	6. ☐
7. Jõuseade ja püloon	7. ☐	7. ☐
8. Tiivikulabad, propellerid, rootorid (pea ja saba)	8. ☐	8. ☐
9. Ilmsed parandused	9. ☐	9. ☐
10. Ilmsed parandamata kahjustused	10. ☐	10. ☐
11. Lekked	11. ☐	11. ☐
D. Last		
1. Lastiruumi üldseisund	1. ☐	1. ☐
2. Ohtlikud kaubad	2. ☐	2. ☐
3. Lasti paigutus ja kinnitus	3. ☐	3. ☐
E. Üldine		
1. Üldine	1. ☐	1. ☐

EASA VORM 137, versioon 1

▼M1

V liide

Erilubade loend

Mitteäriline lennutegevus

▼M4

Erilennud

▼M1

(teostatakse vastavalt loas sätestatud ning lennutegevuskäsiraamatus või piloodi käsiraamatus sisalduvatele tingimustele)

Loa välja andnud asutus ([1])

Erilubade loendi nr ([2])
Käitaja nimi:
Kuupäev ([3])
Allkiri:

Õhusõiduki mudel ja registritunnused ([4]):

Erilendude (SPO) liigid, vajaduse korral:
☐ ([5])…

Eriload ([6])	Spetsifikatsioon ([7])	Märkused
…		
…		
…		
…		

([1]) Märkida nimi ja kontaktandmed.
([2]) Märkida vastav number.
([3]) Erilubade väljaandmise kuupäev (pp-kk-aaaa) ja pädeva asutuse esindaja allkiri.
([4]) Märkida CAST/ICAO määratluse kohane õhusõiduki mark, mudel ja seeria või olemasolu korral üldseeria (nt Boeing-737-3K2 või Boeing-777–232). CAST/ICAO taksonoomia on kättesaadav aadressil: http://www.intlaviationstandards.org/
Registritunnused tuleb loetleda erilubade loendis või lennutegevuskäsiraamatus. Viimasel juhul tuleb erilubade loendisse lisada viide lennutegevuskäsiraamatu vastavale leheküljele.
([5]) Märkida lennutegevuse liik, nt põllumajandus, ehitus, fotograafia, seire, vaatlus ja patrullimine, lennureklaam.
([6]) Sellesse veergu märkida lubatud toimingud, nt ohtlikud kaubad, LVO, RVSM, RNP, MNPS.
([7]) Selles veerus loetleda iga loa või loaliigi kõige leebemad kriteeriumid, nt CAT II otsusekõrguse ja RVRi miinimumid.

EASA VORM 140, versioon 1.

▼M4

VI liide

KÕRGE RISKITASEMEGA ÄRILISTE ERILENDUDE LUBA	
Loa välja andnud asutus ([1]): Loa number ([2]):	
Käitaja nimi ([3]): Käitaja aadress ([4]): Telefon ([5]): Faks: E-post:	
Õhusõiduki mudel ja registreerimistunnused ([6]):	
Lubatud erilennud ([7]):	
Lennutegevuseks lubatud piirkond või käitamiskoht ([8]):	
Eripiirangud ([9]):	
Käesolevaga kinnitatakse, et ..... on lubatud teha kõrge riskitasemega ärilisi erilende kooskõlas käesoleva loa, nimetatud käitaja standardsete käitamisprotseduuride ning määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisaga ja selle määruse rakenduseeskirjadega.	
Väljaandmise kuupäev ([10]):	Nimi ja allkiri ([11]): Ametinimetus:

EASA VORM 151, versioon 1.

([1]) Pädeva asutuse nimi ja kontaktandmed.

([2]) Lisada asjaomase loa number.

([3]) Märkida käitaja registrijärgne nimi ja ärinimi, kui viimane on esimesest erinev. Ärinime ette lisada märge „Dba" (*Doing business as*).

([4]) Käitaja peamise tegevuskoha aadress.

([5]) Käitaja peamise tegevuskoha telefoni- ja faksinumber koos riigikoodiga. Märkida e-posti aadress, kui see on olemas.

([6]) Märkida CAST/ICAO määratluse kohane õhusõiduki mark, mudel ja seeria või olemasolu korral üldseeria (nt Boeing-737-3K2 või Boeing-777–232). CAST/ICAO taksonoomia on kättesaadav aadressil: http://www.intlaviationstandards.org/H.

Registreerimistunnused tuleb loetleda erilubade loendis või lennutegevuskäsiraamatus. Viimasel juhul tuleb erilubade loendisse lisada viide lennutegevuskäsiraamatu vastavale leheküljele.

([7]) Märkida erilennu liik, nt põllumajandus, ehitus, fotograafia, seire, vaatlus ja patrullimine, lennureklaam.

([8]) Loetleda lennutegevuseks lubatud geograafilised piirkonnad (geograafilised koordinaadid või lennuinfopiirkond või riigi- või piirkonnapiirid).

([9]) Loetleda kohaldatavad eripiirangud (nt üksnes VFR, üksnes päeval jne).

([10]) Loa väljaandmise kuupäev (pp-kk-aaaa).

([11]) Pädeva asutuse esindaja nimi, amet ja allkiri. Lisaks võib loale panna ametliku templi."

▼B

III LISA

NÕUDED ORGANISATSIOONIDELE

(ORO-OSA)

ORO.GEN.005. Reguleerimisala

▼M4

Käesoleva lisaga kehtestatakse nõuded järgmistes valdkondades tegutsevatele lennuettevõtjatele:

a) äriline lennutegevus (CAT);

b) ärilised erilennud;

c) keerukate mootorõhusõidukite mitteäriline lennutegevus;

d) keerukate mootorõhusõidukite mitteärilised erilennud.

▼B

GEN-ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

1. JAOTIS

Üldist

ORO.GEN.105. Pädev asutus

Käesoleva lisa tähenduses on pädev asutus, mis teostab järelevalvet selliste käitajate üle, kes peavad olema sertifitseeritud ►M1 või kellel on deklareerimiskohustus ►M4 või kellele on välja antud erilendude luba ◄ ◄, ja kelle peamine tegevuskoht asub mõnes liikmesriigis, asjaomase liikmesriigi määratud asutus.

ORO.GEN.110. Käitaja kohustused

▼M4

a) Käitaja vastutab õhusõiduki käitamise eest vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisale (vastavalt vajadusele), käesoleva lisa asjaomastele nõuetele ning oma lennuettevõtja sertifikaadile (AOC), erilendude (SPO) loale või deklaratsioonile.

▼B

b) Kõik lennud tuleb läbi viia vastavalt lennutegevuskäsiraamatu sätetele.

c) Käitaja peab kehtestama süsteemi, et teostada kontrolli temale väljaantud sertifikaadis ►M4 või erilendude loas ◄ ►M1 või deklaratsioonis ◄ sätestatud tingimuste alusel toimuva lennutegevuse üle, ja kõnealust süsteemi haldama.

d) Käitaja peab tagama, et tema õhusõidukite varustus ja meeskondade kvalifikatsioon oleksid kooskõlas asjaomase lennutegevuse piirkonna ja lennutegevuse liigi suhtes kohaldatavatele nõuetega.

e) Käitaja tagab, et kogu maapealsesse või lennutegevusse määratud või sinna otseselt kaasatud personal on nõuetekohaselt instrueeritud, näidanud oma suutlikkust täita konkreetseid tööülesandeid ja teadlik oma vastutusest ning tööülesannete rollist kogu käitamistegevuses tervikuna.

▼M5

f) Käitaja kehtestab iga õhusõidukitüübi ohutu käitamise protseduurid ja juhendid, mis hõlmavad maapealse personali ja meeskonnaliikmete kohustusi ja vastutust nii maa peal kui ka lennu ajal kõikide lennutegevuse liikide lõikes. Nende protseduuride ja juhenditega nõutakse meeskonnaliikmelt lennu kriitilistel etappidel vaid selliste toimingute sooritamist, mis on vajalikud õhusõiduki ohutuks käitamiseks. Lisatakse ka häirimatu kabiinitööajaga seotud protseduurid ja juhendid.

▼B

g) Käitaja tagab, et kõik töötajad on teadlikud sellest, et nad peavad täitma kõiki lendude toimumiskohaks olevates riikides kehtivaid seadusi, eeskirju ja protseduure, mis on seotud nende tööülesannete täitmisega.

▼B

h) Käitaja kehtestab lennutegevuskäsiraamatu käitamisprotseduuridest kinnipidamise tagamiseks iga õhusõidukitüübi jaoks kontroll-lehtede süsteemi, mida meeskonnaliikmed kasutavad lennuki käitamise kõikidel etappidel tavalistes, ebatavalistes ja hädaolukordades. Kontroll-lehtede ettevalmistamisel ja kasutamisel juhindutakse inimteguriga seotud põhimõtetest ning võetakse arvesse õhusõiduki tootja uusimat asjakohast dokumentatsiooni.

i) Käitaja peab kehtestama lennuplaneerimisprotseduurid, millega tagatakse lennu ohutu teostamine, võtte arvesse õhusõiduki suutlikkust ja muid käitamispiiranguid ning kavandataval marsruudil ja asjaomastel lennuväljadel või käitamiskohtades eeldatavalt valitsevaid tingimusi. Need protseduurid kantakse lennutegevuskäsiraamatusse.

▼M10

j) Käitaja kehtestab töötajatele asjaomase tehnilise juhendi nõudeid järgides ohtlikke kaupu käsitlevad koolitusprogrammid. Koolitusprogrammid on kooskõlas töötajate vastutuse ulatusega. ►C1 Koolitusprogrammid, mis on ette nähtud ärilise transpordi lendude käitajatele, sõltumata sellest, kas nad veavad ohtlikke kaupu või mitte, ja käitajatele, kes käitavad ORO.GEN.005 alapunktides b, c ja d osutatud muid kui ärilise transpordi lende ja kes veavad ohtlikke kaupu, peab läbi vaatama ja heaks kiitma pädev asutus. ◄

k) Olenemata alapunkti j sätete kohaldamisest tagab käitaja, kes teostab ärilist lennutegevust allpool esitatud õhusõidukitega, et lennumeeskond on läbinud ohtlikke kaupu käsitleva asjakohase koolituse või saanud asjakohast teavet selle kohta, kuidas ära tunda reisijate poolt õhusõiduki pardale toodud või kaubana veetavaid deklareerimata ohtlikke kaupu:

1) purilennukid;

2) õhupallid;

3) ühemootorilised propellerlennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass on kuni 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni 5 ja mida käitatakse lennul, mille start ja maandumine on samal lennuväljal või samas käitamiskohas, päeva ajal visuaallennureeglite kohaselt (VFR); või

4) muud kui keerukad ühemootorilised kopterid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni 5 ja mida käitatakse lennul, mille start ja maandumine on samal lennuväljal või samas käitamiskohas, päeva ajal visuaallennureeglite kohaselt (VFR).

▼B

ORO.GEN.115. ►M4 Lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) taotlemine ◄

a) Lennuettevõtja sertifikaadi taotlus või olemasoleva sertifikaadi muutmise taotlus esitatakse pädeva asutuse kehtestatud vormis ja viisil, võttes arvesse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaldatavaid nõudeid.

b) Esmase sertifikaadi taotlejad peavad pädevale asutusele esitama dokumendid, milles kirjeldatakse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjadega kehtestatud nõuete täitmise kavandatavaid meetodeid. Need dokumendid peavad sisaldama heakskiitu mitte nõudvate muudatuste haldamise ja pädevale asutusele teatavakstegemise protseduuri.

ORO.GEN.120. Nõuete täitmise meetodid

a) Määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade täitmiseks võib käitaja kasutada lisaks ameti heakskiidetud nõuete täitmise aktsepteeritud meetoditele ka nõuete täitmise alternatiivseid meetodeid.

▼B

b) Kui sertifitseerimiskohustusega käitaja soovib määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade täitmiseks kasutada ameti kehtestatud nõuete täitmise aktsepteeritud meetodist erinevat alternatiivset meetodit, peab ta enne selle rakendamist esitama pädevale asutusele nõuete täitmise alternatiivse meetodi üksikasjaliku kirjelduse. Kirjeldus peab sisaldama kõiki asjaomaste käsiraamatute ja protseduuride muudatusi ning rakenduseeskirjade täitmist tõendavat hinnangut.

Käitaja võib eespool nimetatud nõuete täitmise alternatiivseid meetodeid rakendada pärast pädeva asutuse eelnevat heakskiitu ning punkti ORO.GEN.120 alapunkti d kohase teate saamist.

▼M1

c) Tegevuse deklareerimise kohustusega käitaja peab pädevale asutusele esitama loetelu nõuete täitmise alternatiivsetest meetoditest, mida kasutatakse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade täitmiseks.

▼M4

d) Kui erilendude (SPO) loa kohustusega käitaja soovib kasutada alternatiivseid nõuete täitmise meetodeid, peab ta juhul, kui alternatiivsed meetodid mõjutavad loas sisalduvaid standardseid käitamisprotseduure, täitma alapunkti b nõudeid, ning deklareeritud organisatsiooni ja tegevuse puhul alapunkti c nõudeid.

▼B

ORO.GEN.125. ►M4 Lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) omaniku sertifitseerimise tingimused ja õigused ◄

Sertifitseeritud käitaja peab järgima lennuettevõtja sertifikaadile lisatud käitamistingimustes kindlaksmääratud reguleerimisala ja õigusi.

ORO.GEN.130. ►M4 Lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) omanikuga seotud muudatused ◄

a) Mis tahes muudatus, mis mõjutab:

1) sertifikaadi reguleerimisala või käitaja käitamistingimusi või

2) punkti ORO.GEN.200 alapunkti a alapunktide 1 ja 2 kohase juhtimissüsteemi osi,

peab olema pädeva asutuse poolt eelnevalt heaks kiidetud.

b) Käitaja peab heakskiidu taotlemiseks ja selle saamiseks esitama pädevale asutusele kõik muudatused, mis määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaselt tuleb eelnevalt heaks kiita. Taotlus tuleb esitada enne muudatuse tegemist, et pädeval asutusel oleks võimalik kontrollida määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade jätkuvat järgimist ning vajaduse korral muuta käitaja sertifikaati ja sellele lisatud asjaomaseid sertifitseerimistingimusi.

Käitaja peab pädevale asutusele esitama kõik asjakohased dokumendid.

Muudatused tehakse alles pärast seda, kui pädev asutus on andnud punkti ARO.GEN.330 kohase ametliku heakskiidu.

Muudatuste tegemise ajal peab käitaja vajaduse korral tegutsema pädeva asutuse poolt ette nähtud tingimustel.

▼B

c) Kõiki muudatusi, mis ei nõua eelnevat heakskiitu, hallatakse ja tehakse pädevale asutusele teatavaks, järgides pädeva asutuse poolt punkti ARO.GEN.310 alapunkti c kohaselt kinnitatud protseduuri.

ORO.GEN.135. ►M4 Lennuettevõtja sertifikaadi kehtivuse kestus ◄

a) Käitaja sertifikaat kehtib järgmistel tingimustel:

1) käitaja täidab määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade asjakohaseid nõudeid, võttes arvesse punkti ORO.GEN.150 kohaseid puuduste menetlemist käsitlevaid sätteid;

2) pädevale asutusele on tagatud punkti ORO.GEN.140 kohane juurdepääs käitajale, et kontrollida määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade asjaomaste nõuete jätkuvat järgimist, ning

3) sertifikaadist ei ole loobutud ja seda ei ole tühistatud.

b) Kui sertifikaat tühistatakse või sellest loobutakse, tagastatakse sertifikaat viivitamata pädevale asutusele.

ORO.GEN.140. Juurdepääs

a) Määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade asjakohaste sätete järgimise kontrollimiseks tagab käitaja igal ajal juurdepääsu kõikidele rajatistele, seadmetele, õhusõidukitele, dokumentidele, salvestistele, andmetele, protseduuridele või mis tahes muudele tema sertifitseeritava ►M4 või erilendude loa kohase ◄ ►M1 või deklareeritava ◄ tegevusega (sealhulgas allhangetega) seotud materjalidele, sellistele isikutele, keda on selleks volitanud:

1) punkti ORO.GEN.105 kohane pädev asutus;

2) punkti ARO.GEN.300 alapunkti d, punkti ARO.GEN.300 alapunkti e või ARO-osa RAMP-alajao sätete kohaselt tegutsev asutus.

b) Alapunktis a osutatud juurdepääs õhusõidukile hõlmab ►M4 ärilise lennutranspordi (CAT) puhul ◄ võimalust siseneda õhusõidukisse ja viibida seal lennu ajal, ainult lennumeeskonna salongis viibimise osas võib õhusõiduki kapten ohutuse huvides kooskõlas punktiga CAT.GEN.MPA.135 teha teistsuguse otsuse.

ORO.GEN.150. Puudused

Puuduste kohta teate saamisel teeb käitaja järgmist:

a) teeb kindlaks nõuete rikkumise algpõhjuse;

b) töötab välja parandusmeetmete kava ning

c) tõendab parandusmeetmete kava rakendamist pädevale asutusele vastuvõetaval viisil punkti ARA.GEN.350 alapunktis d sätestatud asutusega kokkulepitud aja jooksul.

ORO.GEN.155. Viivitamatu reageerimine ohutusprobleemile

Käitaja rakendab:

a) kõiki pädeva asutuse poolt punkti ARO.GEN.135 alapunkti c kohaselt kehtestatud ohutusmeetmeid ning

b) ameti väljastatud mis tahes asjaomast kohustuslikku ohutusteavet, sealhulgas lennukõlblikkust käsitlevaid ettekirjutusi.

▼B

ORO.GEN.160. Vahejuhtumitest teatamine

a) Käitaja teatab pädevale asutusele ja vajaduse korral teistele organisatsioonidele, kelle teavitamist käitaja asukohariik nõuab, kõikidest õnnetustest, tõsistest intsidentidest ja vahejuhtumitest, nagu need on kindlaks määratud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 996/2010 ([1]) ja direktiivis 2003/42/EÜ.

▼M2

b) Ilma et see mõjutaks alapunkti a kohaldamist, teatab käitaja pädevale asutusele ja õhusõiduki projekteerimise eest vastutavale organisatsioonile igast intsidendist, rikkest, tehnilisest defektist, lubatud tehniliste piiride ületamisest või vahejuhtumist, mis võib osutada määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete ebatäpsusele, ebatäielikkusele või mitmetimõistetavusele, ning muudest eeskirjadevastastest asjaoludest, mis ohustasid või oleksid võinud ohustada õhusõiduki ohutut käitamist, kuid mis ei põhjustanud õnnetust või tõsist intsidenti.

▼B

c) Ilma et see mõjutaks määruse (EL) nr 996/2010, direktiivi 2003/42/EÜ, komisjoni määruse (EÜ) nr 1321/2007 ([2]) ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1330/2007 ([3]) kohaldamist, esitatakse alapunktides a ja b osutatud teated pädeva asutuse kehtestatud vormis ja viisil ning need peavad sisaldama kogu asjaomast teavet, mille käitaja olukorra kohta on saanud.

d) Teade edastatakse võimalikult kiiresti, kuid igal juhul 72 tunni jooksul pärast seda, kui käitaja on kindlaks teinud olukorra, mille kohta teade saadetakse, v.a juhul, kui erakorralised asjaolud seda takistavad.

e) Vajaduse korral koostab käitaja järelmeetmete aruande, et täpsemalt kirjeldada tulevikus selliste vahejuhtumite vältimiseks kavandatavaid meetmeid, niipea kui need meetmed on kindlaks määratud. Aruanne koostatakse pädeva asutuse kehtestatud vormis ja viisil.

2. JAOTIS

Juhtimine

ORO.GEN.200. Juhtimissüsteem

a) Käitaja kehtestab, rakendab ja haldab juhtimissüsteemi, mis hõlmab järgmist:

1) selgelt kindlaksmääratud vastutuspiire ja vastutavaid isikuid kogu organisatsioonis, sealhulgas tegevjuhi otsest ohutusalast vastutust;

2) käitaja üldiste ohutusalaste ideede ja põhimõtete kirjeldust, mida nimetatakse ohutuspoliitikaks;

3) käitaja tegevusega kaasnevate lennuohutust mõjutavate ohtude kindlakstegemist, neile hinnangu andmist ning kõnealuste ohtudega seotud riskide juhtimist, sealhulgas riskide vähendamise meetmete võtmist ja nende tulemuslikkuse kontrolli;

4) tööülesannete täitmiseks vajalike koolituste korraldamist töötajate hulgas ning nende pädevuse tagamist;

5) kõikide juhtimissüsteemi põhiprotsesside dokumentatsiooni, sealhulgas töötajatele nende vastutusalade teadvustamise korda ning kõnealuse dokumentatsiooni muutmise protseduuri;

([1]) ELT L 295, 12.11.2010, lk 35.
([2]) ELT L 294, 13.11.2007, lk 3.
([3]) ELT L 295, 14.11.2007, lk 7.

▼B

6) toimingut, mille abil jälgitakse käitaja vastavust asjaomastele nõuetele. Vastavuse jälgimine hõlmab süsteemi, millega tegevjuhile antakse puuduste kohta tagasisidet, et tagada vajaduse korral tulemuslike parandusmeetmete võtmine ning

7) käesoleva lisa ja muude kohaldatavate lisade asjaomaste alajagudega ette nähtud täiendavaid nõudeid.

b) Juhtimissüsteem peab olemas kooskõlas käitaja suurusega ning tema toimingute laadi ja keerukusega, võttes arvesse asjaomaste toimingutega kaasnevaid ohte ja nendega seotud riske.

▼M4

ORO.GEN.205. Allhanketoimingud

a) Käitaja peab tagama, et mis tahes toimingu allhankena tellimisel või ostmise korral vastaks tellitud või ostetud teenus või toode kohaldatavatele nõuetele.

b) Kui sertifitseeritud käitaja või erilendude (SPO) luba omav käitaja tellib osa oma toimingutest allhankena organisatsioonilt, mis ise ei ole selleks tegevuseks käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud ega oma erilendude (SPO) luba, peab allhankijast organisatsioon töötama käitaja heakskiidu alusel. Allhanget telliv organisatsioon peab tagama pädeva asutuse juurdepääsu allhankijast organisatsioonile, et see saaks kontrollida kohaldatavate nõuete jätkuvat järgimist.

▼B

ORO.GEN.210. Personalinõuded

a) Käitaja määrab tegevjuhi, kelle ülesanne on tagada, et kõikide toimingute rahastamine ja teostamine oleks kooskõlas kohaldatavate nõuetega. Tegevjuht vastutab tulemusliku juhtimissüsteemi kehtestamise ja haldamise eest.

b) Käitaja määrab isiku või isikute rühma, kes vastutab selle eest, et käitaja tegutseb jätkuvalt kooskõlas kohaldatavate nõuetega. See isik või isikute rühm allub otse tegevjuhile.

c) Käitajal peab olema kavandatavateks ülesanneteks ja kohaldatavatele nõuetele vastavateks toiminguteks piisav hulk kvalifitseeritud töötajaid.

d) Käitaja peab alapunkti c nõuete järgimise tõendamiseks säilitama vajalikke andmeid kogemuste, kvalifikatsiooni ja koolituste kohta.

e) Käitaja peab tagama, et kõik töötajad oleksid teadlikud oma tööülesannete täitmisega seotud eeskirjadest ja protseduuridest.

ORO.GEN.215. Nõuded vahenditele

Käitajal peavad olema piisavad vahendid kõikide kavandatavate ülesannete ja toimingute täitmiseks ja juhtimiseks kooskõlas kohaldatavate nõuetega.

▼B

ORO.GEN.220. Andmete säilitamine

a) Käitaja võtab kasutusele andmete säilitamise süsteemi, mis võimaldab nõuetekohaselt talletada ja usaldusväärselt jälgida kõiki tehtavaid toiminguid ning hõlmab eelkõige kõiki punkti ORO.GEN.200 kohaseid elemente.

b) Andmete vorming määratakse kindlaks käitaja protseduurides.

c) Andmeid säilitatakse viisil, mis tagab nende kaitse kahjustuste, muutmise ja varguse eest.

AOC-ALAJAGU

LENNUETTEVÕTJA SERTIFITSEERIMINE

ORO.AOC.100. Lennuettevõtja sertifikaadi taotlemine

a) Ilma et see mõjutaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1008/2008, ([1]) peab käitaja enne ärilise ►M4 lennutranspordi ◄ alustamist taotlema ja saama lennuettevõtja sertifikaadi (AOC), mille annab välja pädev asutus.

▼M4

b) Käitaja esitab pädevale asutusele järgmise teabe:

1) taotleja nimi, ärinimi, aadress ja postiaadress;

2) kavandatava lennutegevuse kirjeldus, sealhulgas käitatavate õhusõidukite tüüp/tüübid ning arv;

3) juhtimissüsteemi, sealhulgas organisatsiooni struktuuri kirjeldus;

4) vastutava juhi nimi;

5) nende isikute nimed, kelle määramist nõutakse punkti ORO.AOC.135 alapunktiga a, ning nende kvalifikatsioon ja kogemused

6) punkti ORO.MLR.100 kohase lennutegevuskäsiraamatu koopia;

7) kinnitus selle kohta, et taotleja on kontrollinud kõiki pädevale asutusele esitatud dokumente ning et need on kooskõlas kohaldatavate nõuetega.

c) Taotlejad peavad pädevale asutusele tõendama järgmist:

▼M6

1) nad vastavad määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisas, käesoleva määruse käesolevas lisas (ORO-osa), IV lisas (CAT-osa) ja V lisas (SPA-osa) ning määruse (EL) 2015/640 ([2]) I lisas (osa 26) sätestatud kõikidele nõuetele;

▼M7

2) kõikidel käitatavatel õhusõidukitel on määruse (EL) nr 748/2012 kohane lennukõlblikkussertifikaat või need on võetud kuivrendile vastavalt punkti ORO.AOC.110 alapunktile d ning

▼M4

3) nende organisatsiooni struktuur ja juhtimine vastavad lennutegevuse mahule ja ulatusele ning on sellega nõuetekohaselt kohandatud.

([1]) ELT L 293, 31.10.2008, lk 3.

([2]) Komisjoni määrus (EL) 2015/640, 23. aprill 2015, milles käsitletakse teatavat liiki lennutegevuse suhtes kohaldatavaid täiendavaid lennukõlblikkustingimusi ja millega muudetakse määrust (EL) nr 965/2012 (EL) nr 965/2012 (ELT L 106, 24.4.2015, lk 18).

▼B

ORO.AOC.105. Lennuettevõtja sertifikaadi omaniku käitamistingimused ja õigused

Käitaja õigused, sealhulgas V lisa (SPA-osa) kohaselt antud õigused, sätestatakse sertifikaadi käitamistingimustes.

ORO.AOC.110. Rendileping

Mis tahes rendilevõtmine

a) Ilma et see mõjutaks määruse (EÜ) nr 1008/2008 sätteid, peab pädev asutus eelnevalt kinnitama kõik käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud lennuettevõtja kasutatavate õhusõidukite rendilepingud.

▼M7

b) Käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud käitaja ei või võtta rendile käitajalt, kes on kantud nende käitajate nimekirja, kelle suhtes kohaldatakse käitamispiiranguid, õhusõidukit, mis on registreeritud riigis, mille järelevalve all olevate kõikide käitajate suhtes kohaldatakse tegevuskeeldu, ega õhusõidukit käitajalt, kelle suhtes kohaldatakse tegevuskeeldu vastavalt määrusele (EÜ) nr 2111/2005.

▼B

Märgrendile võtmine

c) Kolmanda riigi käitaja õhusõiduki märgrendile võtmiseks kinnituse taotleja peab pädevale asutusele tõendama järgmist:

1) kolmanda riigi käitaja omab ICAO 6. lisa kohaselt välja antud kehtivat lennuettevõtja sertifikaati;

2) asjaomase kolmanda riigi käitaja kohaldatavad lennukõlblikkuse ja lennutegevusega seotud ohutusstandardid on samaväärsed määruses (EÜ) nr 2042/2003 ja käesolevas määruses sätestatud kohaldatavate nõuetega ning

3) õhusõidukil on ICAO 8. lisa kohaselt välja antud standardne lennukõlblikkussertifikaat (CofA).

▼M7

Kuivrendile võtmine

d) Kolmandas riigis registreeritud õhusõiduki kuivrendile võtmiseks kinnituse taotleja peab pädevale asutusele tõendama järgmist:

1) kindlaks on tehtud selline lennutegevusega seotud vajadus, mida ELis registreeritud õhusõiduki rentimise abil ei ole võimalik rahuldada;

2) kuivrendile võtmise kestus ei ületa seitset kuud üksteisele järgnevast 12 kuust koosneva ajavahemiku jooksul;

3) tagatakse määruses (EL) nr 1321/2014 sätestatud asjakohaste nõuete järgimine ning

4) õhusõiduk on varustatud kooskõlas lennutegevust käsitlevate ELi eeskirjadega.

▼B

Kuivrendile andmine

e) Käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud käitaja, kes kavatseb mõne oma õhusõiduki kuivrendile anda, peab selleks taotlema pädevalt asutuselt eelneva kinnituse. Taotlusele lisatakse kavandatava rendilepingu koopiad või renditingimuste, välja arvatud rahaliste tingimuste kirjeldus ning kõik muud asjaomased dokumendid.

Märgrendile andmine

f) Enne õhusõiduki märgrendile andmist teatab käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud käitaja sellest pädevale asutusele.

▼B

ORO.AOC.115. Koodijagamiskokkulepped

a) Ilma et see mõjutaks ELi poolt kolmandate riikide käitajate ja õhusõidukite suhtes kehtestatud ohutusnõudeid, võib käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud käitaja sõlmida kolmanda riigi käitajaga koodijagamislepinguid pärast järgmiste tingimuste täitmist:

1) ta on kontrollinud, kas asjaomane kolmanda riigi käitaja vastab kohaldatavatele ICAO standarditele, ning

2) ta on esitanud pädevale asutusele kirjaliku teabe, mis võimaldab asjaomasel pädeval asutusel järgida punkti ARO.OPS.105 nõudeid.

b) Käitaja jälgib koodijagamislepingu rakendamise käigus, kas asjaomane kolmanda riigi käitaja tegutseb jätkuvalt kooskõlas ICAO standarditega ja hindab korrapäraselt ICAO standardite järgimist asjaomase kolmanda riigi käitaja poolt.

c) Käesoleva osa kohaselt sertifitseeritud käitaja ei müü ega väljasta pileteid kolmanda riigi käitaja käitatavale lennule, kui asjaomase kolmanda riigi käitaja suhtes kohaldatakse määruse (EÜ) nr 2111/2005 alusel tegevuskeeldu või kui asjaomane kolmanda riigi käitaja ei suuda järgida kohaldatavaid ICAO standardeid.

ORO.AOC.120. Load salongipersonali koolituse korraldamiseks ja salongitöötaja tunnistuste väljaandmiseks

a) Kui käitaja kavatseb korraldada ►**M4** määruse (EL) nr 1178/2011 ◄ V lisa (CC-osa) kohase koolituskursuse, peab ta taotlema selleks pädeva asutuse luba ja vastava loa ka saama. Loa saamiseks peab taotleja tõendama, et koolituskursuse korraldus ja sisu vastab eespool nimetatud lisa punktides CC.TRA.215 ja CC.TRA.220 sätestatud nõuetele, ning esitama pädevale asutusele järgmised andmed:

1) kavandatav tegevuse alustamise aeg;

2) asjaomaste koolitusteemadega seotud koolitajate isikuandmed ja kvalifikatsioon;

3) peamiste koolituskohtade nimi/nimed ja aadress/aadressid, kus koolitust läbi viiakse;

4) kavandatavate koolitusvahendite ja -meetodite, juhendite ning jäljendusvahendite kirjeldus ja

5) koolituskursuse kava ning sellega seotud programmid.

b) Kui liikmesriik otsustab kooskõlas ►**M4** määruse (EL) nr 1178/2011 ◄ VI lisa (ARA-osa) punktiga ARA.CC.200, et käitajale võib anda loa salongitöötaja tunnistuste väljaandmiseks, peab taotleja lisaks alapunktis a sätestatud nõuete täitmisele tegema järgmist:

1) tõendama pädevale asutusele, et:

i) organisatsioon on võimeline asjaomast ülesannet täitma ja selle täitmise eest vastutama;

ii) eksameid korraldavad töötajad on nõuetekohase kvalifikatsiooniga ja neil puudub huvide konflikt, ning

2) esitama protseduurid ja kindlaksmääratud tingimused järgmiste toimingute kohta:

i) punkti CC.TRA.220 kohaselt nõutava eksami korraldamine;

ii) salongitöötaja tunnistuste väljaandmine ning

▼B

iii) pädeva asutuse varustamine asjaomase organisatsiooni väljaantud salongitöötaja tunnistusi ja nende omanikke käsitleva teabe ja dokumentidega, et asjaomane pädev asutus saaks säilitada andmeid, teostada järelevalvet ja võtta täitemeetmeid.

c) Alapunktides a ja b osutatud load lisatakse käitamistingimustesse.

ORO.AOC.125. Lennuettevõtja sertifikaadi omaniku käitamistingimustes loetletud õhusõidukite mitteärilised lennud

▼M1

a) Lennuettevõtja sertifikaadi omanik võib teha mitteärilisi lende õhusõidukiga, mida üldjuhul kasutatakse äriliseks lennutranspordiks ja mis on loetletud asjaomase lennuettevõtja sertifikaadi käitamistingimustes, tingimusel et käitaja teeb järgmist:

1) kirjeldab asjaomast mitteärilist lennutegevust üksikasjalikult lennutegevuskäsiraamatus, sealhulgas:

i) märgib kohaldatavad nõuded;

ii) märgib selgelt kõik erinevused ärilise ►M4 lennutranspordi ◄ ja mitteärilise lennutegevuse käitamisprotseduuride vahel;

iii) kirjeldab vahendeid, millega tagatakse, et kõik käitamisega tegelevad töötajad on põhjalikult tutvunud kõikide käitamisalaste protseduuridega;

2) esitab kõik alapunkti a alapunkti 1 alapunktis ii osutatud käitamisprotseduuride vahel välja selgitatud erinevused pädevale asutusele eelnevaks heakskiitmiseks.

b) Lennuettevõtja sertifikaadi omanik, kes käitab alapunktis a osutatud lende, ei ole kohustatud esitama käesoleva osa kohast deklaratsiooni.

▼M7

ORO.AOC.130. Lennuandmete seire – lennukid

a) Käitaja võtab selliste lennukite jaoks, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass on üle 27 000 kg, kasutusele juhtimissüsteemi integreeritud lennuandmete seire programmi ja haldab seda.

b) Lennuandmete seire programm ei ole karistava eesmärgiga ja see peab sisaldama piisavalt andmeallikate kaitsevahendeid.

▼B

ORO.AOC.135. Personalinõuded

a) Käitaja määrab vastavalt punkti ORO.GEN.210 alapunktile b isikud, kes vastutavad järgmiste valdkondade juhtimise ja järelevalve eest:

1) lennutegevus;

2) meeskonna koolitamine;

3) maapealne teenindus ning

4) määruse (EÜ) nr 2042/2003 kohane jätkuv lennukõlblikkus.

b) *Töötajate piisavus ja nende pädevus*

1) Käitajal peab olema kavandatavaks maapealseks ja lennutegevuseks piisav hulk töötajaid.

▼B

2) Kõik maapealseks ja lennutegevuseks määratud või sellega otseselt seotud töötajad peavad vastama järgmistele nõuetele:

i) nad peavad olema läbinud vastava koolituse;

ii) tõendama oma suutlikkust täita neile määratud ülesandeid ning

iii) olema teadlikud oma kohustustest ning oma tööülesannete rollist kogu käitamistegevuses tervikuna.

c) *Töötajate järelevalve*

1) Käitaja määrab töötajate üle järelevalve teostamiseks piisava arvu isikuid, võttes arvesse käitaja organisatsiooni struktuuri ning töötajate arvu.

2) Selleks et järelevalve teostajad saaksid oma kohustusi täita, tuleb kindlaks määrata nende tööülesanded ja ning teha muud vajalikud korraldused.

3) Meeskonnaliikmete ja lennutegevuses osalevate töötajate järelevalvet peavad teostama isikud, kellel on piisavalt kogemusi ja oskusi, et tagada lennutegevuskäsiraamatus kehtestatud standardite järgimine.

ORO.AOC.140. Nõuded vahenditele

Vastavalt punktile ORO.GEN.215 peab käitaja tegema järgmist:

a) kasutama asjakohaseid maapealse teeninduse rajatisi ja seadmeid, et tagada oma lendude ohutu teenindamine;

b) omama käitamise põhibaasis lennutegevuse piirkonnale ja liigile vastavaid lennutegevust toetavaid rajatisi ja seadmeid ning

c) tagama, et kõikides lennutegevuse baasides oleks piisavalt tööruumi sellistele töötajatele, kelle tegevus võib mõjutada lennutegevuse ohutust. Arvesse tuleb võtta maapealsete töötajate, lennutegevuse juhtimise ning põhidokumentide hoidmise ja kättesaadavaks tegemisega tegelevate töötajate ning meeskondade lennu planeerimisega seotud vajadusi.

ORO.AOC.150. Nõuded dokumentatsioonile

a) Käitaja korraldab käsiraamatute ja muu vajaliku dokumentatsiooni koostamise ning neisse muudatuste tegemise.

b) Käitaja peab olema suuteline viivitamata jagama käitamisjuhendeid ja muud teavet.

▼M1

DEC-ALAJAGU

DEKLARATSIOON

ORO.DEC.100. Deklaratsioon

▼M4

Käitaja, kes tegeleb keerukate mootorõhusõidukite mitteärilise käitamise või mitteäriliste erilendude käitamisega, ning äriliste erilendude käitaja peavad tegema järgmist:

▼M1

a) esitama enne tegevuse alustamist pädevale asutusele kogu asjassepuutuva teabe käesoleva lisa I liites esitatud vormil;

b) teatama pädevale asutusele, missuguseid alternatiivmeetodeid ta on kasutanud nõuete täitmiseks;

c) säilitama vastavuse kohaldatavatele nõuetele ja deklaratsioonis esitatud teabele;

▼M1

d) teatama pädevale asutusele viivitamata kõikidest deklaratsiooni muudatustest või nõuete täitmiseks kasutatavate meetodite muudatustest, esitades muudetud deklaratsiooni käesoleva lisa I liites esitatud vormil, ning

e) teatama pädevale asutusele oma tegevuse lõpetamisest.

▼M4

SPO-ALAJAGU

ÄRILISED ERILENNUD

ORO.SPO.100. Äriliste erilendude käitajate suhtes kehtivad üldnõuded

a) Äriliste erilendude käitaja peab lisaks punktis ORO.DEC.100 sätestatud nõuetele vastama ka punktides ORO.AOC.135, ORO.AOC.140 ja ORO.AOC.150 sätestatud nõuetele.

b) Õhusõidukil peab olema määruse (EL) nr 748/2012 kohane lennukõlblikkussertifikaat (CofA) või õhusõiduk peab olema renditud alapunkti c kohaselt.

c) Äriliste erilendude käitaja peab saama pädevalt asutuselt eelneva heakskiidu ja täitma järgmisi nõudeid:

1) kui õhusõiduk võetakse märgrendile kolmanda riigi käitajalt:

i) asjaomase kolmanda riigi käitaja kohaldatavad lennukõlblikkuse ja lennutegevusega seotud ohutusstandardid on samaväärsed määruses (EÜ) nr 2042/2003 ja käesolevas määruses sätestatud kohaldatavate nõuetega;

ii) kolmanda riigi õhusõidukil on ICAO 8. lisa kohaselt välja antud standardne lennukõlblikkussertifikaat (CofA);

iii) märgrendile võtmise kestus ei ületa seitset kuud üksteisele järgnevast 12 kuust koosneva ajavahemiku jooksul või

2) kui õhusõiduk võetakse kuivrendile kolmanda riigi käitajalt:

i) on tehtud kindlaks selline lennutegevusega seotud vajadus, mida ELis registreeritud õhusõiduki rentimise abil ei ole võimalik rahuldada;

ii) kuivrendile võtmise kestus ei ületa seitset kuud üksteisele järgnevast 12 kuust koosneva ajavahemiku jooksul;

iii) tagatakse määruses (EÜ) nr 2042/2003 sätestatud kohaldatavate nõuete järgimine;

iv) õhusõidukil on VIII lisa [SPO-osa] kohane varustus.

ORO.SPO.110. Kõrge riskitasemega äriliste erilendude loa väljaandmine

a) Äriliste erilendude käitaja peab taotlema ja saama pädevalt asutuselt erilendude loa enne, kui ta alustab järgmisi kõrge riskitasemega ärilisi erilende:

1) lennud, mis toimuvad piirkonnas, kus õhusõiduk võib hädaolukorda sattudes ohustada maapinnal asuvaid kolmandaid isikuid, või

2) lennud, mille puhul selle toimumise piirkonna pädev asutus on kindlaks määranud, et lennu konkreetse olemuse ja kohaliku keskkonna tõttu kujutavad need suurt ohtu eelkõige maapinnal asuvatele kolmandatele isikutele.

b) Käitaja peab esitama pädevale asutusele järgmise teabe:

1) taotleja nimi, ärinimi, aadress ja postiaadress;

2) juhtimissüsteemi, sealhulgas organisatsiooni struktuuri kirjeldus;

3) kavandatava lennutegevuse kirjeldus, sealhulgas käitatavate õhusõidukite tüüp/tüübid ning arv;

4) riskianalüüsi dokumendid ja punkti SPO.OP.230 nõuetele vastavad asjakohased standardsed käitamisprotseduurid;

5) kinnitus selle kohta, et käitaja on kontrollinud kõiki pädevale asutusele esitatud dokumente ning et need on kooskõlas kohaldatavate nõuetega.

▼M4

c) Äriliste erilendude loa taotlus või olemasoleva loa muutmise taotlus tuleb esitada pädeva asutuse kehtestatud vormis ja viisil, võttes arvesse määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade kohaldatavaid nõudeid.

ORO.SPO.115. Muudatused

a) Pädev asutus peab eelnevalt heaks kiitma kõik muudatused, mis mõjutavad loa reguleerimisala või loal märgitud lende. Esialgse riskihindamisega hõlmamata muudatuste korral tuleb pädevale asutusele esitada muudetud riskianalüüs ja standardsed käitamisprotseduurid.

b) Muudatuse heakskiitmise taotlus tuleb esitada enne muudatuse tegemist, et pädeval asutusel oleks võimalik kontrollida määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade jätkuvat järgimist ning vajaduse korral muuta luba. Käitaja peab pädevale asutusele esitama kõik asjakohased dokumendid.

c) Muudatused tehakse alles pärast seda, kui pädev asutus on andnud punkti ARO.OPS.150 kohase ametliku heakskiidu.

d) Muudatuste tegemise ajal peab käitaja vajaduse korral tegutsema pädeva asutuse poolt ette nähtud tingimustel.

ORO.SPO.120. Kehtivuse kestus

a) Erilendude loa omanik peab järgima loas kindlaksmääratud reguleerimisala ja õigusi.

b) Käitajale väljaantud luba kehtib järgmistel tingimustel:

1) käitaja täidab määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade asjakohaseid nõudeid, võttes arvesse punkti ORO.GEN.150 kohaseid puuduste menetlemise sätteid;

2) pädevale asutusele on tagatud punkti ORO.GEN.140 kohane juurdepääs käitajale, et kontrollida määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade asjaomaste nõuetele jätkuvat järgimist, ning

3) loast ei ole loobutud ja seda ei ole kehtetuks tunnistatud.

c) Kui luba tunnistatakse kehtetuks või sellest loobutakse, tagastatakse see viivitamata pädevale asutusele.

▼B

MLR-ALAJAGU

KÄSIRAAMATUD, PÄEVIKUD JA DOKUMENDID

ORO.MLR.100. Lennutegevuskäsiraamat – üldist

a) Käitaja peab koostama määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktis 8.b sätestatud lennutegevuskäsiraamatu (OM).

▼M4

b) Lennutegevuskäsiraamatu sisu peab vastavalt vajadusele käsitlema käesolevas lisas, IV lisas (CAT-osa), V lisas (SPA-osa), VI lisas (NCC-osa) ja VIII lisas (SPO-osa) sätestatud nõudeid ega tohi olla vastuolus lennuettevõtja sertifikaadi (AOC), erilendude loas või deklaratsioonis ja erilubade loendis (nagu on asjakohane) esitatud käitamistingimustega.

▼B

c) Lennutegevuskäsiraamatu (OM) võib välja anda mitmes osas.

d) Kõikidele lennutegevuses osalevatele töötajatele peab olema tagatud hõlbus juurdepääs nende tööülesandeid käsitlevatele lennutegevuskäsiraamatu osadele.

e) Lennutegevuskäsiraamatut (OM) ajakohastatakse. Kõiki töötajaid teavitatakse nende tööülesannetega seotud muudatustest.

▼B

f) Igale meeskonnaliikmele antakse isiklik eksemplar tema tööülesandeid käsitlevast lennutegevuskäsiraamatu (OM) osast. Lennutegevuskäsiraamatu (OM) või selle asjaomaste osade omanikud vastutavad oma eksemplari ajakohastamise eest käitaja tehtavate muudatuste ja täiendustega.

g) Lennuettevõtja sertifikaadi omanikud peavad tegema järgmist:

1) punkti ORO.GEN.115 alapunkti b ja punkti ORO.GEN.130 alapunkti c kohaselt teatamiskohustusega hõlmatud muudatuste puhul saatma kavandatavad muudatused enne nende jõustumiskuupäeva pädevale asutusele ning

2) punkti ORO.GEN.130 kohaselt eelnevat heakskiitu vajavate punktidega seotud protseduuride muutmise puhul saama enne muudatuste jõustumist asjakohase heakskiidu.

▼M4

g1) Loas märgitud standardsete käitamisprotseduuride muutmise korral peab erilendude loa omanik saama enne muudatuse jõustumist pädevalt asutuselt eelneva heakskiidu.

▼B

h) Olenemata ►M4 alapunktidest g ja g1 ◄ võib juhul, kui muudatusi või täiendusi on ohutuse huvides vaja teha viivitamata, kõnealused muudatused või täiendused viivitamata avaldada ja neid rakendada, tingimusel et nõutava heakskiidu saamiseks on taotlus esitatud.

i) Käitaja teeb lennutegevuskäsiraamatusse kõik pädeva asutuse nõutud muudatused ja täiendused.

j) Käitaja tagab kinnitatud dokumentidest ja nende muudatustest pärineva teabe korrektse esitamise lennutegevuskäsiraamatus (OM). See nõue ei takista käitajal lennutegevuskäsiraamatus (OM) rangemate andmete ja protseduuride kasutamist.

k) Käitaja peab tagama, et kõik käitamisega seotud töötajad saavad aru keelest, milles on kirjutatud nende tööülesandeid ja kohustusi käsitlevad lennutegevuskäsiraamatu (OM) osad. Lennutegevuskäsiraamatu (OM) sisu esitatakse lihtsalt kasutatavas ja inimtegurit arvestavas vormis.

ORO.MLR.101. ►M1 Lennutegevuskäsiraamatu struktuur ärilise lennutranspordi korral ◄

▼M4

Lennutegevuskäsiraamatu (OM) põhistruktuur on järgmine, välja arvatud juhul, kui tegemist on päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavate lendudega, mis toimuvad ühemootorilise propellerlennukitega, mille suurim lubatud reisijate arv (MOPSC) on viis, või ühemootoriliste mittekeerukate kopteritega, mille suurim lubatud reisijate arv on viis, ning mis stardivad ja maanduvad ühel ja samal lennuväljal või samas käitamiskohas, samuti purilennukite ja õhupallidega toimuvate lendude puhul:

▼B

a) A osa: üldteave/põhiteave, sealhulgas kõik tüübiga mitteseotud käitamispõhimõtted, juhendid ja protseduurid;

b) B osa: õhusõidukite käitamisega seotud küsimused, sealhulgas kõik tüübijuhendid ja -protseduurid, võttes arvesse käitaja kasutatavate tüüpide/klasside, variantide ja konkreetsete õhusõidukite vahelisi erinevusi;

c) C osa: ärilise lennutranspordi lennud, sealhulgas marsruutide/rollide/piirkondade ning lennuväljade/tegevuskohtadega seotud juhendid ja teave;

d) D osa: koolitus, sealhulgas kõikide tegevuse ohutuse tagamisega seotud töötajate koolitusjuhendid.

ORO.MLR.105. Minimaalvarustuse loetelu

▼M5

a) Kehtestatakse määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktis 8.a.3 sätestatud minimaalvarustuse loetelu (MEL), mille aluseks on vastav minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL), mis on kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud andmetes. Kui käitussobivuse andmete ühe osana ei ole kehtestatud minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL), võib minimaalvarustuse loetelu (MEL) aluseks võtta minimaalvarustuse sellise asjakohase üldloetelu (MMEL), mille on vastavalt vajadusele heaks kiitnud kas lennuettevõtja asukohariik või registririik.

▼B

b) Minimaalvarustuse loetelu (MEL) ja selle muudatused peab kinnitama pädev asutus.

▼B

c) Käitaja muudab minimaalvarustuse loetelu (MEL) kõikide minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL) asjaomaste muudatuste korral nõuetekohase aja jooksul.

d) Lisaks esemete loetelule peab minimaalvarustuse loetelu (MEL) sisaldama järgmist:

1) sissejuhatust, sealhulgas suuniseid ja mõisteid minimaalvarustuse loetelu (MEL) kasutavatele lennumeeskondadele ja hooldustöötajatele;

2) minimaalvarustuse loetelu (MEL) aluseks oleva minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL) versiooni ja minimaalvarustuse loetelu (MEL) versiooni;

3) minimaalvarustuse loetelu (MEL) reguleerimisala, ulatust ja eesmärki.

e) Käitaja peab tegema järgmist:

1) kehtestama käitamisvälbad iga minimaalvarustuse loetelus (MEL) nimetatud mittetoimiva instrumendi, varustusühiku ja funktsiooni parandamiseks. Minimaalvarustuse loetelu (MEL) käitamisvälbad ei tohi olla leebemad kui vastavad käitamisvälbad minimaalvarustuse üldloetelus (MMEL);

2) kehtestama tulemusliku parandusmeetmete programmi;

3) käitama õhusõidukit pärast miinimumvarustuse loetelus (MEL) märgitud käitamisvälba lõppemist üksnes juhul, kui:

i) viga on parandatud või

ii) käitamisvälpa on alapunkti f kohaselt pikendatud.

f) Kui pädev asutus selle heaks kiidab, võib käitaja kasutada B-, C- ja D-kategooria käitamisvälba ühekordse pikendamise menetlust, tingimusel et:

1) käitamisvälba pikendamine on õhusõidukitüübi minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL) kohaselt lubatud;

2) käitamisvälba pikendus ei kesta kauem kui minimaalvarustuse loetelus (MEL) märgitud käitamisvälp;

3) käitamisvälba pikendamine ei ole minimaalvarustuse loetelu (MEL) elementide parandamisel tavapärane ning seda kasutatakse üksnes juhul, kui parandamine ei ole olnud võimalik käitajast sõltumatutel põhjustel;

4) käitaja on kehtestanud pikenduste kontrollimisega seotud eriülesannete ja kohustuste kirjelduse;

5) pädevat asutust teavitatakse kõikidest kohaldatava käitamisvälba pikendustest ning

6) kehtestatud on kava paranduse võimalikult kiireks teostamiseks.

g) Käitaja kehtestab minimaalvarustuse loetelus (MEL) osutatud käitamis- ja hooldusprotseduurid, võttes arvesse minimaalvarustuse üldloetelus (MMEL) osutatud käitamis- ja hooldusprotseduure. Need protseduurid peavad sisalduma käitaja käsiraamatutes või minimaalvarustuse loetelus (MEL).

h) Käitaja muudab minimaalvarustuse loetelus (MEL) osutatud käitamis- ja hooldusprotseduure pärast iga muudatust minimaalvarustuse üldloetelus (MMEL) osutatud käitamis- ja hooldusprotseduurides.

i) Kui minimaalvarustuse loetelus (MEL) ei ole märgitud teisiti, peab käitaja tegema järgmist:

1) järgima minimaalvarustuse loetelus (MEL) osutatud käitamisprotseduure juhul, kui ta kavatseb lennata või lendab loetelus sisalduva mittetoimiva elemendiga, ning

2) järgima minimaalvarustuse loetelus (MEL) osutatud hooldusprotseduure juhul, kui ta kavatseb lennata või lendab loetelus sisalduva mittetoimiva elemendiga

j) Kui pädev asutus on selle konkreetsel juhul heaks kiitnud, võib käitaja käitada mittetoimivate mõõteriistade, seadmete või funktsioonidega õhusõidukit väljaspool minimaalvarustuse loetelu (MEL) piiranguid, kuid vastavalt minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL) piirangutele, tingimusel et:

▼M2

1) asjaomased mõõteriistad, seadmed või funktsioonid kuuluvad minimaalvarustuse põhiloetelu (MMEL) kohaldamisalasse, nagu see on kindlaks määratud alapunktis a;

▼B

2) väljaspool minimaalvarustuse loetelu (MEL) piiranguid toimuva käitamise heakskiitmine ei ole tavapärane ning seda kasutatakse üksnes juhul, kui minimaalvarustuse loetelu (MEL) nõuete täitmine ei ole olnud võimalik käitajast sõltumatutel põhjustel;

3) käitaja on kehtestanud nimetatud heakskiidu alusel õhusõiduki käitamise kontrollimisega seotud eriülesannete ja kohustuste kirjelduse ning

4) käitaja on kehtestanud kava mittetoimivate mõõteriistade, varustusühikute või funktsioonide võimalikult kiireks parandamiseks või õhusõiduki minimaalvarustuse loetelu (MEL) piirangute kohase käitamise võimalikult kiireks taastamiseks.

ORO.MLR.110. Lennupäevik

Õhusõiduki, selle meeskonna ja kõikide lendude või lennuseeriate andmed talletatakse lennupäevikus või samaväärsel viisil.

ORO.MLR.115. Andmete säilitamine

▼M4

a) Järgmisi andmeid säilitatakse vähemalt viis aastat.

1) ärilise lennutranspordi käitajate puhul punktis ORO.GEN.200 osutatud toimingute andmed;

2) deklaratsiooni esitanud käitajate puhul käitaja deklaratsiooni koopia, asjaomasele käitajale väljaantud lubade üksikasjad ning lennutegevuskäsiraamat;

3) erilendude (SPO) loa omanike puhul lisaks alapunkti a alapunktis 2 nimetatud dokumentidele punkti SPO.OP.230 kohaselt tehtud riskianalüüsiga seotud andmed ning asjakohased standardsed käitamisprotseduurid.

▼B

b) Lennu ettevalmistamiseks ja teostamiseks kasutatud järgmist teavet ning sellega seotud aruandeid säilitatakse kolm kuud:

1) operatsiooniline lennuplaan, kui see on olemas;

2) marsruuditeade/marsruuditeated lennutegevusega seotud töötajatele (NOTAM-teated) ning aeronavigatsiooniteabe teenuste (AIS) dokumendid, kui käitaja on neid muutnud;

3) massi ja balansseeringuga seotud dokumendid;

4) erilastiteatised, sealhulgas ohtlikke kaupu ►M4 (vajaduse korral) ◄ käsitlevad kirjalikud teated õhusõiduki kaptenile;

5) lennupäevik või samaväärne logi ning

6) ettekanded kõikide lennul aset leidnud juhtumite üksikasjade või muude sündmuste kohta, mida õhusõiduki kapten peab vajalikuks ette kanda või registreerida.

c) Personaliandmeid säilitatakse allpool märgitud tähtaegadeni:

Lennumeeskonna luba ja salongitöötaja tunnistus	Nii kaua kui lennumeeskonna või salongimeeskonna liige teostab oma loast või tunnistusest tulenevaid õigusi õhusõiduki käitaja juures
Meeskonnaliikmete koolitus, kontrollimine ja kvalifikatsioon	Kolm aastat
Meeskonnaliikme hiljutise lennukogemuse andmed	15 kuud
Meeskonnaliikme marsruudi ja lennuväljaga / ülesannete ja piirkonnaga seotud pädevusmärge, kui see on olemas	Kolm aastat
Ohtlike kaupade veo koolitus, kui see on läbitud	Kolm aastat
Koolitus- või kvalifikatsioonidokumendid muude töötajate kohta, kelle puhul koolitus on nõutav	Dokumendid kahe viimase koolituse kohta

▼B

d) Käitaja peab tegema järgmist:

1) säilitama andmeid iga meeskonnaliikme koolituse, kontrollimise ja kvalifikatsiooni kohta vastavalt ORO-osale ning

2) tegema need andmed asjaomase meeskonnaliikme taotluse korral talle kättesaadavaks.

e) Käitaja säilitab lennu ettevalmistamiseks ja teostamiseks kasutatud teabe ning töötajate koolitusandmeid vastavalt alapunktis c sätestatud tähtaegadele ka pärast seda, kui konkreetse õhusõiduki käitamine või meeskonnaliikmega sõlmitud töösuhe on lõpetatud.

f) Kui meeskonnaliige asub meeskonnaliikmena tööle teise käitaja juures, teeb käitaja meeskonnaliikme andmed uuele käitajale kättesaadavaks, kui alapunktis c sätestatud tähtajad ei ole möödunud.

SEC-ALAJAGU

TURVALISUS

▼M4

ORO.SEC.100. Lennumeeskonna kabiini turvalisus – lennukid

▼B

a) Lennukis, mille lennumeeskonna kabiinil on uks, peab see uks olema lukustatav ning lisaks sellele peavad olema olemas vahendid, mille abil salongitöötajad saavad lennumeeskonda teavitada kahtlasest tegevusest või turvareeglite rikkumisest salongis.

b) Kõikidel reisijate ärilise transpordiga tegelevatel reisilennukitel, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass on üle 45 500 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 60, peab olema sertifitseeritud kabiiniuks, mida saab lukustada ja lukust avada mõlema piloodi istmetelt ning mille konstruktsioon vastab kohaldatavatele lennukõlblikkusnõuetele.

c) Kõikidel lennukitel, kuhu on paigaldatud alapunkti b kohane lennumeeskonna kabiini uks:

1) tuleb see uks sulgeda enne mootori käivitamist startimiseks ning hoida see lukus, kui julgestusprotseduurid või kapten seda nõuavad, kuni mootori väljalülitamiseni pärast maandumist, välja arvatud juhul, kui kooskõlas riigisisese tsiviillennundusalase julgestusprogrammiga peetakse vajalikuks lasta volitatud isikuid kabiini või sealt välja, ning

2) peavad olema mõlema piloodi istmelt väljaspool lennumeeskonna kabiini oleva ala jälgimist võimaldavad seadmed, mis on piisavad selleks, et tuvastada lennumeeskonna kabiini siseneda soovivaid isikuid ning kahtlast käitumist või võimalikku ohtu.

▼M4

ORO.SEC.105. Lennumeeskonna kabiini turvalisus – kopterid

▼B

Reisijateveoks kasutatava kopteri lennumeeskonna kabiini uks peab olemasolu korral olema kabiini poolelt lukustatav, et takistada loata juurdepääsu.

FC-ALAJAGU

LENNUMEESKOND

▼M4

ORO.FC.005. Reguleerimisala

Selle alajaoga kehtestatakse nõuded, mida ettevõtjad peavad täitma seoses lennumeeskonna koolituse, kogemuse ja kvalifikatsiooniga, ning alajagu sisaldab järgmist:

▼M4

a) 1. JAOTIS, milles sätestatakse keerukate mootorõhusõidukitega toimuvate mitteäriliste lendude ning äriliste lendude ühised nõuded;

b) 2. JAOTIS, milles sätestatakse täiendavad nõuded, mida kohaldatakse ärilise lennutranspordi lendude, välja arvatud järgmise suhtes:

1) äriline lennutransport purilennukite või õhupallidega; või

2) ärilise lennutranspordi alla kuuluv reisijatevedu päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt, kui lend algab ja lõpeb ühel ja samal lennuväljal või samas tegevuskohas ning toimub pädeva asutuse määratud kohalikus piirkonnas:

— ühemootoriliste propellerlennukitega, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass on 5 700 kg või suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) kuni viis; või

— ühemootoriliste kopteritega, mis ei ole keerukad kopterid ja mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni viis;

c) 3. JAOTIS, milles sätestatakse täiendavad nõuded, mida kohaldatakse äriliste erilendude ja alapunkti b alapunktides 1 ja 2 osutatud lendude suhtes.

▼M1

1. JAOTIS

Üldnõuded

▼B

ORO.FC.100. Lennumeeskonna koosseis

a) Lennumeeskonna koosseis ja lennumeeskonna liikmete arv kindlaksmääratud kohtadel ei tohi olla alla õhusõiduki lennukäsiraamatus või õhusõidukile kehtestatud käitamispiirangutes ettenähtud miinimumi.

b) Kui lennutegevuse liik seda nõuab, peavad lennumeeskonda kuuluma lisaliikmed ning lennumeeskonna liikmete arv ei või olla väiksem lennutegevuskäsiraamatus ettenähtust.

c) Kõikidel meeskonnaliikmetel peavad olema komisjoni määruse (EL) nr 1178/2011 ([1]) kohaselt välja antud või tunnustatud ning neile määratud ülesannete täitmiseks sobivad load ja pädevusmärked.

d) Lennumeeskonna liikme ülesanded juhiste taga võib lennu ajal üle võtta mõni teine sobiva kvalifikatsiooniga meeskonnaliige.

e) Vabakutselisena või osalise tööajaga töötavate lennumeeskonna liikmete teenuste kasutamisel peab käitaja kontrollima kõikide käesoleva alajao nõuete ja määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) asjaomaste osade, sealhulgas hiljutise kogemuse nõuete täitmist, võttes arvesse kõiki lennumeeskonna liikme teis(t)ele käitaja(te)le osutatud teenuseid, et teha eelkõige kindlaks järgmine:

1) käitatud õhusõidukitüüpide või -variantide koguarv ning

2) kohaldatavad lennu- ja tööaja piirangud ning puhkeaja nõuded.

ORO.FC.105. Õhusõiduki kapteniks määramine

a) Kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktiga 8.e määrab käitaja ühe lennumeeskonda kuuluva piloodi, kellel on määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) kohane ►M1 nii ärilise lennutranspordi kui ka mitteärilise lennutegevuse puhul õhusõiduki ◄ kapteni kvalifikatsioon, täitma õhusõiduki kapteni ülesandeid.

([1]) ELT L 311, 25.11.2011, lk 1.

▼B

b) Käitaja määrab õhusõiduki kapteniks üksnes sellise lennumeeskonna liikme, kellel on:

1) lennutegevuskäsiraamatus sätestatud miinimumkogemus;

2) piisavad teadmised lennu toimumise marsruudi või piirkonna ning kasutatavate lennuväljade (sealhulgas varulennuväljade), rajatiste, seadmete ja protseduuride kohta;

3) mitmepiloodilendude puhul läbitud käitaja korraldatav kaptenikursus, kui piloot edutatakse teisest piloodist õhusõiduki kapteniks.

c) ►M4 Lennukite ja kopterite ärilise lennutegevuse korral peab õhusõiduki kapten, kellele võib delegeerida lennu juhtimise, olema läbinud esmase tutvumisõppe kasutatava marsruudi või piirkonna ning asjaomaste lennuväljade, rajatiste, seadmete ja protseduuride kohta. ◄ Marsruuti/piirkonda käsitlevate teadmiste säilitamiseks tuleb asjaomast marsruuti, piirkonda või lennuvälja kasutada vähemalt üks kord 12 kuu jooksul.

▼M4

d) Alapunkti c ei kohaldata:

1) B-suutlikkusklassi lennukite suhtes ärilise lennutranspordi lendudel, mida käitatakse päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt; ja

▼M5

2) Ärilise lennutranspordi alla kuuluva sellise reisijateveo suhtes, mis toimub päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt, kui lend algab ja lõpeb ühel ja samal lennuväljal/samas tegevuskohas või toimub pädeva asutuse määratud kohalikus piirkonnas ühemootoriliste kopteritega, mis ei ole keerukad kopterid ja mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni viis.

▼B

ORO.FC.110. Pardainsener

Kui lennukisse on projekteeritud eraldi pardainseneri töökoht, peab lennumeeskonnas olema üks meeskonnaliige, kellel on vastav kehtivate riigisiseste eeskirjade kohane kvalifikatsioon.

ORO.FC.115. Meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolitus

a) Enne lennutegevuses osalemist peab lennumeeskonna liige olema läbinud oma lennutegevuskäsiraamatu kohasele rollile vastava meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolituse.

b) Meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolituse teemad lisatakse õhusõidukitüübi- või õhusõidukiklassi koolitusse, jätkuõppesse ning kaptenikoolitusse.

ORO.FC.120. Käitaja ümberõpe

a) Lennukite või kopterite lennutegevuse puhul peab lennumeeskonna liige enne järelevalveta liinilendudele lubamist läbima käitaja korraldatava ümberõppekursuse, kui:

1) ta hakkab lendama õhusõidukiga, mille jaoks on vaja uut tüübi- või klassipädevusmärget;

2) ta asub käitaja juures tööle.

b) Käitaja ümberõpe peab hõlmama õhusõiduki pardaseadmete koolitust vastavalt lennumeeskonna liikmete rollidele.

ORO.FC.125. Erinevus- ja tutvumisõpe

a) Lennumeeskonna liikmed läbivad erinevus- või tutvumisõppe, kui seda nõuab määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) ning kui seadmete või protseduuride muutmine nõuab lisateadmisi käitatavate tüüpide või variantide kohta.

b) Lennutegevuskäsiraamatus sätestatakse, millal on nimetatud erinevus- või tutvumisõpe nõutav.

▼B

ORO.FC.130. Jätkuõpe ja kontroll

a) Iga lennumeeskonna liige peab igal aastal läbima lennu- ja maapealse tegevuse jätkuõppe käitatava õhusõidukitüübi või -variandi osas, sealhulgas kõikide pardal olevate ohutusvahendite ja avariivarustuse paigutuse ja kasutamise osas.

b) Kõikide lennumeeskonna liikmete puhul kontrollitakse regulaarselt tava-, ebahariliku ja hädaolukorra protseduuride tundmist.

ORO.FC.135. Piloodi kvalifikatsioon töötamiseks mõlemal piloodikohal

Sellised lennumeeskonna liikmed, keda võidakse määrata täitma tööülesandeid ükskõik kummal piloodikohal, peavad läbima asjakohase koolituse ja kontrolli vastavalt lennutegevuskäsiraamatule.

ORO.FC.140. Lendamine rohkem kui ühe tüübi või variandiga

▼M2

a) Rohkem kui ühe õhusõidukitüübi või -variandiga lendavad lennumeeskonna liikmed peavad vastama iga tüübi või variandi suhtes käesoleva osa nõuetele, välja arvatud juhul, kui asjaomaste tüüpide või variantide kohta on ette nähtud koolituse, lennuoskuse kontrolli ja hiljutise lennukogemuse nõuete arvestamine vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikule osale.

▼B

b) Asjakohased protseduurid ja/või käitamispiirangud lendamiseks enam kui ühe tüübi või variandiga määratakse kindlaks lennutegevuskäsiraamatus.

ORO.FC.145. Koolitamine

a) Kõik käesoleva alajaoga ette nähtud koolitused viiakse läbi:

1) vastavalt käitaja lennutegevuskäsiraamatus ette nähtud koolitusprogrammidele ja -kavadele;

2) nõuetekohase kvalifikatsiooniga töötajate poolt. Töötajad, kes viivad läbi lennutreeninguid, lennutreeningseadmetega seotud koolitusi ning asjaomaseid kontrolle, peavad omama määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) kohast kvalifikatsiooni.

▼M2

b) Koolitusprogrammide ja -kavade kehtestamisel lisab käitaja asjaomastele koolitusprogrammidele ja -kavadele asjakohased elemendid, mis on kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas.

▼M4

c) Ärilise lennutranspordi korral peab koolitus- ja kontrolliprogrammid, sealhulgas koolituskavad ja konkreetsete lennutreeningseadmete (FSTD) kasutamise heaks kiitma pädev asutus.

▼B

d) Lennutreeningseade (FSTD) peab võimalikult täpselt kujutama käitaja kasutatavat õhusõidukit. Lennutreeningseadme (FSTD) ja õhusõiduki erinevusi kirjeldatakse ja käsitletakse vastavalt vajadusele tutvustuse või koolituse raames.

e) Käitaja peab kehtestama süsteemi lennutreeningseadme (FSTD) muudatuste nõuetekohaseks järelevalveks ning tagama, et muudatused ei mõjutaks koolitusprogrammide nõuetekohasust.

▼M1

2. JAOTIS

Ärilise lennutranspordi lendude suhtes kohaldatavad lisanõuded

▼B

ORO.FC.200. Lennumeeskonna koosseis

a) Lennumeeskonnas ei tohi olla rohkem kui üks kogemusteta meeskonnaliige.

▼B

b) Õhusõiduki kapten võib delegeerida lennu juhtimise teisele määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) kohase kvalifikatsiooniga piloodile, kui on täidetud punkti ORO.FC.105 alapunkti b alapunktide 1 ja 2 ning alapunkti c nõuded.

c) Erinõuded instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel toimuvatele lennukilendudele.

1) Kõikidel turbopropellerlennukitel, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, ning kõikidel turboreaktiivlennukitel peab lennumeeskond koosnema vähemalt kahest piloodist.

2) Alapunkti c alapunktis 1 nimetamata lennukite käitamise korral peab lennumeeskond koosnema vähemalt kahest piloodist, välja arvatud juhul, kui on täidetud punkti ORO.FC.202 nõuded ning lennukit võib käitada ainupiloot.

d) Erinõuded kopterilendudele.

1) Kõigi lendude puhul kopteritega, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, ning IFR-lendude puhul kopteritega, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, peavad olema täidetud järgmised tingimused:

i) lennumeeskond peab koosnema vähemalt kahest piloodist ning

ii) õhusõiduki kaptenil peab olema määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) kohaselt välja antud liinikopteripiloodi luba (ATPL(H)) koos instrumentaallennupädevusmärkega.

2) Alapunkti d alapunkti 1 alla mittekuuluvatel lendudel võib instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel lennata ainupiloot, kui punkti ORO.FC.202 nõuded on täidetud.

ORO.FC.A.201. Lennumeeskonna liikmete asendamine lennu ajal

a) Õhusõiduki kapten võib lennu juhtimise delegeerida:

1) teisele õhusõiduki kapteni kvalifikatsiooni omanikule või

2) lennutasandist (FL) 200 kõrgemal toimuvate lendude puhul piloodile, kellel on järgmine miinimumkvalifikatsioon:

i) liinipiloodi luba (ATPL);

ii) ta on läbinud punkti ORO.FC.220 kohase ümberõppe ja kontrolli, sealhulgas tüübipädevuskoolituse;

iii) ta on läbinud täies mahus punktide ORO.FC.230 ja ORO.FC.240 kohase jätkuõppe ja kontrolli;

iv) tal on punkti ORO.FC.105 kohane marsruudi/piirkonna ja lennuväljade pädevusmärge.

b) Teist pilooti võib asendada:

1) teine sobiva kvalifikatsiooniga piloot;

2) lennutasandist (FL) 200 kõrgemal toimuvate lendude puhul teise piloodi vahetuspiloot, kellel on järgmine miinimumkvalifikatsioon:

i) kehtiv ametipiloodi luba (CPL) koos instrumentaallennupädevusega;

ii) ta on läbinud punkti ORO.FC.220 kohase ümberõppe ja kontrolli, sealhulgas tüübipädevuskoolituse, välja arvatud stardi- ja maandumiskoolitus;

iii) ta on läbinud punkti ORO.FC.230 kohase jätkuõppe ja kontrolli, välja arvatud stardi- ja maandumiskoolitus.

c) Pardainseneri võib lennu ajal asendada lennumeeskonna liige, kellel on kehtivate riigisiseste eeskirjade kohane sobiv kvalifikatsioon.

▼B

ORO.FC.202. Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel toimuvad ühe piloodiga lennud

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel toimuva lennu puhul ühest piloodist koosneva minimaalse lennumeeskonnaga vastavalt punkti ORO.FC.200 alapunkti c alapunktile 2 ja alapunkti d alapunktile 2 peavad olema täidetud järgmised nõuded:

a) käitaja peab lennutegevuskäsiraamatule lisama piloodi ümber- ja jätkuõppeprogrammi, mis hõlmab ühe piloodiga lendude suhtes kohaldatavaid lisanõudeid. Piloot peab olema läbinud käitaja protseduuride koolituse eelkõige järgmistes valdkondades:

   1) mootorite juhtimine ja käitamine hädaolukordades;

   2) tava-, ebahariliku ja hädaolukorra kontroll-lehe kasutamine;

   3) lennujuhtimisside;

   4) väljumis- ja lähenemisprotseduurid;

   5) vajaduse korral autopiloodi kasutamine;

   6) lihtsustatud lennudokumentide kasutamine;

   7) ühe piloodiga meeskonna töö korraldamine.

b) Punkti ORO.FC.230 kohased jätkuõppekontrollid tuleb ühest piloodist koosneval lennumeeskonnal teha vastava õhusõidukitüübi või -klassiga tingimustes, mis on samalaadsed lennu läbiviimise tingimustega.

c) Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuvate lennukilendude puhul peab piloot vastama järgmistele nõuetele:

   1) tal peab olema vähemalt 50 tundi IFR-lendude kogemust vastava lennukitüübi või -klassiga, sealhulgas 10 tundi õhusõiduki kaptenina, ning

   2) ta peab olema eelnenud 90 päeva jooksul vastava lennukitüübi või -klassiga sooritanud:

      i) viis IFR-lendu, sealhulgas kolm instrumentaallähenemist ainupiloodi rollis, või

      ii) IFR-instrumentaallähenemise kontrolli.

d) Öiste lennukilendude puhul peab piloot vastama järgmistele nõuetele:

   1) tal peab olema vähemalt 15 tundi öölennukogemust, mis võib moodustada osa alapunkti c alapunktis 1 sätestatud 50 IFR-lennutunnist, ning

   2) ta peab olema eelnenud 90 päeva jooksul vastava lennukitüübi või -klassiga sooritanud:

      i) kolm öist starti ja maandumist ainupiloodi rollis või

      ii) öise startimise ja maandumise kontrolli.

e) Instrumentaallennureeglite järgi toimuvate kopterilendude puhul peab piloot vastama järgmistele nõuetele:

   1) tal peab olema kokku 25 tundi IFR-lendude kogemust vastavas käitamiskeskkonnas ning

   2) 25 tundi lennukogemust konkreetse ühe piloodiga IFR-lendudeks sertifitseeritud kopteritüübi ainupiloodina, millest 10 tundi võib olla lennatud järelevalve all, sealhulgas viis arvestuslikku IFR marsruutlendu liinilennul järelevalve all, kasutades ainupiloodi protseduure, ning

▼B

3) ta peab olema eelnenud 90 päeva jooksul sooritanud:

i) viis IFR-lendu ainupiloodina, sealhulgas kolm instrumentaallähenemist vastavalt sertifitseeritud kopteriga, või

ii) IFR-instrumentaallähenemise kontrolli ainupiloodina vastava kopteritüübiga, lennuelementide imitaatoril (FTD) või lennu täisimitaatoril (FFS).

ORO.FC.205. Kaptenikursus

a) Lennuki- ja kopterilendude kaptenikursus peab sisaldama vähemalt järgmisi elemente:

1) treening lennutreeningseadmel (FSTD), sealhulgas marsruutlennutreening (LOFT) ja/või lennutreening;

2) käitaja korraldatav lennuoskuse tasemekontroll kapteni ülesannetes;

3) kapteni kohustuste koolitus;

4) liinikoolitus kaptenistažöörina, mis hõlmab vähemalt:

i) 10 vahemaandumiseta lendu lennukite puhul ja

ii) 10 tundi, sealhulgas vähemalt 10 vahemaandumiseta lendu kopterite puhul;

5) kaptenite jaoks ette nähtud liinilennukontrolli sooritamine ning piisavate teadmiste tõendamine seoses lennu toimumise marsruudi või piirkonna ning kasutatavate lennuväljadega, mis muu hulgas hõlmab ka teadmisi varulennuväljade, rajatiste, seadmete ja protseduuride kohta, ning

6) meeskonnatöö korraldamise koolitus.

ORO.FC.215. Käitaja korraldatav meeskonnatöö korraldamise (CRM) algkoolitus

a) Enne järelevalveta liinilendude alustamist läbib lennumeeskonna liige käitaja korraldatava meeskonnatöö korraldamise (CRM) algkoolituskursuse.

b) Meeskonnatöö korraldamise (CRM) algkoolituse viib läbi vähemalt üks meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolitaja, keda võivad spetsiifiliste valdkondade käsitlemisel abistada eksperdid.

c) Kui lennumeeskonna liige ei ole varem liinipiloodi loa (ATPL) tasandil inimtegurite valdkonna teooriaõpet saanud, peab ta enne meeskonnatöö korraldamise (CRM) algkoolitust või sellega samaaegselt läbima käitaja korraldatava teooriakursuse, mis põhineb määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) kohasel inimvõimeid ja nende piire käsitleval õppekaval, mis on ette nähtud liinipiloodiloa (ATPL) taotlejatele.

ORO.FC.220. Käitaja korraldatav ümberõpe ja kontroll

a) Meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolitus integreeritakse käitaja ümberõppekursusega.

b) Pärast käitaja korraldatava ümberõppekursuse algust ei määrata lennumeeskonna liiget lendudele teise õhusõidukitüübi või -klassiga enne, kui nimetatud kursus on läbitud või lõpetatud. Üksnes B-suutlikkusklassi lennukeid käitavaid meeskonnaliikmeid võib ümberõppekursuse ajal määrata teiste B-suutlikkusklassi lennukitega käitatavatele lendudele, kui see on vajalik lennutegevuse jätkamiseks.

c) Lennumeeskonna liikmele vajaliku ümberõppekursuse maht määratakse kindlaks vastavalt lennutegevuskäsiraamatus sätestatud kvalifikatsiooni- ja kogemusestandarditele, võttes arvesse tema eelnevat koolitust ja kogemusi.

▼B

d) Lennumeeskonna liige peab läbima:

1) enne järelevalve all toimuvate liinilendude (LIFUS) alustamist käitaja korraldatava tasemekontrolli ning avariivarustuse ja ohutusvahendite koolituse ning kontrolli ja

2) järelevalve all toimuvate liinilendude lõpetamisel liinilennukontrolli. B-suutlikkusklassi lennukite puhul võib järelevalve all toimuvad liinilennud (LIFUS) sooritada ükskõik millise sama klassi lennukiga.

▼M2

e) Lennukipiloodid, kes on saanud tüübipädevusmärke lennusimulaatoril toimuva koolituse (ZFTT) alusel, peavad:

1) alustama järelevalve all toimuvaid liinilende hiljemalt 21 päeva pärast lennueksamit või käitaja korraldatud asjaomast koolitust. Koolituse sisu peab olema kirjeldatud lennutegevuskäsiraamatus;

2) sooritama 21 päeva jooksul pärast lennueksamit lennutreeningseadmel (FSTD) kuus starti ja maandumist teisel piloodikohal istuva lennukite tüübipädevusinstruktori (TRI(A)) järelevalve all. Startide ja maandumiste arvu võib vähendada, kui määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas on kindlaks määratud varasema kogemuse või kvalifikatsiooni arvestamine. Kui nimetatud stardid ja maandumised ei ole 21 päeva jooksul sooritatud, peab käitaja korraldama täienduskoolituse, mille sisu kirjeldatakse lennutegevuskäsiraamatus;

3) sooritama esimesed neli starti ja maandumist lennukiga järelevalvealustel liinilendudel (LIFUS), teisel piloodikohal istuva lennukite tüübipädevusinspektori (TRI(A)) järelevalve all. Startide ja maandumiste arvu võib vähendada, kui määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas on kindlaks määratud varasema kogemuse või kvalifikatsiooni arvestamine.

▼B

ORO.FC.230. Jätkuõpe ja kontroll

a) Iga lennumeeskonna liige peab läbima käitatavat õhusõidukitüüpi või -varianti käsitleva jätkuõppe ja kontrolli.

b) *Käitaja korraldatav lennuoskuse tasemekontroll*

1) Kõik lennumeeskonna liikmed peavad läbima tavalise lennumeeskonna koosseisus käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli, et tõendada tava-, ebahariliku ja hädaolukorra protseduuride tundmist.

2) Kui lennumeeskonna liige hakkab käitama IFR-lende, tuleb käitaja korraldatav lennuoskuse tasemekontroll vajaduse korral läbi viia väliste visuaalsete viideteta.

3) Käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli tulemused kehtivad kuus kalendrikuud. Päevastel VFR-lendudel B-suutlikkusklassi lennukitega kuni kaheksa järjestikust kuud vältavate hooaegade kaupa piisab ühest käitaja korraldatavast lennuoskuse tasemekontrollist. Lennuoskuse tasemekontroll korraldatakse enne lennutegevuse alustamist ärilises lennutranspordis.

▼M5

4) Lennumeeskonna liige, kes osaleb päevastel lendudel visuaalsete märkide järgi navigeeritavatel marsruutidel sellise kopteriga, mis ei ole keerukas kopter, võib käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli läbida vaid ühega asjaomastest kopteritüüpidest. Käitaja korraldatav lennuoskuse tasemekontroll tuleb iga kord sooritada selle tüübiga, millega sooritatud tasemekontrollist on möödunud kõige rohkem aega. Asjaomased kopteritüübid, mida võib käitaja korraldatavaks lennuoskuse tasemekontrolliks grupeerida, peavad olema märgitud lennutegevuskäsiraamatus.

5) Olenemata punkti ORO.FC.145 alapunkti a alapunktist 2 võib päevastel lendudel visuaalsete märkide järgi navigeeritavatel marsruutidel sellise kopteri puhul, mis ei ole keerukas kopteri, ning B-suutlikkusklassi lennukite puhul teostatava kontrolli läbi viia käitaja määratud sobiva kvalifikatsiooniga kapten, kes on läbinud meeskonnatöö korraldamise (CRM) põhimõtteid ning meeskonnatöö korraldamise (CRM) oskuste hindamist käsitleva koolituse. Käitaja teavitab pädevat asutust määratud isikutest.

▼B

c) *Liinilennukontroll*

1) Kõik lennumeeskonna liikmed läbivad õhusõidukil liinilennukontrolli, et tõendada oma oskusi lennutegevusraamatus kirjeldatud tavalistel liinilendudel. Liinilennukontrolli tulemused kehtivad 12 kalendrikuud.

2) Olenemata punkti ORO.FC.145 alapunkti a alapunktist 2 võib liinilennukontrolli läbi viia käitaja määratud sobiva kvalifikatsiooniga kapten, kes on läbinud meeskonnatöö korraldamise (CRM) põhimõtteid ning meeskonnatöö korraldamise (CRM) oskuste hindamist käsitleva koolituse.

d) *Avariivarustuse ja ohutusvahendite koolitus ja kontroll*

Kõik lennumeeskonna liikmed läbivad pardal oleva avariivarustuse ja ohutusvahendite paigutust ja kasutamist käsitleva koolituse ja kontrolli. Avariivarustuse ja ohutusvahendite kontrolli tulemused kehtivad 12 kalendrikuud.

e) *Meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolitus*

1) Kõikidesse asjakohastesse jätkuõppe etappidesse lisatakse meeskonnatöö korraldamise koolitusega seotud teemad.

2) Kõik lennumeeskonna liikmed peavad läbima spetsiaalse meeskonnatöö korraldamise (CRM) moodulkoolituse. Kõik meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolituse olulisemad teemad tuleb läbi võtta moodulkoolituskursustel, mis läbitakse võimalikult võrdsete vahemikega iga kolme aasta jooksul.

f) Kõik lennumeeskonna liikmed peavad vähemalt üks kord iga 12 kuu jooksul läbima maapealse koolituse ja lennukoolituse lennutreeningseadme (FSTD) või õhusõidukiga või nende kombinatsioonis.

g) Alapunkti b alapunktis 3, alapunktis c ja alapunktis d nimetatud kehtivusaegu arvestatakse alates kontrolli läbimise kuu lõpust.

h) Kui eespool ette nähtud koolitus või kontroll läbitakse kehtivusaja viimase kolme kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõpptähtpäevast.

▼B

ORO.FC.235. Piloodi kvalifikatsioon töötamiseks mõlemal piloodikohal

a) Kaptenid, kelle tööülesanded nõuavad töötamist mõlemal piloodikohal ning teise piloodi ülesannete täitmist, ning koolitus- või kontrolliülesandeid täitvad kaptenid peavad läbima lisakoolituse ja kontrolli vastavalt lennutegevuskäsiraamatu sätetele. Kontrolli võib läbi viia koos punkti ORO.FC.230 alapunktis b sätestatud ning käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolliga.

b) Lisakoolitus ja kontroll peab hõlmama vähemalt järgmist:

1) mootoririke stardi ajal;

2) lähenemine ja kordusringile minek ühe mittetöötava mootoriga ning

3) maandumine ühe mittetöötava mootoriga.

c) Kopterikaptenid peavad lisaks sooritama lennuoskuse tasemekontrolli nii vasak- kui ka parempoolsel istmel kahe eraldi tasemekontrolli raames; tüübipädevuse lennuoskuse tasemekontrolli ja käitaja lennuoskuse tasemekontrolli ühendamise korral sooritab õhusõiduki kapten oma koolituse või kontrolli istmel, mida ta tavaliselt kasutab.

d) Kui mittetöötava mootoriga manöövreid harjutatakse õhusõidukiga, tuleb mootoririket jäljendada.

e) Teise piloodi istmel töötamiseks peavad olema sooritatud ja kehtivad ka kontrollid, mida punkti ORO.FC.230 kohaselt nõutakse töötamiseks kapteni istmel.

f) Õhusõiduki kaptenit asendav piloot peab olema punkti ORO.FC.230 alapunktis b sätestatud käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli ajal näidanud nende harjutuste ja protseduuride sooritamist, mis tavaliselt asenduspiloodi kohustuste hulka ei kuulu. Juhul, kui vasak- ja parempoolsel istmel töötamise vahel ei ole olulisi erinevusi, võib harjutusi sooritada ükskõik kummal istmel.

g) Kapteni istmel tegutsev piloot, kes ei ole õhusõiduki kapten, peab käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli käigus näitama selliste punkti ORO.FC.230 alapunktis b sätestatud harjutuste ja protseduuride sooritamist, mis kuuluvad jälgiva piloodina tegutseva kapteni kohustuste hulka. Kui vasak- ja parempoolsel istmel töötamise vahel ei ole olulisi erinevusi, võib harjutusi sooritada ükskõik kummal istmel.

ORO.FC.240. Lendamine rohkem kui ühel tüübil või variandil

a) Lennutegevuskäsiraamatus sätestatud ja pädeva asutuse kinnitatud protseduurid või käitamispiirangud lendamiseks rohkem kui ühel tüübil või variandil hõlmavad järgmist:

1) lennumeeskonna liikmete minimaalse kogemuse suurust;

2) minimaalse lennukogemuse nõuete täitmist ühel tüübil või variandil enne uue tüübi või variandiga seotud koolituse ja lendude alustamist;

3) korda, mille alusel ühe tüübi või variandiga lendamise kvalifikatsiooni omavale lennumeeskonnale antakse pärast vastava koolituse läbimist kvalifikatsioon teisel tüübil või variandil lendamiseks, ning

4) kõiki iga tüübi ja variandi suhtes kehtivaid hiljutise lennukogemuse nõudeid.

▼B

b) Kui lennumeeskonna liige lendab nii kopterite kui ka lennukitega, lubatakse asjaomasel lennumeeskonna liikmel lennata üksnes ühe lennuki- ja ühe kopteritüübiga.

c) Alapunkti a ei kohaldata selliste B-suutlikkusklassi lennuki lendude suhtes, mis toimuvad ühe piloodiga lennukiklassi kuuluvatel kolbmootoriga lennukitel päevasel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi. Alapunkti b ei kohaldata B-suutlikkusklassi lennuki lendude suhtes, kui need toimuvad ühe piloodiga lennukiklassi kuuluvatel kolbmootoriga lennukitel.

ORO.FC.A.245. Alternatiivne koolitus- ja kvalifikatsiooniprogramm

a) Nõuetekohase kogemusega lennukikäitaja võib pädeva asutuse kinnitatud alternatiivse koolitus- ja kvalifikatsiooniprogrammiga (ATQP) asendada ühe või mitu järgmist lennumeeskonna koolitus- ja kontrollinõuet:

1) punkti SPA.LVO.120 kohased nõuded lennumeeskonna koolituse ja kvalifikatsiooni kohta;

2) ümberõpe ja kontroll;

3) erinevus- ja tutvumisõpe;

4) kaptenikursus;

5) jätkuõpe ja kontroll ning

6) lendamine rohkem kui ühel tüübil või variandil.

b) Alternatiivne koolitus- ja kvalifikatsiooniprogramm (ATQP) peab hõlmama koolitust ja kontrolli, millega saavutatakse ja säilitatakse vähemalt sama lennuoskuse tase kui punktide ORO.FC.220 ja ORO.FC.230 sätete täitmisel. Enne alternatiivse koolitus- ja kvalifikatsiooniprogrammi (ATQP) kinnitamist pädeva asutuse poolt tuleb tõendada lennumeeskonna koolituse ja kvalifikatsiooni taset.

c) Alternatiivse koolitus- ja kvalifikatsiooniprogrammi (ATQP) kinnitamist taotlev käitaja peab pädevale asutusele esitama rakenduskava koos lennumeeskonna koolituse ja kvalifikatsiooni kavandatava taseme kirjeldusega.

d) Lisaks määruse (EL) nr 1178/2011 I lisa (FCL-osa) punktide ORO.FC.230 ja FCL.060 kohaselt nõutavatele kontrollidele peab iga lennumeeskonna liige läbima lennutreeningseadmel (FSTD) toimuva liinilennukontrolli (LOE). Liinilennukontrolli (LOE) tulemused kehtivad 12 kalendrikuud. Kehtivusaega arvestatakse alates kontrolli läbimise kuu lõpust. Kui liinilennukontroll (LOE) läbitakse kehtivusaja viimase kolme kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõpptähtpäevast.

e) Pärast kaheaastast tegutsemist kinnitatud alternatiivse koolitus- ja kvalifikatsiooniprogrammi (ATQP) alusel võib käitaja pädeva asutuse heakskiidul pikendada punkti ORO.FC.230 kohaste kontrollide kehtivusaegu järgmiselt:

1) käitaja lennuoskuse tasemekontrolli 12 kalendrikuuni. Kehtivusaega arvestatakse alates kontrolli läbimise kuu lõpust. Kui kontroll läbitakse kehtivusaja viimase kolme kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõpptähtpäevast;

2) liinilennukontrolli 24 kalendrikuuni. Kehtivusaega arvestatakse alates kontrolli läbimise kuu lõpust. Kui kontroll läbitakse kehtivusaja viimase kuue kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõpptähtpäevast;

▼B

3) avariivarustuse ja ohutusvahendite kontrolli 24 kalendrikuuni. Kehtivusaega arvestatakse alates kontrolli läbimise kuu lõpust. Kui kontroll läbitakse kehtivusaja viimase kuue kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõpptähtpäevast.

ORO.FC.A.250. Lennuki ametipiloodi luba (CPL(A)) omavad kaptenid

▼M10

a) lennuki ametipiloodi loa (CPL(A)) omanik võib ärilises lennutranspordis ühe piloodiga lennuki kaptenina tegutseda juhul, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:

1) reisijateveo lendudel visuaallennureeglite (VFR) järgi lähtelennuväljast kaugemal kui 50 meremiili (90 km) üksnes juhul, kui ta on kogunud vähemalt 500 tundi lennuaega lennukitel või tal on kehtiv instrumentaallennupädevusmärge;

2) mitme mootoriga lennukitüübi lendudel instrumentaallennureeglite (IFR) järgi üksnes juhul, kui ta on kogunud vähemalt 700 tundi lennuaega lennukitel, sealhulgas 400 tundi õhusõiduki kaptenina. Nimetatud lennuaeg peab sisaldama 100 tundi IFR-lende ja 40 tundi lende mitme mootoriga õhusõidukitüüpidel. 400 lennutundi õhusõiduki kaptenina võib asendada teise piloodina lennatud tundidega nii, et kaks teise piloodi lennutundi võrdub kaptenina lennatud ühe tunniga, tingimusel et lend toimus tegevuskäsiraamatus ette nähtud mitme piloodiga meeskonna süsteemi alusel;

3) ühe mootoriga lennukitüübi lendudel instrumentaallennureeglite (IFR) järgi üksnes juhul, kui ta on kogunud vähemalt 700 tundi lennuaega lennukitel, sealhulgas 400 tundi õhusõiduki kaptenina. Neist tundidest 100 peab olema kogutud IFR-lendudelt. 400 lennutundi õhusõiduki kaptenina võib asendada teise piloodina lennatud tundidega nii, et kaks teise piloodi lennutundi võrdub kaptenina lennatud ühe tunniga, tingimusel et lend toimus tegevuskäsiraamatus ette nähtud mitme piloodiga meeskonna süsteemi alusel.

▼B

b) Alapunkti a alapunkti 1 ei kohaldata B-suutlikkusklassi lennukite päevaste VFR-lendude suhtes.

ORO.FC.H.250. Kopteri ametipiloodi luba (CPL(H)) omavad kaptenid

a) Kopteri ametipiloodi loa (CPL(H)) omanik võib ärilises lennutranspordis ühe piloodiga kopteri kaptenina tegutseda järgmistel juhtudel:

1) instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuvatel lendudel üksnes juhul, kui tal on kogutud vähemalt 700 tundi üldlennuaega kopteritel, sealhulgas 300 tundi kaptenina. Neist tundidest 100 peab olema kogutud IFR-lendudelt. 300 lennutundi kaptenina võib asendada teise piloodina lennatud tundidega nii, et kaks teise piloodi lennutundi võrdub ühe kaptenina lennatud tunniga, tingimusel et lend toimus lennutegevuskäsiraamatus ette nähtud mitme piloodiga meeskonna süsteemi alusel;

2) öistel lendudel visuaallennuilma (VMC) tingimustes üksnes juhul, kui tal on:

i) kehtiv instrumentaallennupädevusmärge või

ii) kogutud 300 tundi lennuaega kopteritel, sealhulgas 100 tundi õhusõiduki kaptenina ja 10 tundi piloodina öistel lendudel.

▼M4

3. JAOTIS

Täiendavad nõuded, mida kohaldatakse äriliste erilendude ja punkti ORO.FC.005.alapunkti b alapunktides 1 ja 2 osutatud ärilise lennutranspordi lendude suhtes

ORO.FC.330. Jätkuõpe ja kontroll – käitaja korraldatav lennuoskuse tasemekontroll

a) Kõik lennumeeskonna liikmed peavad läbima käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli, et tõendada tava-, ebahariliku ja hädaolukorra protseduuride tundmist, mis hõlmavad lennutegevuskäsiraamatus kirjeldatud eriülesannetega seotud asjaomaseid aspekte.

b) Nõuetekohaselt tuleb arvesse võtta lendude käitamist instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt või öisel ajal.

c) Käitaja korraldatava lennuoskuse tasemekontrolli tulemused kehtivad 12 kalendrikuud. Kehtivusaega arvestatakse alates kontrolli läbimise kuu lõpust. Kui käitaja korraldatav lennuoskuse tasemekontroll läbitakse kehtivusaja viimase kolme kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõppkuupäevast.

▼B

CC-ALAJAGU

SALONGIPERSONAL

ORO.CC.005. Reguleerimisala

▼M1

Selle alajaoga kehtestatakse nõuded, mida käitaja peab järgima salongipersonaliga õhusõiduki käitamisel, ja see hõlmab järgmist:

a) 1. jaotis, milles sätestatakse kõikide lendude suhtes kohaldatavad üldnõuded

b) 2. jaotis, milles sätestatakse ärilise lennutranspordi lendude suhtes kohaldatavad lisanõuded.

▼B

1. JAOTIS

▼M1

Üldnõuded

▼B

ORO.CC.100. Salongipersonali suurus ja koosseis

a) Salongipersonali suurus ja koosseis määratakse kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktiga 7.a, võttes arvesse käitamisega seotud tegureid või asjaolusid konkreetsel lennul. Kui õhusõiduki suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19 ja pardal on vähemalt üks reisija tuleb lennule määrata vähemalt üks salongimeekonna liige ►M4 , välja arvatud õhupallid. ◄

b) Alapunkti a nõuete täitmiseks peab salongitöötajate miinimumarv olema suurem järgmistest:

1) kohaldatavate sertifitseerimistingimuste kohase sertifitseerimismenetluse käigus kindlaks määratud salongimeeskonna liikmete arv, mida käitaja asjaomase õhusõiduki salongi reisijakohtade puhul kasutab, või

2) kui alapunktis 1 sätestatud salongitöötajate arv ei ole kindlaks määratud, siis salongitöötajate arv, mis on suurima lubatud reisijakohtade arvu jaoks kindlaks määratud õhusõiduki sertifitseerimismenetluse raames ja mida vähendatakse käitaja poolt kasutatava salongitöötajate arvu puhul ühe võrra iga 50 reisijakoha kohta, mis jääb alla suurimat lubatud reisijakohtade arvu, või

▼B

3) üks salongimeeskonna liige iga õhusõidukis samale tasandile paigutatud 50 reisijakoha või 50 reisijakoha osa kohta.

c) Rohkem kui ühe salongimeeskonna liikmega lendudel määrab käitaja ühe salongitöötaja vastutavaks õhusõiduki kapteni ees.

ORO.CC.110. Töölemääramise tingimused

a) Õhusõidukisse võib tööle määrata salongimeeskonna liikmed, kes vastavad järgmistele nõuetele:

1) nad on vähemalt 18-aastased;

2) nad on määruse (EL) nr 1178/2011 IV lisa (MED-osa) kehtivate nõuete kohaselt hinnatud füüsiliselt ja vaimselt sobivaks täitma ohutult oma ülesandeid ja kohustusi ning

3) nad on edukalt läbinud kõik käesoleva alajaoga ette nähtud koolitused ja kontrollid ning on pädevad täitma neile määratud ülesandeid lennutegevuskäsiraamatus sätestatud protseduuride kohaselt.

b) Enne vabakutselisena või osalise tööajaga töötavate salongimeeskonna liikmete töölemääramist peab käitaja kontrollima kõikide käesoleva alajao nõuete täitmist, võttes arvesse kõiki salongitöötaja teis(t)ele käitaja(te)le osutatud teenuseid, et teha eelkõige kindlaks järgmine:

1) käitatud õhusõidukitüüpide ja -variantide koguarv ning

2) kohaldatavad lennu- ja tööaja piirangud ning puhkeaja nõuded.

c) Reisijatele tuleb anda selget ja arusaadavat teavet tööülesandeid täitvate salongimeeskonna liikmete kohta ning nende rolli kohta reisijate ja lennu ohutuse tagamisel.

ORO.CC.115. Koolituskursuste ja nendega seotud kontrollide korraldamine

a) Käitaja peab iga koolituskursuse jaoks vastavalt käesoleva alajao ja vajaduse korral ►**M4** määruse (EL) nr 1178/2011 ◄ V lisa (CC-osa) nõuetele kehtestama salongimeeskonna liikmete ülesandeid ja kohustusi hõlmava üksikasjaliku programmi ja koolituskava.

b) Iga koolituskursus peab sisaldama teooria- ja praktikaõpet koos individuaalse ja kollektiivse praktikaga vastavalt konkreetse koolitusteema vajadustele, et salongimeeskonna liige saavutaks ja säilitaks käesoleva alajao nõuetele vastava oskuste taseme.

c) Kõik koolituskursused peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) need tuleb läbi viia struktureeritud ja realistlikul viisil ning

2) need peab läbi viima hõlmatud koolitusteemade osas nõuetekohaselt kvalifitseeritud personal.

▼B

d) Käesoleva alajaoga ette nähtud koolituse ajal või kogu koolituse läbimise järel peavad kõik salongimeeskonna liikmed läbima kõiki vastava koolitusprogrammi elemente, välja arvatud meeskonnatöö korraldamise (CRM) elemente hõlmava kontrolli. Kontrolli viivad läbi töötajad, kes on nõuetekohaselt kvalifitseeritud kontrollima nõuetele vastava oskuste taseme saavutamist ja/või säilitamist salongimeeskonna liikmete hulgas.

e) Meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolituskursused ja meeskonnatöö korraldamise (CRM) moodulid viib läbi salongipersonali meeskonnatöö korraldamise (CRM) instruktor. Meeskonnatöö korraldamise (CRM) moodulite integreerimisel muu koolitusega peab salongipersonali meeskonnatöö korraldamise (CRM) instruktor juhtima õppekava kehtestamist ja rakendamist.

ORO.CC.120. Algkoolituskursus

a) Kõikide selliste tööleasujate suhtes, kellel veel ei ole ►**M4** määruse (EL) nr 1178/2011 ◄ V lisa (CC-osa) kohaselt välja antud kehtivat salongitöötaja tunnistust, kohaldatakse järgmist:

1) neile pakutakse võimalus läbida käesoleva lisa punkti CC.TRA.220 kohane algkoolituskursus ning

2) nad peavad edukalt sooritama asjaomase eksami enne käesoleva alajaoga ette nähtud muu koolituse algust.

b) Algkoolituskursuse teemad võib ühendada esimese õhusõidukitüübikoolituse ja käitaja korraldatava ümberõppega, tingimusel et on täidetud punkti CC.TRA.220 nõuded ning nimetatud teema(d) tähistatakse asjaomaste salongimeeskonna liikmete koolitusandmetes algkoolituskursuse elementidena.

ORO.CC.125. Õhusõidukitüübikoolitus ja käitaja korraldatav ümberõpe

a) Kõik salongimeeskonna liikmed peavad olema läbinud asjakohase õhusõidukitüübikoolituse ja käitaja ümberõppe ning sellega seotud kontrollid, enne kui:

1) käitaja määrab salongimeeskonna liikme esimest korda tööle või

2) käitaja määrab salongimeeskonna liikme tööle teisele õhusõidukitüübile.

▼M2

b) Õhusõidukitüübikoolituse ning käitaja ümberõppe koolitusprogrammide ja -kavade kehtestamisel lisab käitaja võimaluse korral asjakohased elemendid, mis on kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas.

▼B

c) Õhusõidukitüübikoolituse programm peab vastama järgmistele nõuetele:

1) sisaldama koolitust ja praktikat õhusõidukil või seda jäljendaval treeningseadmel ning

2) hõlmama vähemalt järgmiseid konkreetse õhusõidukitüübiga seotud koolituselemente:

i) õhusõiduki kirjeldus salongipersonali tööülesannete seisukohalt;

ii) kõik pardal olevad ohutusvahendid ja -süsteemid, mis on seotud salongipersonali tööülesannetega;

iii) kõikide eri tüüpi harilike ja avariiuste ja -väljapääsude kasutamine ja reaalne avamine iga salongimeeskonna liikme poolt nii tava- kui ka avariiolukorras;

▼B

iv) kõikide teiste väljapääsude, sealhulgas kabiini akende toimimise demonstreerimine;

v) tule- ja suitsutõrjeseadmed, kui need on olemas;

vi) päästeliugtee koolitus, kui päästeliugtee on olemas;

vii) istme, turvasüsteemi ja hapnikusüsteemi kasutamine piloodi töövõimetuse korral.

d) Käitaja ümberõppeprogramm igale käitatavale õhusõidukitüübile peab vastama järgmistele nõuetele:

1) sisaldama koolitust ja praktikat õhusõiduki või seda jäljendava treeningseadmega;

2) sisaldama käitaja standardsete tööprotseduuride koolitust käitaja poolt esmakordselt tööle määratavatele salongimeeskonna liikmetele;

3) hõlmama vähemalt järgmiseid konkreetse käitajaga seotud koolituselemente seoses konkreetse õhusõidukitüübiga:

i) salongikonfiguratsiooni kirjeldus;

ii) pardal olevate mobiilsete ohutusvahendite ja avariivarustuse leidmine, väljavõtmine ja kasutamine;

iii) kõik tava- ja hädaolukorra protseduurid;

iv) reisijate haldamine ja rahvahulga juhtimine;

v) tule- ja suitsutõrjekoolitus, sealhulgas pardalolevate jäljendavate tuletõrje- ja kaitsevahendite kasutamine;

vi) evakueerimisprotseduurid;

vii) protseduurid piloodi töövõimetuse korral;

viii) kohaldatavad julgestusnõuded ja -protseduurid;

ix) meeskonnatöö korraldamine.

ORO.CC.130. Erinevusõpe

a) Lisaks punkti ORO.CC.125 kohaselt nõutavale koolitusele peab salongimeeskonna liige läbima erinevusi käsitleva õppe ja kontrolli enne töölemääramist:

1) käitatava õhusõidukitüübi mõnele teisele variandile või

2) käitatavale õhusõidukitüübile või variandile, millel on:

i) erinevad ohutusvahendid;

ii) ohutusvahendite ja avariivarustuse erinev paigutus või

iii) erinevad tava- ja hädaolukorra protseduurid.

b) Erinevusõppe programm peab vastama järgmistele nõuetele:

1) see koostatakse vastavalt vajadusele võrdluses koolitusprogrammiga, mille salongimeeskonna liige on antud õhusõidukitüübi puhul läbinud vastavalt punkti ORO.CC.125 alapunktidele c ja d, ning

▼B

2) asjaomane programm hõlmab koolitust ja praktikat õhusõidukil või seda jäljendaval treeningseadmel vastavalt erinevusõppe raames käsitletavale teemale.

▼M2

c) Juba kasutusel oleva õhusõidukitüübi variandiga seotud erinevusõppe koolitusprogrammide ja -kavade kehtestamisel lisab käitaja võimaluse korral asjakohased elemendid, mis on kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas.

▼B

ORO.CC.135. Tutvumisõpe

Pärast õhusõidukitüübikoolituse ja käitaja korraldatava ümberõppe läbimist peab iga salongimeeskonna liige läbima asjaomasel õhusõidukitüübil nõuetekohase järelevalvega tutvumisõppe, enne kui ta määratakse tööle punkti ORO.CC.100 kohase minimaalse suurusega salongimeeskonna liikmena.

ORO.CC.140. Jätkuõpe

a) Kõik salongimeeskonna liikmed peavad igal aastal läbima jätkuõppe ja vastava kontrolli.

b) Jätkuõpe peab hõlmama igale salongimeeskonna liikmele määratud ülesandeid tava- ja hädaolukorra protseduuride puhul ning iga käitatavat õhusõidukitüüpi ja/või varianti käsitlevaid õppusi.

c) Õhusõidukitüübikoolituse teemade suhtes kohaldatakse järgmist.

1) Jätkuõpe peab hõlmama kõigi salongimeeskonna liikmete iga-aastast õppust, et treenida kõiki tüüpi harilike ja avariiuste ja -väljapääsude kasutamist reisijate evakueerimiseks.

2) Jätkuõpe peab igal kuni kolmeaastasel ajavahemikul hõlmama ka järgmist:

i) õhusõidukis või seda jäljendaval treeningseadmel kõiki tüüpi harilike ja avariiuste ja -väljapääsude kasutamine ja reaalne avamine iga salongimeeskonna liikme poolt nii tava- kui ka avariiolukorras;

ii) kabiini turvaukse kasutamine iga salongimeeskonna liikme poolt õhusõidukis või seda jäljendaval treeningseadmel nii tava- kui ka avariiolukorras ning istme ja turvasüsteemi kasutamine ja piloodi töövõimetuse puhul kasutatava hapnikusüsteemi seadmete kasutamise demonstreerimine;

iii) kõikide teiste väljapääsude, sealhulgas kabiini akende toimimise demonstreerimine ning

iv) päästeparve või liugtee kasutamise demonstreerimine, kui need on olemas.

d) Käitaja korraldatava erikoolituse teemad.

1) Jätkuõpe peab igal aastal hõlmama järgmist:

i) iga salongimeeskonna liikme poolt:

A) õhusõidukisse paigaldatud või pardal olevate mobiilsete ohutusvahendite ja avariivarustuse leidmist ja kasutamist ning

B) päästevestide ja kantavate hapniku- ja hingamisteede kaitsevahendite (PBE) kasutamist;

▼B

ii) esemete paigutamist reisijatesalongis;

iii) õhusõiduki välispinna saastumisega seotud protseduure;

iv) hädaolukorra protseduure;

v) evakueerimisprotseduure;

vi) intsidentide ja õnnetuste läbivaatust;

vii) meeskonnatöö korraldamist;

viii) lennundusmeditsiinilisi aspekte ja esmaabi, sealhulgas asjaomaseid seadmeid;

ix) ohutusprotseduure.

2) Jätkuõpe peab igal kuni kolmeaastasel ajavahemikul hõlmama ka järgmist:

i) pürotehniliste vahendite (tegelike või jäljendatud) kasutamine;

ii) lennumeeskonna kontroll-lehtede kasutamise demonstratsioon;

iii) kõikide konkreetse õhusõiduki varustuse hulka kuuluvate tuletõrjevahendite, sealhulgas kaitseriietuse kasutamise praktiline õpetamine tegelikkusele vastavas olukorras;

iv) iga salongimeeskonna liikme poolt:

A) õhusõiduki salongipõlenguga sarnaneva tulekahju kustutamist;

B) hingamisteede kaitsevahendite (PBE) kasutamise harjutamist suletud ja suitsuga täidetud jäljendatud keskkonnas.

e) Kehtivusajad:

1) iga-aastase jätkuõppe kehtivusaeg on 12 kuud alates kontrolli läbimise kuu lõpust;

2) kui alapunktiga a ette nähtud jätkuõpe või kontroll läbitakse kehtivusaja viimase kolme kuu jooksul, arvestatakse uut kehtivusaega alates algsest lõpptähtpäevast;

3) alapunkti c alapunktis 2 ja alapunkti d alapunktis 2 sätestatud kolmeaastase lisakoolituse kehtivusaeg on 36 kuud alates kontrolli läbimise kuu lõpust.

ORO.CC.145. Täienduskoolitus

a) Kui viimase jätkuõppe ja kontrolli kehtivusajal salongimeeskonna liige eelnenud kuue kuu jooksul:

1) ei ole lendudel töötanud, peab ta enne tagasi tööle määramist läbima iga käitatava õhusõidukitüübi puhul täienduskoolituse ja vastava kontrolli või

2) ei ole töötanud konkreetse õhusõidukitüübi lendudel, peab ta enne tööle tagasi määramist sellel õhusõidukitüübil läbima:

i) täienduskoolituse ja vastava kontrolli või

ii) kaks tutvumislendu kooskõlas punktiga ORO.CC.135.

▼B

b) Iga õhusõidukitüübi täienduskoolitusprogramm peab hõlmama vähemalt järgmist:

1) hädaolukorra protseduurid;

2) evakueerimisprotseduurid;

3) kõiki tüüpi harilike ja avariiväljapääsude ning kabiini turvaukse kasutamine ja reaalne avamine iga salongimeeskonna liikme poolt nii tava- kui ka avariiolukorras;

4) kõikide teiste väljapääsude, sealhulgas kabiini akende toimimise demonstreerimine;

5) õhusõidukisse paigaldatud või pardal olevate mobiilsete ohutusvahendite ja avariivarustuse leidmine ja kasutamine.

c) Käitaja võib otsustada asendada täienduskoolituse jätkuõppega, kui salongimeeskonna liikme ülesanded lennul algavad eelmise jätkuõppe ja kontrolli kehtivusajal. Kui kehtivusaeg on lõppenud, võib täienduskoolituse asendada üksnes punkti ORO.CC.125 kohase õhusõidukitüübikoolituse ja käitaja korraldatava ümberõppega.

2. JAOTIS

Lisanõuded ärilise lennutranspordi lendudele

ORO.CC.200. Vanemsalongitöötaja

a) Kui salongimeeskond peab vastavalt nõuetele koosnema rohkem kui ühest liikmest, peab salongimeeskonna koosseisus olema üks käitaja määratud vanemsalongitöötaja.

b) Käitaja määrab vanemsalongitöötaja ametisse üksnes sellised salongimeeskonna liikmed, kes:

1) omavad vähemalt üheaastast lennukogemust salongimeeskonna liikmena ning

2) on edukalt läbinud vanemsalongitöötaja koolituskursuse ja asjaomase kontrolli.

c) Vanemsalongitöötaja koolituskursus hõlmab kõiki vanemsalongitöötajate tööülesandeid ja kohustusi ning peab sisaldama vähemalt järgmisi teemasid:

1) lennueelne ettevalmistus;

2) koostöö meeskonnaga;

3) ülevaade käitaja kehtestatud nõuetest ja õigusaktide nõuetest;

4) õnnetustest ja intsidentidest teatamine;

5) inimfaktorid ja meeskonnatöö korraldamine (CRM) ning

6) lennu- ja tööaja piirangud ning puhkeaja nõuded.

▼B

d) Vanemsalongitöötaja vastutab õhusõiduki kapteni ees lennutegevuskäsiraamatus ette nähtud tava- ja hädaolukorra protseduuride läbiviimise ja koordineerimise eest, sealhulgas ohutusega mitteseotud toimingute peatamise eest ohutuse või julgestuse huvides.

e) Käitaja kehtestab protseduurid vanemsalongitöötaja kohale järgmise kõige sobivama kvalifikatsiooniga salongimeeskonna liikme valimiseks, kui ametis olev vanemsalongitöötaja ei ole võimeline edasi töötama. Nimetatud protseduuride muudatused tehakse teatavaks pädevale asutusele.

ORO.CC.205. Salongimeeskonna liikmete arvu vähendamine maapealse tegevuse ajaks ja ettenägematute asjaolude puhul

a) Alati, kui õhusõidukis on reisijaid, peab salongis viibima punkti ORO.CC.100 kohane miinimumarv salongimeeskonna liikmeid.

b) Kui alapunktist c ei tulene teisiti, võib seda arvu vähendada:

1) maapealse tavategevuse ajaks, mil ei toimu kütuse tankimist / paakide tühjendamist ning õhusõiduk on parkimiskohal, või

2) ettenägematute asjaolude puhul, kui reisijate arvu lennul on vähendatud. Sel juhul esitatakse pärast lendu pädevale asutusele aruanne.

c) Tingimused:

1) lennutegevuskäsiraamatus on sätestatud protseduurid, millega tagatakse samaväärse ohutustaseme saavutamine väiksema salongipersonaliga, eelkõige reisijate evakueerimine;

2) väiksema salongipersonali koosseisu kuulub punkti ORO.CC.200 kohane vanemsalongitöötaja;

3) nõutav on üks salongimeeskonna liige iga õhusõidukis samale tasandile paigutatud 50 või 50st vähema reisija kohta;

4) maapealses tavategevuses õhusõidukitega, milles peab olema rohkem kui üks salongimeeskonna liige, suurendatakse alapunkti c alapunktiga 3 ette nähtud salongimeeskonna liikmete arvu, lisades ühe salongimeeskonna liikme iga põrandatasandi varuväljapääsude paari kohta.

ORO.CC.210. Töölemääramise lisatingimused

Salongimeeskonna liige määratakse tööle ja konkreetset õhusõidukitüüpi või -varianti käitama üksnes juhul, kui ta vastab järgmistele tingimustele:

a) omab ►M4 määruse (EL) nr 1178/2011 ◄ V lisa (CC-osa) kohaselt välja antud kehtivat tunnistust;

b) on vastava õhusõidukitüübi või -variandi jaoks käesoleva alajao kohaselt kvalifitseeritud;

c) vastab muudele käesoleva alajao ja IV lisa (CAT-osa) kohaldatavatele nõuetele;

d) kannab käitaja salongipersonali vormiriietust.

▼B

ORO.CC.215. Koolitus- ja kontrolliprogrammid ning nendega seotud dokumendid

a) Koolitus- ja kontrolliprogrammid, sealhulgas käesoleva alajaoga ette nähtud koolituskavad, peavad olema pädeva asutuse poolt heaks kiidetud ning lennutegevuskäsiraamatusse kantud.

b) Pärast koolituskursuse ja asjaomase kontrolli edukalt läbimist salongimeeskonna liikme poolt teeb käitaja järgmist:

1) ajakohastab punkti ORO.MLR.115 kohaseid salongimeeskonna liikme koolitusandmeid ning

2) annab talle nimekirja ajakohastatud kehtivusaegadest õhusõidukitüüpide ja -variantide kohta, millega lendamiseks salongimeeskonna liige on kvalifitseeritud.

ORO.CC.250. Lendamine rohkem kui ühel õhusõidukitüübil või -variandil

a) Käitaja tagab, et salongimeeskonna liiget ei määrata tööle rohkem kui ühel õhusõidukitüübil, välja arvatud pädeva asutuse heakskiidu korral, millega salongimeeskonna liiget lubatakse määrata kuni neljale õhusõidukitüübile, kui vähemalt kaks kõnealustest õhusõidukitüüpidest vastab järgmistele tingimustele:

1) neil on samalaadsed ohutusvahendid ja avariivarustus ja asjaomasele tüübile iseloomulikud tava- ja hädaolukorra protseduurid ning

2) nende tüübist sõltumatud tava- ja hädaolukorra protseduurid on ühesugused.

b) Alapunkti a kohaldamisel ning salongipersonali koolituse ja kvalifikatsiooni osas teeb käitaja järgmist:

▼M2

1) määrab iga õhusõiduki puhul kindlaks, kas tegemist on tüübi või variandiga, võttes võimaluse korral arvesse asjakohaseid elemente, mis on asjaomase tüübi või variandi jaoks kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas; ja

▼B

2) liigitab ühe õhusõidukitüübi variandid eri tüüpideks, juhul kui need erinevad järgmistes aspektides:

i) avariiväljapääsu kasutamine;

ii) portatiivsete ohutusvahendite ja avariivarustuse paigutus ja tüüp;

iii) asjaomasele õhusõidukitüübile iseloomulikud hädaolukorra protseduurid.

ORO.CC.255. Lennud ühe salongimeeskonna liikmega

a) Käitaja peab ühe salongimeeskonna liikmega lendudele määratavad salongimeeskonna liikmed valima, tööle võtma, neid koolitama ja nende lennuoskuste taset kontrollima kooskõlas seda liiki lendude suhtes kohaldatavate kriteeriumidega.

b) Salongimeeskonna liikmed, kellel puudub eelnev lennukogemus ainsa salongimeeskonna liikmena, määratakse seda liiki lendudele vaid pärast seda, kui nad on:

1) lisaks käesoleva alajaoga ette nähtud muule koolitusele ja kontrollile läbinud alapunkti c kohase koolituse;

2) edukalt läbinud katsed, millega kontrollitakse nende oskusi tööülesannete ja kohustuste täitmisel kooskõlas lennutegevuskäsiraamatus kindlaksmääratud protseduuridega, ning

▼B

3) sooritanud asjaomasel õhusõidukitüübil vähemalt 20 tundi ja 15 vahemaandumiseta tutvumislendu nõuetekohase kogemusega salongimeeskonna liikme järelevalve all.

c) Läbida tuleb järgmised lisakoolitusteemad, pöörates erilist tähelepanu ühe salongimeeskonna liikmega lendudele:

1) kapteni vastutus tava- ja hädaolukorra protseduuride läbiviimisel;

2) lennumeeskonnaga koostöö tegemise ja nendega suhtlemise tähtsus eelkõige korda rikkuvate või võimalikku ohtu kujutavate reisijatega toimetulekul;

3) ülevaade käitaja kehtestatud nõuetest ja õigusaktide nõuetest;

4) dokumendid;

5) õnnetustest ja intsidentidest teatamine ning

6) lennu- ja tööaja piirangud ja puhkeaja nõuded.

TC-ALAJAGU

TEHNILINE MEESKOND KOPTERI KIIRABILENDUDEL (HEMS), KOPTERI LENDUDEL RIPPLASTIGA (HHO) VÕI ÖÖNÄGEMISSÜSTEEMIGA (NVIS) LENDUDEL

ORO.TC.100. Reguleerimisala

Käesolevas alajaos kehtestatakse nõuded, mida peavad täitma sellised õhusõidukite käitajad, kes teostavad ärilise lennutranspordi raames kopterite kiirabilende (HEMS), öönägemissüsteemiga (NVIS) lende ja kopterite ripplastiga lende (HHO), milles osalevad tehnilise meeskonna liikmed.

ORO.TC.105. Töölemääramise tingimused

a) Ärilises lennutranspordis määratakse HEMS-, HHO- või NVIS-lendudele tööle üksnes selliseid tehnilise meeskonna liikmeid, kes vastavad järgmistele nõuetele:

1) nad on vähemalt 18-aastased;

2) nad on neile määratud ülesannete ja kohustuste ohutuks täitmiseks füüsiliselt ja vaimselt sobivad;

3) nad on läbinud neile määratud ülesannete täitmiseks käesoleva alajaoga ette nähtud koolituse;

4) nad on kontrollitult pädevad täitma oma ülesandeid vastavalt lennutegevuskäsiraamatus kindlaksmääratud protseduuridele.

b) Enne füüsilisest isikust ettevõtjana või vabakutselisena või osalise tööajaga töötava tehnilise meeskonna liikme töölemääramist peab käitaja kontrollima kõikide käesoleva alajao nõuete täitmist, võttes arvesse kõiki tehnilise meeskonna liikme teis(t)ele käitaja(te)le osutatud teenuseid, et teha eelkõige kindlaks järgmine:

1) käitatud õhusõidukitüüpide ja -variantide koguarv;

2) lennu- ja tööaja kohaldatavad piirangud ja puhkeaja nõuded.

▼B

ORO.TC.110. Koolitus ja kontroll

a) Käitaja kehtestab vastavalt käesoleva alajao kohaldatavatele nõuetele koolitusprogrammi, mis hõlmab tehnilise meeskonna liikmete ülesandeid ja kohustusi.

b) Pärast algkoolitust, käitaja korraldatavat ümberõpet, erinevus- ja jätkuõpet peab iga tehnilise meeskonna liige läbima kontrolli, et tõendada tava- ja hädaolukorra protseduuride läbiviimise oskust.

c) Koolitust ja kontrolli viivad igal koolituskursusel läbi asjaomase teema valdkonnas nõuetekohast kvalifikatsiooni ja kogemusi omavad töötajad. Käitaja teavitab pädevat asutust kontrolli teostavatest isikutest.

ORO.TC.115. Algkoolitus

Enne käitaja korraldatava ümberõppe läbimist peavad kõik tehnilise meeskonna liikmed läbima algkoolituse, mis hõlmab järgmist:

a) lennunduse ja lennundusnormidega seotud teoreetilised üldteadmised kõikide tehnilise meeskonna liikmete ülesannete ja kohustustega seotud teemade kohta;

b) tule- ja suitsutõrje koolitus;

c) ellujäämiskoolitus maal ja vees vastavalt lennu tüübile ja piirkonnale;

d) lennundusmeditsiinilised aspektid ja esmaabi;

e) kommunikatsioon ning punktide ORO.FC.115 ja ORO.FC.215 kohast meeskonnatöö korraldamist (CRM) käsitlevad asjakohased elemendid.

ORO.TC.120. Käitaja ümberõpe

Kõik tehnilise meeskonna liikmed peavad läbima:

a) käitaja korraldatava ümberõppe, sealhulgas meeskonnatöö korraldamise (CRM) elemente käsitlevad asjakohased teemad

   1) enne, kui käitaja määrab tehnilise meeskonna liikme esimest korda tööle, või

   2) õhusõidukitüübi või -klassi vahetamise korral, kui on erinevusi alapunktis b nimetatud varustuses või protseduurides.

b) Käitaja ümberõpe peab hõlmama järgmist:

   1) kõikide õhusõidukis asuvate ohutus- ja päästevahendite paigutus ja kasutamine;

   2) kõik tava- ja hädaolukorra protseduurid;

   3) pardal olevad seadmed, mida kasutatakse ülesannete täitmiseks õhusõidukis või maapinnal, et pilooti HEMS-, HHO- või NVIS-lendudel abistada.

ORO.TC.125. Erinevusõpe

a) Kui muudetakse käitatavate õhusõidukitüüpide või -variantide varustust või asjakohaseid protseduure, peavad kõik tehnilise meeskonna liikmed läbima erinevusõppe.

b) Käitaja määrab lennutegevuskäsiraamatus kindlaks, millal erinevusõpet nõutakse.

▼B

ORO.TC.130. Tutvumislennud

Pärast käitaja korraldatava ümberõppe läbimist peavad kõik tehnilise meeskonna liikmed enne tehnilise meeskonna liikmetena HEMS-, HHO- või NVIS-lendudel osalemist sooritama tutvumislennud.

ORO.TC.135. Jätkuõpe

a) Tehnilise meeskonna liige peab iga 12-kuulise ajavahemiku jooksu läbima jätkuõppe sellel õhusõidukitüübil või -klassil, millel asjaomane tehnilise meeskonna liige töötab. Kõikidesse asjakohastesse jätkuõppe etappidesse lisatakse meeskonnatöö korraldamise (CRM) koolituse teemad.

b) Jätkuõpe hõlmab teoreetilist ja praktilist juhendamist ja praktikat.

ORO.TC.140. Täienduskoolitus

a) Kõik tehnilise meeskonna liikmed, kes ei ole eelnenud kuue kuu jooksul tööülesandeid täitnud, peavad läbima lennutegevuskäsiraamatus sätestatud täienduskoolituse.

b) Tehnilise meeskonna liige, kes ei ole eelnenud kuue kuu jooksul osalenud mõne konkreetse õhusõidukitüübi või -klassi lendudel, peab enne selle õhusõidukitüübi või -klassi lendudele määramist tegema järgmist:

   1) läbima täienduskoolituse vastava õhusõidukitüübi või -klassiga või

   2) sooritama kaks vahemaandumiseta tutvumislendu vastava tüübi või klassiga.

▼M3

FTL-ALAJAGU

LENNU- JA TÖÖAJA PIIRANGUD NING NÕUDED PUHKEAJALE

1. JAGU

Üldnõuded

ORO.FTL.100. Reguleerimisala

Käesoleva alajaoga kehtestatakse nõuded, mida käitaja ja tema meeskonnaliikmed peavad järgima meeskonnaliikmete lennu- ja tööaja piirangute ning puhkeaja nõuete osas.

ORO.FTL.105. Mõisted

Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid.

(1) „kohanenud” – seisund, mille korral meeskonnaliikme ööpäevane bioloogiline kell on sünkroonis selle ajavööndiga, kus meeskonnaliige asub; meeskonnaliiget loetakse kohanenuks kahetunnise ajavahega arvestatuna tema lähtepunkti kohalikust ajast. Kui kohalik aeg tööülesande lähtekohas erineb üle kahe tunni järgmise tööülesande lähtekoha kohalikust ajast, loetakse meeskonnaliige maksimaalse igapäevase lennutööaja arvutamiseks kohanenuks vastavalt tabeli 1 väärtustele.

1 Tabel

Ajavahe (tundides) viiteaja ja kohaliku aja vahel kohas, kus meeskonnaliige alustab järgmist tööülesannet	Viiteajal tööle ilmumisest möödunud aeg				
	< 48	48–71:59	72–95:59	96–119:59	≥ 120
< 4	B	D	D	D	D
≤ 6	B	X	D	D	D
≤ 9	B	X	X	D	D
≤ 12	B	X	X	X	D

„B” – kohanenud kohaliku ajaga lähtepunkti ajavööndis;

„D” – kohanenud kohaliku ajaga kohas, kus meeskonnaliige alustab järgmist tööülesannet; ja

„X” – meeskonnaliikme kohanemine ei ole teada;

(2) „viiteaeg” – kohalik aeg tööle ilmumise kohas, mis asub kahe tunni laiuses ajavööndialas ümber kohaliku aja, kus meeskonnaliige on kohanenud;

(3) „majutuskoht” – valveaja või vaheajaga tööülesande kontekstis vaikne ja mugav, avalikkuse juurdepääsuta koht, kus saab muuta valgustatust ja temperatuuri, kus on meeskonnaliikmele sobiv magamisase ja mis on piisavalt suur, et mahutada kõiki samal ajal kohal olevaid meeskonnaliikmeid, ning kus on juurdepääs toidule ja joogile;

(4) „sobiv majutus” – valveaja, vaheajaga tööülesande ja puhkeaja jaoks igale meeskonnaliikmele eraldi ruum, mis asub vaikses keskkonnas, kus on magamisase, piisav ventilatsioon, temperatuuri ja valgustatuse reguleerimise vahend ning juurdepääs toidule ja joogile;

▼M3

(5) „suurendatud lennumeeskond” – lennumeeskond, kuhu kuulub rohkem liikmeid, kui on minimaalselt vaja õhusõiduki käitamiseks, mille tõttu lennumeeskonna iga liige saab lahkuda oma töökohalt lennuaegseks puhkepausiks, mille korral asendab teda teine piisavalt kvalifitseeritud lennumeeskonna liige;

(6) „vaheaeg” – ajavahemik lennutööaja raames, mis on lühem kui puhkeaeg ja mis arvestatakse tööaja hulka ning millal meeskonnaliige on kõigist kohustuste täitmisest vabastatud;

(7) „edasilükatud tööle ilmumise aeg” – kavandatud lennutööaja edasilükkamine käitaja poolt, enne kui meeskonnaliige on oma puhkekohast lahkunud;

(8) „puhkeaega häiriv töögraafik” – meeskonnaliikme töövahetused, mis häirivad magamisvõimalust optimaalsel uneajavahemikul, kuna hõlmab lennutööaega või mitme lennutööaja kombinatsiooni, mis kattub, algab või lõpeb mis tahes ajal päeval või öösel kohas, kus meeskonnaliige on kohanenud. Töögraafik võib häirida puhkeaega varase alguse, hilise lõpu või öötöö tõttu;

(a) puhkeaega häiriva töögraafiku „varane tüüp” –

i) „varase alguse” korral tööaeg, mis algab ajavahemikus 05.00–05.59 ajavööndis, millega meeskonnaliige on kohanenud; ning

ii) „hilise lõpu” korral tööaeg, mis lõpeb ajavahemikus 23.00–01.59 ajavööndis, millega meeskonnaliige on kohanenud;

(b) puhkeaega häiriva töögraafiku „hiline tüüp” –

i) „varase alguse” korral tööaeg, mis algab ajavahemikus 05.00–06.59 ajavööndis, millega meeskonnaliige on kohanenud; ning

ii) „hilise lõpu” korral tööaeg, mis lõpeb ajavahemikus 00.00–01.59 ajavööndis, millega meeskonnaliige on kohanenud;

(9) „öötöö” – tööaeg, mis kattub mis tahes ajaga ajavahemikus 02.00–04.59 ajavööndis, millega meeskonnaliige on kohanenud;

(10) „tööülesanne” – mis tahes ülesanne, mida meeskonnaliige täidab käitaja korraldusel, sealhulgas lennutöö, haldustöö, koolitamine või koolitusel osalemine, töökohale lendamine ja valve teatavad elemendid;

(11) „tööaeg” – ajavahemik, mis algab, kui meeskonnaliige ilmub käitaja nõudel tööle või alustab tööülesande täitmist, ning lõpeb, kui isik on kõigist tööülesannetest vaba, see hõlmab lennujärgset tööaega;

(12) „lennutööaeg” – ajavahemik, mis algab hetkel, kui meeskonnaliige peab ilmuma tööle, mis võib hõlmata üht või mitut järjestikust lendu, ja lõpeb, kui õhusõiduk peatub ning mootorid lülitatakse välja kõnealuse meeskonnaliikme kui töötava meeskonnaliikme poolt teostatava viimase lennu lõpus;

▼M3

(13) „lennuaeg” – lennukite ja fikseeritud jõuallikaga mootorpurilennukite korral ajavahemik õhusõiduki liikumahakkamisest parkimiskohalt stardi eesmärgil kuni ajani, kui õhusõiduk peatub selleks ette nähtud parkimiskohal ning kõik mootorid või propellerid lülitatakse välja;

(14) „põhibaas” – käitaja määratud asukoht, kust meeskonnaliige tavaliselt alustab ja kus lõpetab tööülesande või tööülesannete sarja täitmise ning kus käitaja tavaliselt ei pea vastutama konkreetse meeskonnaliikme majutamise eest;

(15) „kohalik ööpäev” – 24-tunnine ajavahemik, mis algab kell 00.00 kohaliku aja järgi;

(16) „kohalik öö” – kaheksatunnine ajavahemik kella 22.00 ja 08.00 vahel kohaliku aja järgi;

(17) „töötav meeskonnaliige” – meeskonnaliige, kes täidab tööülesandeid õhusõidukil vahemaandumiseta lennu ajal;

(18) „töökohale lendamine” – mittetöötava meeskonnaliikme siirdumine ühest paigast teise käitaja korraldusel, välja arvatud

— sõiduaeg kodust põhibaasis asuvasse ettenähtud tööle ilmumise kohta ja tagasi ning

— aeg, mis kulub kohapeal puhkekohast tööülesande täitmise kohta ja vastupidi minekuks;

(19) „puhkekoht” – magamisase või jalatoega iste, kus meeskonnaliige saab õhusõiduki pardal magada;

(20) „reservaeg” – ajavahemik, mille jooksul peab meeskonnaliige olema käitajale kättesaadav, et vähemalt kümnetunnise etteteatamisega enne tööülesande algust vastu võtta lennuülesanne, töökohale lendamise käsk või muu tööülesanne;

(21) „puhkeaeg” – pidev katkestusteta ja määratletud ajavahemik pärast ja/või enne tööd, mille jooksul meeskonnaliige on kõigist tööülesannetest, valvest ja reservist vaba;

(22) „rotatsioon” – tööülesanne või tööülesannete sari, mille hulgas on vähemalt üks lennutööülesanne, ja puhkeajad mujal kui põhibaasis, mis algab põhibaasis ja lõpeb põhibaasi naasmisega puhkeajaks, mille korral käitaja ei pea enam vastutama meeskonnaliikme majutuskoha eest;

(23) „üks töövaba päev” – nõukogu direktiivi 2000/79/EÜ ([1]) nõuete täitmise tähenduses kõikidest töökohustustest ja valvest vaba aeg, mis koosneb ühest päevast ja kahest kohalikust ööst ning millest teatatakse ette. Ühe töövaba päeva osa võib olla ka puhkeaeg;

(24) „vahemaandumiseta lend” – lennutööaja segment õhusõiduki liikumahakkamisest stardiks kuni maandumisjärgse peatumiseni ettenähtud parkimiskohal;

(25) „valveaeg” – varem teatatud ja määratletud ajavahemik, mille jooksul peab meeskonnaliige olema käitajale kättesaadav, et vastu võtta lennuülesanne, kohalelendamise ülesanne või muu ülesanne, ilma vahepealse puhkeajata;

([1]) EÜT L 302, 1.12.2000, lk 57.

▼M3

(26) „lennujaamavalve” – valveaeg lennujaamas;

(27) „muu valveaeg” – valveaeg kodus või sobivas majutuskohas;

(28) „ööpäevarütmi madalseisu aeg (WOCL)” – ajavahemik kell 02.00–05.59 ajavööndis, millega meeskonnaliige on kohanenud.

ORO.FTL.110. Käitaja kohustused

Käitaja peab:

(a) avaldama tööülesannete graafikud piisavalt vara, et meeskonnaliikmed saaksid kavandada küllaldast puhkamist;

(b) tagama, et lennutööajad on kavandatud nii, et meeskonnaliikmed oleksid võimalikult puhanud ja saaksid tegutseda kõigis tingimustes rahuldaval ohutustasemel;

(c) määrama tööle ilmumise ajad, mis jätavad piisavalt aega maapealseteks tööülesanneteks;

(d) võtma arvesse lennutööaegade sagedust ja jaotuvuse ning puhkeaegade seost ja arvestama pika tööaja ning minimaalse puhkeaja kumuleeruvat mõju;

(e) jaotama tööaega nii, et ei tekiks töögraafikut, mis tugevasti häirib väljakujunenud une- ja töörütmi, näiteks määrates vaheldumisi päevaseid ja öiseid tööülesandeid;

(f) järgima puhkeaega häirivat töögraafikut käsitlevaid sätteid kooskõlas punktiga ARO.OPS.230;

(g) võimaldama piisavalt pikki puhkeaegu, et meeskonnaliikmed taastuksid eelnevate tööülesannete mõjust ning oleksid järgmise lennutööaja alguseks välja puhanud;

(h) kavandama korduvaid pikki taastumise puhkeaegu ja teatama nendest meeskonnaliikmetele piisavalt vara;

(i) kavandama lennuülesandeid nii, et lennud lõpeksid lubatud lennutööaja jooksul, võttes arvesse lennueelseteks tööülesanneteks, vahemaandumiseta lennuks ja lennuki teenindamiseks kuluvat aega;

(j) muutma töögraafikut ja/või meeskonna koosseisu, kui 33 % selle graafiku lennutööülesannetest kavandatud hooajal on pikemad kui maksimaalne lennutööaeg.

ORO.FTL.115. Meeskonnaliikmete kohustused

Meeskonnaliikmed peavad:

(a) järgima IV lisa (CAT-osa) punkti CAT.GEN.MPA.100 alapunkti b ning

(b) kasutama optimaalselt puhkamisvõimalusi ja -ruume ning kavandama ja kasutama oma puhkeaega nõuetekohaselt.

▼M3

ORO.FTL.120. Väsimuse riskijuhtimine (FRM)

(a) Kui käesoleva alajao või kohaldatava sertifitseerimistingimuse kohaselt on vaja väsimuse riskijuhtimist, peab käitaja kehtestama oma juhtimissüsteemi lahutamatu osana väsimuse riskijuhtimise (FRM) ning seda sellisena rakendama ja järgima. Väsimuse riskijuhtimine tagab määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktides 7.f, 7.g ja 8.f esitatud oluliste nõuete täitmise. Väsimuse riskijuhtimist kirjeldatakse lennutegevuskäsiraamatus.

(b) Kehtestatud, rakendatud ja järgitav väsimuse riskijuhtimine aitab väsimuse riskijuhtimise üldist toimivust pidevalt parandada ja peab sisaldama järgmist:

(1) käitaja üldiste väsimuse riskijuhtimise ideede ja põhimõtete kirjeldus (väsimuse riskijuhtimise poliitika);

(2) väsimuse riskijuhtimise protsesside dokumentatsioon, sealhulgas töötajatele nende vastutusalade teadvustamise kord ning selle dokumentatsiooni muutmise kord;

(3) teaduslikud põhimõtted ja teadmised;

(4) ohtude tuvastamise ja riskihindamise kord, mis võimaldab juhtida meeskonnaliikme pidevast väsimusest tekkivat tegevusriski (tekkivaid tegevusriske);

(5) riskimaandamise kord, mis sisaldab meeskonnaliikme väsimusest käitajale tekkinud riski (riskide) tõhusa maandamise viivitamatuid meetmeid, mille alusel saab väsimusriski selliste meetmetega saavutatud maandamist pidevalt jälgida ja korrapäraselt hinnata;

(6) väsimuse riskijuhtimise ohutuse tagamise kord;

(7) väsimuse riskijuhtimise edendamise kord.

(c) Väsimuse riskijuhtimine peab olema kooskõlas lennuaja spetsifikatsiooniskeemi, käitaja suuruse ning tema tegevuse laadi ja keerukusega, võttes arvesse tegevusega kaasnevaid ohte ja nendega seotud riske ning kohaldatavat lennuaja spetsifikatsiooniskeemi.

(d) Käitaja võtab riskimaandusmeetmeid, kui väsimuse riskijuhtimise ohutuse tagamise korrast nähtub, et vajalikku ohutustaset ei säilitata.

ORO.FTL.125. Lennuaja spetsifikatsiooniskeemid

(a) Käitajad peavad koostama nende tegevuse tüübiga sobivad ning määrusega (EÜ) nr 216/2008, käesoleva alajaoga ja muude kohaldatavate õigusaktidega, sh direktiiviga 2000/79/EÜ kooskõlasolevad lennuaja spetsifikatsiooniskeemid ning neid rakendama ja haldama.

(b) Enne lennuaja spetsifikatsiooniskeemi, sh vajaduse korral sellega seotud väsimuse riskijuhtimise skeemi rakendamist peab pädev asutus selle heaks kiitma.

(c) Määrusele (EÜ) nr 216/2008 ja käesolevale alajaole vastavuse tõendamiseks peab käitaja kohaldama ameti väljastatud kohaldatavaid sertifitseerimistingimusi. Kui käitaja soovib määruse (EÜ) nr 216/2008 artikli 22 lõike 2 kohaselt kõrvale kalduda kõnealustest sertifitseerimistingimustest, peab ta enne skeemi rakendamist esitama pädevale asutusele kõrvalekalde täieliku kirjelduse. Kirjeldus peab sisaldama kõiki asjakohaste käsiraamatute ja protseduuride muudatusi ning määruse (EÜ) nr 216/2008 ja käesoleva alajao nõuete täitmist tõendavat hinnangut.

▼M3

(d) Punkti ARO.OPS.235 alapunkti d eesmärgil kogub käitaja kahe aasta jooksul alates kõrvalekalde või erandi rakendamisest andmeid tehtud kõrvalekalde või erandi kohta ning analüüsib kõnealuseid andmeid teaduslike põhimõtete alusel, et hinnata õhusõiduki meeskonna väsimust käsitleva kõrvalekalde või erandi mõju. Selline analüüs esitatakse pädevale asutusele aruande vormis.

2. JAGU

Ärilise lennutranspordi ettevõtjad

ORO.FTL.200. Põhibaas

Ettevõtja määrab igale meeskonnaliikmele põhibaasi.

ORO.FTL.205. Lennutööaeg (FDP)

(a) Ettevõtja peab:

(1) määrama iga lennutegevuse jaoks tööle ilmumise ajad, võttes arvesse punkti ORO.FTL.110 alapunkti c;

(2) kehtestama protseduurid, mis sätestavad, kuidas kapten peab eriolukorras, mis võib põhjustada tugevat väsimust, ning pärast asjaomaste meeskonnaliikmetega konsulteerimist lühendama tegelikku lennutööaega ja/või pikendama puhkeaega, et kõrvaldada lennuohutust halvendav mis tahes mõju.

(b) Maksimaalne igapäevane lennutööaeg

(1) Kohanenud meeskonnaliikmete maksimaalne igapäevane lennutööaeg ilma ajapikendusteta on esitatud järgmises tabelis:

2 Tabel

Maksimaalne igapäevane lennutööaeg – kohanenud meeskonnaliikmed

Lennutööaja algus viiteajal	1–2 vahemaandumiseta lendu	3 vahemaandumiseta lendu	4 vahemaandumiseta lendu	5 vahemaandumiseta lendu	6 vahemaandumiseta lendu	7 vahemaandumiseta lendu	8 vahemaandumiseta lendu	9 vahemaandumiseta lendu	10 vahemaandumiseta lendu
0600–1329	13:00	12:30	12:00	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00
1330–1359	12:45	12:15	11:45	11:15	10:45	10:15	09:45	09:15	09:00
1400–1429	12:30	12:00	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00
1430–1459	12:15	11:45	11:15	10:45	10:15	09:45	09:15	09:00	09:00
1500–1529	12:00	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00	09:00
1530–1559	11:45	11:15	10:45	10:15	09:45	09:15	09:00	09:00	09:00
1600–1629	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00	09:00	09:00
1630–1659	11:15	10:45	10:15	09:45	09:15	09:00	09:00	09:00	09:00
1700–0459	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00	09:00	09:00	09:00
0500–0514	12:00	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00	09:00
0515–0529	12:15	11:45	11:15	10:45	10:15	09:45	09:15	09:00	09:00
0530–0544	12:30	12:00	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00
0545–0559	12:45	12:15	11:45	11:15	10:45	10:15	09:45	09:15	09:00

▼M3

(2) Maksimaalne igapäevane lennutööaeg, kui meeskonnaliikmete kohanemine ei ole teada, peab vastama järgmises tabelis esitatule.

3 Tabel

Meeskonnaliikmed, kelle kohanemine ei ole teada

Maksimaalne igapäevane lennutööaeg vahemaandumiseta lendude kaupa						
1–2	3	4	5	6	7	8
11:00	10:30	10:00	09:30	09:00	09:00	09:00

(3) Maksimaalne igapäevane lennutööaeg juhul, kui meeskonnaliikmete kohanemine ei ole teada ja käitaja on rakendanud väsimuse riskimaandamise, peab vastama järgmises tabelis esitatule.

4 Tabel

Meeskonnaliikmed, kelle kohanemine ei ole teada, kui rakendatakse väsimuse riskimaandamist

Järgneva tabeli väärtused kehtivad, kui käitaja kasutatavas väsimuse riskijuhtimissüsteemis jälgitakse pidevalt nõutava ohutustaseme püsimist.

Maksimaalne igapäevane lennutööaeg vahemaandumiseta lendude kaupa						
1–2	3	4	5	6	7	8
12:00	11:30	11:00	10:30	10:00	09:30	09:00

(c) Lennutööaeg lennumeeskonna ja salongipersonali erinevate tööle ilmumise aegade korral.

Kui salongipersonal vajab sama vahemaandumiseta lennu või vahemaandumisteta lennusarja ettevalmistuseks rohkem aega kui lennumeeskond, võib salongipersonali lennutööaega pikendada salongipersonali tööle ilmumise aja ja lennumeeskonna tööle ilmumise aja vahe võrra. Vahe ei tohi ületada üht tundi. Salongipersonali maksimaalne igapäevane lennutööaeg algab lennumeeskonna lennutööaja alguseks kohaloleku ettekandmise hetkest, kuid salongipersonali lennutööaeg algab salongipersonali tööle ilmumise ajaga.

(d) Kohanenud meeskonnaliikmete maksimaalne igapäevane lennutööaeg koos ajapikendusega, kuid ilma lennuaegse puhkepausita.

(1) Maksimaalset igapäevast lennutööaega võib pikendada mis tahes seitsmel järjestikusel päeval kuni ühe tunni võrra mitte rohkem kui kaks korda. Sellisel juhul:

i) pikendatakse minimaalset lennueelset ja -järgset puhkeaega kahe tunni võrra või

ii) pikendatakse lennujärgset puhkeaega nelja tunni võrra.

(2) Kui tööaega pikendatakse järjestikustel lennutööaegadel, tuleb lõike 1 kohaselt nõutav mõlema pikendatud lennutööaja vaheline lennule eelnev ja järgnev puhkeaeg tagada järjestikku.

▼**M3**

(3) Pikendus kavandatakse ette ja see võib hõlmata maksimaalselt:

i) viit vahemaandumiseta lendu, kui lennutööaeg ei hõlma ööpäevarütmi madalseisu aega; või

ii) nelja vahemaandumiseta lendu, kui lennutööaeg hõlmab kaht või vähem tundi ööpäevarütmi madalseisu ajast; või

iii) kaht vahemaandumiseta lendu, kui lennutööaeg hõlmab rohkem kui kaht tundi ööpäevarütmi madalseisu ajast.

(4) Maksimaalse igapäevase lennutööaja pikendamist ilma lennuaegse puhkepausita ei tohi kombineerida samal tööajal lennuaegse puhkepausi või vaheajaga tööülesande tõttu tehtud tööaja pikendustega.

(5) Lennuaja spetsifikatsiooniskeemis peavad olema määratletud maksimaalse igapäevase lennutööaja pikenduste piirmäärad, mis on kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega, võttes arvesse:

i) lennatavate vahemaandumiseta lendude arvu ning

ii) seda, kas lennutööaeg hõlmab ööpäevarütmi madalseisu aega.

(e) Maksimaalne igapäevane lennuaegse puhkepausi tõttu pikendatud lennutööaeg.

Lennuaja spetsifikatsiooniskeemides peavad olema määratletud maksimaalse igapäevase lennuaegse puhkepausi tõttu lennutööaja pikendamise tingimused kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega, võttes arvesse:

i) lennatavate vahemaandumiseta lendude arvu;

ii) igale meeskonnaliikmele eraldatud minimaalset lennuaegset puhkepausi;

iii) lennuaegse puhkepausi kasutamise võimalusi ning

iv) põhilennumeeskonna suurendamist.

(f) Lennutegevuses ettenägematud olukorrad – kapteni otsustusõigus.

(1) Kapteni poolt ettenägematutes olukordades tööle ilmumise ajal või selle järel algava lennutegevuse jooksul lennutööaja, tööaja ja puhkeaegade piirangute muutmise tingimused peavad olema kooskõlas järgmisega:

i) maksimaalne igapäevane lennutööaeg pärast punkti ORO.FTL.205 alapunktide b, e või punkti ORO.FTL.220 rakendamist ei või olla pikendatud enam kui kahe tunni võrra, välja arvatud juhul, kui lennumeeskonda ei ole suurendatud, mille korral võib maksimaalset lennutööaega pikendada mitte enam kui kolme tunni võrra;

ii) kui ühe lennutööaja viimasel vahemaandumiseta lennul ületatakse lubatud suurendamist pärast õhkutõusmist tekkinud ettenägematu olukorra tõttu, võib lend jätkuda kuni sihtkohta või varulennuväljale jõudmiseni ning

iii) lennutööajale järgnevat puhkeaega võib vähendada, kuid see ei tohi kunagi olla lühem kui kümme tundi.

▼M3

(2) Ettenägematus olukorras, mis võib põhjustada tugevat väsimust, peab kapten lühendama tegelikku lennutööaega ja/või pikendama puhkeaega, et kõrvaldada lennuohutust halvendav mis tahes mõju.

(3) Enne esimese ja teise lõigu kohaste muudatuste kehtestamist peab kapten küsima kõigilt meeskonnaliikmetelt, mis on nende tähelepanuvõime tase.

(4) Kui kapten on oma otsusega pikendanud lennutööaega või lühendanud puhkeaega, peab ta selle kohta esitama käitajale aruande.

(5) Kui lennutööaega on pikendatud või puhkeaega vähendatud enam kui ühe tunni võrra, saadab käitaja aruande koopia koos oma märkustega pädevale asutusele mitte hiljem kui 28 päeva pärast toimunut.

(6) Käitaja rakendab käesolevas sättes kirjeldatud otsuse tegemise protsessi nii, et see ei too kaasa karistust, ja kirjeldab seda tegevuskäsiraamatus.

(g) Ettenägematud olukorrad lennutegevuse ajal – edasilükatud tööle ilmumise aeg

Käitaja kehtestab tegevuskäsiraamatus edasilükatud tööle ilmumise aja korral võetavad meetmed kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega.

ORO.FTL.210. Lennuaeg ja tööaeg

(a) Meeskonnaliikmele määratud tööaeg kokku ei tohi olla pikem kui:

(1) 60 töötundi mis tahes 7 järjestikusel päeval;

(2) 110 töötundi mis tahes 14 järjestikusel päeval ning

(3) 190 töötundi mis tahes 28 järjestikusel päeval jaotatuna võimalikult ühtlaselt kogu ajavahemikule.

(b) Lennuaeg kokku vahemaandumiseta lendudel, millel iga meeskonnaliige on töötav meeskonnaliige, ei tohi olla pikem kui:

(1) 100 lennutundi mis tahes 28 järjestikusel päeval;

(2) 900 lennutundi mis tahes kalendriaastal ning

(3) 1 000 lennutundi mis tahes 12 järjestikusel kalendrikuul.

(c) Lennujärgne tööaeg loetakse tööajaks. Käitaja täpsustab lennutegevuskäsiraamatus lennujärgse tööaja minimaalse kestuse.

ORO.FTL.215. Töökohale lendamine

Kui käitaja näeb meeskonnaliikme jaoks ette töökohale lendamise, kehtivad järgmised nõuded.

(a) Töökohale lendamist pärast tööle ilmumise aega, kuid enne lennutegevust, loetakse lennutööajaks, kuid mitte vahemaandumiseta lennuks.

(b) Kogu töökohale lendamise aeg loetakse tööajaks.

▼M3

ORO.FTL.220. Vaheajaga tööülesanne

Tingimused, mille alusel pikendatakse maksimaalset igapäevast lennutööaega tulenevalt maapealsest vaheajast, peavad vastama järgmisele.

(a) Lennuaja spetsifikatsiooniskeemid peavad kirjeldama järgmisi vaheajaga tööülesandeid käsitlevaid punkte kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega:

(1) maapealse vaheaja minimaalne kestus ning

(2) punkti ORO.FTL.205 alapunkti b kohase lennutööaja pikendamise võimalus, võttes arvesse maapealse vaheaja kestuse ja meeskonnaliikmele võimaldatud puhkeruumid ning muud asjakohased tegurid.

(b) Maapealne vaheaeg loetakse täielikult lennutööaja hulka.

(c) Lühendatud puhkeajale ei saa järgneda vaheajaga tööülesanne.

ORO.FTL.225. Valveaeg ja tööülesanded lennujaamas

Kui käitaja määrab meeskonnaliikmetele valveaja või mis tahes tööülesanded lennujaamas, kohaldatakse kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega järgmist.

(a) Valveaeg ja mis tahes tööülesanne lennujaamas peavad olema kirjas töögraafikus ning valveaja algus ja lõpp peab olema määratletud ning asjaomastele meeskonnaliikmele eelnevalt teatatud, et nad saaksid kavandada piisavat puhkeaega.

(b) Meeskonnaliige loetakse lennujaamavalves olevaks alates vastavasse valvekohta jõudmise teatamisest kuni teavitatud lennujaamavalve aja lõpuni.

(c) Lennujaamavalvet võetakse punktide ORO.FTL.210 ja ORO.FTL.235 eesmärgil täies ulatuses arvesse tööajana.

(d) Mis tahes ülesanded lennujaamas kuuluvad täielikult tööaja hulka ning lennutööaega arvestatakse alates lennujaama tööle ilmumise ajast täies ulatuses.

(e) Käitaja peab tagama lennujaamavalves olevale meeskonnaliikmele majutuskoha.

(f) Lennuaja spetsifikatsiooniskeemid peavad kirjeldama järgmisi punkte:

(1) mis tahes valveaja maksimaalne kestus;

(2) valveaja mõju maksimaalsele lennutööajale, mida võidakse määrata, võttes arvesse meeskonnaliikmele pakutavaid puhkeruume ja muid asjakohaseid tegureid, näiteks:

— meeskonnaliikme viivitamatu valmisoleku vajadus;

— uneaega häiriv valveaeg ning

— piisav etteteatamine, et tagada magamisvõimalus tööle kutsumise ja määratud lennutööaja vahel;

(3) valveajale järgnev minimaalne puhkeaeg, millele ei järgne lennutööaja määramine, ja

(4) muu valveaja kui lennujaamavalveaja arvestamine tööaja koguarvestuses.

▼M3

ORO.FTL.230. Reservaeg

Kui käitaja määrab meeskonnaliikmed reservi, kohaldatakse kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega järgmisi tingimusi.

(a) Reservaeg on töögraafikus.

(b) Lennuaja spetsifikatsiooniskeemid kirjeldavad järgmisi punkte:

(1) iga reserviaja maksimaalne kestus;

(2) järjestikuste reservipäevade arv, mida võib määrata ühele meeskonnaliikmele.

ORO.FTL.235. Puhkeaeg

(a) Minimaalne puhkeaeg põhibaasis

1) Põhibaasis algavale tööajale eelnev minimaalne puhkeaeg peab olema vähemalt sama pikk kui sellele eelnev tööaeg või 12 tundi, olenevalt sellest, kumb on pikem.

2) Erandina punktist 1 kohaldatakse punkti b kohast minimaalset puhkeaega, kui käitaja tagab meeskonnaliikmele sobiva majutuse põhibaasis.

(b) Minimaalne puhkeaeg põhibaasist eemal

Mujal kui põhibaasis algavale tööajale eelnev minimaalne puhkeaeg peab olema vähemalt sama pikk kui sellele eelnev tööaeg või kümme tundi, olenevalt sellest, kumb on pikem. See ajavahemik peab sisaldama peale reisimise ja füsioloogiliste vajaduste aja ka kaheksatunnist magamisvõimalust.

(c) Lühendatud puhkeaeg

Erandina punktidest a ja b võivad lennuaja spetsifikatsiooniskeemid sisaldada lühendatud minimaalset puhkeaega, võttes kooskõlas vastavale lennuliigile kehtivate sertifitseerimistingimustega arvesse järgmisi elemente:

(1) minimaalne lühendatud puhkeaeg;

(2) järgneva puhkeaja pikendamine ning

(3) lühendatud puhkeajale järgneva lennutööaja lühendamine.

(d) Taastumiseks ette nähtud korduvad pikendatud puhkeajad

Lennuaja spetsifikatsiooniskeemid peavad sisaldama kumuleeruva väsimuse kompenseerimiseks vajalikke taastumiseks ette nähtud korduvaid pikendatud puhkeaegu. Minimaalne taastumiseks ette nähtud korduv pikendatud puhkeaeg peab kestma 36 tundi ja sisaldama kaht kohalikku ööd nii, et ühe taastumiseks ette nähtud korduva pikendatud puhkeaja lõpu ja järgmise alguse vahel ei oleks rohkem kui 168 tundi. Kaks korda kuus pikendatakse taastumiseks ette nähtud korduvat pikendatud puhkeaega kahe kohaliku päeva võrra.

▼M3

(e) Lennuaja spetsifikatsiooniskeem peab sisaldama täiendavaid puhkeaegu kooskõlas kohaldatavate sertifitseerimistingimustega, et vähendada:

(1) ajavööndite erinevuse ja pikendatud lennutööaja mõju;

(2) puhkeaega häirivast töögraafikust tingitud kumuleeruvat väsimust ning

(3) põhibaasi muutust.

ORO.FTL.240. Toitumine

(a) Lennutööaja jooksul peab olema võimalik einestada ja juua, et vältida meeskonnaliikme töövõime vähenemist, eriti kui lennutööaeg on pikem kui 6 tundi.

(b) Käitaja peab täpsustama oma tegevuskäsiraamatus, kuidas on lennutööajal tagatud meeskonnaliikme toitumine.

ORO.FTL.245. Põhibaasi, lennu-, töö- ja puhkeaega käsitlevad dokumendid

(a) Käitaja peab säilitama 24 kuu jooksul järgmist:

(1) iga meeskonnaliikme kohta muu hulgas järgmisi andmeid:

i) lennuajad;

ii) iga tööaja ja lennutööaja algusaeg, kestus ja lõpuaeg;

iii) puhkeajad ja vabad päevad ning

iv) määratud põhibaas.

(2) Pikendatud lennutööaegade ja lühendatud puhkeaegade aruanded.

(b) Nõudmisel peab käitaja esitama lennu-, töö- ja puhkeaja üksikdokumentide koopiad järgmistele isikutele:

(1) asjaomasele meeskonnaliikmele ning

(2) teisele käitajale meeskonnaliikme kohta, kes on või kes hakkab tema meeskonnaliikmeks.

(c) Mitmele käitajale teenuseid pakkuvat meeskonnaliiget käsitlevaid dokumente, millele viidatakse punkti CAT.GEN.MPA.100 alapunkti b lõikes 5, säilitatakse 24 kuud.

ORO.FTL.250. Väsimuse leevendamise koolitus

(a) Käitaja korraldab meeskonnaliikmetele, meeskonna töögraafikute koostajatele ja asjaomastele juhtivtöötajatele esmase ja korduva väsimuse leevendamise koolituse.

(b) Koolitus peab järgima käitaja kehtestatud ja tegevuskäsiraamatus kirjeldatud koolituskava. Koolitus peab käsitlema väsimuse võimalikke põhjusi ja tagajärgi ning väsimuse vastumeetmeid.

▼M4

I Liide

DEKLARATSIOON vastavalt lennutegevust reguleerivale komisjoni määrusele (EL) nr 965/2012
Käitaja Nimi: Käitaja asukoht või elukoht ning koht, kust lennutegevust juhitakse: Vastutava juhi nimi ja kontaktandmed:
Määruse (EÜ) nr 2042/2003 kohane jätkuvat lennukõlblikkust tagav organisatsioon Organisatsiooni nimi ja aadress ning viide sertifikaadile (nt EASA vorm 14)
Õhusõidukite käitamine
Käitamise alguskuupäev / muudatuse jõustumiskuupäev:
Lennuliik/-liigid: ☐ NCC-osa: (märkida, kas tegemist on reisijate- ja/või kaubaveoga) ☐ SPO-osa: (täpsustada tegevuse liik)
Õhusõidukitüüp/-tüübid, registreerimistunnus(ed) ja põhibaas:
Andmed olemasolevate lubade kohta (vajaduse korral lisada deklaratsioonile erilubade loend)
Andmed olemasolevate erilennulubade kohta (vajaduse korral lisada deklaratsioonile)
Nõuete täitmise alternatiivsete meetodite loend koos viidetega nõuete täitmise aktsepteeritud meetoditele, mida need asendavad (lisada deklaratsioonile)
Kinnitused
☐ Juhtimissüsteemi dokumentatsioon, sealhulgas lennutegevuskäsiraamat, mis vastab ORO-osa, NCC-osa, SPO-osa ja SPA-osa kohaldatavatele nõuetele. Kõik lennud tehakse vastavalt lennutegevuskäsiraamatus sätestatud protseduuridele ja juhistele.
☐ Kõikidel käitatavatel õhusõidukitel on kehtiv lennukõlblikkussertifikaat ja need vastavad komisjoni määrusele (EÜ) nr 2042/2003.
☐ Kõik lennumeeskonna liikmed ja salongipersonali liikmed (kui on kohaldatav) on läbinud koolituse vastavalt kohaldatavatele nõuetele.
☐ (Kui on asjakohane) Käitaja rakendab ametlikult tunnustatud valdkondlikku standardit ning on tõendanud sellele vastavust. Viide standardile: Sertifitseerimisorgan: Viimase vastavuskontrolli kuupäev:
☐ Kõik deklaratsioonis avaldatud andmete muudatused tehakse teatavaks pädevale asutusele.
☐ Käitaja kinnitab deklaratsioonis esitatud andmete õigsust.
Kuupäev, vastutava juhi nimi ja allkiri”

▼B

IV LISA

ÄRILINE LENNUTRANSPORT

(CAT-OSA)

A-ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

CAT.GEN.100. Pädev asutus

Pädev asutus on selle liikmesriigi määratud asutus, kus asub käitaja peamine tegevuskoht.

▼M4

CAT.GEN.105 Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid, motopurilennukid ja segaõhupallid

a) muude motopurilennukite kui fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite varustuse puhul ja käitamisel tuleb järgida purilennukite suhtes kohaldatavaid nõudeid.

b) Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite (TMG) käitamisel järgitakse:

1) lennukite suhtes kohaldatavaid nõudeid, kui jõuallikana kasutatakse mootorit, ning

2) purilennukite suhtes kohaldatavad nõuded, kui käitamisel mootorit ei kasutata.

c) Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite (TMG) varustus peab vastama lennukite suhtes kohaldatavatele nõuetele, kui punktis CAT.IDE.A ei ole sätestatud teisiti.

d) Segaõhupalle käitatakse vastavalt kuumaõhupallide suhtes kohaldatavate nõuetele.

▼B

1. JAOTIS

Mootoriga õhusõidukid

CAT.GEN.MPA.100. Meeskonna kohustused

a) Meeskonnaliige vastutab oma tööülesannete nõuetekohase täitmise eest, mis:

1) on seotud õhusõiduki ja selles viibijate ohutusega ja

2) on ette nähtud lennutegevuskäsiraamatu juhendite ja protseduuridega.

b) Meeskonnaliige peab:

1) teavitama õhusõiduki kaptenit kõikidest vigadest, riketest, häiretest või defektidest, mis meeskonnaliikme arvates võivad mõjutada õhusõiduki lennukõlblikkust või ohutut käitamist, sealhulgas riketest avariisüsteemis, ning millest mõni teine meeskonnaliige ei ole juba teatanud;

2) teavitama õhusõiduki kaptenit kõikidest intsidentidest, mis ohustasid või oleksid võinud ohustada lennutegevuse ohutust ning millest mõni teine meeskonnaliige ei ole juba teatanud;

3) täitma käitaja vahejuhtumitest teatamise süsteemi asjaomaseid nõudeid;

4) järgima kõiki oma tegevuse suhtes kohaldatavaid lennu- ja tööaja piiranguid (FTL) ning puhkeaja nõudeid;

5) rohkem kui ühe käitaja juures töötamise korral:

i) säilitama teavet oma isikliku lennu- ja tööaja ning puhkeaja kohta, nagu on osutatud lennu- ja tööaja piirangute (FTL) suhtes kohaldatavates nõuetes, ning

ii) esitama igale käitajale andmed, mis on vajalikud tegevuse kavandamiseks vastavalt kohaldatavatele lennu- ja tööaja (FTL) piirangutele.

▼B

c) Meeskonnaliige ei tohi õhusõidukiga tööülesandeid täita järgmistel juhtudel:

1) kui ta on psühhoaktiivsete ainete või alkoholi mõju all või töövõimetu vigastuse, väsimuse, ravimite, haiguse vms tõttu;

2) mõistliku aja jooksul pärast süvaveesukeldumist või doonorivere loovutamist;

3) kohaldatavatele tervisenõuetele mittevastavuse korral;

4) kui ta kahtleb oma võimes täita tööülesandeid või

5) kui ta teab või kahtlustab, et on väsinud määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktid 7.f osutatud tähenduses, või tunneb, et ta tervislik seisund on nii halb, et see võiks ohustada lendu.

CAT.GEN.MPA.105. Õhusõiduki kapteni vastutus

a) Lisaks punkti CAT.GEN.MPA.100 nõuete täitmisele peab õhusõidukikapten tegema järgmist:

1) vastutama kõikide pardal olevate lennumeeskonna liikmete, reisijate ja lasti ohutuse eest alates hetkest, mil ta jõuab õhusõiduki pardale, kuni õhusõidukist lahkumiseni lennu lõpul;

2) vastutama õhusõiduki käitamise ja ohutuse eest:

i) lennukite puhul alates hetkest, mil lennuk on valmis stardieelseks ruleerimiseks, kuni lennu lõpuni, mil lennuk jääb lõplikult seisma ning peajõuallika(te)ks olev(ad) veomootor(id) on seiskunud;

ii) kopterite puhul kogu rootorite pöörlemise aja;

3) omama õigust anda kõiki korraldusi ja võtta kõiki asjakohaseid meetmeid õhusõiduki töö ning õhusõiduki ja selles olevate isikute ja/või vara ohutuse tagamiseks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktile 7.c;

4) omama õigust saata pardalt maale kõik isikud või ükskõik milline osa lastist, kes/mis võivad kujutada potentsiaalset ohtu õhusõiduki või selles viibijate ohutusele;

5) ta ei luba vedada õhusõidukis isikut, kellel on ilmselt selline alkoholi- või narkojoove, mis tõenäoliselt ohustab õhusõidukit või õhusõidukis viibijaid;

6) omama õigust keelduda vastuvõetamatute reisijate, deporteeritavate või vahi all olevate isikute transportimisest juhul, kui nende vedu kujutab ohtu õhusõidukile või selles viibijatele;

7) tagama, et kõiki reisijaid teavitatakse avariiväljapääsude asukohtadest ning asjakohase ohutus- ja avariivarustuse asukohast ja kasutamisest;

8) tagama, et kõiki käitamisprotseduure ja kontroll-lehti täidetakse vastavalt lennutegevuskäsiraamatu nõuetele;

9) ta ei luba meeskonnaliikmetel lennu kriitilistel etappidel sooritada muid toiminguid peale nende, mis on vajalikud õhusõiduki ohutuks käitamiseks;

▼M8

10) tagama, et:

i) pardaregistraatorid ei ole lennu ajal töökorrast ära ega välja lülitatud,

ii) muu juhtumi kui õnnetuse või tõsise intsidendi korral, millest tuleb teatada kooskõlas punkti ORO.GEN.160 alapunktiga a, ei kustutata pardaregistraatorite salvestisi sihilikult, ning

▼M8

iii) õnnetuse või tõsise intsidendi korral või kui pardaregistraatori salvestiste säilitamist korraldab uurimisorgan:

A) pardaregistraatori salvestisi sihilikult ei kustutata,

B) pardaregistraatorid desaktiveeritakse lennu lõppedes viivitamatult ning

C) enne lennumeeskonna kabiinist lahkumist võetakse kasutusele ettevaatusabinõud pardaregistraatori salvestiste säilitamiseks;

▼B

11) otsustama teadaolevate puudujääkidega õhusõiduki vastuvõtmise üle vastavalt varustatuse muudatuste loetelule (CDL) või minimaalvarustuse loetelule (MEL);

12) tagama, et määruse (EÜ) nr 2042/2003 I lisa (M-osa) nõuete kohane lennueelne ülevaatus on tehtud;

13) kontrollima, et vajalik avariivarustus oleks koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

b) Õhusõiduki kapten või piloot, kellele õhusõiduki juhtimine on delegeeritud, peab kohest otsustamist ja tegutsemist nõudvas ohuolukorras tegutsema nii, nagu ta peab antud olukorras vajalikuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktile 7.d. Sellisel juhul võib ta ohutuse huvides eeskirjadest, käitamisprotseduuridest ja -meetoditest kõrvale kalduda.

c) Iga kord, kui lendava õhusõidukiga on tehtud manööver vastuseks õhus kokkupõrke vältimise süsteemi (ACAS) vahemaa eristamise signaalile (RA), peab kapten esitama pädevale asutusele ACAS-aruande.

d) Linnuohud ja kokkupõrked lindudega:

1) potentsiaalse linnuohu märkamise korral teatab õhusõiduki kapten sellest lennuliiklusteenuste (ATS) üksusele niipea, kui meeskonna töökoormus seda võimaldab.

2) Kui kapteni vastutusel olev õhusõiduk põrkab kokku linnuga, mis põhjustab õhusõidukile olulise kahju või olulise funktsiooni kadumise või häire, peab kapten pärast maandumist esitama pädevale asutusele linnuga kokkupõrget käsitleva kirjaliku aruande.

CAT.GEN.MPA.110. Õhusõiduki kapteni õigused

Käitaja võtab kõik vajalikud meetmed tagamaks, et kõik õhusõidukiga veetavad inimesed täidavad kapteni kõiki seaduslikke korraldusi, mida ta annab õhusõiduki ja selles viibivate isikute või vara ohutuse tagamiseks.

CAT.GEN.MPA.115. Salongipersonali hulka mittekuuluv personal ja meeskonnaliikmed reisijatesalongis

Kui õhusõiduki reisijatesalongis täidavad tööülesandeid salongipersonali hulka mittekuuluvad töötajad või meeskonnaliikmed, tagab käitaja, et:

a) reisijad ei aja neid segi oma tööülesandeid täitvate salongimeeskonna liikmetega;

b) nad ei viibi nõutava suurusega salongipersonali jaoks ette nähtud kohtadel;

c) nad ei takista salongimeeskonna liikmetel tööülesannete täitmist.

CAT.GEN.MPA.120. Ühine keel

Käitaja tagab, et kõik meeskonnaliikmed oskavad suhelda ühises suhtlemiskeeles.

▼M5

CAT.GEN.MPA.124. Õhusõiduki ruleerimine

Käitaja kehtestab õhusõiduki ruleerimise protseduurid, et tagada selle ohutu käitamine ja suurendada ohutust lennurajal.

▼B

CAT.GEN.MPA.125. Lennukite ruleerimine

Käitaja tagab, et lennukit ruleeritakse lennuvälja liiklusalal üksnes juhul, kui juhikohal tegutsev isik vastav järgmistele nõuetele:

a) ta on sobiva kvalifikatsiooniga piloot või

b) ta on käitaja poolt määratud ning:

1) saanud õhusõiduki ruleerimise alase väljaõppe;

2) saanud raadiotelefoni kasutamise alase väljaõppe;

3) ta on tutvunud lennuvälja plaani, radade ja ruleerimisteede, tähiste, tähistuste, tulede, lennujuhtimisüksuste (ATC) signaalide, juhiste, fraseoloogia ja protseduuridega;

4) suudab järgida lennuki lennuväljal ohutuks liiklemiseks nõutavaid käitamisstandardeid.

CAT.GEN.MPA.130. Rootori sisselülitamine – kopterid

Kopteri rootor lülitatakse lennu alustamiseks sisse vaid siis, kui juhikohal on lendamiseks kvalifitseeritud piloot.

CAT.GEN.MPA.135. Kabiini lubamine

a) Käitaja tagab, et õhusõiduki kabiini ei lubata ja seal ei veeta ühtki isikut, kes ei ole selleks lennuks määratud lennumeeskonna liige, välja arvatud juhul, kui see isik on

1) õhusõiduki käitamises osalev meeskonnaliige;

2) pädeva või kontrolli teostava asutuse esindaja, kes peab seal viibima ametlike tööülesannete täitmiseks, või

3) isik, kel on lubatud kabiini siseneda või keda on lubatud seal vedada vastavalt lennutegevuskäsiraamatu juhenditele.

b) Õhusõiduki kapten tagab, et:

1) isiku lubamine kabiini ei too kaasa lennu juhtimise häirimist või sellesse sekkumist ning

2) kõigile kabiinis viibijatele on tutvustatud asjakohaseid ohutusprotseduure.

c) Õhusõiduki kaptenil on kabiini lubamise suhtes lõplik otsustusõigus.

CAT.GEN.MPA.140. Kaasaskantavad elektroonikaseadmed

Käitaja ei luba ühelgi õhusõiduki pardal viibival isikul kasutada kaasaskantavaid elektroonilisi seadmeid (PED), mis võivad õhusõiduki süsteemide ja seadmete tööd ebasoodsalt mõjutada, ning võtab kõik põhjendatud meetmed sellise kasutuse vältimiseks.

CAT.GEN.MPA.145. Teave pardal oleva avarii- ja päästevarustuse kohta

Käitaja tagab, et tal on alati kõikide õhusõidukite pardal oleva avarii- ja päästevarustuse nimekirjad, mida saab viivitamata edastada päästekoordinatsioonikeskustele (RCC-d).

CAT.GEN.MPA.150. Hädamaandumine vette – lennukid

Käitaja käitab lennukit, mille suurim lubatud reisijakohtade arv on üle 30, veekogu kohal kaugemal kui maismaal asuvast hädamaandumiseks sobivast kohast 120-minutilise reisilennu kiirusel läbitav teekond või 400 meremiili (sõltuvalt sellest, kumb kaugus on väiksem) vaid juhul, kui lennuk vastab kohaldatavates lennukõlblikkuseeskirjades ette nähtud vette sooritatava hädamaandumise nõuetele.

▼B

CAT.GEN.MPA.155. Lahingurelvade ja sõjamoona vedu

a) Käitaja võib vedada lahingurelvi ja sõjamoona lennutranspordiga üksnes juhul, kui tal on selleks kõikide nende riikide luba, mille õhuruumi kavandatud lend läbib.

b) Loa saamisel tagab käitaja, et lahingurelvad ja sõjamoon:

1) on õhusõidukis paigutatud kohta, mis ei ole lennu ajal reisijatele juurdepääsetav, ning

2) on laadimata, kui tegemist on tulirelvadega.

c) Käitaja tagab, et õhusõiduki kaptenile teatatakse enne lennu algust kõik üksikasjad õhusõiduki pardal olevate lahingurelvade ja sõjamoona ning nende asukoha kohta.

CAT.GEN.MPA.160. Sportrelvade ja laskemoona vedu

a) Käitaja võtab kõik põhjendatud meetmed tagamaks, et teda teavitatakse kõikidest sportrelvadest, mida lennutranspordiga kavatsetakse vedada.

b) Käitaja, kes sportrelvad transportimiseks vastu võtab, tagab, et need:

1) on õhusõidukis paigutatud kohta, mis ei ole lennu ajal reisijatele ligipääsetav, ning

2) on laadimata, kui tegemist tulirelvade või muude laskemoonaga laetavate relvadega.

c) Sportrelvade laskemoona võib teatavate piirangutega vedada reisijate registreeritud pagasis kooskõlas tehnilise juhendiga.

CAT.GEN.MPA.161. Sportrelvade ja laskemoona vedu – leebemad nõuded

Olenemata punkti CAT.GEN.MPA.160 alapunktist b võib kopteritel, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 3 175 kg, päevasel ajal visuaalsete märkide järgi navigeeritavatel marsruutidel vedada sportrelva kohas, kus see on lennu ajal ligipääsetav, kui käitaja on kehtestanud asjakohased protseduurid ning seda lennu ajal ligipääsmatus kohas hoida ei ole võimalik.

CAT.GEN.MPA.165. Inimeste veo kord

Käitaja võtab kõik vajalikud meetmed tagamaks, et ükski isik ei viibi lennu ajal õhusõiduki neis osades, mis ei ole ette nähtud inimeste veoks, välja arvatud juhul, kui õhusõiduki kapten on kellelegi andnud ajutise sissepääsuloa:

a) tegutsemiseks õhusõiduki või selles olevate inimeste, loomade või kaupade ohutuse huvides, või

b) õhusõiduki ossa, kus veetakse lasti või pardavarustust ja kuhu õhusõiduki lennu ajal on ligipääs ette nähtud.

CAT.GEN.MPA.170. Alkohol ja narkootikumid

Käitaja võtab kõik mõistlikud meetmed, et takistada õhusõidukisse siseneda või seal viibida isikutel, kes on alkoholi või narkootikumide tugeva mõju all, nii et see võib tõenäoliselt ohustada õhusõidukit või selles viibijaid.

▼B

CAT.GEN.MPA.175. Ohuolukorra vältimine

Käitaja võtab kõik vajalikud meetmed tagamaks, et kellegi hoolimatu käitumine, ettevaatamatus või tegevusetus:

a) ei ohustaks õhusõidukit või selles viibivaid isikuid või

b) ei põhjustaks ega võimaldaks õhusõidukist tulenevat ohtu isikutele või varale.

CAT.GEN.MPA.180. Pardal nõutavad dokumendid, käsiraamatud ja teave

a) Igal lennul peavad pardal olema järgmised dokumendid, käsiraamatud ja teave originaalis või koopiatena, kui ei ole ette nähtud teisiti:

1) õhusõiduki lennukäsiraamat (AFM) või samaväärsed dokumendid;

2) registreerimissertifikaadi originaal;

3) lennukõlblikkussertifikaadi (CofA) originaal;

4) mürasertifikaat, kaasa arvatud selle ingliskeelne tõlge, kui mürasertifikaadi väljaandmise eest vastutav asutus on selle välja andnud;

▼M4

5) lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) tõestatud koopia, ning kui asjaomane lennuettevõtja sertifikaat on välja antud mõnes teises keeles, sertifikaadi tekst inglise keeles;

6) õhusõidukitüübi käitamistingimused, mis on välja antud koos lennuettevõtja sertifikaadiga, ning kui õhusõiduki käitamistingimused on välja antud mõnes teises keeles, käitamistingimuste tekst inglise keeles;

▼B

7) õhusõiduki raadiloa originaal, kui see on olemas;

8) tsiviilvastutuskindlustuse poliis(id);

9) õhusõiduki lennupäevik või samaväärne logi;

10) määruse (EÜ) nr 2042/2003 I lisa (M-osa) kohane õhusõiduki tehniline päevik;

11) andmed lennuliiklusteenuste (ATS) üksusele esitatud lennuplaani kohta, kui see on olemas;

12) ajakohased ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi kohta ning kõikide nende marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada;

13) teave eskortiva ja eskorditava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsete signaalide kohta;

14) teave kavandatava lennupiirkonna otsingu- ja päästeteenistuste kohta, mis peab olema kabiinis hõlpsasti kättesaadav;

15) kehtiva lennutegevuskäsiraamatu osad, milles käsitletakse meeskonna tööülesandeid ja mis peavad olema meeskonnale hõlpsasti kättesaadavad;

16) minimaalvarustuse loetelu (MEL);

17) vajalikud teatised lenduritele (NOTAM-teated) ning aeronavigatsiooniteabe teenuste (AIS) teabedokumendid;

18) asjakohane meteoroloogiateave;

19) vastavalt vajadusele lasti- ja/või reisijatemanifest;

20) massi ja balansseeringu dokumendid;

21) operatsiooniline lennuplaan, kui see on olemas;

▼B

22) teave erikategooria reisijate (SCP) ja erilasti kohta, kui need on olemas, ning

23) muud lennuks vajalikud või lennuga seotud riikide poolt nõutavad dokumendid.

b) Olenemata alapunktist a võib muude kui keerukate mootorõhusõidukitega toimuvatel lendudel päevaste visuaallennureeglite (VFR) järgi, kui lend algab ja lõpeb samal lennuväljal/tegevuskohas ja ei kesta üle 24 tunni või toimub lennutegevuskäsiraamatus määratud piiratud alal, hoida järgmisi dokumente õhusõiduki asemel lennuväljal või tegevuskohas:

1) mürasertifikaat;

2) õhusõiduki raadioluba;

3) lennupäevik või samaväärne logi;

4) õhusõiduki tehniline päevik;

5) NOTAM-teated ja AIS-dokumendid;

6) meteoroloogiateave;

7) teave erikategooria reisijate (SCP) ja erilasti kohta, kui neid on, ning

8) massi ja balansseeringu dokumendid.

c) Olenemata alapunktist a võib alapunkti a alapunktides 2–8 loetletud dokumentide kaotamise või varguse korral lendu jätkata kuni sihtkohani või kohani, kus saab dokumendid asendada.

CAT.GEN.MPA.185. Maa peal hoitav teave

a) Käitaja tagab, et vähemalt kõikide lendude või kõikide lennuseeriate ajal tehakse järgmist:

1) säilitatakse maa peal lennuga seotud ja lennu liigile vastavat teavet;

2) teavet säilitatakse seni, kuni see on kopeeritud kohas, kus see talletatakse, või kui see ei ole võimalik,

3) hoitakse asjaomast teavet tulekindlas konteineris õhusõiduki pardal.

b) Alapunktis a osutatud teave sisaldab järgmist:

1) vajaduse korral operatsioonilise lennuplaani koopiat;

2) õhusõiduki tehnilise päeviku asjakohas(t)e osa(de) koopiad;

3) konkreetse marsruudiga seotud NOTAM-dokumente, kui käitaja on need välja andnud;

4) massi ja balansseeringu dokumente, kui need on nõutavad, ning

5) teavet erilasti kohta.

CAT.GEN.MPA.190. Dokumentide ja andmete esitamine

Õhusõiduki kapten esitab lennuameti poolt volitatud isiku taotlusel talle mõistliku aja jooksul kohustuslikud pardadokumendid.

▼M8

CAT.GEN.MPA.195. Pardaregistraatori salvestiste käitlemine: säilitamine, esitamine, kaitsmine ja kasutamine

a) Pärast uurimisorgani kindlaks tehtud õnnetust, tõsist intsidenti või juhtumit peab õhusõiduki käitaja säilitama andmete originaalsalvestisi 60 päeva või kuni uurimisorgan annab teistsugused korraldused.

▼B

b) Käitaja teostab pardaregistraatorite (FDR) salvestiste, kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestiste ja andmeside salvestiste operatiivkontrolli ja hindamist, et tagada salvestusseadmete jätkuv töökorras olek.

c) Käitaja säilitab kõik käitamisaja jooksul pardaregistraatoriga (FDR) salvestatud andmed vastavalt punktide CAT.IDE.A.190 või CAT.IDE.H.190 nõuetele, välja arvatud pardaregistraatorite (FDR) katsetamise või hooldamise korral, mil võib kustutada katsetamise aja kõige vanemat salvestatud materjali kuni ühe tunni ulatuses.

d) Käitaja säilitab ja ajakohastab dokumente, mis sisaldavad teavet pardaregistraatori (FDR) algandmete töödeldavateks ühikuteks konverteerimise kohta.

e) Käitaja teeb pädeva asutuse nõudmisel kättesaadavaks kõik säilitatavad pardaregistraatorisalvestised.

▼M8

f) Ilma et see mõjutaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 996/2010 ([1]) sätteid, kohaldatakse järgmist:

1) kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestisi võib avaldada või kasutada üksnes juhul, kui see on vajalik kabiini helisalvestusseadmete (CVR) töökorras oleku tagamiseks ning järgmiste tingimuste täitmisel:

i) kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestiste käitlemiseks ja nende protokollimiseks on kehtestatud asjakohane protseduur,

ii) kõik asjakohased meeskonnaliikmed ja hooldustöötajad on andnud oma eelneva nõusoleku ning

iii) kõnealuseid salvestisi kasutatakse ainult ohutustaseme säilitamiseks või tõstmiseks.

1a) Kui kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestist kontrollitakse nende seadmete (CVR) töökorras oleku tagamiseks, peab käitaja tagama kõnealuse salvestise privaatsuse ega tohi salvestist avaldada ega kasutada muul eesmärgil kui asjaomase helisalvestusseadme (CVR) töökorras oleku kontrollimiseks.

2) pardaregistraatori (FDR) või andmeside salvestisi võib kasutada muudel eesmärkidel kui teatamiskohustuse alla kuuluva õnnetuse või intsidendi uurimiseks üksnes juhul, kui:

i) neid salvestisi kasutab käitaja üksnes seoses lennukõlblikkuse tagamise või hooldusega või

ii) salvestised on anonümiseeritud või

iii) salvestised avalikustatakse turvalisel viisil.

▼B

CAT.GEN.MPA.200. Ohtlike kaupade vedu

a) Kui käesoleva osaga ei ole lubatud teisiti, peab ohtlike kaupade lennutransport toimuma kooskõlas Chicago konventsiooni 18. lisaga, nagu seda on viimati muudetud, ning seda täiendava dokumendi „Ohtlike ainete lennutranspordiga ohutu veo tehniline juhend” (ICAO dokument 9284-AN/905) uusima kehtiva väljaandega koos selle lisade ja võimalike täienduste või parandustega.

b) Ohtlikke kaupu võib vedada üksnes käitaja, kellel on V lisa (SPA-osa) alajao G kohane luba, välja arvatud juhul, kui

1) kaupade suhtes ei kohaldata tehnilist juhendit kooskõlas asjaomase juhendi 1. osaga või

2) kaupu veavad reisijad või meeskonnaliikmed või neid veetakse pagasis kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga.

c) Käitaja kehtestab protseduurid, et tagada kõik põhjendatud meetmed, et vältida ohtlike kaupade tahtmatut pardaleviimist.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 996/2010, 20. oktoober 2010, tsiviillennunduses toimuvate lennuõnnetuste ja intsidentide uurimise ja ennetamise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 94/56/EÜ (ELT L 295, 12.11.2010, lk 35).

▼B

d) Käitaja annab töötajatele vajalikku teavet, et võimaldada neil täita oma kohustusi vastavalt tehnilise juhendi nõuetele.

e) Käitaja teavitab kooskõlas tehnilisele juhendiga pädevat asutust ja vahejuhtumi toimumisriigi pädevat asutust viivitamata järgmisest:

1) ohtlike kaupadega seotud õnnetustest või intsidentidest;

2) deklareerimata või valesti deklareeritud ohtlike kaupade leidmisest lastis või postis või

3) reisijatelt või meeskonnaliikmetelt või pagasist ohtlike kaupade leidmisest, kui nende vedu ei ole kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga.

f) Käitaja tagab reisijate teavitamise ohtlikest kaupadest vastavalt tehnilisele juhendile.

g) Käitaja tagab, et lasti vastuvõtmise kohtades oleks esitatud tehnilise juhendiga ette nähtud teave ohtlike kaupade veo nõuete kohta.

▼M8

CAT.GEN.MPA.205 Õhusõidukite jälgimise süsteem – Lennukid

a) Hiljemalt 16. detsembriks 2018 võtab käitaja lennutegevuse kontrollisüsteemi osana kasutusele õhusõidukite jälgimise süsteemi ja hakkab seda haldama. Kõnealuse süsteemiga jälgitakse punkti b kohaseid lende ning süsteemi kasutatakse järgmiste lennukite puhul:

1) lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 16. detsembrit 2018 ja millel on lisaks sekundaarradari transpondrile täiendav asukoha edastamise suutlikkus;

2) kõik lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19 ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 16. detsembril 2018 või pärast seda kuupäeva, ja

3) kõik lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 45 500 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 16. detsembril 2018 või pärast seda.

b) Käitaja jälgib lende stardist kuni maandumiseni, välja arvatud juhul, kui kavandatud lennumarsruut ja plaanikohane muudetud marsruut on täielikult lisatud õhuruumiosasse, kus:

1) tavaliselt osutatakse lennujuhtimise seireteenust ja seda toetavad lennujuhtimise seiresüsteemid, mis määravad õhusõiduki asukoha teatava kindla ajavahemiku tagant, ning

2) käitaja on esitanud aeronavigatsiooniteenuse osutajale vajalikud kontaktandmed.

CAT.GEN.MPA.210 Hädaolukorras õhusõiduki asukoha määramine – Lennukid

Alljärgnevalt loetletud lennukid peavad olema varustatud töökindla automaatseadmega, mis suudab pärast õnnetust ka lennuki ränkade kahjustuste korral täpselt kindlaks teha lennu lõppemise punkti:

1) kõik lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19 ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2021 või pärast seda, ning

2) kõik lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 45 500 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2021 või pärast seda.

▼M4

2. JAOTIS

Mootorita õhusõidukid

CAT.GEN.NMPA.100. Õhusõiduki kapteni vastutus

a) Õhusõiduki kapten peab tegema järgmist:

1) vastutama kõikide pardal olevate meeskonnaliikmete ja reisijate ohutuse eest alates hetkest, kui ta jõuab õhusõiduki pardale, kuni õhusõidukist lahkumiseni lennu lõpul;

2) vastutama õhusõiduki käitamise ja ohutuse eest:

i) õhupallide puhul alates kesta täitmise algusest kuni kesta tühjenemiseni, välja arvatud juhul, kui õhusõiduki kapten on täitmisetapi ajaks delegeerinud vastutuse mõnele teisele kvalifitseeritud isikule kuni õhusõiduki kapteni saabumiseni, nagu on sätestatud lennutegevuskäsiraamatus;

ii) purilennukite puhul alates stardiprotseduuri alustamisest kuni purilennuki täieliku seiskumiseni pärast lennu lõppemist;

3) omama õigust anda kõiki korraldusi ja võtta kõiki asjakohaseid meetmeid õhusõiduki töö ning õhusõiduki ja selles olevate isikute ja/või vara ohutuse tagamiseks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktile 7.c;

4) omama õigust mitte lubada pardale ning eemaldada pardalt isikuid, kes võivad potentsiaalselt ohustada õhusõidukit või selles viibijaid;

5) mitte lubama vedada õhusõidukis isikut, kellel on ilmselt selline alkoholi- või narkojoove, mis võib ohustada õhusõidukit või selles viibijaid;

6) tagama, et kõiki reisijaid on ohutusalaselt teavitatud;

7) tagama, et kõiki käitamisprotseduure ja kontroll-lehti täidetakse vastavalt lennutegevuskäsiraamatu nõuetele;

8) tagama, et on tehtud määruse (EÜ) nr 2042/2003 I lisa (M-osa) nõuete kohane lennueelne ülevaatus;

9) kontrollima, et vajalik avariivarustus oleks koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav;

10) täitma käitaja vahejuhtumitest teatamise süsteemi asjaomaseid nõudeid;

11) järgima kõiki oma tegevuse suhtes kohaldatavaid lennu- ja tööaja piiranguid (FTL) ning puhkeaja nõudeid;

12) rohkem kui ühe käitaja juures töötamise korral:

i) säilitama teavet oma isikliku lennu- ning puhkeaja kohta, nagu on osutatud lennuaja piirangute (FTL) suhtes kohaldatavates nõuetes ning

ii) esitama igale käitajale andmed, mis on vajalikud tegevuse kavandamiseks vastavalt FTL-alajao kohaldatavatele nõuetele.

b) Õhusõiduki kapten ei tohi täita tööülesandeid õhusõidukiga järgmistel juhtudel:

1) ta on psühhoaktiivsete ainete või alkoholi mõju all või töövõimetu vigastuse, väsimuse, ravimite, haiguse vms tõttu;

▼M4

2) mõistliku aja jooksul pärast süvaveesukeldumist või doonorivere loovutamist;

3) kohaldatavatele tervisenõuetele mittevastavuse korral;

4) kui ta kahtleb oma võimes täita tööülesandeid või

5) ta teab või kahtlustab, et on väsinud määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktid 7.f osutatud tähenduses või tunneb, et ta tervislik seisund on nii halb, et see võiks ohustada lendu.

c) Õhusõiduki kapten peab kohest otsustamist ja tegutsemist nõudvas hädaolukorras tegutsema nii, nagu ta peab antud olukorras vajalikuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktile 7.d. Sel juhul võib ta ohutuse huvides eeskirjadest, käitamisprotseduuridest ja -meetoditest kõrvale kalduda.

d) Õhupalli kapten:

1) vastutab kesta täitmises ja tühjendamises osalevate isikute lennueelse teavitamise eest;

2) tagab, et keegi ei suitsetaks pardal ega õhupalli vahetus läheduses ning

3) tagab, et kesta täitmises ja tühjendamises osalevatel isikutel on nõuetekohane kaitserõivastus.

CAT.GEN.NMPA.105. Õhupalli lisameeskonnaliige

a) Kui õhupallil on üle 19 reisija, peab pardal olema vähemalt üks nõuetekohaste kogemuste ja väljaõppega lisameeskonnaliige reisijate abistamiseks hädaolukorras.

b) Lisameeskonnaliige ei tohi täita tööülesandeid õhupalli pardal järgmistel juhtudel:

1) kui ta on psühhoaktiivsete ainete või alkoholi mõju all;

2) ta on töövõimetu vigastuse, väsimuse, ravimite, haiguse vms tõttu või

3) mõistliku aja jooksul pärast süvaveesukeldumist või doonorivere loovutamist.

CAT.GEN.NMPA.110. Õhusõiduki kapteni õigused

Käitaja peab võtma kõik vajalikud meetmed tagamaks, et kõik õhusõidukiga veetavad isikud täidavad kapteni kõiki seaduslikke korraldusi, mida ta annab õhusõiduki ja selles viibivate isikute või vara ohutuse tagamiseks.

CAT.GEN.NMPA.115. Ühine keel

Käitaja peab tagama, et kõik meeskonnaliikmed oskavad suhelda ühises suhtlemiskeeles.

CAT.GEN.NMPA.120. Kaasaskantavad elektroonikaseadmed

Käitaja ei tohi lubada ühelgi õhusõiduki pardal viibival isikul kasutada kaasaskantavaid elektroonikaseadmeid (PED), mis võivad ebasoodsalt mõjutada õhusõiduki süsteemide ja seadmete tööd ning ta peab võtma kõik vajalikud meetmed sellise kasutuse vältimiseks.

CAT.GEN.NMPA.125. Teave pardal oleva avarii- ja päästevarustuse kohta

Käitaja peab tagama, et tal on alati kõikide õhusõidukite pardal oleva avarii- ja päästevarustuse nimekirjad, mida saab kiirelt edastada päästekoordinatsioonikeskustele (RCC).

CAT.GEN.NMPA.130. Alkohol ja narkootikumid

Käitaja peab võtma kõik põhjendatud meetmed, et takistada õhusõidukisse sisseneda või seal viibida isikutel, kes on alkoholi või narkootikumide tugeva mõju all, nii et see võib tõenäoliselt ohustada õhusõidukit või selles viibijaid.

▼M4

CAT.GEN.NMPA.135. Ohuolukorra vältimine

Käitaja peab võtma kõik vajalikud meetmed tagamaks, et kellegi hoolimatu käitumine, ettevaatamatus või tegevusetus:

a) ei ohustaks õhusõidukit või õhusõidukis või maapinnal viibivaid isikuid ning

b) ei põhjustaks ega võimaldaks õhusõidukist tulenevat ohtu isikutele või varale.

CAT.GEN.NMPA.140. Pardal nõutavad dokumendid, käsiraamatud ja teave

a) Igal lennul peavad pardal olema järgmised dokumendid, käsiraamatud ja teave originaalis või koopiatena, kui ei ole ette nähtud teisiti:

   1) õhusõiduki lennukäsiraamat (AFM) või samaväärsed dokumendid;

   2) registreerimistunnistuse originaal;

   3) lennukõlblikkussertifikaadi (CofA) originaal;

   4) mürasertifikaat, kui see on olemas;

   5) lennuettevõtja sertifikaadi (AOC) tõestatud koopia;

   6) õhusõidukitüübi käitamistingimused, mis on välja antud koos lennuettevõtja sertifikaadiga (AOC), kui need on olemas;

   7) õhusõiduki raadioluba kui see on olemas;

   8) tsiviilvastutuskindlustuse poliis(id);

   9) õhusõiduki lennupäevik või samaväärne logi;

   10) määruse (EÜ) nr 2042/2003 I lisa (M-osa) kohane õhusõiduki tehniline logi, kui see on olemas;

   11) minimaalvarustuse loetelu (MEL) või konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekiri (CDL), kui need on olemas;

   12) andmed lennuliiklusteenistusele esitatud lennuplaani kohta, kui see on olemas;

   13) kehtivad ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi kohta ning kõikide selliste marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada;

   14) teave tunnistava ja tunnistatava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsignaalide kohta;

   15) kavandatava lennupiirkonna otsingu- ja päästeteenistuste teave;

   16) asjakohased NOTAM-teated ning lennundusteabeteenuste (AIS) teabedokumendid;

   17) asjakohane meteoroloogiateave;

   18) lastimanifestid, kui need on olemas;

   19) purilennukite massi ja balansseeringu dokumendid ning õhupallide massi dokumendid;

   20) operatsiooniline lennuplaan, kui see on olemas; ning

   21) muud lennuks vajalikud või lennuga seotud riikide nõutavad dokumendid.

b) Olenemata alapunktist a võib selles sätestatud dokumente, käsiraamatuid ja teavet hoida saatesõidukis või lennuväljal või käitamiskohas, juhul kui:

   1) start ja maandumine on kavandatud samale lennuväljale/samasse käitamiskohta või

   2) lend toimub lennutegevuskäsiraamatus määratud kohalikus piirkonnas.

CAT.GEN.NMPA.145. Dokumentide ja andmete esitamine

Õhusõiduki kapten peab mõistliku aja jooksul esitama lennuameti poolt volitatud isiku taotluse korral talle kohustuslikud pardadokumendid.

CAT.GEN.NMPA.150. Ohtlike kaupade vedu

a) Ohtlike kaupade vedu ei ole lubatud, välja arvatud juhul, kui:

   1) nende suhtes ei kehti ohtlike ainete lennutranspordiga ohutu veo tehniline juhend (ICAO dokument 9284-AN/905) vastavalt nimetatud juhendi 1. osale või

▼M4

2) kaupu veavad reisijad või meeskonnaliikmed või neid veetakse pagasis kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga.

b) Käitaja peab kehtestama protseduurid, et tagada kõikide põhjendatud meetmete võtmine, et vältida ohtlike kaupade tahtmatut pardaleviimist.

c) Käitaja peab andma töötajatele vajalikku teavet, et võimaldada neil täita oma kohustusi.

▼B

B-ALAJAGU

KÄITAMISPROTSEDUURID

1. JAOTIS

Mootoriga õhusõidukid

CAT.OP.MPA.100. Lennuliiklusteenuste kasutamine

a) Käitaja tagab, et:

1) kõikidel lendudel kasutatakse alati konkreetse õhuruumi jaoks ette nähtud lennuliiklusteenuseid (ATS) ning järgitakse kõiki kohaldatavaid õhusõidueeskirju, kui need on olemas;

2) õhus olevale lennukile edastatavad tegevusjuhendid, mis sisaldavad ATS-lennuplaani muudatusi, peavad enne lennukile edastamist olema võimaluse korral kooskõlastatud vastava lennuliiklusteenuste (ATS) üksusega.

b) Olenemata alapunktist a ei ole lennuliiklusteenuste (ATS) kasutamine (v.a juhul, kui õhusõidueeskirjad seda nõuavad) kohustuslik järgmistel juhtudel:

1) visuaallennureeglite (VFR) järgi toimuvatel päevastel lendudel lennukitega, mis ei ole keerukad mootoriga lennukid;

2) päevastel lendudel visuaalsete märkide järgi navigeeritavatel marsruutidel kopteritega, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 3 175 kg, või

3) kohalikel kopterilendudel,

kui see ei mõjuta otsingu- ja päästeteenuste korraldamist.

CAT.OP.MPA.105. Lennuväljade ja käitamiskohtade kasutamine

a) Käitaja kasutab üksnes selliseid lennuvälju ja käitamiskohti, mis vastavad asjaomas(t)ele õhusõidukitüübile/-tüüpidele ja lennutegevuse iseloomule.

b) Käitamiskohtade kasutamine on lubatud üksnes:

1) lennukitele, mis ei ole keerukad mootoriga lennukid, ning

2) kopteritele.

CAT.OP.MPA.106. Isoleeritud lennuväljade kasutamine – lennukid

a) Isoleeritud lennuvälja kasutamiseks lennukite sihtkohana on nõutav pädeva asutuse eelnev heakskiit.

b) Isoleeritud lennuväli on lennuväli, millest lähima sobiva sihtlennuvälja varulennuväljani lendamiseks vajalik ettenähtud kütusevaru ja lõplik kütusevaru on suurem kui:

1) kolbmootoriga lennukite puhul kütus 45-minutiliseks lennuks pluss 15 % kavandatavast lennuajast, mida kasutatakse lendamiseks reisilennu kõrgusel, või kaks tundi, sõltuvalt sellest, kumb on lühem, või

▼B

2) turbiinmootoritega lennukite puhul kütus lendamiseks sihtlennuvälja kohal kaks tundi tavalisel reisilennu tarbivusel, sealhulgas lõplik kütusevaru.

CAT.OP.MPA.107. Sobiv lennuväli

Käitaja loeb lennuvälja sobivaks, kui lennuväli on kavandataval kasutusajal kasutusvalmis ning varustatud selliste vajalike lisateenustega nagu lennuliiklusteenused (ATS), piisav valgustus, side, ilmateade, navigeerimise abivahendid ja päästeteenistused.

CAT.OP.MPA.110. Lennuväljade käitamismiinimumid

a) Käitaja määrab iga lähte-, siht- või varulennuvälja puhul, mida ta kasutada kavatseb, kindlaks lennuvälja käitamismiinimumid. Kõnealused käitamismiinimumid ei tohi olla väiksemad käitamismiinimumidest, mille neile lennuväljadele on kehtestanud lennuvälja asukohariik, välja arvatud juhul, kui selleks on nimetatud riigi eriluba. Miinimumile lisatakse pädeva asutuse määratud muut, kui see on olemas.

b) Esiklaasinäituri (HUD), maandumissüsteemi esiklaasinäituri (HUDLS) või täiustatud vaatlussüsteemi (EVS) kasutamise korral võidakse lennutegevust lubada lennuväljale kehtestatud käitamismiinimumist halvema nähtavusega, kui see on punkti SPA.LVO kohaselt heaks kiidetud.

c) Lennuvälja käitamismiinimumide kehtestamisel võtab käitaja arvesse järgmist:

1) õhusõiduki tüüpi, lennutehnilisi ja juhitavusomadusi;

2) lennumeeskonna koosseisu, pädevust ja kogemusi;

3) võimalike lennuradade / lähenemis- ja stardisirge alade mõõtmeid ja omadusi;

4) olemasolevate visuaalsete ja mittevisuaalsete maapealsete seadmete asjakohasust ja töövõimet;

5) õhusõidukil asuvaid navigatsiooni- ja/või lennutrajektoori järgimise seadmeid, mida kasutatakse stardi, lähenemise, väljajoondumise, maandumise, maandumisjärgse läbijooksu ja katkestatud lähenemise ajal;

6) takistustest ülelennu kõrguse kindlaksmääramisel takistusi lähenemise, katkestatud lähenemise ja tõusupiirkondades, mis nõuavad erakorraliste protseduuride järgimist;

7) instrumentaallähenemise protseduuride sooritamiseks vajalikku takistustest ülelennu kõrgust/suhtelist kõrgust;

8) vahendeid ilmastikutingimuste määramiseks ja nendest teatamiseks ning

9) lõpplähenemisel kasutatavat lennutehnikat.

d) Käitaja peab lennuvälja käitamismiinimumide kindlaksmääramise meetodi sätestama lennutegevuskäsiraamatus.

e) Konkreetse lähenemis- ja maandumisprotseduuri miinimume kasutatakse üksnes juhul, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

1) kavandatava protseduuri jaoks vajalikud ja lennukaardil näidatud maapealsed seadmed on töökorras;

▼B

2) lähenemisprotseduuri jaoks vajalikud õhusõiduki süsteemid on töökorras;

3) õhusõiduki nõuetekohased lennutehnilised kriteeriumid on täidetud ning

4) meeskonnal on asjakohane kvalifikatsioon.

CAT.OP.MPA.115. Lennutehnika lähenemisel – lennukid

a) Kõik lähenemised sooritatakse stabiliseeritud lähenemisena, kui pädev asutus ei ole konkreetsele rajale suunduva konkreetse lähenemise puhul ette näinud teisiti.

b) Mittetäppislähenemised

1) Kõikidel mittetäppislähenemistel kasutatakse pideva laskumisega lõpplähenemist (CDFA).

2) Olenemata alapunktist 1 võib konkreetse lähenemise/lennuraja kombinatsiooni puhul kasutada muud lähenemistehnikat, kui see on pädeva asutuse poolt heaks kiidetud. Sel juhul kohaldatakse raja nähtavuse (RVR) suhtes järgmist:

i) A- ja B-kategooria lennukite puhul suurendatakse nähtavust rajal 200 meetrini ning C- ja D-kategooria lennukite puhul 400 meetrini või

ii) lennuväljal, kus lendude jätkamine on avalikes huvides ning pideva laskumisega lõpplähenemist (CDFA) kasutada ei saa, määrab nähtavuse rajal kindlaks ja vaatab selle korrapäraselt üle pädev asutus, võttes arvesse käitaja kogemust, koolitusprogrammi ja lennumeeskonna kvalifikatsiooni.

CAT.OP.MPA.120. Pardaradaritega lähenemine (ARA) lendudel veekogude kohal – kopterid

a) Pardaradaritega lähenemist kasutatakse üksnes juhul, kui:

1) radar suunab kurssi, et tagada takistustest ülelend, ning

2) kas:

i) minimaalne laskumiskõrgus (MDH) määratakse kindlaks raadioaltimeetriga või

ii) kasutatakse minimaalset laskumiskõrgust (MDA) asjakohase marginaaliga.

b) Pardaradaritega lähenemine (ARA) platvormidele või laevadele on lubatud üksnes mitmeliikmelise meeskonnaga lendudel.

c) Kõigis sihtkohtades, kus pardaradaritega lähenemist (ARA) kavandatakse, peab otsusekaugus võimaldama katkestatud lähenemise puhul piisaval kõrgusel takistustest ülelendu.

d) Lähenemist jätkatakse otsusekaugusest lähemale või kopteri minimaalsest laskumiskõrgusest (MDA/H) madalamale üksnes juhul, kui on olemas visuaalne side sihtkohaga.

e) Ühe piloodiga lendudel lisatakse kopteri minimaalsele laskumiskõrgusele (MDA/H) ja otsusekaugusele asjakohased muudud.

CAT.OP.MPA.125. Instrumentaalväljumise ja -lähenemise protseduurid

a) Käitaja tagab lennuvälja asukohariigi kehtestatud instrumentaalväljumise ja -lähenemise protseduuride kasutamise.

b) Olenemata alapunktis a sätestatust võib õhusõiduki kapten aktsepteerida lennujuhtimisüksuse (ATC) luba kalduda avaldatud väljumis- või saabumismarsruudist kõrvale juhul, kui takistustevaba ala nõuded on täidetud ja käitamistingimusi arvestatakse täielikult. Lõpplähenemine peab igal juhul toimuma visuaalselt või vastavalt kehtivale instrumentaallähenemise protseduurile.

▼B

c) Olenemata alapunktist a võib käitaja kasutada muid kui alapunktis a osutatud protseduure juhul, kui need on lennuvälja asukohariigi poolt heaks kiidetud ning lennutegevuskäsiraamatus sätestatud.

▼M9

CAT.OP.MPA.126. Suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN)

Käitaja peab tagama, et kui lennatava marsruudi või protseduuri puhul on nõutav suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN), siis:

a) on asjaomased sooritusel põhineva navigatsiooni (PBN) nõuded esitatud õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus dokumendis, mille on heaks kiitnud sertifitseerimisasutus lennukõlblikkuse hindamise raames või mis põhineb sellisel heakskiidetud dokumendil ja

b) käitatakse õhusõidukit kooskõlas õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus eespool osutatud dokumendis sätestatud asjaomaste navigatsiooninõuete ja piirangutega.

▼B

CAT.OP.MPA.130. Müra vähendamise protseduurid – lennukid

a) Käitaja kehtestab igale lennukitüübile asjakohased väljumise ja saabumise/lähenemise protseduurid lähtuvalt vajadusest tagada õhusõidukimüra võimalikult väike mõju, välja arvatud VFR-lendude puhul lennukitega, mis ei ole keerukad mootoriga lennukid.

b) Need protseduurid:

1) peavad tagama, et ohutusele pannakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele ning

2) peavad olema lihtsad ja ohutud, et mitte oluliselt suurendada meeskonna töökoormust lennu kriitilistes etappides.

CAT.OP.MPA.131. Müra vähendamise protseduurid – kopterid

a) Käitaja tagab kopterimüra vähendamise vajaduse arvessevõtmise stardi- ja maandumisprotseduurides.

b) Need protseduurid:

1) peavad tagama, et ohutusele pannakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele, ning

2) peavad olema lihtsad ja ohutud, et mitte oluliselt suurendada meeskonna töökoormust lennu kriitilistes etappides.

CAT.OP.MPA.135. Marsruudid ja käitamispiirkonnad – üldist

a) Käitaja tagab, et lende sooritatakse üksnes järgmistel marsruutidel või järgmistes piirkondades:

▼M9

1) kus on kavandatavale lennutegevusele vastavad kosmosepõhised seadmed, maapealsed seadmed ja teenindus, sealhulgas meteoroloogiateenused;

▼B

2) kus õhusõiduki lennutehnilised näitajad on piisavad minimaalsete lennukõrguste nõuete täitmiseks;

3) kus õhusõiduki seadmed vastavad kavandatava lennutegevuste miinimumnõuetele ning

4) mille kohta on olemas vajalikud kaardid ja lennuskeemid.

▼B

b) Käitaja tagab, et lende sooritatakse kõigi piirangute kohaselt, mida pädev asutus on marsruutidele või käitamispiirkondadele kehtestanud.

c) Alapunkti a alapunkti 1 ei kohaldata päevaste VFR-lendude suhtes õhusõidukitega, mis ei ole keerukad mootoriga õhusõidukid, ja mille lennud algavad ning lõpevad samal lennuväljal või käitamiskohas.

▼M10

CAT.OP.MPA.136. Marsruudid ja käitamispiirkonnad – ühemootorilised lennukid

Käitaja tagab, et ühemootoriliste lennukite lennud toimuvad üksnes sellistel marsruutidel või sellistes piirkondades, kus on olemas ohutut hädamaandumist võimaldavad pinnad, välja arvatud juhul, kui pädev asutus on andnud V lisa (SPA-osa) L-alajao (ÜHE TURBIINMOOTORIGA LENNUKITE KÄITAMINE ÖÖSEL VÕI INSTRUMENTAALLENNUILMA TINGIMUSTES (SET-IMC)) kohase loa.

▼B

CAT.OP.MPA.137. Marsruudid ja käitamispiirkonnad – kopterid

Käitaja tagab, et:

a) 3. suutlikkusklassi kopteritel on olemas ohutut hädamaandumist võimaldavad pinnad, välja arvatud juhul, kui kopteril on luba punkti CAT.POL.H.420 kohaseks lennutegevuseks;

b) 3. suutlikkusklassi kopteritele, mida kasutatakse lendudeks piki rannikut, on lennutegevuskäsiraamatus ette nähtud protseduurid, mis tagavad rannikukoridori ning pardal olevate seadmete vastavuse konkreetsel ajal valitsevatele oludele.

CAT.OP.MPA.140. ETOPS-loata kahemootoriliste lennukite maksimaalne lennukaugus sobivast lennuväljast

a) Kui pädev asutus ei ole andnud V lisa (SPA-osa) F-alajao kohast luba, ei tohi käitaja tavatingimustel tuulevaikuses käitada kahemootorilist lennukit marsruudil, mille mõni punkt asub sobivast lennuväljast:

1) A-suutlikkusklassi lennukite puhul:

i) lennukid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on 20 või rohkem, või

ii) lennukid, mille maksimaalne stardimass on 45 360 kg või suurem,

kaugemal kui vahemaa, mis lennatakse 60 minuti jooksul ühe mittetöötava mootoriga (OEI) reisilennu kiirusel, mis on kindlaks määratud vastavalt alapunktile b;

2) A-suutlikkusklassi lennukite puhul:

i) lennukid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni 19, ning

ii) mille maksimaalne lubatud stardimass on alla 45 360 kg,

kaugemal vahemaast, mis lennatakse 120 minuti jooksul või pädeva asutuse loal turboreaktiivlennukitel kuni 180 minuti jooksul ühe mittetöötava mootoriga (OEI) reisilennu kiirusel, mis on kindlaks määratud vastavalt alapunktile b;

3) B- või C-suutlikkusklassi lennukite puhul:

i) kaugemal kui vahemaa, mis lennatakse 120 minuti jooksul ühe mittetöötava mootoriga (OEI) reisilennu kiirusel, mis on kindlaks määratud vastavalt alapunktile b, või

ii) 300 meremiili, kusjuures aluseks võetakse pakutud variantidest lühem.

▼B

b) Käitaja määrab kiiruse, mille põhjal arvutatakse maksimaalne kaugus sobiva lennuväljani kõikide käitatavate kahemootoriliste lennukitüüpide või nende variantide jaoks; see kiirus ei tohi olla suurem kui V_{MO} (maksimaalne käitamiskiirus), mille aluseks on tegelik õhkkiirus, mida lennukil on võimalik ühe mittetöötava mootoriga säilitada.

c) Käitaja märgib lennutegevuskäsiraamatusse allpool loetletud andmed kõikide lennukitüüpide või -variantide kohta:

1) kindlaksmääratud reisilennu kiirus ühe mittetöötava mootoriga (OEI) ning

2) kindlaksmääratud maksimumkaugus sobivast lennuväljast.

d) Alapunkti a alapunktis 2 osutatud loa saamiseks peab käitaja tõendama, et:

1) lennuki/mootori kombinatsioonil on kahe mootoriga lennukite suurendatud käitamisulatusega lendude (ETOPS) tüübikonstruktsioon ning kavandatavaks lennutegevuseks vajalik vastupidavussertifikaat;

2) on rakendatud tingimused, millega tagatakse, et lennuk ja selle mootorid vastavad jätkuvalt vajalikele vastupidavuskriteeriumidele, ning

3) lennumeeskond ja kõik teised lennutegevusega seotud töötajad on läbinud kavandatavaks lennutegevuseks vajaliku koolituse ja omavad sobivat kvalifikatsiooni.

CAT.OP.MPA.145. Minimaalsete lennukõrguste kehtestamine

a) Käitaja kehtestab igale marsruudisegmendi suhtes, kus lennatakse:

1) minimaalsed lennukõrgused, millega tagatakse nõuetekohane takistustevaba kõrgus, võttes arvesse C-alajao nõudeid, ning

2) meetodi, mille abil lennumeeskond need kõrgused kindlaks määrab.

b) Minimaalsete lennukõrguste kehtestamise meetodi peab kinnitama pädev asutus.

c) Kui käitaja ja ülelennuriigi minimaalsed lennukõrgused on erinevad, kohaldatakse neist kõrgemaid.

CAT.OP.MPA.150. Kütusepoliitika

a) Käitaja kehtestab lendude planeerimiseks ja lennu ajal lennuplaanide muutmiseks kütusepoliitika, millega tagatakse, et kõikidel lendudel oleks pardal planeeritud lennu jaoks piisav kogus kütust ja kütusevarud, mis võimaldavad planeeritud lennust kõrvalekaldumist. Kütusepoliitika ja selle kõik muudatused peab heaks kiitma pädev asutus.

b) Käitaja tagab, et lendude planeerimisel võetakse aluseks vähemalt järgmist:

1) lennutegevuskäsiraamatus sätestatud protseduurid ning:

i) õhusõiduki tootjalt saadud andmed või

ii) konkreetse õhusõiduki jooksvad andmed, mis saadakse kütuse kasutamise monitooringusüsteemist,

ning

2) käitamistingimused, mille kohaselt tuleb lend sooritada, sealhulgas:

i) õhusõiduki kütusekulu andmed;

ii) eeldatavad massid;

▼B

iii) prognoositavad ilmastikutingimused ning

iv) aeronavigatsiooniteenuste osutaja(te) protseduurid ja piirangud.

c) Käitaja tagab, et lennueelsel kütuse arvutamisel loetakse lennuks vajamineva kütuse hulka:

1) ruleerimiseks vajalik kütus;

2) lennuks vajalik kütus;

3) kütusevaru, mis koosneb:

i) kütuse erivarust;

ii) varulennuväljale lendamiseks vajalik kütus juhuks, kui on vaja suunduda sihtlennuvälja varulennuväljale;

iii) lõplikust kütusevarust ning

iv) lisakütusest, kui see on konkreetse lennuliigi puhul vajalik,

ning

4) erakorraline kütusevaru, kui seda nõuab õhusõiduki kapten.

d) Käitaja tagab, et kui lend jätkub planeeritust erineval marsruudil või suundub planeeritust erinevale sihtlennuväljale, siis võetakse kasutatava kütuse arvutamise protseduurides arvesse järgmist:

1) ülejäänud lennuks vajalikku kütust ning

2) kütusevaru, mis koosneb:

i) kütuse erivarust;

ii) varulennuväljale lendamiseks vajalik kütus juhuks, kui on vaja suunduda sihtlennuvälja varulennuväljale;

iii) lõplikust kütusevarust ning

iv) lisakütusest, kui see on konkreetse lennuliigi puhul vajalik,

ning

3) erakorralisest kütusevarust, kui seda nõuab õhusõiduki kapten.

CAT.OP.MPA.151. Kütusepoliitika – leebemad nõuded

a) Olenemata punkti CAT.OP.MPA.150 alapunktidest b–d peavad käitajad B-suutlikkusklassi lennukite puhul tagama, et lennueelsel kütuse arvestamisel loetakse lennuks vajamineva kütuse hulka järgmine:

i) ruleerimiseks vajalik kütus, kui seda on oluline kogus;

ii) lennuks vajalik kütus;

iii) kütusevaru, mis koosneb:

A) kütuse erivarust, mis moodustab vähemalt 5 % planeeritud reisilennuks vajaminevast kütusekogusest või lennuplaani muutmise korral 5 % ülejäänud lennuks vajaminevast reisilennu kütusekulust ning

B) lõplikust kütusevarust, mis on vajalik täiendavaks 45 minutit (kolbmootoriga lennuki puhul) või 30 minutit (turbiinmootoriga lennuki puhul) kestvaks lennuks;

iv) kütus, mis on vajalik lendamiseks varulennuväljale sihtlennuvälja kaudu, kui sihtlennuvälja varulennuvälja olemasolu on nõutav, ning

v) erakorraline kütusevaru, kui seda nõuab õhusõiduki kapten.

▼M4

a1) Olenemata punkti CAT.OP.MPA.150 alapunktidest b–d, peab käitaja lennutegevuskäsiraamatus (OM) kindlaks määrama minimaalse lõpliku kütusevaru selliste ELA2 lennukite lendude puhul, mille start ja maandumine on samal lennuväljal/samas käitamiskohas ning mida käitatakse päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt. Kõnealune minimaalne lõplik kütusevaru ei tohi olla väiksem kui 45-minutiliseks lennuks vajalik kütusekogus.

▼B

b) Olenemata punkti CAT.OP.MPA.150 alapunktidest b–d peab päeva ajal visuaalsete märkide järgi toimuvatel lendudel kopteriga, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 3 175 kg, olema kütusepoliitikaga tagatud, et lennu või lendude seeria lõppemisel piisab lõpliku kütusevaru kogusest vähemalt:

1) 30-minutiliseks lennuks reisilennu tavakiirusel või

2) 20-minutiliseks lennuks reisilennu tavakiirusel, kui lend toimub piirkonnas, kus on pidevalt olemas sobivad maandumiskohad ohutuse tagamiseks.

CAT.OP.MPA.155. Erikategooriate reisijate (SCP-de) vedu

a) Lennul eritingimusi, abistamist ja/või eriseadmeid vajavad isikud loetakse erikategooriate reisijateks (SCP-d) vähemalt järgmisi isikuid:

1) liikumispuudega isikud (PRM-id), kelle hulka loetakse olenemata määrusest (EÜ) nr 1107/2006 kõik isikud, kelle liikumine on raskendatud ajutise või alalise sensoorse või lokomotoorse füüsilise puude, vaimse puude või vaeguse või mis tahes muu puude, või kõrge vanuse tõttu;

2) imikud ja saatjata reisivad lapsed ning

3) deporteeritavad isikud, ebasoovitavad reisijad ja vahi all olevad isikud.

b) Erikategooriate reisijaid (SCP-sid) veetakse tingimustes, millega tagatakse õhusõiduki ja selles viibijate ohutus vastavalt käitaja kehtestatud protseduuridele.

c) Erikategooriate reisijaid (SPC-sid) ei määrata ega lubata istekohtadele, kus neil on otsene juurdepääs avariiväljapääsule või kus nende viibimine võib:

1) segada meeskonnaliikmeid tööülesannete täitmisel;

2) takistada ligipääsu avariivarustusele või

3) takistada õhusõiduki evakueerimist hädaolukorras.

d) Erikategooriate reisijate (SCP-de) pardaletulekust tuleb eelnevalt teavitada õhusõiduki kaptenit.

CAT.OP.MPA.160. Pagasi ja lasti paigutamine

Käitaja kehtestab protseduurid, millega tagatakse, et:

a) salongi tuuakse üksnes käsipagas, mida on võimalik nõuetekohaselt ja ohutult paigutada, ning

▼B

b) kogu pardal olev pagas ja last, mis võib oma kohalt liikudes tekitada vigastusi või kahjustusi või ummistada vahekäike või väljapääse, paigutatakse nii, et nende liikumine oleks välistatud.

CAT.OP.MPA.165. Reisijate paigutamine kohtadele

Käitaja kehtestab protseduurid, millega tagatakse reisijate paigutamine kohtadele, kus nad hädaolukorras saaksid õhusõiduki evakueerimisele kaasa aidata ja ei takistaks seda.

CAT.OP.MPA.170. Reisijate teavitamine

Käitaja tagab, et:

a) reisijaid teavitatakse ja neile demonstreeritakse ohutusega seotud aspekte, mis lihtsustavad hädaolukorras vajalike protseduuride rakendamist, ning

b) reisijatele antakse kaart ohutusteabega, millel olevatel piltidel on näha, kuidas kasutada avariivarustust ja reisijatele ette nähtud varuväljapääse.

CAT.OP.MPA.175. Lennu ettevalmistus

a) Käitaja kehtestab iga kavandatava lennu jaoks operatsioonilise lennuplaani, võttes arvesse õhusõiduki suutlikkust ja muid käitamispiiranguid ning kavandataval marsruudil ning asjaomastel lennuväljadel või käitamiskohtades eeldatavalt valitsevaid tingimusi.

b) Lendu ei alustata enne, kui õhusõiduki kapten on veendunud, et:

1) kõik määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktis 2.a.3 sätestatud tingimused seoses õhusõiduki lennukõlblikkuse ja registreerimise, mõõteriistade ja seadmete, massi ja raskuskeskme (CG), pagasi ja lasti ning õhusõiduki käitamispiirangutega on täidetavad;

2) õhusõidukit käitatakse vastavalt varustatuse muudatuste loetelule (CDL);

3) lennu sooritamiseks nõutavad lennutegevuskäsiraamatu osad on olemas;

4) pardal on punkti CAT.GEN.MPA.180 kohaselt nõutavad dokumendid, lisainfo ja vormid;

5) kaasas on kehtivad kaardid, lennuskeemid ja nendega seotud dokumendid või nendega võrdväärne teave, mis on vajalik õhusõiduki kavandatavaks lennuks koos võimalike kõrvalekaldumistega marsruudist;

▼M9

6) planeeritud lennu jaoks on olemas nõuetekohased kosmosepõhised seadmed, maapealsed seadmed ja teenindus;

▼B

7) planeeritud lennul on võimalik täita lennutegevuskäsiraamatus esitatud tingimusi kütuse, õli ja hapniku, minimaalsete ohutuskõrguste, lennuvälja käitamismiinimumide ja vajaduse korral ka varulennuväljade kohta, ►M9 ——————— ◄

▼M9

7a) suutlikkusel põhinevaks navigatsiooniks (PBN) nõutavad mis tahes navigatsiooniandmebaasid on sobivad ja ajakohased ning

▼B

8) on võimalik täita kõik täiendavad käitamispiirangud, kui need on olemas.

c) Olenemata alapunktist a ei ole operatsiooniline lennuplaan nõutav VFR-lendudel:

1) lennukiga, mis ei ole keerukas mootoriga lennuk ja mille start ja maandumine toimub samal lennuväljal või käitamiskohas, või

2) lennutegevuskäsiraamatu kohastel päeva ajal toimuvatel kohalikel lendudel, mida käitatakse visuaalsete märkide järgi navigeeritavatel marsruutidel kopteritega, mille maksimaalne stardimass on kuni 3 175 kg.

CAT.OP.MPA.180. Lennuväljade valimine – lennukid

▼M10

a) Kui meteoroloogilistel või suutlikkusega seotud põhjustel ei ole võimalik stardi-varulennuväljana kasutada lähtelennuvälja, peab käitaja valima mõne muu sobiva stardi-varulennuvälja, mis ei asu lähtelennuväljast kaugemal kui:

1) kahemootoriliste lennukite puhul:

i) ühe lennutunni kaugusel, mis vastab lennukäsiraamatu (AFM) kohasele lennule reisilennukiirusel ühe mittetöötava mootoriga (OEI) standardse tuulevaikuse tingimustes tegeliku stardimassiga, või

ii) V lisa (SPA-osa) F-alajao kohaselt heakskiidetud ETOPS-lennu kõrvalekaldumise aja kaugusel maksimaalselt kahe tunni ulatuses, kui minimaalvarustuse loetelust (MEL) ei tulene teisiti ja kui lennatakse lennukäsiraamatu (AFM) kohaselt reisilennukiirusel ühe mittetöötava mootoriga (OEI) standardse tuulevaikuse tingimustes tegeliku stardimassiga;

2) kolme- ja neljamootoriliste lennukite puhul kahe lennutunni kaugusel, mis vastab lennukäsiraamatu (AFM) kohasele lennule reisilennukiirusel ühe mittetöötava mootoriga (OEI) standardse tuulevaikuse tingimustes tegeliku stardimassiga;

3) V lisa (SPA-osa) L-alajao (ÜHE TURBIINMOOTORIGA LENNUKITE KÄITAMINE ÖÖSEL VÕI INSTRUMENTAALLENNUILMA TINGIMUSTES (SET-IMC)) kohase loa saanud lendude puhul 30 minuti kaugusel, mis vastab lennule reisilennu tavakiirusel tuulevaikuse tingimustes tegeliku stardimassiga.

Kui lennukäsiraamatus (AFM) ei ole kehtestatud reisilennukiirust ühe töötava mootoriga (OEI), tuleb mitme mootoriga lennukite puhul kauguse arvutamisel aluseks võtta kiirus, mis saadakse tööle jäänud mootori(te) töötamisel maksimaalse püsivõimsusega.

▼B

b) Käitaja valib igaks instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuvaks lennuks vähemalt ühe sihtlennuvälja varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui sihtlennuväli on isoleeritud lennuväli või:

1) kavandatava lennu kestus õhkutõusmisest kuni maandumiseni või vastavalt punkti CAT.OP.MPA.150 alapunktile d lennu ajal tehtava lennuplaani muutuse puhul sihtkohta jõudmiseks kuluv järelejäänud lennuaeg on lühem kui kuus tundi ning

2) sihtlennuväljal on kaks eraldi kasutamiskõlblikku rada ning sihtlennuvälja vastavate ilmateadete või -prognooside järgi on üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega sihtlennuväljal pilvede kõrgus vähemalt 2 000 jalga või ringlähenemise kõrgus + 500 jalga (olenevalt sellest, kumb on suurem) ning nähtavus maal vähemalt 5 km.

c) Käitaja valib kaks sihtlennuvälja varulennuvälja, kui:

1) sihtlennuvälja asjaomased ilmateated ja -prognoosid näitavad, et ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega on ilmastikutingimused halvemad planeeritud miinimumidest, või

2) meteoroloogiateave puudub.

d) Käitaja märgib nõutud varulennuvälja(d) operatsioonilisse lennuplaani.

CAT.OP.MPA.181. Lennuväljade ja käitamiskohtade valimine – kopterid

a) Lendudel instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes valib õhusõiduki kapten reisilennu tavakiirusel ühe lennutunni kaugusel asuva stardi-varulennuvälja, juhuks kui lähtelennuväljale naasmine on ilmastiku tõttu võimatu.

b) IFR-lendudel või VFR-lendudel, kui navigeeritakse muu kui visuaalsete märkide järgi, määrab õhusõiduki kapten operatsioonilises lennuplaanis vähemalt ühe sihtlennuvälja varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

1) sihtkohaks on rannikul asuv lennuväli ning kopter saabub avamerelt;

2) lendudel kõikidesse muudesse sihtkohtadesse, kui lennu kestus ja ilmastikutingimused on sellised, et eeldataval saabumisajal on kavandatavas maandumispaigas võimalik lähenemine ja maandumine visuaallennuilma tingimustes (VMC), või

3) kavandatav maandumispaik on isoleeritud ning varulennuväli puudub; sel juhul määratakse kindlaks tagasipöördumispunkt (PNR).

c) Käitaja valib kaks sihtlennuvälja varulennuvälja, kui:

1) asjaomased sihtlennuvälja ilmateated ja -prognoosid näitavad, et ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega on ilmastikutingimused halvemad planeeritud miinimumidest, või

▼B

2) meteoroloogiateave sihtlennuvälja kohta puudub.

d) Käitaja võib valida avamerel asuvaid sihtlennuvälja varulennuvälju, kui kohaldatakse järgmisi kriteeriume:

1) avamerel asuvat sihtlennuvälja varulennuvälja kasutatakse üksnes pärast tagasipöördumispunkti (PNR) läbimist. Enne tagasipöördumispunkti (PNR) kasutatakse kaldal asuvaid varulennuvälju;

2) varulennuväljal peab olema võimalik maanduda ühe mittetöötava mootoriga (OEI);

3) võimaluste piires tagatakse teki kasutusvalmidus. Konkreetsete kopteritekkide või muude kohtade mõõtmeid, konfiguratsiooni ja takistustevaba ala hinnatakse, et teha kindlaks nende varulennuväljana kasutamise sobivus iga kopteritüübi jaoks, mida kasutada kavatsetakse;

4) määratakse kindlaks ilmastikumiinimumid, võttes arvesse meteoroloogiateabe täpsust ja usaldusväärsust;

5) minimaalvarustuse loetelu (MEL) peab sisaldama erisätteid konkreetset liiki käitamise kohta ning

6) avamerel asuva varulennuvälja võib valida üksnes juhul, kui käitaja on sätestanud vastava protseduuri lennutegevuskäsiraamatus.

e) Käitaja märgib nõutavad varulennuvälja(d) operatsioonilisse lennuplaani.

▼M9

CAT.OP.MPA.182 Sihtlennuväljad — instrumentaallähenemine

Käitaja peab tagama piisavad vahendid, mis võimaldavad sihtlennuväljal või sihtlennuvälja varulennuväljal navigeerida ja maanduda juhul, kui kaob suutlikkus kavakohaselt läheneda ja maanduda.

▼B

CAT.OP.MPA.185. IFR-lendude planeerimismiinimumid – lennukid

a) *Planeerimismiinimumid stardi-varulennuväljade jaoks*

Käitaja võib lennuvälja valida stardi-varulennuväljaks üksnes siis, kui asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et ilmastikutingimused sellel lennuväljal ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku lennuväljale saabumise aega on samaväärsed punkti CAT.OP.MPA.110 kohaselt kindlaks määratud kohaldatavate maandumismiinimumidega või nendest paremad. Kui ainsaks võimalikuks lähenemisviisiks on mitte-täppislähenemine (NPA) ja/või ringlähenemine, tuleb arvesse võtta pilvede kõrgust. Arvesse tuleb võtta kõiki ühe mittetöötava mootoriga (OEI) lennu suhtes kehtestatud piiranguid.

b) *Sihtlennuvälja, välja arvatud isoleeritud sihtlennuvälja planeerimismiinimumid.*

Käitaja valib konkreetse sihtlennuvälja üksnes siis, kui:

1) asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et ilmastikutingimused sellel lennuväljal ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku lennuväljale saabumise aega on samaväärsed järgmiste planeerimismiinimumidega või nendest paremad:

i) RVR/nähtavus (VIS) vastavalt punkti CAT.OP.MPA.110 sätetele ning

ii) pilvede kõrgus mitte-täppislähenemise (NPA) või ringlähenemise puhul minimaalsel laskumiskõrgusel (MDH) või sellest kõrgemal,

või

2) valitud on kaks sihtlennuvälja varulennuvälja.

▼B

c) *Sihtlennuvälja varulennuvälja, isoleeritud lennuvälja, marsruudi varulennuvälja kütusejäägi alusel ja marsruudil asuva varulennuvälja planeerimismiinimumid*

Käitaja võib lennuvälja valida ühel kõnealustest eesmärkidest üksnes siis, kui asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et ilmastikutingimused sellel lennuväljal ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku lennuväljale saabumise aega on allpool tabelis 1 toodud planeerimismiinimumidega samaväärsed või nendest paremad.

Tabel 1

Planeerimismiinimumid

Sihtlennuvälja varulennuväli, isoleeritud sihtlennuväli, marsruudi varulennuväli kütusejäägi alusel ja marsruudil asuv varulennuväli

Lähenemise tüüp	Planeerimismiinimumid
CAT II ja III	CAT I RVR
CAT I	NPA RVR/VIS Pilvede kõrgus MDH või sellest kõrgem
NPA	NPA RVR/VIS + 1 000 m Pilvede kõrgus MDH + 200 jalga või sellest kõrgem
Ringlähenemine	Ringlähenemine

CAT.OP.MPA.186. IFR-lendude planeerimismiinimumid – kopterid

a) *Stardi-varulennuvälja(de) planeerimismiinimumid*

Käitaja võib lennuvälja või maandumiskoha valida stardi-varulennuväljaks üksnes siis, kui asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et ilmastikutingimused sellel lennuväljal ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku stardi-varulennuväljale saabumise aega on samaväärsed punkti CAT.OP.MPA.110 kohaselt kindlaks määratud maandumismiinimumidega või nendest paremad. Kui ainsaks võimalikuks lähenemisviisiks on mitte-täppislähenemine (NPA), tuleb arvesse võtta pilvede kõrgust. Arvesse tuleb võtta kõiki ühe mittetöötava mootoriga (OEI) lennule kehtestatud piiranguid.

b) *Sihtlennuväljade ja sihtlennuvälja varulennuväljade planeerimismiinimumid*

Käitaja valib konkreetse sihtlennuvälja ja/või sihtlennuvälja varulennuvälja(d) üksnes siis, kui asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et ilmastikutingimused sellel lennuväljal ajavahemikus üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku lennuväljale või käitamiskohta saabumise aega on paremad või samaväärsed järgmiste planeerimismiinimumidega:

1) kui punkti CAT.OP.MPA.181 alapunktis d ei ole sätestatud teisiti, peavad sihtlennuvälja planeerimismiinimumid olema järgmised:

i) RVR/VIS vastavalt punkti CAT.OP.MPA.110 sätetele ning

ii) pilvede kõrgus mitte-täppislähenemise (NPA) puhul minimaalsel laskumiskõrgusel (MDH) või sellest kõrgemal;

▼B

2) sihtlennuvälja varulennuvälja(de) planeerimismiinimumid on esitatud tabelis 1.

Tabel 1

Sihtlennuvälja varulennuvälja planeerimismiinimumid

Lähenemise tüüp	Planeerimismiinimumid
CAT II ja III	CAT I RVR
CAT I	CAT I + 200 jalga/nähtavus 400 m
NPA	NPA RVR/VIS + 400 m Pilvede kõrgus MDH + 200 jalga või sellest kõrgem

CAT.OP.MPA.190. ATS-lennuplaani esitamine

a) Kui ATS-lennuplaani ei esitata, kuna õhusõidueeskirjad seda ei nõua, tuleb esitada nõuetekohane teave, mis võimaldaks vajaduse korral aktiveerida hoiatamisteenused.

b) Kui lend algab kohast, kus ei ole võimalik ATS-lennuplaani esitada, edastab õhusõiduki kapten või käitaja ATS-lennuplaani lennuliiklusteenuste üksusele esimesel võimalusel pärast starti.

CAT.OP.MPA.195. Tankimine / paakide tühjendamine reisijate sisenemise, väljumise või õhusõidukis viibimise ajal

a) Käitaja tagab, et õhusõidukit ei tangita lennukibensiini, reaktiivkütuse või nende kütuseliikide seguga ega paake ei tühjendata neist ajal, mil reisijad sisenevad või väljuvad õhusõidukist või viibivad selle pardal.

b) Kõikide muude kütuseliikide puhul tuleb rakendada vajalikke ettevaatusabinõusid ning õhusõidukis peab olema kvalifitseeritud personal õhusõiduki evakueerimise algatamiseks ja läbiviimiseks kõige praktilisemal ja kiiremal viisil.

CAT.OP.MPA.200. Reaktiivkütuse tankimine ja paakide reaktiivkütusest tühjendamine

Reaktiivkütuse tankimist ja paakide reaktiivkütusest tühjendamist võib teostada üksnes juhul, kui käitaja on kehtestanud nõuetekohased protseduurid, milles võetakse arvesse reaktiivkütuste kõrget riskitaset.

CAT.OP.MPA.205. Tagurdamine ja pukseerimine – lennukid

Käitaja määratud tagurdamis- ja pukseerimisprotseduure viiakse läbi vastavalt kehtivatele lennundusstandarditele ja -protseduuridele.

CAT.OP.MPA.210. Meeskonnaliikmed töökohtadel

a) *Lennumeeskonna liikmed*

1) Stardi ja maandumise ajal peavad kõik lennumeeskonna liikmed, kelle töökoht on kabiinis, olema neile ette nähtud töökohtadel.

2) Kõikidel teistel lennuetappidel peavad kabiini tööle määratud lennumeeskonnaliikmed olema kabiinis oma töökohtadel, välja arvatud juhul, kui nende töökohalt äraolek on vajalik lennuga seotud töökohustuste täitmiseks või füsioloogilisteks vajadusteks, tingimusel et lennuki juhiste juures on kogu aeg vähemalt üks nõuetekohase kvalifikatsiooniga piloot.

▼B

3) Kõik lennumeeskonna liikmed, kes täidavad tööülesandeid kabiinis, peavad lennu kõikidel etappidel säilitama valvsuse. Valvsuse vähenemise korral võetakse asjakohaseid vastumeetmeid. Ootamatu väsimuse korral võib rakendada reguleeritud puhkuse protseduuri õhusõiduki kapteni juhtimisel, kui töökoormus seda võimaldab. Kõnealust reguleeritud puhkust ei loeta lennuaja piirangute arvutamisel puhkeaja osaks ning see ei anna alust lennuaja pikendamiseks.

b) *Salongimeeskonna liikmed*

Lennu kriitilistel etappidel peavad kõik salongimeeskonna liikmed istuma neile määratud töökohtadel ja nad ei tohi täita muid ülesandeid kui õhusõiduki ohutuks käitamiseks nõutavad ülesanded.

CAT.OP.MPA.215. Kõrvaklappide kasutamine – lennukid

a) Kõik kabiini tööle määratud lennumeeskonna liikmed peavad kandma kõrvaklappe koos suumikrofoni või samaväärse seadmega. Kõrvaklapid on lennuliiklusteenuste (ATS) üksustega suhtlemisel peamiseks suulise teabeedastuse vahendiks:

1) maapinnal:

i) lennujuhtimisüksuselt (ATC) väljumisloa saamisel suulise teatena ning

ii) kui mootorid töötavad;

2) lennu ajal:

i) allpool üleminekukõrgust või

ii) madalamal kui 10 000 jalga, olenevalt sellest, kumb on kõrgem,

ning

3) kui kapten seda vajalikuks peab.

b) Alapunktis a sätestatud olukordades peab suumikrofon või samaväärne seade olema kahepoolset sidet võimaldavas asendis.

CAT.OP.MPA.216. Kõrvaklappide kasutamine – kopterid

Kõik kabiini tööle määratud lennumeeskonna liikmed peavad kandma kõrvaklappe koos suumikrofoni või samaväärse seadmega ning kasutama seda lennuliiklusteenuste (ATS) üksustega sidepidamise põhivahendina.

CAT.OP.MPA.220. Avariievakuatsiooni abivahendid

Käitaja kehtestab protseduurid, millega tagatakse, et kõik automaatselt rakenduvad avariievakuatsiooni abivahendid on enne ruleerimist, starti ja maandumist sisse lülitatud, kui see on ohutu ja võimalik.

CAT.OP.MPA.225. Istmed, turvavööd ja turvasüsteemid

a) *Meeskonnaliikmed*

1) Kõikidel meeskonnaliikmetel tuleb nõuetekohaselt kinnitada kõik olemasolevad turvavööd ja turvasüsteemid stardi ja maandumise ajaks ning alati, kui õhusõiduki kapten seda ohutuse huvides otsustab.

2) Lennu teistel etappidel tuleb kõikidel kabiinis oma töökohtadel olevatel lennumeeskonna liikmetel hoida turvavööd kinnitatuna.

▼B

b) *Reisijad*

1) Õhusõiduki kapten tagab, et enne starti ja maandumist ja ruleerimise ajal ning alati, kui ta peab seda ohutuse huvides vajalikuks, on kõik lennukis viibivad reisijad oma istmetel või magamisasemetel ning turvavöö või ohutusrihmadega nõuetekohaselt kinnitatud.

2) Käitaja sätestab tingimused õhusõiduki istmete kasutamiseks korraga mitme isiku poolt, mis on lubatud üksnes selleks ettenähtud istmetel. Kapten tagab, et istmel on korraga mitu isikut üksnes juhul, kui üks neist on täiskasvanu ja üks lisarihma või muu kinnitusvahendiga nõuetekohaselt kinnitatud imik.

CAT.OP.MPA.230. Salongi ja vahekäigu/vahekäikude kindlustamine

a) Käitaja kehtestab protseduurid, millega tagatakse, et kõik väljapääsud ja evakueerimisteed on enne ruleerimist, starti ja maandumist takistustest vabad.

b) Õhusõiduki kapten tagab, et kogu varustus ja pagas on nõuetekohaselt kinnitatud enne starti ja maandumist ning alati, kui see on ohutuse huvides vajalik.

CAT.OP.MPA.235. Päästevestid – kopterid

Käitaja tagab, et 3. suutlikkusklassi kopteri lendudel veekogu kohal määratakse kõikide pardalviibijate päästevesti kandmise kohustus olenevalt lennu kestusest ja oodatavatest lennutingimustest.

CAT.OP.MPA.240. Suitsetamine pardal

Kapten keelab pardal suitsetamise:

a) kui see on ohutuse huvides vajalik;

b) õhusõiduki tankimise ja kütusepaakide tühjendamise ajaks;

c) ajaks, mil õhusõiduk on maapinnal, välja arvatud juhul, kui käitaja ei ole kehtestanud protseduure riskide maandamiseks maapealsete toimingute ajal;

d) väljaspool ettenähtud suitsetamispiirkondi, vahekäigus/vahekäikudes ja tualettruumi(de)s;

e) lastiruumides ja/või teistes piirkondades, kus on last, mida ei hoita tulekindlates konteinerites või mis ei ole kaetud tulekindla materjaliga, ning

f) salongi neis piirkondades, kuhu parajasti antakse hapnikku.

CAT.OP.MPA.245. Ilmastikutingimused – kõik õhusõidukid

a) Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuvatel lendudel teeb õhusõiduki kapten järgmist:

1) alustab starti või

2) jätkab lennuaegse ümberplaneerimise korral lendu muudetud ATS-lennuplaani alguspunktist kaugemale

üksnes juhul, kui olemasolev teave näitab, et prognoositavad ilmastikutingimused siht- ja/või nõutud varulennuvälja(de)l on samaväärsed või paremad planeerimismiinimumidest.

b) Lendudel instrumentaallennureeglite (IFR) järgi võib õhusõiduki kapten jätkata lendu planeeritud sihtlennuvälja suunas juhul, kui värskeim olemasolev teave näitab, et planeeritud arvestuslikul saabumisajal on ilmastikutingimused sihtlennuväljal või vähemalt ühel sihtlennuvälja varulennuväljal samaväärsed kehtivate lennuvälja käitamismiinimumidega või nendest paremad.

▼B

c) Lendudel visuaallennureeglite (VFR) järgi alustab õhusõiduki kapten starti üksnes juhul, kui asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et ilmastikutingimused marsruudiosal, mida tuleb lennata visuaallennureeglite (VFR) järgi, võimaldavad asjaomasel ajal visuaallennureegleid (VFR) täita.

CAT.OP.MPA.246. Ilmastikutingimused – lennukid

Lisaks punkti CAT.OP.MPA.245 nõuetele võib lennukite IFR-lendudel kapten jätkata lendu:

a) kütuse erivaru vähendamise (RCF) protseduuri otsusepunktist kaugemale või

b) määratud punkti protseduuri (PDP) kasutamise korral määratud punktist kaugemale,

üksnes juhul, kui olemasolev teave näitab, et prognoositavad ilmastikutingimused siht- ja/või nõutavatel varulennuvälja(de)l on saabumisajal samaväärsed või paremad kohaldatavatest lennuvälja käitamismiinimumidest.

CAT.OP.MPA.247. Ilmastikutingimused – kopterid

Lisaks punkti CAT.OP.MPA.245 nõuetele:

a) veekogu kohal maa nägemisulatusest väljaspool toimuvatel kopterilendudel visuaallennureeglite (VFR) järgi alustab kapten starti üksnes juhul, kui asjakohased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et pilvede kõrgus on päevasel lennul üle 600 jala ja öisel lennul üle 1 200 jala.

b) Olenemata alapunktist a võib G-klassi õhuruumis asuvate kopteritekkide vahelistel lendudel, kus vee kohal lennatav sektor on alla 10 meremiili, visuaallennureeglite (VFR) järgi lennata juhul, kui on täidetud või ületatud järgmised miinimumid:

Tabel 1

Miinimumid kopteritekkidevahelistel lendudel G-klassi õhuruumis

	Päeval		Öösel	
	Kõrgus (*)	Nähtavus	Kõrgus (*)	Nähtavus
Ühe piloodiga	300 jalga	3 km	500 jalga	5 km
Kahe piloodiga	300 jalga	2 km (**)	500 jalga	5 km (***)

(*) Pilvede alumise piiri kõrgus peab võimaldama lendu ettenähtud kõrgusel pilvede all ja väljaspool pilvi.
(**) Nähtavuse nõuet võib kopteri lennul vähendada kuni 800 meetrini, kui sihtkoht või mõni vahepealne rajatis on püsivalt nähtav.
(***) Nähtavuse nõuet võib kopteri lennul vähendada kuni 1 500 meetrini, kui sihtkoht või mõni vahepealne rajatis on püsivalt nähtav.

c) Kopterilennud kopteritekile või ümbritsevast pinnast kõrgemal asuvale lähenemis- ja stardisirge alale (FATO) on lubatud üksnes juhul, kui keskmine tuule kiirus kopteritekil või ümbritsevast pinnast kõrgemal asuval lähenemis- ja stardisirge alal (FATO) on alla 60 sõlme.

CAT.OP.MPA.250. Jää ja muu saaste – maapealsed protseduurid

a) Käitaja kehtestab protseduurid, mida tuleb järgida, kui õhusõiduki ohutuks käitamiseks on vaja maapealset jäätõrjet ja jäätumisvastast töötlust ning nendega seotud õhusõidukite ülevaatust.

▼B

b) Kapten alustab starti üksnes juhul, kui õhusõiduki välispind on puhas igasugusest saastest, mis võib kahjustada õhusõiduki lennutehnilisi omadusi ja/või juhitavust, välja arvatud alapunkti a kohastel lennukäsiraamatus (AFM) lubatud juhtudel.

CAT.OP.MPA.255. Jää ja muu saaste – protseduurid lennu ajal

a) Käitaja kehtestab protseduurid lendudeks eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes.

b) Kapten alustab lendu või lendab tahtlikult eeldatavatesse või tegelikesse jäätumistingimustesse üksnes juhul, kui õhusõiduk on sertifitseeritud ja varustatud sellistes tingimustes toimetulekuks.

c) Kui jäätumine ületab õhusõiduki sertifitseeritud jäätumistaset või kui jäätumistingimustes lendamiseks sertifitseerimata õhusõiduk satub jäätumistingimustesse, väljub kapten viivitamata jäätumistingimustest lennukõrguse või marsruudi muutmise teel, saates vajaduse korral lennujuhtimisüksusele (ATC) hädaolukorra teate.

CAT.OP.MPA.260. Kütuse- ja õlivaru

Kapten alustab lendu või jätkab seda pärast lennuaegset ümberplaneerimist üksnes juhul, kui ta on veendunud, et õhusõidukil on vähemalt selline kogus kütust ja õli, mis on planeeritud lennu ohutuks sooritamiseks, võttes arvesse eeldatavaid käitamistingimusi.

CAT.OP.MPA.265. Starditingimused

Enne stardi alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et:

a) temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilm lennuväljal või käitamiskohas ning kasutamiseks ettenähtud raja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) olukord ohutut starti ja väljumist ning

b) lennuväljal kehtestatud käitamismiinimumid on täidetud.

CAT.OP.MPA.270. Minimaalsed lennukõrgused

Kapten või piloot, kellele lennu juhtimine on delegeeritud, ei lenda allpool ettenähtud miinimumkõrgust, välja arvatud:

a) startimiseks või maandumiseks või

b) laskumiseks vastavalt pädeva asutuse kinnitatud protseduuridele.

CAT.OP.MPA.275. Ebatavaliste olukordade jäljendamine lennu ajal

Käitaja tagab, et reisijate- ja kaubaveo ajal ei simuleerita:

a) ebatavalisi või hädaolukordi, mis nõuavad ebatavalise või hädaolukorra protseduuride rakendamist, või

b) lendu instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes kunstlike vahenditega.

CAT.OP.MPA.280. Kütuse kasutamise kontrollimine lennu ajal – lennukid

Käitaja kehtestab protseduuri, millega tagatakse kütuse kontrollimine ja kütusekulu jälgimine vastavalt järgmistele kriteeriumidele.

▼B

a) *Kütuse kontrollimine lennu ajal*

1) Õhusõiduki kapten tagab, et kütust kontrollitakse lennu ajal korrapäraste ajavahemike järel. Alles olev kasutatav kütusekogus registreeritakse ja seda hinnatakse:

i) et võrrelda tegelikku kütusekulu planeeritud kütusekuluga;

ii) et kontrollida alles oleva kasutatava kütuse hulga piisavust lennu lõpuni vastavalt alapunktile b ning

iii) et määrata kindlaks eeldatav kasutatava kütuse jääk sihtlennuväljale jõudmisel.

2) Vastavad kütuseandmed registreeritakse.

b) *Kütuse kasutamise kontrollimine lennu ajal*

1) Lend tuleb sooritada nii, et sihtlennuväljale saabumisel ei oleks eeldatav kasutatav kütusejääk väiksem kui:

i) varulennuväljale lendamiseks vajalik nõutav kütusevaru ja lõplik kütusevaru kokku või

ii) lõplik kütusevaru, kui varulennuvälja olemasolu ei ole nõutav.

2) Kui kütuse kontrollimine lennu ajal näitab, et eeldatav kütusevaru sihtlennuväljale jõudmisel on väiksem kui:

i) varulennuväljale lendamiseks vajalik nõutav kütusevaru ja lõplik kütusevaru kokku, peab õhusõiduki kapten otsustama, kas jätkata lendu sihtlennuväljani või muuta marsruuti, et tagada ohutu maandumine vähemalt lõpliku kütusejäägiga võrdse varuga, võttes arvesse lennuliikluse olukorda ja käitamistingimusi nii sihtlennuväljal, sihtlennuvälja varulennuväljani viival marsruudil kui ka mis tahes muul sobival lennuväljal, või

ii) lõplik kütusevaru, ning kui varulennuväli ei ole nõutav, peab õhusõiduki kapten võtma asjakohased meetmed ja suunduma sobivale lennuväljale, et maanduda ohutult vähemalt lõpliku kütusejäägiga võrdse varuga.

3) Õhusõiduki kapten kuulutab välja hädaolukorra, kui arvestuse järgi on lähimal ohutuks maandumiseks sobival lennuväljal maandumise ajal pardal olev tegelik kasutatav kütusekogus väiksem kui ette nähtud lõplik kütusevaru.

4) Täiendavad tingimused eriprotseduuride jaoks

i) Lennul, mille puhul kohaldatakse ettenägematuteks juhtudeks ette nähtud kütuse vähendamise (RCF) protseduuri, et lennata esimesele sihtlennuväljale, peab õhusõiduki kapten tagama, et otsusepunkti jõudes moodustab kasutatava kütuse jääk vähemalt järgmiste näitajate summa:

A) vajalik kütus reisilennuks otsusepunktist kuni esimese sihtlennuväljani;

B) kütuse erivaru, mis moodustab 5 % kütusekogusest, mis on vajalik reisilennuks otsusepunktist kuni esimese sihtlennuväljani;

C) esimesele sihtlennuväljale lendamiseks vajalik kütus juhul, kui esimese sihtlennuvälja varulennuväli on nõutav, ning

D) lõplik kütusevaru.

▼B

ii) Lennul, mille puhul kohaldatakse sihtlennuväljale lendamiseks määratud punkti (PDP) protseduuri, peab õhusõiduki kapten tagama, et määratud punkti jõudes moodustab kasutatava kütuse jääk vähemalt järgmiste näitajate summa:

A) reisilennuks vajalik kütus määratud punktist (PDP) sihtlennuväljani;

B) kütuse erivaru lendamiseks määratud punktist (PDP) sihtlennuväljani ning

C) lisakütus.

CAT.OP.MPA.281. Kütuse kasutamise kontrollimine lennu ajal – kopterid

a) Käitaja kehtestab protseduuri, millega tagatakse kütuse kontrollimine ja kütusekulu jälgimine lennu ajal.

b) Õhusõiduki kapten tagab, et kütuse jääk on lennu ajal suurem kui kütuse kogus, mis on vajalik ohutut maandumist võimaldavale lennuväljale või käitamiskohta jõudmiseks, kusjuures pärast maandumist peab olema alles lõplik kütusevaru.

c) Õhusõiduki kapten kuulutab välja hädaolukorra, kui maandumise ajal pardal olev tegelik kasutatav kütusekogus väiksem kui lõplik kütusevaru.

CAT.OP.MPA.285. Lisahapniku kasutamine

Õhusõiduki kapten tagab, et lennumeeskonna liikmed, kes lennu ajal täidavad õhusõiduki ohutu käitamisega seotud tööülesandeid, kasutaksid pidevalt lisahapnikku, kui rohkem kui 30 minuti jooksul on salongi rõhkkõrgus üle 10 000 jala, ning alati, kui salongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

CAT.OP.MPA.290. Maapinna läheduse tuvastamine

Kui mõni meeskonnaliige teeb kindlaks või hoiatussüsteem registreerib maapinna ohtliku läheduse, võtab piloteeriv piloot viivitamata parandusmeetmed ohutute lennutingimuste taastamiseks.

▼M9

CAT.OP.MPA.295. Õhus kokkupõrke vältimise süsteemi (ACAS) kasutamine

Käitaja kehtestab pärast ACASi paigaldamist ja töökorda seadmist asjakohased käitamisprotseduurid ja koolitusprogrammid, et lennumeeskond saaks nõuetekohase koolituse kokkupõrgete vältimise valdkonnas ja oskaks kasutada ACAS II seadmeid.

▼B

CAT.OP.MPA.300. Lähenemis- ja maandumistingimused

Enne maandumiseks lähenemise alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et temale teadaoleva teabe põhjal ei tohiks ilm lennuväljal ning kasutamiseks ettenähtud raja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) olukord takistada lennutegevuskäsiraamatus kehtestatud suutlikkusteabe kohast ohutut lähenemist, maandumist ega katkestatud lähenemist.

CAT.OP.MPA.305. Lähenemise alustamine ja jätkamine

a) Kapten või piloot, kellele lennu juhtimine on delegeeritud, võib instrumentaallähenemist alustada olenemata talle teatatud nähtavusest (VIS) või nähtavusest rajal (RVR).

▼B

b) Kui teatatud RVR/VIS on alla kohaldatava miinimumi, ei jätkata lähenemist:

1) madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast või

2) lõpplähenemise segmenti, kui kopteri otsusekõrgus (DA/H) või minimaalne laskumiskõrgus (MDA/H) on suurem kui 1 000 jalga lennuväljast.

c) Kui nähtavus rajal (RVR) ei ole teada, võib nähtavuse rajal tuletada teatatud nähtavusest.

d) Kui pärast laskumist madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast on teatatud RVR/VIS väiksem kui kehtestatud miinimum, võib lähenemist jätkata kopteri otsusekõrguseni (DA/H) või minimaalse laskumiskõrguseni (MDA/H).

e) Kopteri otsusekõrgusest (DA/H) või minimaalsest laskumiskõrgusest (MDA/H) madalamale laskumise ja maandumise võib sooritada juhul, kui antud lähenemisliigi ja kavandatava raja osas nõutavad visuaalsed viited on alates otsusekõrgusest või minimaalsest laskumiskõrgusest püsivalt nähtavad.

f) Puuteala nähtavus rajal (RVR) on alati määrav. Kui on teatatud nähtavus raja vahepunktis ja raja lõpp-punktis ning need on asjakohased, on ka need määravad. Minimaalne RVR peab raja vahepunktis olema 125 m või võrdne puuteala nähtavusega, kui see on väiksem, ja 75 m raja lõpp-punktis. Maandumisjärgne läbijooks juhtimis- või kontrollsüsteemiga varustatud õhusõidukite jaoks on minimaalne RVR raja vahepealses punktis 75 m.

CAT.OP.MPA.310. Käitamisprotseduurid – läve ületamise kõrgus – lennukid

Käitaja peab kehtestama käitamisprotseduurid, millega tagatakse, et täppislähenemistel kasutatav lennuk ületab rajaläve maandumiskonfiguratsioonis ja -asendis ohutu varuga.

CAT.OP.MPA.315. Lennutundide aruandlus – kopterid

Käitaja teeb pädevale asutusele kättesaadavaks iga kopteriga eelmisel kalendriaastal lennatud tundide arvu.

CAT.OP.MPA.320. Õhusõidukikategooriad

a) Õhusõidukite kategooriatesse jagamisel võetakse arvesse indikaatorkiirust rajaläve kohal (V_{AT}), mis saadakse, kui varisemiskiirus (V_{SO}) korrutatakse 1,3-ga või kui varisemiskiirus ülekoormusel 1 g ($V_{S1\ g}$) korrutatakse 1,23-ga maandumiskonfiguratsiooni maksimaalse sertifitseeritud maandumismassi juures. Kui on teada nii V_{SO} kui ka $V_{S1\ g}$, tuleb kasutada suuremat saadavat V_{AT} väärtust.

b) Kasutatakse allpool tabelis esitatud õhusõidukikategooriaid.

Tabel 1

Õhusõidukikategooriad vastavalt V_{AT} väärtustele

Õhusõidukikategooria	VAT
A	Vähem kui 91 sõlme
B	91–120 sõlme
C	121–140 sõlme
D	141–165 sõlme
E	166–210 sõlme

▼B

c) Aluseks võetav maandumiskonfiguratsioon peab olema sätestatud lennutegevuskäsiraamatus.

d) Käitaja võib V_{AT} kindlaksmääramisel kasutada väiksemat maandumismassi, kui pädev asutus seda lubab. Nimetatud väiksem maandumismass peab olema püsiv väärtus, mis ei sõltu igapäevaste käitamistingimuste muutumisest.

▼M4

2. JAOTIS

Mootorita õhusõidukid

CAT.OP.NMPA.100. Lennuväljade ja käitamiskohtade kasutamine

Käitaja kasutab üksnes selliseid lennuvälju ja käitamiskohti, mis vastavad asjaomas(t)ele õhusõidukitüübile/-tüüpidele ja lennutegevus(t)e iseloomule.

CAT.OP.NMPA.105. Müra vähendamise protseduurid – õhupallid ja motopurilennukid

Õhusõiduki kapten peab võtma arvesse avaldatud õhusõidukimüra mõju, tagades samas, et ohutus on müra vähendamise suhtes ülimuslik.

CAT.OP.NMPA.110. Kütuse ja ballasti varu ja plaanimine – õhupallid

a) Käitaja peab tagama, et kütuse ja ballasti varu pardal on piisav lennu kavandatud kestuseks ning täiendavaks 30 minutit kestvaks lennuks.

b) Kütuse- või ballastivaru arvutused peavad põhinema vähemalt järgmistel konkreetse lennu käitamistingimustel:

1) õhupalli tootjalt saadud andmed;

2) eeldatavad massid;

3) prognoositavad ilmastikutingimused ning

4) aeronavigatsiooniteenuste osutaja(te) protseduurid ja piirangud.

c) Arvutused dokumenteeritakse lennuplaanis.

CAT.OP.NMPA.115. Erikategooriate reisijate (SPC) vedu

Lennul eritingimusi, abistamist ja/või eriseadmeid vajavad isikud loetakse erikategooriate reisijateks (SPC) ning neid tuleb vedada tingimustes, millega tagatakse õhusõiduki ja selles viibijate ohutus vastavalt käitaja kehtestatud protseduuridele.

CAT.OP.NMPA.120. Reisijate teavitamine

Käitaja peab tagama reisijate ohutusalase teavitamise enne lendu või vajaduse korral lennu ajal.

CAT.OP.NMPA.125. Lennu ettevalmistus

Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten:

a) kõiki mõistlikke vahendeid kasutades kontrollima, kas õhusõiduki ohutuks käitamiseks vajalikud maapealsed vahendid, sealhulgas asjaomase lennu käitamiseks otseselt vajalikud ning olemasolevad side- ja navigatsioonivahendid, sobivad kavandatava lennuliigi jaoks ning

b) olema tutvunud kogu kavandatavaks lennuks vajaliku olemasoleva meteoroloogiateabega. Lähtekohast kaugemale suunduva lennu ettevalmistus peab hõlmama järgmist:

1) olemasolevate kehtivate ilmateadete ja -prognoosidega tutvumine ning

2) varutegevuskava koostamine juhuks, kui lendu ei saa ilmastikutingimuste tõttu kavandatud viisil lõpetada.

CAT.OP.NMPA.130. ATS-lennuplaani esitamine

a) Kui ATS-lennuplaani ei esitata, kuna lennureeglid seda ei nõua, tuleb esitada nõuetekohane teave, mis võimaldaks vajaduse korral aktiveerida hoiatamisteenused.

b) Kui lend algab kohast, kus ei ole võimalik ATS-lennuplaani esitada, peab õhusõiduki kapten või käitaja edastama ATS-lennuplaani lennuliiklusteeninduüksusele esimesel võimalusel pärast starti.

▼M4

CAT.OP.NMPA.135. Salongi ja kabiini kindlustamine – õhupallid

Õhusõiduki kapten peab tagama, et enne starti ja maandumist ning alati, kui seda peetakse ohutuse huvides vajalikuks:

a) on kogu varustus ja pagas nõuetekohaselt kinnitatud ning

b) et hädaolukorras evakueerimine ei ole takistatud.

CAT.OP.NMPA.140. Suitsetamine pardal

Purilennuki ja õhupalli pardal on suitsetamine keelatud.

CAT.OP.NMPA.145. Ilmastikutingimused

Õhusõiduki kapten alustab või jätkab lendu visuaallennureeglite (VFR) kohaselt üksnes juhul, kui kõige värskema olemasoleva meteoroloogiateabe kohaselt on ilmastikutingimused marsruudil ja kavandatavas sihtkohas arvestuslikul kasutamisajal kohaldatavate visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude käitamise miinimumnõuetele või on nendest paremad.

CAT.OP.NMPA.150. Jää ja muu saaste – maapealsed protseduurid

Õhusõiduki kapten alustab starti üksnes juhul, kui õhusõiduki välispind on puhas igasugusest saastest, mis võib kahjustada õhusõiduki lennutehnilisi omadusi ja/või juhitavust, v.a juhul, kui lennukäsiraamatus (AFM) on lubatud teisiti.

CAT.OP.NMPA.155 Starditingimused

Enne stardi alustamist peab õhusõiduki kapten veenduma, et temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilm lennuväljal või käitamiskohas ohutut starti ega väljumist.

CAT.OP.NMPA.160. Ebatavaliste olukordade jäljendamine lennu ajal

Õhusõiduki kapten peab tagama, et kui pardal on reisijad, ei jäljendata ebatavalisi ega hädaolukordi, mis nõuavad ebatavalise või hädaolukorra protseduuride kohaldamist.

CAT.OP.NMPA.165. Kütuse ja ballasti kasutamise kontrollimine lennu ajal – õhupallid

Õhusõiduki kapten peab korrapäraselt kontrollima, et kütuse ja ballasti jääk oleks lennu ajal suurem kui kütuse ja ballasti kogus, mis on vajalik kavandatud lennu lõpetamiseks ja maandumiseks kavandatud kütusevarust.

CAT.OP.NMPA.170. Lisahapniku kasutamine

Õhusõiduki kapten peab tagama, et lennumeeskonna liikmed, kes lennu ajal täidavad õhusõiduki ohutu käitamisega seotud tööülesandeid, kasutaksid pidevalt lisahapnikku, kui rohkem kui 30 minuti jooksul on rõhkkõrgus üle 10 000 jala, ning alati, kui rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

CAT.OP.NMPA.175. Lähenemis- ja maandumistingimused

Enne maandumiseks lähenemise alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et ilm lennuväljal või käitamiskohas ning kasutada kavatsetava pinna seisukord ei takista temale teadaolevatel andmetel ohutut lähenemist ega maandumist.

CAT.OP.NMPA.180. Käitamispiirangud – kuumaõhu-õhupallid

a) Kuumaõhu-õhupallid võivad öisel ajal maanduda ainult hädaolukorras.

b) Kuumaõhu-õhupalliga võib startida öisel ajal, kui pardal on piisavalt kütust, et maanduda päeval.

▼M4

CAT.OP.NMPA.185. Käitamispiirangud – purilennukid

Purilennukit tohib käitada üksnes päeval.

▼B

C-ALAJAGU

ÕHUSÕIDUKI SUUTLIKKUS JA KÄITAMISPIIRANGUD

1. JAOTIS

Lennukid

1. PEATÜKK

Üldnõuded

CAT.POL.A.100. Suutlikkusklassid

a) Lennukit käitatakse vastavalt suutlikkusklasside suhtes kohaldatavatele nõuetele.

b) Kui lennuki eriliste konstruktsiooniomaduste tõttu ei ole täielikku vastavust käesoleva alajao kohaldatavatele nõuetele võimalik tagada, kohaldab käitaja selliseid suutlikkusstandardeid, mis tagavad asjaomases peatükis sätestatuga võrdse ohutustaseme.

CAT.POL.A.105. Üldist

a) Lennuki mass:

1) stardi alguses või

2) lennuaegse ümberplaneerimise korral punktis, millest alates kohaldatakse muudetud operatsioonilist lennuplaani,

ei tohi olla suurem kui mass, mille puhul on võimalik täita vastava peatüki nõuded enne lennu alustamist. Mööndusi võib teha eeldatava massi lennu käigus vähenemise ning kütuse väljalaskmise osas.

b) Vastava peatüki nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks kasutatakse lennukäsiraamatus (AFM) esitatud sertifitseeritud suutlikkusandmeid, vajaduse korral koos muude asjaomases peatükis sätestatud andmetega. Käitaja esitab muud andmed lennutegevuskäsiraamatus. Selleks et vältida asjaomases peatükis sätestatud nõuete topeltrakendamist, võib nõuete rakendamisel arvesse võtta ka kõiki lennukäsiraamatu (AFM) suutlikkusandmetes juba sisalduvaid käitamisnõudeid.

c) Vajalikul määral tuleb arvesse võtta lennuki konfiguratsiooni, keskkonnatingimusi ning suutlikkust ebasoodsalt mõjutavate süsteemide tööd.

d) Niiske raja, välja arvatud murukattega raja, võib suutlikkuse seisukohalt lugeda kuivaks rajaks.

e) Käitajal tuleb kohaldatava peatüki stardinõuete täitmise hindamisel arvestada kasutatavate graafikute ja tabelite täpsust.

▼B

2. PEATÜKK

A-suutlikkusklass

CAT.POL.A.200. Üldist

a) Lennukäsiraamatus (AFM) sisalduvaid kinnitatud suutlikkusandmeid täiendatakse vastavalt vajadusele muude andmetega, kui lennukäsiraamatus (AFM) sisalduvad kinnitatud suutlikkusandmed on ebapiisavad, näiteks:

1) selliste eeldatavate ebasoodsate käitamistingimustega arvestamiseks nagu start ja maandumine puhastamata radadel ning

2) mootoririkkega arvestamiseks kõikidel lennuetappidel.

b) Märgade ja puhastamata radade puhul kasutatakse suutlikkusandmeid, mis on kindlaks määratud suurte lennukite suhtes kohaldatavate sertifitseerimisstandardite või samaväärsete standardite alusel.

c) Muude alapunktis a osutatud andmete ja alapunktis b nimetatud samaväärsete nõuete kasutamine tuleb sätestada lennutegevuskäsiraamatus.

CAT.POL.A.205. Start

a) Stardimass ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud maksimaalset stardimassi lähtelennuvälja rõhkkõrgusel ja õhutemperatuuril.

b) Maksimaalse lubatud stardimassi kindlaksmääramisel võetakse arvesse järgmisi nõudeid:

1) kiirendus-pidurdusvahemaa ei tohi ületada olemasolevat kiirendus-pidurdusvahemaad (ASDA);

2) stardidistantsi pikkus ei tohi ületada olemasolevat stardidistantsi koos takistustevaba alaga, mis ei tohi olla pikem kui pool olemasolevat hoovõtudistantsi (TORA);

3) hoovõtudistants ei tohi ületada olemasolevat hoovõtudistantsi (TORA);

4) stardi katkestamisel ja stardi jätkamisel tuleb kasutada sama V_1 väärtust ning

5) märjal või puhastamata rajal ei tohi stardimass ületada massi, mis on lubatud stardiks samades tingimustes kuival rajal.

c) Alapunkti b nõuetele vastavuse tõendamisel võetakse arvesse järgmist:

1) rõhkkõrgus lennuväljal;

2) õhutemperatuur lennuväljal;

3) raja pinnakatte seisukord ja raja pinnakatte liik;

4) raja kalle stardi suunas;

5) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 % ning

6) võimalik stardiraja pikkuse lühenemine lennukite stardieelse reastumise tõttu.

▼B

CAT.POL.A.210. Takistustevaba ala stardil

a) Tegelik starditrajektoor määratakse kindlaks selliselt, et lennuki kõrgus kõikidest takistustest oleks vähemalt 35 jalga ja kaugus horisontaalsuunas vähemalt 90 m pluss 0,125 × D, kus D on horisontaalne vahemaa, mille lennuk on läbinud alates olemasoleva stardidistantsi (TODA) lõpust, või kui enne olemasoleva stardidistantsi (TODA) lõppu on kavandatud pööre, siis stardidistantsi lõpust. Lennukitel tiivaulatusega alla 60 m võib horisontaalseks takistustevabaks alaks arvestada pool lennuki tiivaulatust pluss 60 m pluss 0,125 × D.

b) Alapunkti a nõuete täitmisel:

1) võetakse arvesse järgmisi aspekte:

i) lennuki mass stardi hoovõtu alustamisel;

ii) rõhkkõrgus lennuväljal;

iii) õhutemperatuur lennuväljal ning

iv) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud päripäeva komponenti mitte vähem kui 150 %.

2) Trajektoori muudatused ei ole lubatud kuni punktini, kus tegeliku starditrajektoori kõrgus on võrdne poole tiivaulatusega, kuid mitte väiksem kui 50 jalga olemasoleva hoovõtudistantsi (TORA) lõpu kohal. Sellest alates kuni kõrguseni 400 jalga on ette nähtud, et lennukit ei kallutata rohkem kui 15°. 400 jalast kõrgemal võib planeerida kaldeid üle 15°, kuid mitte üle 25°.

3) Kõik tegeliku starditrajektoori etapid, kus lennukit kallutatakse rohkem kui 15°, peavad olema horisontaalselt takistustevabad ulatuses, mis on kindlaks määratud alapunktis a ja alapunkti b alapunktides 6 ja 7 ning vertikaalselt vähemalt 50 jala ulatuses.

4) Lennud, kus kasutatakse suurendatud kuni 20° kaldeid kõrgusvahemikus 200 kuni 400 jalga või kuni 30° kallakuid kõrgusel üle 400 jala, peavad toimuma punkti CAT.POL.A.240 kohaselt.

5) Tuleb piisavalt arvestada mõjuga, mida kaldenurk avaldab käitamiskiirusele ja lennutrajektoorile, ning suurenenud käitamiskiirustest tulenevat vahemaade kasvu.

6) Kui kavandatav lennutrajektoor ei nõua lennusuuna muutmist rohkem kui 15° võrra, ei pea käitaja arvestama külgmisi takistusi, mille kaugus on suurem kui:

i) 300 m, kui piloot on suuteline säilitama nõutava navigeerimistäpsuse kogu takistuste arvestusliku piirkonna ulatuses, või

ii) 600 m kõikides muudes lennutingimustes.

7) Kui kavandatav lennutrajektoor nõuab lennusuuna muutmist rohkem kui 15° võrra, ei pea käitaja arvestama külgmisi takistusi, mille kaugus on suurem kui:

i) 600 m, kui piloot on suuteline säilitama nõutava navigeerimistäpsuse kogu takistuste arvestusliku piirkonna ulatuses, või

ii) 900 m kõikides muudes lennutingimustes.

▼B

c) Käitaja kehtestab erakorralised protseduurid alapunktide a ja b nõuete täitmiseks ning ohutu teekonna tagamiseks ja takistuste vältimiseks, mis võimaldavad lennukil täita marsruudil järgitavaid punkti CAT.POL.A.215 tingimusi või maanduda kas lähtelennuväljal või stardi-varulennuväljal.

CAT.POL.A.215. Lend marsruudil ühe mittetöötava mootoriga (OEI)

a) Lennukäsiraamatus (AFM) esitatud ühe mittetöötava mootoriga (OEI) lennu tegeliku lennutrajektoori andmed marsruudil prognoositavates ilmastikutingimustes peavad marsruudi kõikides punktides vastama alapunkti b või alapunkti c nõuetele. Tegelikul lennutrajektooril peab olema positiivne gradient 1 500 jala kõrgusel lennuvälja kohal, kus pärast mootoririket kavatsetakse maanduda. Jäätõrjesüsteemide kasutamist nõudvates ilmastikutingimustes tuleb arvestada nende mõju tegelikule lennutrajektoorile.

b) Tegeliku lennutrajektoori gradient peab olema positiivne vähemalt 1 000 jala kõrgusel maapinnast ja takistustest marsruudil 9,3 km (5 meremiili) ulatuses mõlemal pool kavandatud trajektoori.

c) Tegelik lennutrajektoor peab võimaldama lennukil jätkata lendu reisikõrgusest kuni lennuväljani, kus saab maanduda vastavalt vajadusele kas punkti CAT.POL.A.225 või punkti CAT.POL.A.230 kohaselt. Tegelik lennutrajektoor peab olema vertikaalselt takistustevaba vähemalt 2 000 jala kõrguseni maapinna ja takistuste kohal 9,3 km (5 meremiili) ulatuses mõlemal pool kavandatud trajektoori vastavalt järgmisele:

1) mootoririke tekib eeldatavasti marsruudi kõige kriitilisemas punktis;

2) arvestatakse tuulte mõju lennutrajektoorile;

3) kütust võib ohutusprotseduure järgides avariiolukorras välja lasta nii palju, et lennuväljale jõutaks nõutava kütusevaruga, ning

4) lennuväli, kus on planeeritud lennuki maandumine pärast mootoririket, peab vastama järgmistele tingimustele:

i) eeldatava maandumismassiga lennuki suutlikkusnõuded on täidetud ning

ii) ilmateated ja/või -prognoosid ning teated lennuvälja tingimuste kohta näitavad, et arvestuslikul saabumisajal on võimalik ohutult maanduda.

d) Käitaja peab suurendama alapunktides b ja c ette nähtud näitajaid 18,5 kilomeetrini (10 meremiilini) juhul, kui navigeerimistäpsus ei vasta vähemalt nõutavale 5. astme navigatsioonitäpsusele (RNP5).

CAT.POL.A.220. Lend marsruudil kolme või enama mootoriga lennukiga, mille kaks mootorit ei tööta

a) Sellise kolme või enama mootoriga lennuki puhul, mis lendab kõikide töötavate mootoritega pikamaa-reisilennu kiirusel standardtemperatuuril ja tuulevaikuses, ei tohi kavandatud trajektoori ükski punkt olla rohkem kui 90 minuti kaugusel lennuväljast, kus on täidetud eeldatavale maandumismassile vastavad nõuded, välja arvatud juhul, kui lennuk vastab alapunktide b–f nõuetele.

▼B

b) Kahe mittetöötava mootoriga lennuki tegelik lennutrajektoor marsruudil peab võimaldama lennukil jätkata lendu prognoositavates ilmastikutingimustes punktist, kus mõlemad mootorid arvatakse üheaegselt seiskuvat, kuni lennuväljani, kus kahe mittetöötava mootoriga maandumiseks ette nähtud protseduure kasutades on võimalik maanduda ja lennuk täielikult peatada. Tegelik lennutrajektoor peab olema vertikaalselt takistustevaba vähemalt 2 000 jala kõrguseni maapinna ja takistuste kohal 9,3 km (5 meremiili) ulatuses mõlemal pool kavandatud trajektoori. Selliste kõrguste ja ilmastikutingimuste korral, mis nõuavad jäätõrjesüsteemide kasutamist, tuleb arvesse võtta nende kasutamise mõju tegelikule lennutrajektoorile. Kui navigeerimistäpsus ei ole vähemalt RNP5 tasemel, peab käitaja suurendama eespool nimetatud näitajat 18,5 kilomeetrini (10 meremiilini).

c) Kahe mootori seiskumist eeldatakse selle marsruudiosa kõige kriitilisemas punktis, kus lennuk on kõikide töötavate mootoritega, pikamaa-reisilennu kiirusel standardtemperatuuril ja tuulevaikuses lennates rohkem kui 90 minuti kaugusel lennuväljast, kus on täidetud eeldatavale maandumismassile vastavad nõuded.

d) Tegelik lennutrajektoor peab olema positiivse gradiendiga 1 500 jala kõrgusel lennuvälja kohal, kus pärast kahe mootori riket kavatsetakse maanduda.

e) Kütust võib ohutusprotseduure järgides avariiolukorras välja lasta nii palju, et lennuväljale jõutaks nõutava kütusevaruga.

f) Lennuki eeldatav mass selles punktis, kus kaks mootorit võivad seiskuda, peab sisaldama vähemalt kütusekogust, mis on piisav lennu jätkamiseks lennuvälja suunas, kus kavatsetakse maanduda, ja sinna jõudmiseks vähemalt 1 500 jala kõrgusele maandumisala kohale, ning sellele järgnevaks 15 minuti pikkuseks horisontaallennuks.

CAT.POL.A.225. Maandumine siht- ja varulennuväljal

a) Lennuki maandumismass, mis on kindlaks määratud vastavalt punkti CAT.POL.A.105 alapunktile a, ei tohi ületada maksimaalset maandumismassi, mis on kindlaks määratud, arvestades siht- ja varulennuvälja kõrgust merepinnast ja õhutemperatuuri eeldataval arvestuslikul saabumisajal.

CAT.POL.A.230. Maandumine kuival rajal

a) Lennuki maandumismass, mis on kindlaks määratud vastavalt punkti CAT.POL.A.105 alapunkti a nõuetele, peab võimaldama arvestuslikul maandumisajal sihtlennuväljal ja mis tahes varulennuväljal 50 jala kõrguselt rajaläve kohalt peatumisega maanduda:

1) turboreaktiivmootoritega lennukitel 60 % piires olemasolevast maandumisdistantsist (LDA) ning

2) turbopropellermootoriga lennukitel 70 % piires olemasolevast maandumisdistantsist (LDA).

b) Järsu lähenemise protseduuride korral kasutab käitaja alapunkti a kohaselt arvutatud maandumisdistantsi andmeid, mis põhinevad mõõteriistakõrgusel alla 60 jala, kuid mitte vähem kui 35 jalga, ning peavad vastama punkti CAT.POL.A.245 nõuetele.

c) Lühimaamaandumiste puhul kasutab käitaja alapunkti a kohaselt arvutatud maandumisdistantsi andmeid, mis peavad vastama punkti CAT.POL.A.250 nõuetele.

▼B

d) Maandumismassi kindlaksmääramisel võtab käitaja arvesse järgmist:

1) lennuvälja kõrgust merepinnast;

2) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 % ning

3) raja kallet maandumissuunas juhul, kui see on suurem kui +/- 2 %.

e) Lennuki väljumisel eeldatakse, et:

1) lennuk maandub kõige sobivamale rajale tuulevaikuses ning

2) lennuk maandub rajale, mis määratakse kõige tõenäolisemalt maandumiseks, arvestades tuule võimalikku kiirust ja suunda, lennuki maapealset teenindust ning muid tingimusi, nagu maandumisseadmed ja maastik.

f) Kui käitaja ei saa alapunkti e alapunkti 1 nõudeid sihtlennuvälja puhul täita, sest sihtlennuväljal on ainult üks rada, kus maandumine sõltub tuule suunast, võib lennuk väljuda juhul, kui on määratud kaks varulennuvälja, kus on võimalik täita kõiki alapunktide a–e nõudeid. Enne lähenemise alustamist sihtlennuväljal maandumiseks peab õhusõiduki kapten veenduma, et maandumisel on võimalik järgida kõiki alapunktides a–d ning punktis CAT.POL.A.225 sätestatud nõudeid.

g) Kui käitaja ei suuda täita alapunkti e alapunkti 2 nõudeid sihtlennuvälja puhul, võib lennuk väljuda juhul, kui on määratud varulennuväli, kus on võimalik täita kõiki alapunktides a–e sätestatud nõudeid.

CAT.POL.A.235. Maandumine märgadel ja puhastamata radadel

a) Kui asjakohased ilmateated ja/või prognoosid näitavad, et arvestuslikul saabumisajal võib rada olla märg, peab olemasolev maandumisdistants (LDA) olema vähemalt 115 % punkti CAT.POL.A.230 kohaselt kindlaks määratud nõutavast maandumisdistantsist.

b) Kui asjaomased ilmateated ja/või -prognoosid näitavad, et arvestuslikul saabumisajal võib rada olla puhastamata, peab olemasolev maandumisdistants (LDA) olema vähemalt alapunkti a kohaselt kindlaks määratud pikkusega või vähemalt 115 % maandumisdistantsist, mis on kindlaks määratud vastavalt puhastamata raja maandumisdistantsi andmetele või nendega samaväärsetele andmetele, sõltuvalt sellest, kumb distants on pikem. Käitaja peab samaväärsete maandumisdistantsi andmete kohaldamise sätestama lennutegevuskäsiraamatus.

c) Kui lennukäsiraamatus (AFM) on täiendav eriinfo maandumisdistantside kohta märgadel radadel, võib kasutada sellist maandumisdistantsi märjal rajal, mis on lühem alapunktis a sätestatud maandumisdistantsist, kuid mitte lühem kui punkti CAT.POL.A.230 alapunkti a kohane maandumisdistants.

d) Kui lennukäsiraamatus (AFM) on täiendav eriinfo maandumisdistantside kohta puhastamata radadel, võib eritöötlusega puhastamata rajal kasutada maandumisdistantsi, mis on lühem alapunktis b nõutud maandumisdistantsist, kuid mitte lühem kui punkti CAT.POL.A.230 alapunkti a kohane maandumisdistants.

▼B

e) Alapunktide b, c ja d puhul kohaldatakse vastavalt punkti CAT.POL.A.230 kriteeriume, välja arvatud punkti CAT.POL.A.230 alapunkt a, mida ei kohaldata eespool nimetatud alapunkti b osas.

CAT.POL.A.240. Loa andmine suurendatud kallete kasutamiseks lendudel

a) Lennud suurendatud kalletega peavad olema pädeva asutuse poolt eelnevalt heaks kiidetud.

b) Loa saamiseks peab käitaja tõendama järgmiste tingimuste täitmist:

1) lennukäsiraamat (AFM) sisaldab kinnitatud andmeid käitamiskiiruse ja -andmete nõutava suurendamise kohta, et lennutrajektoori moodustamisel saaks arvesse võtta suurenenud kaldeid ja kiirusi;

2) navigeerimistäpsuse saavutamiseks on võimalik kasutada visuaalseid orientiire;

3) iga lennuraja jaoks on määratud ilmastikumiinimumid ja tuulepiirangud ning

▼M9

4) lennumeeskond on lennatavast marsruudist ja ORO-osa FC-alajao kohaselt kasutatavatest protseduuridest piisavalt teadlik.

▼B

CAT.POL.A.245. Järsu lähenemise protseduuride lubamine

a) Järsu lähenemise protseduurideks, kus glissaadi kalle on 4,5° või suurem ning mõõteriistakõrgus alla 60 jala, kuid mitte vähem kui 35 jalga, on vajalik pädeva asutuse eelnev heakskiit.

b) Loa saamiseks peab käitaja tõendama järgmiste tingimuste täitmist:

1) lennukäsiraamatus (AFM) on määratud maksimaalne lubatud glissaadi kalle, mis tahes muud piirangud, järsu lähenemise protseduurid tavalisteks, ebatavalisteks ja hädaolukordadeks ning andmed distantside muudatuste kohta järsu lähenemise kriteeriumide kasutamisel;

2) igal lennuväljal, kus järsu lähenemisega lende kavandatakse:

i) on olemas sobiv glissaadi orientiiride süsteem, mis hõlmab vähemalt visuaalset glissaadi järgimise süsteemi;

ii) on ette nähtud ilmastikumiinimumid ning

iii) võetakse arvesse järgmisi aspekte:

A) takistused;

B) glissaadi orientiiride süsteemi ja rajale suunamise vahendite liik;

C) minimaalsed visuaalsed viited, mida on vaja otsusekõrguse (DH) ja minimaalse laskumiskõrguse (MDA) juures;

D) olemasolevad pardaseadmed;

E) piloodi kvalifikatsioon ja konkreetse lennuvälja tundmine;

F) lennukäsiraamatu (AFM) piirangud ja protseduurid ning

G) katkestatud lähenemise kriteeriumid.

▼B

CAT.POL.A.250. Lühimaamaandumise lubamine

a) Lühimaamaandumiste sooritamiseks peab olema pädeva asutuse eelnev luba.

b) Loa saamiseks peab käitaja tõendama järgmiste tingimuste täitmist:

1) distants, mida kasutatakse lubatud maandumismassi arvutamiseks, võib koosneda olemasoleva kinnitatud ohutusala pikkusest koos olemasoleva kinnitatud maandumisdistantsiga;

2) lennuvälja asukohariik on määranud, et antud tegevus on avalikes huvides ja lennutegevuseks vajalik tulenevalt lennujaama eraldatusest või sellest, et lennujaama raja pikendamine ei ole füüsiliselt võimalik;

3) vertikaalne vahemaa piloodi silmade tasapinna ja rataste alumise osa tasapinna vahel ei ületa kolme meetrit, kui lennuk on normaalses glissaadis;

4) minimaalne RVR/VIS on vähemalt 1 500 m ning lennutegevuskäsiraamatus on sätestatud tuulepiirangud;

5) pilootide kogemuse, koolituse ja konkreetsete lennuväljade tundmise miinimumnõuded on kindlaks määratud ja täidetud;

6) olemasoleva kinnitatud ohutusala alguse ületamisel on kõrgus 50 jalga;

7) lennuvälja asukohariik on kinnitatud ohutusala kasutamise heaks kiitnud;

8) olemasoleva kinnitatud ohutusala pikkus ei ületa 90 m;

9) kinnitatud ohutusala laius ei ole väiksem kui raja kahekordne laius või lennuki kahekordne tiivaulatus, olenevalt sellest, kumb on suurem, ja telgjooneks on raja telgjoone pikendus;

10) kinnitatud ohutusalal ei ole takistusi ega süvendeid, mis võiksid ohustada maanduvat lennukit, ja ajal, kui rada kasutatakse lühimaamaandumisteks, ei tohi kinnitatud ohutusalal olla ühtegi liikuvat objekti;

11) kinnitatud ohutusala kalle maandumissuunas ei ületa 5 % ülespoole ega 2 % allapoole ning

12) vajaduse korral pädeva asutuse kehtestatud lisatingimused, võttes arvesse lennuki tüübiomadusi, lähenemisala pinnavormide omadusi, olemasolevaid lähenemise abivahendeid ja katkestatud lähenemise või maandumisega seotud kaalutlusi.

▼B

3. PEATÜKK

B-suutlikkusklass

CAT.POL.A.300. Üldist

▼M10

a) Kui pädev asutus ei ole andnud V lisa (SPA-osa) L-alajao (ÜHE TURBIINMOOTORIGA LENNUKITE KÄITAMINE ÖÖSEL VÕI INSTRUMENTAALLENNUILMA TINGIMUSTES (SET-IMC)) kohast luba, ei tohi käitaja ühemootorilist lennukit käitada:

1) öösel või

2) instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, välja arvatud visuaallennu erireeglite alusel.

▼B

b) Käitaja käsitab punkti CAT.POL.A.340 tõusunõuetele mittevastavaid kahe mootoriga lennukeid ühe mootoriga lennukitena.

CAT.POL.A.305. Start

a) Stardimass ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud maksimaalset stardimassi lähtelennuvälja rõhkkõrgusel ja õhutemperatuuril.

b) Lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud tasakaalustatud stardidistants ei tohi ületada:

1) 1,25-kordset olemasolevat hoovõtudistantsi (TORA) või

2) peatumisala ja/või takistustevaba tõusuala olemasolu korral järgmisi suurusi:

i) olemasolev hoovõtudistants (TORA);

ii) 1,15-kordne olemasolev stardidistants (TODA) või

iii) 1,3-kordne olemasolev kiirendus-pidurdusvahemaa (ASDA).

c) Alapunkti b nõuetele vastavuse tõendamisel võetakse arvesse järgmist:

1) lennuki mass stardi hoovõtu alustamisel;

2) rõhkkõrgus lennuväljal;

3) õhutemperatuur lennuväljal;

4) raja pinnakatte seisukord ja raja pinnakatte liik;

5) raja kalle stardi suunas ning

6) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 %.

▼B

CAT.POL.A.310. Takistustevaba ala stardil – mitme mootoriga lennukid

a) Kahe või enama mootoriga lennukite puhul määratakse tegelik starditrajektoor kindlaks selliselt, et lennuki kõrgus kõikidest takistustest oleks vähemalt 50 jalga ja kaugus horisontaalsuunas vähemalt 90 m pluss 0,125 × D, kus D on horisontaalne vahemaa, mille lennuk on läbinud alates olemasoleva stardidistantsi (TODA) lõpust, või kui enne olemasoleva stardidistantsi (TODA) lõppu on kavandatud pööre, siis stardidistantsi lõpust, välja arvatud alapunktides b ja c sätestatud juhtudel. Lennukitel tiivaulatusega alla 60 m võib horisontaalseks takistustevabaks alaks arvestada pool lennuki tiivaulatust pluss 60 m pluss 0,125 × D. Eeldatakse, et:

1) starditrajektoor algab 50 jala kõrguselt maapinnast punkti CAT.POL.A.305 alapunktis b sätestatud stardidistantsi lõpus ning lõpeb 1 500 jala kõrgusel maapinnast;

2) lennukit ei kallutata enne, kui lennuk on maapinnast 50 jala kõrgusel ning pärast seda ei tohi kaldenurk olla suurem kui 15°;

3) kriitilise mootori rike toimub kõikide töökorras mootorite stardi kohase lennutrajektoori punktis, kus eeldatakse visuaalse viite kadumist takistustest möödumiseks;

4) starditrajektoori tõusugradient vahemikus 50 jala kõrguselt kuni arvatava mootoririkke kõrguseni võrdub kõikide mootorite keskmise gradiendiga tõusul kõikide töötavate mootoritega ja üleminekul marsruutlennu konfiguratsioonile, korrutatuna teguriga 0,77, ning

5) starditrajektoori gradient vastavalt alapunkti a alapunktile 4 saavutatud kõrguselt kuni starditrajektoori lõpuni võrdub lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud tõusugradiendiga marsruudil ühe mittetöötava mootoriga (OEI).

b) Kui kavandatav lennutrajektoor ei nõua lennusuuna muutmist rohkem kui 15° võrra, ei pea käitaja arvestama külgmisi takistusi, mille kaugus on suurem kui:

1) 300 m, kui lendu sooritatakse tingimustes, mis võimaldavad navigatsiooni visuaalse kursihoidmisega, või kui on olemas navigatsioonivahendid, mille abil piloot saab kavandatud lennutrajektoori sama täpsusega hoida, või

2) 600 m kõikides muudes lennutingimustes.

c) Kui kavandatud lennutrajektoor nõuab lennusuuna muutmist rohkem kui 15° võrra, ei pea käitaja arvestama külgmisi takistusi, mille kaugus on suurem kui:

1) 600 m lennutingimustes, mis võimaldavad navigatsiooni visuaalse kursihoidmisega, või

2) 900 m kõikides muudes lennutingimustes.

d) Alapunktide a–c nõuetele vastavuse tõendamisel võetakse arvesse järgmist:

1) lennuki mass stardi hoovõtu alustamisel;

2) rõhkkõrgus lennuväljal;

3) õhutemperatuur lennuväljal ning

4) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 %.

▼M4

e) Alapunkti a alapunkte 3, 4 ja 5, alapunkti b alapunkti 2 ja alapunkti c alapunkti 2 ei kohaldata päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavate lendude suhtes.

▼B

CAT.POL.A.315. Lend marsruudil mitme mootoriga lennukitega

a) Lennuk peab lennu ajaks prognoositavates ilmastikutingimustes ühe mootori rikke korral ja tingimusel, et teised mootorid töötavad kindlaksmääratud maksimaalse püsivõimsusega, suutma jätkata lendu lennutegevuskäsiraamatus sätestatud minimaalsel ohutul kõrgusel või sellest kõrgemal kuni 1 000 jala kõrgusel asuva punktini sellise lennuvälja kohal, kus on võimalik täita asjaomased suutlikkusnõuded.

b) Eeldatakse, et mootoririkke punktis:

1) ei lenda lennuk kõrgemal kui kõrgus, mille juures tõusukiirus on 300 jalga minutis, kui kõik mootorid töötavad kindlaksmääratud maksimaalse püsivõimsusega, ning

2) eeldatav marsruutlennu laskumise või tõusu gradient ühe mittetöötava mootoriga on võrdne vastavalt kas laskumise või tõusu kogugradiendiga, mida vastavalt suurendatakse või vähendatakse 0,5 % võrra.

▼M10

CAT.POL.A.320 Lend marsruudil ühemootoriliste lennukitega

a) Lennuk peab lennu ajaks prognoositavates ilmastikutingimustes olema mootori rikke korral suuteline jõudma kohta, kus saab sooritada ohutu hädamaandumise, välja arvatud juhul, kui pädev asutus on andnud V lisa (SPA-osa) L-alajao (ÜHE TURBIINMOOTORIGA LENNUKITE KÄITAMINE ÖÖSEL VÕI INSTRUMENTAALLENNUILMA TINGIMUSTES (SET-IMC)) kohase loa ja käitaja kohaldab riskiperioodi.

b) Punkti a tähenduses eeldatakse, et mootoririkke punktis:

1) ei lenda lennuk kõrgemal kui kõrgus, mille juures tõusukiirus on 300 jalga minutis, kui mootor töötab kindlaksmääratud maksimaalse püsivõimsusega, ja

2) on marsruutlennu gradient võrdne laskumise kogugradiendiga, mida on suurendatud 0,5 %.

▼B

CAT.POL.A.325. Maandumine siht- ja varulennuväljal

Lennuki maandumismass, mis on kindlaks määratud vastavalt punkti CAT.POL.A.105 alapunktile a, ei tohi ületada maksimaalset maandumismassi, mis on kindlaks määratud, arvestades siht- ja varulennuvälja kõrgust merepinnast ja prognoositavat õhutemperatuuri arvestuslikul saabumisajal.

CAT.POL.A.330. Maandumine kuival rajal

a) Lennuki maandumismass, mis on kindlaks määratud vastavalt punkti CAT.POL.A.105 alapunkti a nõuetele, võimaldab arvestuslikul maandumisajal sihtlennuväljal ja mis tahes varulennuväljal 50 jala kõrguselt rajaläve kohalt peatumisega maanduda 70 % piires olemasolevast maandumisdistantsist (LDA), võttes arvesse:

1) lennuvälja kõrgust merepinnast;

2) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 %;

3) raja pinnakatte seisukorda ja raja pinnakatte liiki ning

4) raja kallet maandumise suunas.

▼B

b) Järsu lähenemise protseduuride korral kasutab käitaja alapunkti a kohaselt arvutatud maandumisdistantsi andmeid, mis põhinevad mõõteriistakõrgusel alla 60 jala, kuid mitte vähem kui 35 jalga, ning vastavad punktis CAT.POL.A.345 sätestatud nõuetele.

c) Lühimaamaandumiste puhul kasutab käitaja alapunkti a kohaselt arvutatud maandumisdistantsi andmeid, mis peavad vastama punktis CAT.POL.A.350 sätestatud nõuetele.

d) Lennuki väljumisel alapunktide a–c kohaselt eeldatakse, et:

1) lennuk maandub kõige sobivamale rajale tuulevaikuses ning

2) lennuk maandub rajale, mis määratakse kõige tõenäolisemalt maandumiseks, arvestades tuule võimalikku kiirust ja suunda, lennuki maapealset teenindust ning teisi tingimusi, nagu maandumisseadmed ja maastik.

e) Kui käitaja ei suuda täita alapunkti d alapunkti 2 nõudeid sihtlennuvälja puhul, võib lennuk väljuda üksnes juhul, kui on määratud varulennuväli, kus on võimalik täita kõiki alapunktide a–d nõudeid.

CAT.POL.A.335. Maandumine märgadel ja puhastamata radadel

a) Kui asjakohased ilmateated ja/või prognoosid näitavad, et arvestuslikul saabumisajal võib rada olla märg, peab olemasolev maandumisdistants (LDA) olema vähemalt punkti CAT.POL.A.330 kohaselt kindlaks määratud nõutav maandumisdistants, korrutatuna teguriga 1,15.

b) Kui asjakohased ilmateated ja/või prognoosid näitavad, et arvestuslikul saabumisajal võib rada olla puhastamata, ei tohi maandumisdistants ületada olemasolevat maandumisdistantsi (LDA). Käitaja peab kohaldatava maandumisdistantsi sätestama lennutegevuskäsiraamatus.

c) Kui lennukäsiraamatus on täiendav eriinfo maandumisdistantside kohta märgadel radadel, võib kasutada maandumisdistantsi märjal rajal, mis on lühem alapunktis a nõutud maandumisdistantsist, kuid mitte lühem kui punkti CAT.POL.A.330 alapunkti a kohane maandumisdistants.

CAT.POL.A.340. Stardi ja maandumise tõusunõuded

Kahemootorilise lennuki käitaja peab täitma järgmised stardi ja maandumise tõusunõuded.

a) *Starditõus*

1) Kõikide mootorite töötamisel

i) Püsiv tõusugradient pärast starti peab olema vähemalt 4 %, kui:

A) kõik mootorid töötavad stardivõimsusel;

B) telik on välja lastud, välja arvatud juhul, kui teliku sissetõmbamiseks ei kulu üle seitsme sekundi, mille puhul võib eeldada, et telik on sisse tõmmatud;

C) tiivaklapid on stardiasendi(te)s ning

D) tõusukiirus ei ole üle 1,1 V_{MC} (minimaalne kontrollkiirus maapinnal või selle lähedal) või 1,2 V_{S1} (varisemiskiirus või stabiilse lennu miinimumkiirus maandumiskonfiguratsioonis), olenevalt sellest, kumb on suurem.

▼B

2) Ühe mittetöötava mootoriga (OEI)

i) Püsiv tõusugradient 400 jala kõrgusel stardipaiga kohal peab olema mõõdetavalt positiivne, kui:

A) kriitiline mootor ei tööta ja selle propeller on minimaalse takistuse asendis;

B) teine mootor töötab stardivõimsusel;

C) telik on sisse tõmmatud;

D) tiivaklapid on stardiasendi(te)s ning

E) tõusukiirus on võrdne 50 jala kõrgusel saavutatuga.

ii) Püsiv tõusugradient stardipaiga kohal 1 500 jala kõrgusel ei tohi olla väiksem kui 0,75 %, kui:

A) kriitiline mootor ei tööta ja selle propeller on minimaalse takistuse asendis;

B) teine mootor töötab võimsusel, mis ei ületa pideva töörežiimi võimsust;

C) telik on sisse tõmmatud;

D) tiivaklapid on kinni ning

E) tõusukiirus on vähemalt 1,2 V_{S1}.

b) *Maandumistõus*

1) Kõikide mootorite töötamisel

i) Püsiv tõusugradient peab olema vähemalt 2,5 %, kui:

A) võimsus või tõmbejõud ei ületa võimsust või tõmbejõudu, mis saavutatakse kaheksa sekundit pärast võimsushoobade liigutamist minimaalsest tühikäiguasendist;

B) telik on välja lastud;

C) tiivaklapid on maandumisasendis ning

D) tõusukõrgus võrdub V_{REF} (baasmaandumiskiirus).

2) Ühe mittetöötava mootoriga (OEI)

i) Püsiv tõusugradient stardipaiga kohal 1 500 jala kõrgusel ei tohi olla väiksem kui 0,75 %, kui:

A) kriitiline mootor ei tööta ja selle propeller on minimaalse takistuse asendis;

B) teine mootor töötab võimsusel, mis ei ületa pideva töörežiimi võimsust;

C) telik on sisse tõmmatud;

D) tiivaklapid on kinni ning

E) tõusukiirus on vähemalt 1,2 V_{S1}.

▼B

CAT.POL.A.345. Järsu lähenemise protseduuride lubamine

a) Järsu lähenemise protseduurideks, kus glissaadi kalle on 4,5° või rohkem ning mõõteriistakõrgus alla 60 jala, kuid mitte alla 35 jala, on nõutav pädeva asutuse eelnev heakskiit.

b) Loa saamiseks peab käitaja tõendama järgmiste tingimuste täitmist:

1) lennukäsiraamatus (AFM) on määratud maksimaalne lubatud glissaadi kalle, mis tahes muud piirangud, järsu lähenemise protseduurid tavalisteks, ebatavalisteks ja hädaolukordadeks ning andmed distantside muudatuste kohta järsu lähenemise kriteeriumide kasutamisel ning

2) igal lennuväljal, kus järsu lähenemisega lende kavandatakse:

i) on olemas sobiv glissaadi orientiiride süsteem, mis hõlmab vähemalt visuaalset glissaadi järgimise süsteemi;

ii) on kindlaks määratud ilmastikumiinimumid ning

iii) võetakse arvesse järgmisi aspekte:

A) takistused;

B) glissaadi orientiiride süsteemi ja rajale suunamise vahendite liik;

C) minimaalsed visuaalsed viited, mida on vaja otsusekõrguse (DH) ja minimaalse laskumiskõrguse (MDA) juures;

D) olemasolevad pardaseadmed;

E) piloodi kvalifikatsioon ja konkreetse lennuvälja tundmine;

F) lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud piirangud ja protseduurid ning

G) katkestatud lähenemise kriteeriumid.

CAT.POL.A.350. Lühimaamaandumise lubamine

a) Lühimaamaandumiste sooritamiseks peab olema pädeva asutuse eelnev luba.

b) Loa saamiseks peab käitaja tõendama järgmiste tingimuste täitmist:

1) distants, mida kasutatakse lubatud maandumismassi arvutamiseks, võib koosneda olemasoleva kinnitatud ohutusala pikkusest koos olemasoleva kinnitatud maandumisdistantsiga;

2) lennuvälja asukohariik on kinnitatud ohutusala kasutamise heaks kiitnud;

▼B

3) kinnitatud ohutusalal ei ole takistusi ega süvendeid, mis võiksid ohustada maanduvat lennukit, ja ajal, kui rada kasutatakse lühimaamaandumisteks, ei tohi kinnitatud ohutusalal olla ühtegi liikuvat objekti;

4) kinnitatud ohutusala kalle maandumissuunas ei ületa 5 % ülespoole ega 2 % allapoole;

5) olemasoleva kinnitatud ohutusala pikkus ei ületa 90 m;

6) kinnitatud ohutusala laius ei ole väiksem kui kaks raja laiust keskjoonega raja telgjoone pikendusel;

7) olemasoleva kinnitatud ohutusala alguse ületamisel on kõrgus vähemalt 50 jalga;

8) iga kasutatava raja jaoks on kindlaks määratud ja heaks kiidetud ilmastikumiinimumid, mis ei tohi olla väiksemad kui visuaallendude (VFR) meteomiinimumid või mittetäppislähenemise (NPA) miinimumid, olenevalt sellest, kummad on suuremad;

9) on kindlaks määratud ja täidetud pilootide kogemuse, koolituse ja konkreetsete lennuväljade tundmise nõuded;

10) vajaduse korral pädeva asutuse kehtestatavad lisatingimused, võttes arvesse lennuki tüübiomadusi, lähenemisala pinnavormide omadusi, olemasolevaid lähenemise abivahendeid ja katkestatud lähenemise või maandumisega seotud kaalutlusi.

4. PEATÜKK

C-suutlikkusklass

CAT.POL.A.400. Start

a) Stardimass ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud maksimaalset stardimassi lähtelennuvälja rõhkkõrgusel ja õhutemperatuuril.

b) Selliste lennukite puhul, mille lennukäsiraamatus (AFM) märgitud stardidistantsi puhul ei ole arvestatud mootoririkke võimalusega, ei tohi kõikide töötavate mootorite ja maksimaalse kindlaksmääratud stardivõimsusega 50 jala kõrgusele maapinna kohale jõudmiseks vajalik stardidistants hoovõtu algusest, korrutatuna:

1) 1,33 ga kahe mootoriga lennukite puhul,

2) 1,25 ga kolme mootoriga lennukite puhul või

3) 1,18 ga nelja mootoriga lennukite puhul,

ületada olemasolevat hoovõtudistantsi (TORA) lennuväljal, kust starditakse.

▼B

c) Selliste lennukite puhul, mille lennukäsiraamatus (AFM) märgitud stardimaa pikkuse puhul on arvestatud mootoririkke võimalusega, peavad olema täidetud järgmised nõuded vastavalt lennukäsiraamatus (AFM) sätestatule:

1) kiirendus-pidurdusvahemaa ei tohi ületada olemasolevat kiirendus-pidurdusvahemaad (ASDA);

2) stardidistantsi pikkus ei tohi ületada olemasolevat stardidistantsi (TODA) koos takistustevaba alaga, mis ei tohi olla pikem kui pool olemasolevat hoovõtudistantsi (TORA);

3) hoovõtudistants ei tohi ületada olemasolevat hoovõtudistantsi (TORA);

4) stardi katkestamisel ja stardi jätkamisel tuleb kasutada sama V_1 väärtust ning

5) märjal või puhastamata rajal ei tohi stardimass ületada massi, mis on lubatud stardiks samades tingimustes kuival rajal.

d) Arvesse tuleb võtta järgmist:

1) rõhkkõrgus lennuväljal;

2) õhutemperatuur lennuväljal;

3) raja pinnakatte seisukord ja raja pinnakatte liik;

4) raja kalle stardi suunas;

5) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 % ning

6) stardiraja pikkuse võimalik lühenemine lennukite stardieelse reastumise tõttu.

CAT.POL.A.405. Takistustevaba ala stardil

a) Ühe mittetöötava mootoriga (OEI) startimisel määratakse starditrajektoor nii, et lennuki kaugus kõikidest takistustest on vertikaalselt vähemalt 50 jalga pluss 0,01 × D või horisontaalselt vähemalt 90 meetrit pluss 0,125 × D, kus D on horisontaalne vahemaa, mille lennuk on läbinud alates olemasoleva stardidistantsi (TODA) lõpust. Lennukitel tiivaulatusega alla 60 m võib horisontaalseks takistustevabaks alaks arvestada pool lennuki tiivaulatust pluss 60 m pluss 0,125 × D.

b) Starditrajektoor algab 50 jala kõrguselt maapinnast vastavalt kas punkti ►M4 CAT.POL.A.400 alapunktidele b või c ◄ sätestatud stardidistantsi lõpus ning lõpeb 1 500 jala kõrgusel maapinnast.

c) Alapunkti a nõuetele vastavuse tõendamisel võetakse arvesse järgmist:

1) lennuki mass stardi hoovõtu alustamisel;

2) rõhkkõrgus lennuväljal;

3) õhutemperatuur lennuväljal ning

4) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 %.

▼B

d) Lennusuuna muutmist ei lubata kuni starditrajektoori punktini, kus kõrguseks on saavutatud 50 jalga maapinnast. Sellest alates kuni kõrguseni 400 jalga on ette nähtud, et lennukit ei kallutata rohkem kui 15°. 400 jalast kõrgemal võib planeerida üle 15° kaldeid, kuid mitte üle 25° kaldeid. Tuleb piisavalt arvestada mõjuga, mida kaldenurk avaldab käitamiskiirusele ja lennutrajektoorile, ning suurenenud käitamiskiirustest tulenevat vahemaade kasvu.

e) Kui lennusuunda ei ole vaja muuta rohkem kui 15° võrra, ei pea käitaja arvestama külgmisi takistusi, mille kaugus on suurem kui:

1) 300 m, kui piloot on suuteline säilitama nõutava navigeerimistäpsuse kogu takistuste arvestusliku piirkonna ulatuses, või

2) 600 m kõikides muudes lennutingimustes.

f) Kui lennusuunda on vaja muuta rohkem kui 15° võrra, ei pea käitaja arvestama külgmisi takistusi, mille kaugus on suurem kui:

1) 600 m, kui piloot on suuteline säilitama nõutava navigeerimistäpsuse kogu takistuste arvestusliku piirkonna ulatuses, või

2) 900 m kõikides muudes lennutingimustes.

g) Käitaja kehtestab alapunktide a–f nõuete täitmiseks ning ohutu teekonna tagamiseks ja takistuste vältimiseks erakorralised protseduurid, mis võimaldavad lennukil täita marsruudil järgitavaid punkti CAT.POL.A.410 kohaseid tingimusi või maanduda kas lähtelennuväljal või stardi-varulennuväljal.

CAT.POL.A.410. Lend marsruudil kõikide töötavate mootoritega

a) Lennuk peab lennu ajaks prognoositavates ilmastikutingimustes olema suuteline marsruudi kõikides punktides või planeeritud kõrvalekaldumistel marsruudist saavutama tõusukiiruse vähemalt 300 jalga minutis kõikide maksimaalsel püsivõimsusel töötavate mootoritega, mis määratakse kindlaks:

1) ohutu lennu minimaalkõrgustel kõikidel marsruudi etappidel või marsruudist planeeritud kõrvalekaldumistel, mis on sätestatud lennutegevuskäsiraamatu lennukit käsitlevas osas või arvutatud selles sisalduva teabe põhjal, ning

2) minimaalkõrgustel, mis on vajalikud vastavalt punktide CAT.POL.A.415 ja 420 asjakohaste tingimuste täitmiseks.

CAT.POL.A.415. Lend marsruudil ühe mittetöötava mootoriga (OEI)

a) Lennuk peab lennu ajaks prognoositavates ilmastikutingimustes juhul, kui üks mootor seiskub mõnes marsruudi punktis või marsruudist planeeritud kõrvalekalde punktis ning kui teine mootor või teised mootorid töötavad kindlaksmääratud maksimaalsel püsivõimsusel, olema suuteline jätkama lendu reisilennu kõrguselt lennuväljani, kus saab maanduda vastavalt kas punktis CAT.POL.A.430 või punktis CAT.POL.A.435 sätestatud nõuetele. Lennuk peab ületama takistused 9,3 km (5 meremiili) ulatuses kummalgi pool kavandatud trajektoori vähemalt:

1) 1 000 jala kõrgusel, kui tõusukiirus on null või suurem, või

2) 2 000 jala kõrgusel, kui tõusukiirus on nullist väiksem.

▼B

b) Lennutrajektooril peab olema positiivne gradient 450 m (1 500 jala) kõrgusel lennuvälja kohal, kus pärast ühe mootori riket kavatsetakse maanduda.

c) Lennuki kasutatavaks tõusukiiruseks loetakse kiirust, mis on 150 jala võrra minutis väiksem kui kindlaksmääratud marsruutlennu tõusukiirus.

d) Alapunktis a sätestatud ulatusi suurendatakse 18,5 kilomeetrini (10 meremiilini) juhul, kui navigeerimistäpsus ei ole vähemalt RNP5 tasemel.

e) Kütust võib ohutusprotseduure järgides avariiolukorras välja lasta nii palju, et lennuväljale jõutaks nõutava kütusevaruga.

CAT.POL.A.420. Lend marsruudil kolme või enama mootoriga lennukiga, mille kaks mootorit ei tööta

a) Kolme või enama mootoriga lennuki kavandatud trajektoori ükski punkt ei tohi kõikide töötavate mootoritega pikamaa-reisilennu kiirusel standardtemperatuuril ja tuulevaikuses lennates olla rohkem kui 90 minuti kaugusel lennuväljast, kus on täidetud eeldatavale maandumismassile vastavad nõuded, välja arvatud juhul, kui lennuk vastab alapunktides b–e sätestatud nõuetele.

b) Kahe mittetöötava mootoriga lennuki lennutrajektoor peab võimaldama jätkata lendu prognoositavates ilmastikutingimustes lennuväljani, kus on täidetud eeldatavale maandumismassile vastavad suutlikkusnõuded, ületades takistused 9,3 kilomeetri (5 meremiili) ulatuses mõlemal pool kavandatud trajektoori vähemalt 2 000 jala kõrguselt.

c) Kahe mootori seiskumist eeldatakse selle marsruudiosa kõige kriitilisemas punktis, kus lennuk on kõikide töötavate mootoritega ja pikamaa-reisilennu kiirusel standardse temperatuuri ja tuulevaikse ilmaga lennates rohkem kui 90 minuti kaugusel lennuväljast, kus on täidetud eeldatavale maandumismassile vastavad nõuded.

d) Lennuki eeldatav mass punktis, kus eeldatakse kahe mootori seiskumist, peab sisaldama vähemalt kütuse massi, mis on piisav lennu jätkamiseks lennuvälja suunas, kus kavatsetakse maanduda, ja sinna jõudmiseks vähemalt 450 m (1 500 jala) kõrgusele maandumisala kohale, ning sellele järgnevaks 15 minuti pikkuseks horisontaallennuks.

e) Lennuki olemasolevaks tõusukiiruseks loetakse kiirust, mis on 150 jala võrra minutis väiksem kindlaksmääratud tõusukiirusest.

f) Alapunktis b sätestatud ulatusi suurendatakse 18,5 kilomeetrini (10 meremiilini) juhul, kui navigeerimistäpsus ei ole vähemalt RNP5 tasemel.

g) Kütust võib ohutusprotseduure järgides avariiolukorras välja lasta nii palju, et lennuväljale jõutaks nõutava kütusevaruga.

CAT.POL.A.425. Maandumine siht- ja varulennuväljal

Lennuki maandumismass, mis on kindlaks määratud vastavalt punkti CAT.POL.A.105 alapunktile a, ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud maksimaalset maandumismassi antud kõrgusel ja, kui see on lennukäsiraamatus (AFM) kindlaks määratud, siht- ja varulennuvälja prognoositav õhutemperatuur arvestuslikul saabumisajal.

▼B

CAT.POL.A.430. Maandumine kuival rajal

a) Lennuki maandumismass, mis määratakse kindlaks punkti CAT.POL.A.105 alapunkti a kohaselt, peab võimaldama arvestuslikul maandumisajal sihtlennuväljal ja mis tahes varulennuväljal 50 jala kõrguselt rajaläve kohalt peatumisega maanduda 70 % piires olemasolevast maandumisdistantsist (LDA), võttes arvesse järgmist:

1) lennuvälja kõrgust merepinnast;

2) teatatud vastutuule komponenti mitte rohkem kui 50 % või teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 %;

3) raja pinnakatte liiki ning

4) raja kallet maandumise suunas.

b) Lennuki väljumisel eeldatakse, et:

1) lennuk maandub kõige sobivamale rajale tuulevaikuses ning

2) lennuk maandub rajale, mis määratakse kõige tõenäolisemalt maandumiseks, arvestades tuule võimalikku kiirust ja suunda, lennuki maapealset teenindust ning teisi tingimusi, nagu maandumisseadmed ja maastik.

c) Kui käitaja ei suuda täita alapunkti b alapunkti 2 nõudeid sihtlennuvälja puhul, võib lennuk väljuda üksnes juhul, kui on määratud varulennuväli, kus on võimalik täita kõiki alapunktide a ja b nõudeid.

CAT.POL.A.435. Maandumine märgadel ja puhastamata radadel

a) Kui asjakohased ilmateated ja/või prognoosid näitavad, et arvestuslikul saabumisajal võib rada olla märg, peab olemasolev maandumisdistants (LDA) olema vähemalt punkti CAT.POL.A.430 kohaselt kindlaks määratud nõutav maandumisdistants, korrutatuna teguriga 1,15.

b) Kui asjakohased ilmateated ja/või prognoosid näitavad, et arvestuslikul saabumisajal võib rada olla puhastamata, ei tohi maandumisdistants olla pikem kui olemasolev maandumisdistants (LDA). Käitaja peab kohaldatava maandumisdistantsi sätestama lennutegevuskäsiraamatus.

2. JAOTIS

Kopterid

1. PEATÜKK

Üldnõuded

CAT.POL.H.100. Kohaldatavus

a) Koptereid käitatakse vastavalt suutlikkusklasside suhtes kohaldatavatele nõuetele.

b) Koptereid käitatakse 1. suutlikkusklassis:

1) lendudel tihedalt asustatud ja maandumiseks sobimatul alal asuvatele lennuväljadele / asuvatelt lennuväljadelt ja käitamiskohtadesse/käitamiskohtadest, välja arvatud punkti CAT.POL.H.225 kohase avalikes huvides kasutatava käitamiskoha puhul, või

2) kui suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, välja arvatud juhul, kui lennud toimuvad kopteritekile/kopteritekilt 2. suutlikkusklassis punkti CAT.POL.H.305 kohase loa alusel.

▼B

c) Kui alapunktiga b ei ole ette nähtud teisiti, tuleb koptereid suurima lubatud reisijakohtade arvuga 10–19 käitada 1. või 2. suutlikkusklassis.

d) Kui alapunktiga b ei ole ette nähtud teisiti, tuleb koptereid suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) kuni üheksa käitada 1., 2. või 3. suutlikkusklassis.

CAT.POL.H.105. Üldist

a) Kopteri mass:

1) stardi alguses või

2) lennuaegse ümberplaneerimise korral punktis, millest alates kehtib muudetud operatsiooniline lennuplaan,

ei tohi olla suurem kui mass, mis võimaldab kavandatava lennu käigus täita käesoleva jaotise nõudeid, võttes arvesse massi eeldatavat vähenemist lennu jätkumisel ja kütuse väljalaskmist vastavalt asjaomase nõude sätetele.

b) Käesoleva jaotise nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks kasutatakse lennukäsiraamatus (AFM) esitatud sertifitseeritud suutlikkusandmeid, vajaduse korral koos asjaomases nõudes sätestatud muude andmetega. Käitaja esitab nimetatud muud andmed lennutegevuskäsiraamatus. Selleks et vältida käesolevas jaotises sätestatud nõuete topeltrakendamist, võib nõuete rakendamisel arvesse võtta ka kõiki lennukäsiraamatu (AFM) suutlikkusandmetes juba sisalduvaid käitamisnõudeid.

c) Käesoleva jaotise nõuetele vastavuse tõendamisel võetakse arvesse järgmisi parameetreid:

1) kopteri mass;

2) kopteri konfiguratsioon;

3) keskkonnatingimused, eelkõige:

i) rõhkkõrgus ja õhutemperatuur;

ii) tuul:

A) tuule puhul tuleb arvestada kuni 50 % püsivast teatatud vastutuule komponendist kiirusega 5 sõlme või üle selle, välja arvatud alapunktis C sätestatud stardi-, starditrajektoori- ja maandumisnõuete osas;

B) kui lennukäsiraamatus (ATF) lubatakse starti ja maandumist tagantuulega, ning kõikide starditrajektooride puhul tuleb arvestada teatatud pärituule komponenti mitte vähem kui 150 % ulatuses ning

C) stardi- ja maandumispunkti kohal täpset tuule kiiruse mõõtmist võimaldavate täpsete tuulemõõteseadmete olemasolu korral võib käitaja kehtestada 50 % ületavaid tuulekomponente, kui ta tõendab pädevale asutusele, et lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) lähedus ning tuulemõõteseadmete suurem täpsus tagavad sama kõrge ohutustaseme;

▼B

4) käitamistehnikad ning

5) suutlikkust ebasoodsalt mõjutavate süsteemide käitamine.

CAT.POL.H.110. Takistuste arvestamine

a) Takistustevaba ala nõuete täitmisel arvestatakse väljaspool lähenemis- ja stardisirge ala (FATO), starditrajektooril või katkestatud maandumise trajektooril asuvaid takistusi, kui nende külgkaugus kavandatava lennutrajektoori aluse maapinna lähimast punktist ei ole suurem kui:

1) VFR-lendude puhul:

i) pool lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud miinimumlaiusest, või kui laiust ei ole määratud, 0,75 × D, kus D on pöörlevate rootoritega kopteri suurim mõõde;

ii) pluss 0,25 × D või 3 m, olenevalt sellest, kumb on suurem;

iii) ning lisaks sellele:

A) 0,10 × kaugus olemasoleva stardidistantsi lõpust (DR) päevastel VFR-lendudel või

B) 0,15 × kaugus olemasoleva stardidistantsi lõpust (DR) öistel VFR-lendudel.

2) IFR-lendude puhul:

i) 1,5 × D või 30 m, olenevalt sellest, kumb on suurem, ning lisaks sellele:

A) 0,10 × kaugus olemasoleva stardidistantsi lõpust (DR) täpsete marsruudijuhistega IFR-lendudel;

B) 0,15 × kaugus olemasoleva stardidistantsi lõpust (DR) standardsete marsruudijuhistega IFR-lendudel või

C) 0,30 × kaugus olemasoleva stardidistantsi lõpust (DR) marsruudijuhisteta IFR-lendudel.

ii) Katkestatud lähenemise trajektoori puhul kohaldatakse takistuste arvestusliku piirkonna nihet üksnes alates olemasoleva stardidistantsi lõpust.

3) Lendudel, kus starditakse visuaalselt ning üleminek instrumentaallennureeglitele (IFR)/instrumentaallennuilmale (IMC) toimub üleminekupunktis, kohaldatakse alapunktis 1 sätestatud kriteeriume enne üleminekupunkti ning alapunktis 2 sätestatud kriteeriume pärast üleminekupunkti. Üleminekupunkt ei või olla enne 1. suutlikkusklassis käitatavate kopterite stardiks vajaliku distantsi (TODRH) lõppu või 2. suutlikkusklassis käitatavate kopterite stardi kriitilist punkti (DPATO).

b) Kui stardil kasutatakse takistustevaba ala nõuetega seoses tagurdamise või külgliikumisega üleminekuprotseduuri, arvestatakse tagurdamis- või külgliikumisalal olevat takistust juhul, kui selle külgkaugus kavandatava lennutrajektoori aluse maapinna lähimast punktist ei ole suurem kui:

1) pool lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud miinimumlaiusest, või kui laiust ei ole määratud, siis 0,75 × D;

▼B

2) pluss 0,25 × D või 3 m, olenevalt sellest, kumb on suurem;

3) ning lisaks sellele:

i) päevastel VFR-lendudel 0,10 × lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) lõpust läbitud distants;

ii) öistel VFR-lendudel 0,15 × lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) lõpust läbitud distants.

c) Takistused võib jätta arvestamata, kui need asuvad kaugemal, kui:

1) päevastel lendudel 7 × rootori raadius (R), või kui tõusu ajal on tagatud täpne navigeerimine visuaalsete märkide järgi;

2) öistel lendudel 10 × rootori raadius (R), või kui tõusu ajal on tagatud täpne navigeerimine visuaalsete märkide järgi;

3) 300 m, kui navigatsioonitäpsus on saavutatav asjakohaste navigatsiooni abivahenditega, või

4) 900 m kõikidel muudel juhtudel.

2. PEATÜKK

1. suutlikkusklass

CAT.POL.H.200. Üldist

1. suutlikkusklassis käitatavad kopterid sertifitseeritakse A-kategooriasse või sellega võrdsesse ameti poolt kindlaks määratud kategooriasse.

CAT.POL.H.205. Start

a) Stardimass ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud asjaomase protseduuri maksimaalset stardimassi.

b) Stardimass peab olema selline, et:

1) start on võimalik katkestada ja maanduda lähenemis- ja stardisirge alale (FATO), kui stardi otsusepunktis (TPD) või enne seda tuvastatakse kriitilise mootori rike;

2) stardi katkestamiseks vajalik distants (RTODRH) ei ole pikem kui stardi katkestamiseks olemasolev distants (RTODAH) ning

3) kopteri stardiks vajalik distants (TODRH) ei ole pikem kui olemasolev stardidistants (TODAH).

4) Olenemata alapunkti b alapunktist 3 võib kopteri stardiks vajalik distants (TODRH) olla pikem kui olemasolev stardidistants (TODAH) juhul, kui kopter, millel on stardi otsusepunktis (TDP) tuvastatud kriitilise mootori rike, suudab starti jätkates ületada kõik takistused kopteri stardiks vajaliku distantsi (TODRH) lõpuni vähemalt 10,7 m (35 jala) kõrguselt.

c) Alapunktide a ja b nõuetele vastavuse tõendamisel tuleb arvesse võtta punkti CAT.POL.H.105 alapunkti c asjakohaseid parameetreid lähtelennuväljal või -käitamiskohas.

▼B

d) Stardietapp kuni stardi otsusepunktini (kaasa arvatud) peab toimuma nii, et maapind on nähtav, et oleks võimalik start katkestada.

e) Tagurdamisele või külgliikumisele üleminekuga stardil peab olema võimalik kõikidest tagurdus- või külgliikumisalal olevatest takistustest piisava varuga mööduda, kui stardi otsusepunktis (TDP) või enne seda on tuvastatud kriitilise mootori rike.

CAT.POL.H.210. Starditrajektoor

a) Stardi otsusepunktis (TDP) tuvastatud kriitilise mootori rikkega kopteri stardiks vajaliku distantsi (TODRH) lõpust alates:

1) peab stardimass olema selline, et starditrajektoor võimaldaks kõikide tõusutrajektooril olevate takistuste kohal takistustevaba kõrgust VFR-lendudel vähemalt 10,7 m (35 jalga) ning IFR-lendudel 10,7 m (35 jalga) + 0,01 × kaugus kasutada oleva stardidistantsi lõpust (DR). Arvestada tuleb üksnes punkti CAT.POL.H.110 kohaseid takistusi.

2) Üle 15° suunamuutuse korral tuleb jätta nõuetekohane varu, et kompenseerida kaldenurga mõju takistustevaba ala nõuete täitmisele. Pööret ei tohi alustada varem kui 61 m (200 jala) kõrgusel stardipinnast, välja arvatud lennukäsiraamatus (AFM) lubatud protseduuride raames.

b) Alapunkti a nõuetele vastavuse tõendamisel tuleb arvesse võtta punkti CAT.POL.H.105 alapunkti c asjakohaseid parameetreid lähtelennuväljal või -käitamiskohas.

CAT.POL.H.215. Lend marsruudil mittetöötava kriitilise mootoriga

a) Mittetöötava kriitilise mootoriga kopteri mass ja lennutrajektoor marsruudi kõigis punktides ja lennu ajaks prognoositavates ilmastikutingimustes peab võimaldama täita alapunktide 1, 2 või 3 nõudeid.

1) Kui lennu mõnda osa on kavas käitada nii, et maapind ei ole nähtav, peab kopteri mass võimaldama mittetöötava kriitilise mootoriga tõusukiirust vähemalt 50 jalga minutis vähemalt 300 m (1 000 jala) kõrgusel, või mägise reljeefi puhul 600 m (2 000 jala) kõrgusel maapinnast ja kõikidest takistustest 9,3 km (5 meremiili) ulatuses mõlemal pool kavandatud trajektoori.

2) Kui lendu kavatsetakse käitada nii, et maapind ei ole nähtav, peab lennutrajektoor võimaldama kopteril jätkata lendu reisilennu kõrguselt kuni 300 m (1 000 jalga) kõrguseni maandumiskohast, kus on võimalik sooritada punkti CAT.POL.H.220 kohane maandumine. Lennutrajektoor peab olema vertikaalselt takistustevaba vähemalt 300 m (1 000 jala) või mägise reljeefi puhul 600 m (2 000 jala) kõrgusel maapinnast ja kõikidest takistustest 9,3 km (5 meremiili) ulatuses mõlemal pool kavandatud trajektoori. Triivtehnikate kasutamine on lubatud.

3) Kui lend on kavandatud visuaallennuilma (VMC) tingimustes ja maapind on nähtav, peab lennutrajektoor võimaldama kopteril jätkata lendu reisilennu kõrguselt kuni 300 m (1 000 jalga) kõrguseni maandumiskohast, kus on võimalik sooritada punkti CAT.POL.H.220 kohane maandumine, laskumata seejuures kordagi allapoole minimaalset lennukõrgust. Arvestada tuleb takistusi 900 m ulatuses mõlemal pool marsruuti.

▼B

b) Alapunkti a alapunktide 2 või 3 nõuete täitmisel:

1) eeldatakse, et mootoririke tekib marsruudi kõige kriitilisemas punktis;

2) arvestatakse tuulte mõju lennutrajektoorile;

3) eeldatakse, et kütust võib avariiolukorras välja lasta üksnes nii palju, et lennuväljale või käitamiskohta jõutaks nõutava kütusevaruga ja asjaomaseid ohutusprotseduure järgides, ning

4) eeldatakse et kütuse väljalaskmine avariiolukorra ei toimu madalamal kui 1 000 jalga maapinnast.

c) Alapunkti a alapunktides 1 ja 2 sätestatud ulatusi suurendatakse 18,5 kilomeetrini (10 meremiilini) juhul, kui navigeerimistäpsust ei ole võimalik tagada vähemalt 95 % kogu lennuajast.

CAT.POL.H.220. Maandumine

a) Kopteri maandumismass arvestuslikul maandumisajal ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud asjaomase protseduuri puhul kindlaks määratud maksimaalset stardimassi.

b) Kui maandumise otsusepunktis (LDP) või enne seda tuvastatakse kriitilise mootori rike, peab olema võimalik maanduda ja peatuda lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) piires või sooritada katkestatud maandumine ning ületada kõik takistused lennutrajektooril vähemalt 10,7 m (35 jala) kõrguselt. Arvestada tuleb üksnes punktis CAT.POL.H.110 kindlaks määratud takistusi.

c) Kui maandumise otsusepunktis (LDP) või pärast seda tuvastatakse kriitilise mootori rike, peab olema võimalik:

1) mööduda lähenemistrajektooril kõikidest takistustest ning

2) maanduda ning peatuda lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) piires.

d) Alapunktide a–c nõuetele vastavuse tõendamisel tuleb arvesse võtta punkti CAT.POL.H.105 alapunktis c sätestatud asjakohaseid arvestusliku maandumisaja parameetreid sihtlennuväljal või -käitamiskohas või varulennuväljal või -käitamiskohas, kui see on nõutav.

e) Maandumise osa maandumise otsusepunktist (LDP) kuni maandumiseni peab toimuma nii, et maapind on nähtav.

CAT.POL.H.225. Kopterilennud avalikes huvides kasutatavast käitamiskohast / avalikes huvides kasutatavasse käitamiskohta

a) Lende avalikes huvides kasutatavast käitamiskohast või avalikes huvides kasutatavasse käitamiskohta võib teostada 2. suutlikkusklassis punkti CAT.POL.H.310 alapunkti b või punkti CAT.POL.H.325 alapunkti b nõudeid täitmata, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

1) asjaomane avalikes huvides kasutatav käitamiskoht (PIS) võeti kasutusele enne 1. juulit 2002;

2) avalikes huvides kasutatava käitamiskoha suurus või takistuste laad ei võimalda 1. suutlikkusklassi nõuete täitmist;

3) lend toimub kopteriga, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuus;

4) käitaja vastab punkti CAT.POL.H.305 alapunkti b alapunktide 2 ja 3 nõuetele;

▼B

5) kopteri mass ei ületa lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud maksimaalset massi tõusugradiendil 8 % tuulevaikuses asjaomasel ohutul stardikiirusel (V_{TOSS}), kui kriitiline mootor ei tööta ning ülejäänud mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel, ning

6) käitaja on saanud pädevalt asutuselt käitamiseks eelneva heakskiidu. Enne selliste lendude tegemist mõnes teises liikmesriigis peab käitaja saama asjaomase liikmesriigi pädevalt asutuselt vastava kinnituse.

b) Lennutegevuskäsiraamatus sätestatakse kohaspetsiifilised protseduurid, et minimeerida aega, mille jooksul kopteris ja maapinnal viibijad on stardi või maandumise ajal aset leidnud kriitilise mootori rikke korral ohustatud.

c) Lennutegevuskäsiraamatusse lisatakse iga avalikes huvides kasutatava käitamiskoha (PIS) skeem või selgitustega foto, kus on näidatud põhiaspektid, mõõtmed, 1. suutlikkusklassi nõuete rikkumised, peamised ohud ning intsidendi korral kasutatav situatsiooniplaan.

3. PEATÜKK

2. suutlikkusklass

CAT.POL.H.300. Üldist

2. suutlikkusklassis käitatavad kopterid sertifitseeritakse A-kategooriasse või sellega võrdsesse ameti poolt kindlaks määratud kategooriasse.

CAT.POL.H.305. Lennud, mille puhul ei ole tagatud ohutu hädamaandumise võimalus

a) Lende, mille puhul ohutu hädamaandumise võimalus ei ole stardi- ja maandumisetapil tagatud, sooritatakse üksnes juhul, kui käitajal on selleks pädeva asutuse antud luba.

b) Loa saamiseks ja säilitamiseks peab käitaja tegema järgmist:

1) viima läbi riskianalüüsi, mis hõlmab:

i) konkreetset kopteritüüpi ning

ii) konkreetset lennuliiki;

2) täitma järgmised tingimused:

i) saavutama tootja määratud kopteri/mootori modifikatsioonistandardi ja seda pidevalt järgima;

ii) teostama kopteri või mootori tootja soovitatavad ennetavad hooldustööd;

iii) lisama lennutegevuskäsiraamatusse stardi- ja maandumisprotseduurid, kui need ei ole lennukäsiraamatus (AFM) juba sätestatud;

iv) määrama kindlaks lennumeeskonna koolitused ning

v) kehtestama süsteemi, millega tootjat teavitatakse võimsuse kao, mootori seiskumise või mootoririkke juhtumitest,

ning

3) rakendama seadmete töö jälgimise ja arvestamise süsteemi (UMS).

▼B

CAT.POL.H.310. Start

a) Stardimass ei tohi ületada kindlaksmääratud maksimaalset massi tõusukiirusel 150 jalga minutis 300 meetri (1 000 jala) kõrgusel lennuvälja või käitamiskoha pinnast, kui kriitiline mootor ei tööta ja ülejäänud mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel.

b) Lendudel, mis ei kuulu punktis CAT.POL.H.305 nimetatud lendude hulka, sooritatakse start nii, et ohutu hädamaandumise võimalus oleks tagatud kuni punktini, millest alates on võimalik ohutult lendu jätkata.

c) Punkti CAT.POL.H.305 kohaste lendude puhul kohaldatakse lisaks alapunkti a nõuetele järgmist:

1) stardimass ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud maksimaalset massi kõikide töötavate mootoritega õhushõljumiseks (AEO OGE) tuulevaikuses, kui kõik mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel, või

2) lendudel kopteritekilt:

i) kopteriga, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, või

ii) kopteriga, mille lend algab maandumiseks sobimatul alal asuvalt kopteritekilt,

tuleb stardimassi puhul arvesse võtta järgmist: protseduuri; kopteriteki kõrgusele vastavat tekiserva mittetabamist ja kukkumiskõrgust mittetöötava(te) kriitilis(t)e mootori(te)ga, kui ülejäänud mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel.

d) Alapunktide a–c nõuetele vastavuse tõendamisel tuleb arvesse võtta punkti CAT.POL.H.105 alapunkti c asjakohaseid parameetreid lähtekohas.

e) Stardi see osa, mis toimub enne punktis CAT.POL.H.315 sätestatud nõude täitmist, tuleb sooritada nii, et maapind on nähtav.

CAT.POL.H.315. Starditrajektoor

Alates stardi kriitilisest punktist (DPATO) või teise võimalusena hiljemalt 200 jala kõrguselt stardipinnast tuleb mittetöötava kriitilise mootoriga täita punkti CAT.POL.H.210 alapunkti a alapunktide 1 ja 2 ning alapunkti b nõudeid.

CAT.POL.H.320. Lend marsruudil mittetöötava kriitilise mootoriga

Tuleb täita punktis CAT.POL.H.215 sätestatud nõue.

CAT.POL.H.325. Maandumine

a) Maandumismass arvestuslikul maandumisajal ei tohi ületada kindlaksmääratud maksimaalset massi tõusukiirusel 150 jalga minutis 300 meetri (1 000 jala) kõrgusel lennuvälja või käitamiskoha pinnast, kui kriitiline mootor ei tööta ning ülejäänud mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel.

b) Kui maandumistrajektoori mis tahes punktis tekib kriitilise mootori rike:

1) võib sooritada katkestatud maandumise vastavalt punktis CAT.POL.H.315 sätestatud nõudele või

2) lendudel, mis ei kuulu punktis CAT.POL.H.305 nimetatud lendude hulka, võib kopter sooritada ohutu hädamaandumise.

▼B

c) Punkti CAT.POL.H.305 kohastel lendudel kohaldatakse lisaks alapunkti a nõuetele järgmist:

1) stardimass ei tohi ületada lennukäsiraamatus (AFM) märgitud maksimaalset massi kõikide töötavate mootoritega õhushõljumiseks (AEO OGE) tuulevaikuses, kui kõik mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel, või

2) lendudel kopteritekilt:

i) kopteriga, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, või

ii) kopteriga, mille lend algab maandumiseks sobimatul alal asuvalt kopteritekilt,

võetakse maandumismassi puhul arvesse kopteriteki kõrgusele vastavat protseduuri ja kukkumiskõrgust, kui kriitiline mootor ei tööta ning ülejäänud mootorid töötavad nõuetekohasel võimsusel.

d) Alapunktide a–c nõuetele vastavuse tõendamisel tuleb arvesse võtta punkti CAT.POL.H.105 alapunkti c asjakohaseid parameetreid sihtlennuväljal või varulennuväljal, kui see on nõutav.

e) Maandumise see osa, mille ajal alapunkti b alapunkti 1 nõuet ei ole enam võimalik täita, tuleb sooritada nii, et maapind on nähtav.

4. PEATÜKK

3. suutlikkusklass

CAT.POL.H.400. Üldist

a) 3. suutlikkusklassis käitatavad kopterid sertifitseeritakse A-kategooriasse või sellega võrdsesse ameti poolt kindlaks määratud kategooriasse või B-kategooriasse.

b) Lende sooritatakse üksnes maandumiseks sobival alal, välja arvatud:

1) punkti CAT.POL.H.420 kohastel lendudel või

2) stardi- ja maandumisetapil, kui lend toimub vastavalt alapunktile c.

c) Kui käitajal on punkti CAT.POL.H.305 kohane luba, võib lennata väljaspool tihedalt asustatud maandumiseks sobimatut ala asuvalt lennuväljalt / asuvale lennuväljale või käitamiskohast/käitamiskohta, kus ohutu hädamaandumise võimalus ei ole tagatud:

1) stardi ajal enne V_y (parimat tõusukiirust võimaldav kiirus) saavutamist või stardipinnast 200 jala kõrgusele jõudmist või

2) maandumise ajal madalamal kui 200 jalga maandumispinnast.

d) Lende ei sooritata:

1) siis, kui maapind ei ole nähtav;

2) öösel;

3) kui pilvede alumise piiri kõrgus on alla 600 jala või

4) kui nähtavus on alla 800 m.

▼B

CAT.POL.H.405. Start

a) Stardimass peab olema väikseim järgmistest:

1) maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) või

2) maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) või maksimaalne stardimass pinnalhõljumiseks, kui kõik mootorid töötavad stardivõimsusel, või kui tingimused on sellised, et pinnalhõljumist tõenäoliselt ei saavutata, siis maksimaalne stardimass õhushõljumiseks, kui kõik mootorid töötavad stardivõimsusel.

b) Kui punkti CAT.POL.H.400 alapunktis b ei ole sätestatud teisiti, peab kopter mootoririkke korral olema suuteline ohutult hädamaanduma.

CAT.POL.H.410. Lend marsruudil

a) Kui kõik mootorid töötavad maksimaalsel püsivõimsusel, peab kopter suutma lennata kavandatud marsruudil või planeeritud kõrvalejuhtimise korral nõuetekohasest minimaalsest lennukõrgusest kordagi madalamale laskumata.

b) Kopter peab mootoririkke korral olema suuteline ohutult hädamaanduma, välja arvatud punkti CAT.POL.H.420 kohaldamisel.

CAT.POL.H.415. Maandumine

a) Kopteri maandumismass arvestuslikul maandumisajal peab olema väikseim järgmistest:

1) suurim lubatud maandumismass või

2) suurim maandumismass pinnalhõljumiseks, kui kõik mootorid töötavad stardivõimsusel, või kui tingimused on sellised, et pinnalhõljumist tõenäoliselt ei saavutata, siis maandumismass õhushõljumiseks, kui kõik mootorid töötavad stardivõimsusel.

b) Kui punkti CAT.POL.H.400 alapunktis b ei ole sätestatud teisiti, peab kopter mootoririkke korral olema suuteline ohutult hädamaanduma.

CAT.POL.H.420. Kopterilennud väljaspool tihedalt asustatud ala asuva maandumiseks sobimatu ala kohal

a) Turbiinmootoriga koptereid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on kuni kuus, võib asustamata maandumiseks sobimatu ala kohal ilma ohutu hädamaandumise võimaluseta käitada üksnes tingimusel, et käitaja on saanud pärast riskianalüüsi läbiviimist pädevalt asutuselt vastava loa. Enne selliste lendude käitamist mõnes teises liikmesriigis peab käitaja saama asjaomase liikmesriigi pädevalt asutuselt vastava kinnituse.

b) Kõnealuse loa saamiseks ja selle kehtivuse pikendamiseks peab käitaja:

1) teostama eespool nimetatud lende ainult asjaomases loas kindlaksmääratud piirkonnas ja tingimustel;

2) mitte sooritama selliseid lende kopteri kiirabilendude (HEMS) loa alusel;

3) selgitama, kuidas kopteri suhtes kehtestatud kasutuspiirangud või muud põhjendatud kaalutlused takistavad nõuetekohaste suutlikkuskriteeriumide täitmist, ning

4) omama punkti CAT.POL.H.305 alapunkti b kohast luba.

▼B

c) Olenemata punktis CAT.IDE.H.240 sätestatud nõuetest võib nimetatud lende sooritada lisahapniku seadmeteta, kui salongi rõhkkõrgus ei ületa 10 000 jalga kauemaks kui 30 minutiks ega ületa kordagi rõhkkõrgust 13 000 jalga.

3. JAOTIS

Mass ja balansseering

1. PEATÜKK

Mootoriga õhusõidukid

CAT.POL.MAB.100. Mass ja balansseering ning last

a) Õhusõiduki last, mass ja raskuskese (CG) peavad kõikidel lennuetappidel vastama lennukäsiraamatus (AFM) või lennutegevuskäsiraamatus kehtestatud piirangutele, sõltuvalt sellest, kumma nõuded on rangemad.

b) Enne õhusõiduki kasutuselevõttu peab käitaja kaalumise teel kindlaks tegema selle massi ja raskuskeskme (CG) ning edaspidi tuleb õhusõidukeid massi ja raskuskeskme määramiseks kaaluda üks kord nelja aasta järel, kui kasutatakse üksikute õhusõidukite masse, ning üks kord üheksa aasta järel, kui kasutatakse õhusõidukipargi masse. Arvestada tuleb mõju, mida avaldavad massile ja balansseeringule modifikatsioonid ja remondid, ning see nõuetekohaselt dokumenteerida. Lisaks tuleb lennukid uuesti üle kaaluda, kui modifikatsioonide mõju massile ja balansseeringule ei ole täpselt teada.

c) Kaalumise peab läbi viima õhusõiduki tootja või sertifitseeritud hooldusorganisatsioon.

d) Käitaja peab kaalumise või standardmasside põhjal kindlaks määrama kõigi käitamisseadmete ja meeskonnaliikmete massi, mis kuulub õhusõiduki käitamise tühimassi hulka. Kindlaks tuleb määrata mõju, mida nende asukoht avaldab lennuki raskuskeskmele (CG).

e) Käitaja peab kaalumise või reisijate ja pagasi standardmassi alusel kindlaks määrama tegeliku lasti massi koos kogu ballasti massiga.

f) Muude lastiosade standardmasse peale reisijate ja registreeritud pagasi standardmasside võib käitaja kasutada juhul, kui ta tõendab pädevale asutusele, et nende osade mass on muutumatu või jääb kindlaksmääratud hälbe piiresse.

g) Käitaja peab kindlaks määrama kütusekoguse massi tegeliku tiheduse alusel või, kui see ei ole teada, lennutegevuskäsiraamatus sätestatud meetodi kohaselt arvutatud tiheduse alusel.

h) Käitaja peab tagama, et:

1) õhusõiduki lastimine toimub kvalifitseeritud töötajate järelevalve all ning

2) tegelik last vastab õhusõiduki massi ja balansseeringu arvutamiseks kasutatud andmetele.

i) Käitaja peab järgima konstruktsioonist tulenevaid lisapiiranguid, nagu põranda tugevuse piirangud, maksimaalne koormus jooksva meetri kohta, maksimaalne mass ühe lastiruumi kohta ja/või maksimaalne istekohtade arv. Kopterite puhul peab käitaja arvesse võtma ka lasti lennuaegseid muudatusi.

▼B

j) Käitaja määrab lennutegevuskäsiraamatus kindlaks lastimise ning massi- ja balansseeringusüsteemi põhimõtted ja meetodid, mis vastavad alapunktides a–i sätestatud nõuetele. Nimetatud süsteem peab hõlmama kõiki kavandatavate lendude liike.

CAT.POL.MAB.105. Massi ja balansseeringu andmed ja dokumendid

a) Käitaja peab enne iga lendu määrama massi ja balansseeringu andmed ning täitma massi ja balansseeringu dokumendid, kus on märgitud andmed lasti ja selle paigutuse kohta. Massi ja balansseeringu dokumentide alusel peab õhusõiduki kaptenil olema võimalik kindlaks teha, et lasti ja selle paigutusega ei ole ületatud lennuki massi ja balansseeringu piiranguid. Massi ja balansseeringu dokumendid peavad sisaldama järgmist teavet:

1) õhusõiduki registreerimisandmed ja tüüp;

2) lennu andmed, number ja kuupäev;

3) õhusõiduki kapteni nimi;

4) dokumendi koostanud isiku nimi;

5) õhusõiduki käitamise tühimass ja vastav raskuskese;

i) B-suutlikkusklassi lennukite ja kopterite puhul ei pea raskuskeskme (CG) asukoht olema massi ja balansseeringu dokumentides märgitud, kui lasti jaotus vastab näiteks eelnevalt väljaarvutatud balansseeringutabelile või on võimalik tõendada, et kavandatavas lennutegevuses saab tagada õige balansseeringu olenemata tegelikust lastist;

6) kütuse mass stardi ajal ja reisikütuse mass;

7) vajaduse korral muude kuluainete mass peale kütuse;

8) lasti osad, sealhulgas reisijad, pagas, kaup ja ballast;

9) stardimass, maandumismass ja mass ilma kütuseta;

10) kohaldatavad õhusõiduki raskuskeskme (CG) positsioonid ning

11) massi ja raskuskeskme (CG) piirväärtused.

Eespool nimetatud teave peab olema kättesaadav lennu planeerimisdokumentides või massi- ja balansseeringusüsteemides. Osa sellest teabest võib sisalduda ka muudes kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavates dokumentides.

b) Kui massi ja balansseeringu dokumente koostatakse arvuti abil, peab käitaja kontrollima väljastatavate andmete õigsust.

c) Õhusõiduki lastimist kontrollinud isik peab oma allkirjaga kinnitama, et last ja selle paigutus vastavad õhusõiduki kaptenile antud massi ja balansseeringu dokumentide andmetele. Õhusõiduki kapten peab andma oma heakskiidu allkirjaga või allkirjaga samaväärsel viisil.

d) Käitaja peab kehtestama protseduurid, mida järgitakse lasti viimase hetke lastimuudatuste korral, et tagada järgmine:

1) kui pärast massi ja balansseeringu dokumentide täitmist tehakse mõni viimase hetke muudatus, peab sellele juhtima õhusõiduki kapteni tähelepanu ning kõnealune muudatus tuleb registreerida sellistes lennuplaneerimisdokumentides, mis sisaldavad massi ja balansseeringut käsitlevaid dokumente;

▼B

2) lubatud viimase hetke muudatus maksimaalse reisijate arvu või veetava lasti osas on dokumenteeritud ning

3) nimetatud maksimumi ületamise korral uute massi ja balansseeringu dokumentide koostamine.

e) Kui käitaja soovib kasutada lennuki pardal olevat integreeritud massi ja balansseeringu arvutisüsteemi lennuki lähetamisel kasutatava esmase allikana, peab ta selleks saama pädeva asutuse loa. Käitaja peab tõendama süsteemi täpsust ja usaldusväärsust.

▼M4

4. JAOTIS

Purilennukid

CAT.POL.S.100. Käitamispiirangud

a) Purilennuki last, mass ja raskuskese (CG) peavad kõikidel lennuetappidel vastama lennukäsiraamatus (AFM) või lennutegevuskäsiraamatus (OM) kehtestatud piirangutele, sõltuvalt sellest, missugused tingimused on rangemad.

b) Purilennuk varustatakse lennukäsiraamatus (AFM) ette nähtud käitamispiiranguid visuaalselt kujutavate siltide, loetelude ja mõõteriistamärgistuse või nende kombinatsioonidega.

CAT.POL.S.105. Kaalumine

a) Käitaja peab tagama, et enne purilennuki esmast kasutuselevõttu on kaalumise teel kindlaks tehtud selle mass ja raskuskese. Arvestada tuleb mõju, mida avaldavad massile ja balansseeringule modifikatsioonid ja remondid, ning need tuleb nõuetekohaselt dokumenteerida. See teave tehakse õhusõiduki kaptenile kättesaadavaks. Lisaks tuleb purilennuk uuesti üle kaaluda, kui modifikatsioonide mõju massile ja balansseeringule ei ole täpselt teada.

b) Purilennukit peab kaaluma õhusõiduki tootja või sertifitseeritud hooldusorganisatsioon kooskõlas komisjoni määrusega (EÜ) nr 2042/2003 (vastavalt vajadusele).

CAT.POL.S.110. Suutlikkus

Õhusõiduki kapten käitab purilennukit üksnes juhul, kui selle suutlikkus on piisav kohaldatavate lennureeglite täitmiseks ning lennu, õhuruumi või kasutatavate lennuväljade või käitamiskohtadega seotud muude piirangute järgimiseks, võttes arvesse kasutatavate plaanide ja kaartide täpsust.

5. JAOTIS

Õhupallid

CAT.POL.B.100. Käitamispiirangud

a) Õhupalli last ja mass peavad kõikidel lennuetappidel vastama võimalikele lennukäsiraamatus (AFM) või lennutegevuskäsiraamatus (OM) kehtestatud piirangutele, sõltuvalt sellest, kumma tingimused on rangemad.

b) Õhupall varustatakse neid lennukäsiraamatus (AFM) ette nähtud käitamispiiranguid visuaalselt kujutavate siltide, loetelude ja mõõteriistamärgistuse või nende kombinatsioonidega.

CAT.POL.B.105. Kaalumine

a) Käitaja peab tagama, et enne õhupalli esmast kasutuselevõttu on kaalumise teel kindlaks tehtud selle mass. Arvestada tuleb mõju, mida avaldavad massile modifikatsioonid ja remondid, ning see nõuetekohaselt dokumenteerida. See teave tehakse õhusõiduki kaptenile kättesaadavaks. Lisaks tuleb õhupall uuesti üle kaaluda, kui modifikatsioonide mõju massile ei ole täpselt teada.

b) Õhupalli peab kaaluma õhusõiduki tootja või sertifitseeritud hooldusorganisatsioon kooskõlas komisjoni määrusega (EÜ) nr 2042/2003 (vastavalt vajadusele).

CAT.POL.B.110. Massi kindlaksmääramise süsteem

a) Käitaja peab kehtestama süsteemi, milles sätestatakse, kuidas määratakse iga lennu jaoks kindlaks järgmised andmed, et õhusõiduki kapten saaks kontrollida lennukäsiraamatus ette nähtud piirangute järgimist:

▼M4

1) õhupalli tühimass;

2) tegeliku lasti mass;

3) kütuse või ballasti mass;

4) stardimass;

5) kas õhupall on lastitud kapteni või kvalifitseeritud töötajate järelevalve all;

6) kogu dokumentatsiooni ettevalmistus ja asukoht.

b) Elektroonilised massiarvutused peavad olema õhusõiduki kapteni poolt korratavad.

c) Dokumendid massi kohta koostatakse enne iga lendu ning dokumenteeritakse operatsioonilises lennuplaanis.

CAT.POL.B.115. Suutlikkus

Õhusõiduki kapten käitab õhupalli üksnes juhul, kui selle suutlikkus on piisav kohaldatavate lennureeglite täitmiseks ning lennu, õhuruumi või kasutatavate lennuväljade või käitamiskohtadega seotud muude piirangute järgimiseks, võttes arvesse kasutatavate plaanide ja kaartide täpsust.

▼B

D-ALAJAGU

MÕÕTERIISTAD, ANDMED, SEADMED

1. JAOTIS

Lennukid

CAT.IDE.A.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

▼M7

a) Käesoleva alajaoga ette nähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema sertifitseeritud vastavalt kohaldatavatele lennukõlblikkusnõuetele, välja arvatud järgmised esemed:

1) varukaitsmed,

2) kaasaskantavad valgustid,

3) täppiskell,

4) kaardihoidja,

5) esmaabivahendite komplektid,

6) vältimatu meditsiiniabi vahendite komplekt,

7) megafonid,

8) pääste- ja signalisatsioonivahendid,

9) mereankrud ja sildumisvahendid ning

10) laste turvavahendid.

b) Õhusõiduki pardal olevad mõõteriistad ja seadmed, mida ei ole käesoleva alajaoga ette nähtud ja mis ei pea olema sertifitseeritud vastavalt kohaldatavatele lennukõlblikkusnõuetele, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud teavet määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides CAT.IDE.A.330, CAT.IDE.A.335, CAT.IDE.A.340 ja CAT.IDE.A.345 sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei kahjusta lennuki lennukõlblikkust.

▼B

c) Kui lennu ajal tuleb lennumeeskonna liikmel kasutada seadmeid oma töökohal, peavad need seadmed olema sellelt kohalt hõlpsasti kasutatavad. Kui üht seadet peab lennu ajal kasutama rohkem kui üks lennumeeskonna liige, peab asjaomane seade olema paigutatud nii, et seda on hõlbus kasutada igalt töökohalt, kust see on ette nähtud.

▼B

d) Kõikide lennumeeskonna liikmete poolt kasutatavate mõõteriistade paigutus peab võimaldama kõikidel lennumeeskonna liikmetel hõlpsasti lugeda kõnealuste mõõteriistade näitusid oma istekohalt nii, et nad peaksid võimalikult vähe muutma asendit ja vaatenurka, mis neil tavaliselt lennusuunas vaadates on.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

CAT.IDE.A.105. Lennu minimaalvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatud lennuks vajalik lennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) lennukit käitatakse vastavalt käitaja minimaalvarustuse loetelule (MEL) või

b) käitajal on pädeva asutuse luba käitada lennukit minimaalvarustuse põhiloetelu (MMEL) alusel.

CAT.IDE.A.110. Elektrisüsteemi varukaitsmed

a) Lennukid peavad olema varustatud kogu elektrisüsteemi kaitsevajadusele vastava võimsusega varukaitsmetega, et lennu ajal oleks võimalik vahetada kaitsmeid, mille vahetamine lennu ajal on lubatud.

b) Kaasasolevate varukaitsmete arv peab olema suurim järgmistest:

1) 10 % kõikide eri võimsusega kaitsmetüüpide üldkogusest või

2) kolm kaitset igast eri võimsusega kaitsmetüübist.

CAT.IDE.A.115. Lennuvalgustus

a) Päeval käitatavatel lennukitel peavad olema:

1) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

2) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

3) reisijatesalongide valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist, ning

4) kaasaskantavad lambid, mis on hõlpsasti kättesaadavad kõikide lennumeeskonna liikmete istekohtadelt, kellele need on ette nähtud.

b) Öösel käitatavatel lennukitel peavad lisaks sellele olema:

1) navigatsiooni-/asukohatuled;

2) kaks maandumisprožektorit või üks prožektor, millel on kaks eraldi toitega hõõgniiti, ning

3) vesilennukitena käitatavatel lennukitel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrgete vältimiseks veekogudel.

CAT.IDE.A.120. Tuuleklaasi puhastusseadmed

Lennukitel maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg peavad igal piloodi töökohal olema vahendid esiklaasi osa saju ajal puhtana hoidmiseks.

▼B

CAT.IDE.A.125. Lennud päevasel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimise mõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Lennukitel, mida käitatakse päevasel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi, peavad olema piloodi töökohal järgmised seadmed.

1) Vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse:

i) magnetkurssi;

ii) aega tundides, minutites ja sekundites;

iii) rõhkkõrgust merepinnast;

iv) indikaatorkiirus;

v) vertikaalkiirust;

vi) pöörangut ja libisemist;

vii) lennuasendit;

viii) suunda;

ix) välisõhu temperatuuri ning

x) Machi arvu, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes.

2) Seade, mis näitab, kui nõutavad lennumõõteriistad ei saa piisavalt elektritoidet.

b) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, peab teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse:

1) rõhkkõrgust merepinnast;

2) indikaatorkiirust;

3) vertikaalkiirust;

4) pöörangut ja libisemist;

5) lennuasendit ning

6) suunda.

c) Vahend kondensatsioonist või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks õhkkiiruse mõõtmise süsteemis peab olema:

1) lennukitel, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, ning

2) lennukitel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1999 või hiljem.

d) Ühemootorilised lennukid, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 22. maid 1995, on vabastatud alapunkti a alapunkti 1 alapunktide vi–ix nõuete täitmisest, kui kõnealuste nõuete täitmine eeldaks lennuki moderniseerimist.

CAT.IDE.A.130. Lennud instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel – lennu- ja navigeerimise mõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Lennukitel, mida käitatakse öisel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi või instrumentaallennureeglite (IFR) järgi, peavad olema piloodi töökohal järgmised seadmed.

a) Vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse:

1) magnetkurssi;

2) aega tundides, minutites ja sekundites;

3) indikaatorkiirust;

▼B

4) vertikaalkiirust;

5) pöörangut ja libisemist või lisa-aviohorisondiga varustatud lennukite puhul libisemist;

6) lennuasendit;

7) stabiliseeritud kurssi;

8) välisõhu temperatuuri ning

9) Machi arvu, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes.

b) Kaks vahendit rõhkkõrguse mõõtmiseks ja kuvamiseks.

c) Seade, mis näitab, kui nõutavad lennumõõteriistad ei saa piisavat elektritoidet.

d) Vahend kondensatsioonist või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 3 ja alapunkti h alapunktiga 2 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

e) Vahend, millega lennumeeskonnale teatatakse alapunktiga d ette nähtud vahendi rikkest:

1) lennukitel, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või hiljem, või

2) lennukitel, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. aprilli 1998 ning mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg ja mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa.

f) Kaks teineteisest sõltumatut staatilise rõhu süsteemi, välja arvatud propellerlennukitel maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) kuni 5 700 kg.

g) Propellerlennukitel maksimaalse stardimassiga (MCTOM) kuni 5 700 kg üks staatilise rõhu süsteem ja üks staatilise rõhu varuallikas.

h) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, eraldi vahend, millega teisele piloodile kuvatakse:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) vertikaalkiirus;

4) pöörang ja libisemine;

5) lennuasend ning

6) stabiliseeritud kurss;

i) Propellerlennukitel, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, mõlema piloodi töökohalt kasutatav lisa-aviohorisont, mis:

1) tavalise lennu ajal saab pidevat elektritoidet ning mis tavaelektrisüsteemi töö täieliku katkemise korral saab toidet tavaelektrisüsteemist sõltumatust allikast;

2) pärast tavaelektrisüsteemi töö täielikku katkemist töötab tõrgeteta vähemalt 30 minutit, arvestades avariitoiteallika teisi koormusi ja käitamisprotseduure;

3) töötab sõltumatult kõikidest teistest aviohorisondisüsteemidest;

▼B

4) jätkab automaatselt tööd pärast tavaelektrisüsteemi töö täielikku katkemist;

5) on piisavalt valgustatud lennu kõikidel etappidel, välja arvatud lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 5 700 kg ja mis olid liikmesriigis registreeritud juba 1. aprillil 1995 ning mille vasakpoolsel mõõteriistade paneelil on lisa-aviohorisont;

6) võimaldab lennumeeskonnal selgelt näha, et lisa-aviohorisont töötab avariitoiteallikalt saadava elektriga, ning

7) kui lisa-aviohorisondi jaoks on sõltumatu toiteallikas, peab selle näidikul või mõõteriistade paneelil olema vastav indikatsioon, mis näitab, kui seda toiteallikat kasutatakse.

j) Hõlpsat lugemist võimaldavas asendis kaardihoidja, mida saab öiste lendude ajal valgustada.

CAT.IDE.A.135. Lisaseadmed lendudeks ühe piloodiga lennukil instrumentaallennureeglite (IFR) järgi

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi lendavatel ühe piloodiga lennukitel peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

CAT.IDE.A.140. Ohtliku kõrguse häiresüsteem

a) Ohtliku kõrguse häiresüsteem peab olema järgmistel lennukitel:

1) turbiinpropellerlennukid maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg või suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa ning

2) turboreaktiivmootoritega lennukid.

b) Ohtliku kõrguse häiresüsteem peab võimaldama:

1) hoiatada lennumeeskonda, kui lennuk läheneb eelnevalt määratud kõrgusele, ning

2) hoiatada lennumeeskonda vähemalt helisignaaliga, kui lennuk kaldub kõrvale eelnevalt määratud kõrgusest.

c) Olenemata alapunktist a on ohtliku kõrguse häiresüsteemi nõudest vabastatud sellised lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. aprilli 1972 ja mis 1. aprillil 1995 olid liikmesriigis juba registreeritud.

CAT.IDE.A.150. Reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS)

a) Turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass on (MCTOM) üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, peavad olema varustatud tunnustatud standardis sätestatud A-klassi seadmete nõuetele vastava reljeefi jälgimis- ja hoiatussüsteemiga (TAWS).

b) Kolbmootoriga lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, peavad olema varustatud tunnustatud standardis sätestatud B-klassi seadmete nõuetele vastava reljeefi jälgimis- ja hoiatussüsteemiga (TAWS).

CAT.IDE.A.155. Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS)

Kui määruses (EL) nr 1332/2011 ei ole ette nähtud teisiti, peavad turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijatekohtade arv (MOPSC) on üle 19, olema varustatud ACAS II-ga.

▼B

CAT.IDE.A.160. Pardailmaradar

Pardailmaradar peab olema järgmistel lennukitel, kui neid käitatakse öölendudel või instrumentaallennuilmaga (IMC) piirkondades, kus marsruudil võib esineda äikest või teisi potentsiaalselt ohtlikke ilmastikutingimusi, mida saab pardailmaradari abil kindlaks teha:

a) siserõhusüsteemiga lennukid;

b) siserõhusüsteemita lennukid maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg ning

c) siserõhusüsteemita lennukid suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa.

CAT.IDE.A.165. Lisaseadmed öisteks lendudeks jäätumistingimustes

a) Lennukitel, mida käitatakse öisel ajal arvatavates või tegelikes jäätumistingimustes, peavad olema seadmed jäätumise valgustamiseks või tuvastamiseks.

b) Jäätekkevalgustus ei tohi põhjustada peegeldust ega pimestada meeskonnaliikmeid nende tööülesannete täitmisel.

CAT.IDE.A.170. Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavatel lennukitel peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kasutamiseks kõikidele lennumeeskonna liikmetele.

CAT.IDE.A.175. Meeskonnaliikmete sisetelefonisüsteem

Lennukitel maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 15 000 kg või suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 19 peab olema meeskonnaliikmete sisetelefonisüsteem, välja arvatud lennukitel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. aprilli 1965 ja mis 1. aprillil 1995 olid liikmesriigis juba registreeritud.

CAT.IDE.A.180. Valjuhääldisüsteem

Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 19 peab olema valjuhääldisüsteem.

CAT.IDE.A.185. Kabiini helisalvestusseade

a) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab olema järgmistel lennukitel:

1) lennukid maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg ning

2) mitme turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 5 700 kg, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 1990 või hiljem.

▼M8

b) Kuni 31. detsembrini 2018 peab kabiini helisalvestusseade (CVR) võimaldama säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt:

1) eelnenud kahe tunni jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 nimetatud lennukiga, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või pärast seda,

2) eelnenud 30 minuti jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 nimetatud lennukiga, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. aprilli 1998, või

▼M8

3) eelnenud 30 minuti jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 2 osutatud lennukiga.

c) Hiljemalt 1. jaanuariks 2019 peab kabiini helisalvestusseade (CVR) võimaldama säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt:

1) eelnenud 25 tunni jooksul, kui tegemist on lennukiga, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2021 või pärast seda, või

2) kõikidel muudel juhtudel eelnenud kahe tunni jooksul.

d) Hiljemalt 1. jaanuariks 2019 peab kabiini helisalvestusseadmega (CVR) salvestamisel kasutama muid materjale kui magnetlint või magnettraat.

e) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab ajalises järjestuses salvestama järgmise:

1) kabiinis raadio teel edastatavad või vastu võetavad suulised teated;

2) lennumeeskonna liikmete suulised teated sisetelefonisüsteemi ning valjuhääldisüsteemi kaudu, kui see on olemas;

3) kabiini helikeskkonna, sealhulgas salvestust katkestamata:

i) lennukitel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või pärast seda, kõikide kasutusel olevate suu- ja maskmikrofonide helisignaalid;

ii) võimaluse korral kõikide kasutusel olevate suu- ja maskmikrofonide helisignaalid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 2 osutatud lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. aprilli 1998;

4) kõrvaklappide või valjuhääldi kaudu edastatavad navigatsiooni- või lähenemisseadmeid identifitseerivad hääl- või helisignaalid.

f) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab alustama salvestamist enne, kui lennuk hakkab oma mootori jõul liikuma, ja jätkama salvestamist kuni lennu lõpuni, kui lennuk oma mootori jõul enam edasi ei liigu. Selliste lennukite puhul, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või pärast seda, peab kabiini helisalvestusseade (CVR) automaatselt alustama salvestamist enne, kui lennuk hakkab oma mootori jõul liikuma, ja jätkama salvestamist kuni lennu lõpuni, kui lennuk oma mootori jõul enam edasi ei liigu.

g) Lisaks alapunktile f peab elektrivoolu olemasolu korral kabiini helisalvestusseade (CVR) käivituma esimesel võimalusel kabiini kontrolli ajal enne mootorite käivitamist lennu algul ja töötama kuni vahetult pärast lennu lõppu ja mootorite väljalülitamist tehtava piloodikabiini kontrollini järgmistel juhtudel:

1) alapunkti a alapunktis 1 osutatud lennukitel, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või pärast seda, või

2) alapunkti a alapunktis 2 osutatud lennukitel.

h) Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 16. juuniks 2018 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼B

CAT.IDE.A.190. Pardaregistraator

a) Järgmistel lennukitel peab olema pardaregistraator (FDR), mis salvestab ja säilitab andmeid digitaalselt, ja mille jaoks on välja töötatud metoodika salvestatud andmete hõlpsaks kättesaamiseks andmekandjalt:

▼B

1) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. juunil 1990 või hiljem;

2) turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. juunit 1990, ning

3) mitme turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 5 700 kg, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või hiljem.

b) Pardaregistraator (FDR) peab salvestama järgmised andmed:

1) kellaaeg, kõrgus maapinnast, õhkkiirus, kiirendus ja suund, ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 25 tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 2 osutatud lennukitega, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 27 000 kg;

2) parameetrid, mille järgi on võimalik täpselt kindlaks teha lennuki trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus ning takistuse ja tõstejõu seadmete konfiguratsioon, ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 25 tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 osutatud lennukitega, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. jaanuari 2016;

3) parameetrid, mille järgi on võimalik täpselt kindlaks teha lennuki trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus, konfiguratsioon ja toimimine, ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 25 tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktides 1 ja 2 osutatud lennukitega, mille maksimaalne stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. jaanuari 2016;

4) parameetrid, mille järgi on võimalik täpselt kindlaks teha lennuki trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus ning takistuse ja tõstejõu seadmete konfiguratsioon, ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 10 tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 3 osutatud lennukitega, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. jaanuari 2016, või

5) parameetrid, mille järgi on võimalik täpselt kindlaks teha lennuki trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus, konfiguratsioon ja toimimine, ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 25 tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktides 1 ja 3 osutatud lennukitega, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või hiljem.

c) Andmed peavad põhinema lennukil asuvatel allikatel, mis võimaldavad täpset korrelatsiooni lennumeeskonnale kuvatud teabega.

d) Pardaregistraator (FDR) peab alustama andmete salvestamist enne, kui lennuk hakkab oma mootori jõul liikuma, ning lõpetama salvestamise pärast seda, kui lennuk oma mootori jõul enam edasi ei liigu. Selliste lennukite puhul, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. aprillil 1998 või hiljem, peab pardaregistraator (FDR) automaatselt alustama andmete salvestamist enne, kui lennuk hakkab oma mootori jõul liikuma, ja lõpetama salvestamise automaatselt pärast lennu lõppu, kui lennuk oma mootori jõul enam edasi ei liigu.

▼M8

e) Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha registraatori asukohta vees. Hiljemalt 16. juuniks 2018 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼B

CAT.IDE.A.195. Andmeside salvestamine

a) Selliste lennukite puhul, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 8. aprillil 2014 või hiljem, millel on andmesideühenduse kasutamise suutlikkus ning mis peavad vastavalt nõuetele olema varustatud kabiini helisalvestusseadmega (CVR), peab asjaomane seade vajaduse korral salvestama järgmist:

1) andmesideühenduse kaudu lennuliiklusteenuste (ATS) üksustega sidepidamisel lennukisse ja lennukist edastatavaid sõnumeid, sealhulgas järgmisi sõnumeid:

i) andmeside algus;

ii) lennujuhi-piloodi suhtlus;

iii) adresseeritud seire;

iv) lennuteave;

v) kui süsteemi arhitektuur seda võimaldab, õhusõiduki raadiolevi seire;

vi) kui süsteemi arhitektuur seda võimaldab, õhusõiduki lennuaegsed juhtimisandmed ning

vii) kui süsteemi arhitektuur seda võimaldab, kuvarite graafika;

2) teavet, mis võimaldab korrelatsiooni andmesideühenduse kaudu edastatud teabe salvestistega, mida säilitatakse lennukist eraldi, ning

3) teavet andmesideühenduse kaudu edastatud sõnumite aja ja prioriteedi kohta, võttes arvesse süsteemi arhitektuuri.

b) Andmete ja teabe salvestamiseks ja säilitamiseks salvestusseadmes ning hilisemaks salvestusseadmest kättesaamiseks tuleb kasutada digitaalset meetodit. Salvestusmeetod peab võimaldama võrrelda salvestusseadme andmeid maapinnal salvestatud andmetega.

c) Salvestusseade peab suutma säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt kabiini helisalvestusseadmeid (CVR) käsitlevas punktis CAT.IDE.A.185 sätestatud aja jooksul.

▼M8

d) Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 16. juuniks 2018 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼B

e) Nõuded salvestusseadme käivitumis- ja peatumisskeemile on samad, mis on kabiini helisalvestusseadme (CVR) käivitumis- ja peatumisskeemi jaoks sätestatud punkti CAT.IDE.A.185 alapunktides d ja e.

CAT.IDE.A.200. Kombineeritud salvestusseade

Kabiini helisalvestusseadme (CVR) ja pardaregistraatori (FDR) suhtes kohaldatavaid nõuded võib täita järgmiselt:

a) selliste lennukite puhul, mis vastavalt nõuetele peavad olema varustatud kabiini helisalvestusseadme (CVR) või pardaregistraatoriga (FDR), võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid;

▼B

b) selliste lennukite puhul, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on kuni 5 700 kg ja mis vastavalt nõuetele peavad olema varustatud kabiini helisalvestusseadme (CVR) või pardaregistraatoriga (FDR), võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid, või

c) selliste lennukite puhul, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg ja mis vastavalt nõuetele peavad olema varustatud kabiini helisalvestusseadme (CVR) või pardaregistraatoriga (FDR), võib kasutada kaht kombineeritud salvestusseadet, mis täidavad nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid.

CAT.IDE.A.205. Istmed, istmete turvavööd, turvasüsteemid ja laste turvavahendid

a) Lennukitel peab olema järgmine varustus:

1) istmed või magamisasemed kõigile üle 24 kuu vanustele isikutele;

2) turvavöö igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel, välja arvatud alapunktis 3 sätestatud juhul;

▼M9

3) lennukitel, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 8. aprillil 2015 või hiljem, turvavöö koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel;

▼B

4) lapse turvavahend (CRD) igale pardal olevale alla 24 kuu vanusele isikule;

5) turvavöö koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal:

i) igal lennumeeskonna istmel ning kõigil piloodiistme kõrval asuvatel istmetel;

ii) igal kabiinis oleval vaatlejaistmel;

6) turvavöö koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga kõikidel istmetel, mis on ette nähtud nõutavale minimaalsele arvule salongimeeskonna liikmetele.

▼M9

b) Turvavööl koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga peab olema:

1) üks avamispunkt;

2) istmetel, mis on ette nähtud nõutavale miinimumarvule salongipersonalile, kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult, ja

▼M9

3) lennumeeskonna istmetel ning kõigil piloodiistme kõrval asuvatel istmetel:

i) kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult või

ii) diagonaalne õlarihm ja turvavöö, mida saab kasutada sõltumatult järgmiste lennukite puhul:

A) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ja mis vastavad kohaldatavates sertifitseerimisnõuetes kindlaks määratud tingimustele hädamaandumise dünaamika kohta;

B) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ja mis ei vasta kohaldatavates sertifitseerimisnõuetes kindlaks määratud tingimustele hädamaandumise dünaamika kohta, ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 28. oktoobrit 2014 ja

C) lennukid, mis on sertifitseeritud ülikerglennukite suhtes kohaldatavate sertifitseerimisnõuete (CS-VLA) või samaväärsete nõuete alusel ja kergete sportlennukite suhtes kohaldatavate sertifitseerimisnõuete (CS-LSA) või samaväärsete nõuete alusel.

▼B

CAT.IDE.A.210. Märguanded „Kinnitage turvavööd!” ja „Suitsetamine keelatud!”

Lennukitel, kus kõik reisijaistmed ei ole lennumeeskonna istme(te)lt nähtavad, peab olema vahend, mille abil saab kõigile reisijatele ja salongipersonalile teatada, millal tuleb istmete turvavööd kinnitada ja millal suitsetamine on keelatud.

CAT.IDE.A.215. Siseuksed ja kardinad

Lennukitel peab olema järgmine varustus:

a) lennukitel, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, peab reisijatesalongi ja meeskonnaruumi vahel olema lukustatav uks, millel on silt „Ainult meeskonnale” ning ukse lukustusseade, mis ei võimalda reisijatel ust lennumeeskonna liikme loata avada;

b) hõlpsasti kättesaadav vahend kõikide nende uste avamiseks, mis eraldavad reisijatesalongi teistest ruumidest, kus asuvad avariiväljapääsud;

c) vahend iga reisijatesalongi muudest ruumidest eraldava ukse või kardina avatud asendisse fikseerimiseks juhul, kui reisijaistmetelt avariiväljapääsuni jõudmiseks on vaja pääseda neisse ruumidesse;

d) lennuki igal siseuksel ja avariiväljapääsu juures asuvate kardinate kõrval on silt, mis näitab, et need peavad olema stardi ja maandumise ajal avatud, ning

e) kõikide meeskonnaliikmete jaoks peavad olema vahendid, millega nad saavad lukust lahti teha kõik uksed, mida tavaliselt kasutavad reisijad ja mida reisijad saavad lukustada.

CAT.IDE.A.220. Esmaabikomplekt

a) Lennukitel peavad olema esmaabikomplektid vastavalt tabelile 1.

Tabel 1

Nõutav esmaabikomplektide arv

Reisijakohtade arv	Nõutav esmaabikomplektide arv
0–100	1
101–200	2

▼B

Reisijakohtade arv	Nõutav esmaabikomplektide arv
201–300	3
301–400	4
401–500	5
501 või rohkem	6

b) Esmaabikomplektid peavad olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavad ning

2) uuendatud.

CAT.IDE.A.225. Vältimatu meditsiiniabi vahendite komplekt

a) Lennukitel, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 30, peab olema vältimatu meditsiiniabi vahendite komplekt, kui ettenähtud marsruudi mõni punkt asub reisilennu tavakiirusel rohkem kui 60-minutilise lennu kaugusel lennuväljast, kus on võimalik saada kvalifitseeritud arstiabi.

b) Kapten tagab, et ravimeid manustavad üksnes nõuetekohase kvalifikatsiooniga isikud.

c) Alapunktis a osutatud vältimatu arstiabi komplekt peab olema:

1) tolmu- ja niiskuskindel;

2) paigutatud loata juurdepääsu vältival viisil ning

3) uuendatud.

CAT.IDE.A.230. Esmaabihapnik

a) Sellistel rõhusüsteemiga lennukitel, mida käitatakse rõhkkõrgusel üle 25 000 jala ning mida vastavalt nõuetele teenindab üks salongimeeskonna liige, peab olema puhta hapniku varu nende reisijate jaoks, kes salongi survestuse kadumise järel võivad füsioloogilistel põhjustel vajada hapnikku.

b) Alapunktis a osutatud hapnikuvaru arvutamisel arvestatakse, et hapniku keskmine vooluhulk rahvusvahelise standardatmosfääri (standardse temperatuuri, rõhu ja kuivuse – STPD) puhul on vähemalt kolm liitrit hapnikku minutis inimese kohta. Hapnikuvarust peab piisama vähemalt 2 % pardalolevatele reisijatele (kuid mitte vähem kui ühele inimesele) kogu ülejäänud lennuks pärast salongi survestuse kadumist juhul, kui salongi kõrgus on üle 8 000 jala, kuid vähem kui 15 000 jalga.

c) Lennukis peab olema piisav arv hapnikujaotusvahendeid (kuid mitte vähem kui kaks) koos salongipersonalile hapniku kasutamiseks mõeldud vahendiga.

d) Esmaabi-hapnikuseadmed peavad standardtingimustes (STPD) suutma iga kasutaja jaoks anda vähemalt neli liitrit hapnikku minutis.

▼B

CAT.IDE.A.235. Lisahapnik – rõhusüsteemiga lennukid

a) Rõhusüsteemiga lennukitel, mida käitatakse rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, peavad olema lisahapnikuseadmed, mille abil on võimalik säilitada ja jaotada hapnikuvaru vastavalt tabelile 1.

b) Rõhusüsteemiga lennukitel, mida käitatakse rõhkkõrgusel üle 25 000 jala, peab olema järgmine varustus:

1) kiirpaigaldatavad maskid lennumeeskonna liikmetele;

2) piisaval hulgal varuväljundeid ja maske või piisaval arvul reisijatesalongis ühtlaselt jaotatud kaasaskantavaid maskidega hapnikuballoone, et tagada hapniku viivitamatu kättesaadavus nõutava suurusega salongimeeskonna kõikidele liikmetele;

3) hapnikuvarustussüsteemiga ühendatud hapnikujaotusvahendid peavad olema viivitamata kättesaadavad kõikidele salongimeeskonna liikmetele, salongimeeskonna lisaliikmetele ning kõikidele reisijaistmel istujatele ning

4) seade lennumeeskonna hoiatamiseks survestuse kadumise puhul.

c) Rõhusüsteemiga lennukitel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 8. novembrit 1998 ja mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 25 000 jala või 25 000 jala kõrgusel või madalamal tingimustes, kus ei saa nelja minuti jooksul ohutult laskuda 13 000 jala kõrgusele, peavad olema alapunkti b alapunktis 3 osutatud automaatselt käivituvad individuaalsed hapnikujaotusvahendid.

d) Alapunkti b alapunktis 3 ja alapunktis c osutatud hapnikujaotusvahendite ja väljundite arv peab olema vähemalt 10 % võrra suurem istekohtade arvust. Varuvahendid peavad olema jaotatud ühtlaselt kogu reisijatesalongi ulatuses.

e) Olenemata alapunktist a võib selliste lennukite puhul, mis ei ole sertifitseeritud lendamiseks kõrgusel üle 25 000 jala, vähendada salongimeeskonna liikme(te), lisameeskonnaliikme(te) ja reisija(te) hapnikuvaru suhtes kohaldatavaid nõudeid nii, et hapnikuvaru oleks tagatud nõutava suurusega salongimeeskonna kõikidele liikmetele ning vähemalt 10 % reisijatest kogu lennuaja kestel salongi rõhkkõrgustel vahemikus 10 000 ja 13 000 jalga, kui lennatava marsruudi igas punktis on lennukil võimalik ohutult nelja minuti jooksul laskuda salongi rõhkkõrguseni 13 000 jalga.

f) Tabeli 1 esimese rea punkti b alapunktis 1 ja teises reas nõutav minimaalne varu on hapnikukogus, mida konstantse laskumiskiiruse juures on vaja laskumiseks kümne minuti jooksul lennuki suurimast sertifitseeritud käitamiskõrgusest 10 000 jalani ja seejärel 20-minutiliseks lennuks 10 000 jala kõrgusel.

▼B

g) Tabeli 1 esimese rea punkti 1 alapunkti b alapunktis 2 nõutav minimaalne hapnikuvaru on hapnikukogus, mida konstantse laskumiskiiruse juures on vaja laskumiseks kümne minuti jooksul lennuki suurimast sertifitseeritud käitamiskõrgusest 10 000 jalani ja seejärel 110-minutiliseks lennuks 10 000 jala kõrgusel.

h) Tabeli 1 kolmandas reas nimetatud nõuetekohane minimaalne hapnikuvaru on hapnikukogus, mida konstantse laskumiskiiruse juures on vaja laskumiseks kümne minuti jooksul lennuki suurimast sertifitseeritud käitamiskõrgusest 15 000 jalani.

Tabel 1

Hapniku miinimumnõuded rõhusüsteemiga lennukitel

Varustatavad isikud	Kestus ja salongi rõhkkõrgus
1) Töökohustusi täitvad kabiinis istujad	a) Kogu lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala. b) Ülejäänud lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 10 000 jala, kuid mitte üle 13 000 jala, pärast esimest 30 minutit neil kõrgustel, kuid mitte vähem kui: 1) 30 minuti varu lennukitel, mis on sertifitseeritud käitamiseks kuni 25 000 jala kõrgusel, ning 2) kahe tunni varu lennukitel, mis on sertifitseeritud käitamiseks kõrgemal kui 25 000 jalga.
2) Nõutava suurusega salongimeeskonna kõik liikmed	a) Kogu lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala, kuid mitte vähem kui 30 minuti varu. b) Ülejäänud lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 10 000 jala, kuid mitte üle 13 000 jala, pärast esimest 30 minutit neil kõrgustel.
3) 100 % reisijatest (*)	Kogu lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 15 000 jala, kuid igal juhul mitte vähem kui 10 minuti varu.
4) 30 % reisijatest (*)	Kogu lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 14 000 jala kuid mitte üle 15 000 jala.
5) 10 % reisijatest (*)	Ülejäänud lennuaeg, mil salongi rõhkkõrgus on üle 10 000 jala kuid mitte üle 14 000 jala, pärast esimest 30 minutit neil kõrgustel.

(*) Tabelis 1 märgitud reisijate arv tähistab tegelikult pardal olevaid reisijaid, sealhulgas alla 24 kuu vanuseid isikuid.

▼B

CAT.IDE.A.240. Lisahapnik – rõhusüsteemita lennukid

Rõhusüsteemita lennukitel, mida käitatakse rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, peavad olema lisahapnikuseadmed, mille abil on võimalik säilitada ja jaotada hapnikuvaru vastavalt tabelile 1.

Tabel 1

Hapniku miinimumnõuded rõhusüsteemita lennukitel

Varustatavad isikud	Kestus ja salongi rõhkkõrgus
1) Töökohustusi täitvad kabiinis istujad ning lennumeeskonda töökohustuste täitmisel abistavad meeskonnaliikmed	Kogu lennuaeg rõhkkõrgustel üle 10 000 jala.
2) Nõutava suurusega salongimeeskonna kõik liikmed	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 13 000 jala ning pärast 30 minutit mis tahes ajavahemik, mille jooksul lennatakse rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, kuid mitte kõrgemal kui 13 000 jalga.
3) Lisameeskonnaliikmed ja 100 % reisijatest (*)	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 13 000 jala.
4) 10 % reisijatest (*)	Kogu 30 minutit ületav lennuaeg rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, kuid mitte kõrgemal kui 13 000 jalga.

(*) Tabelis 1 märgitud reisijate arv tähistab tegelikult pardal olevaid reisijaid, sealhulgas alla 24 kuu vanuseid isikuid.

CAT.IDE.A.245. Hingamisteede kaitsevahendid meeskonnale

a) Kõikidel rõhusüsteemiga lennukitel ning sellistel rõhusüsteemita lennukitel, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19, peavad olema hingamisteede kaitsevahendid (PBE), mille abil saab kaitsta silmi, nina ja suud ning anda vähemalt 15 minuti jooksul:

   1) hapnikku kõikidele kabiinis töökohustusi täitvatele lennumeeskonna liikmetele;

   2) hingamisgaasi nõutava suurusega salongimeeskonna kõikidele liikmetele neile määratud töökohtade juures ning

   3) hingamisgaasi kaasaskantavast hingamisteede kaitsevahendist (PBE) ühele lennumeeskonna liikmele talle määratud töökohal, kui lennukit käitatakse suurema kui üheliikmelise lennumeeskonnaga ning salongipersonalita.

b) Lennumeeskonnale kasutamiseks ette nähtud hingamisteede kaitsevahendid (PBE) peavad asuma kabiinis ning olema viivitamatuks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavad kõikidele nõuetekohastel töökohtadel olevatele lennumeeskonna liikmetele.

c) Salongipersonalile kasutamiseks ette nähtud hingamisteede kaitsevahendid (PBE) tuleb paigutada nõutava suurusega salongimeeskonna kõikide liikmete töökohtade juurde.

▼B

d) Lennukitel peab olema veel üks kaasaskantav hingamisteede kaitsevahend (PBE), mis paikneb punktis CAT.IDE.A.250 osutatud käsitulekustuti juures või lastiruumi sissepääsu juures, kui käsitulekustuti asub lastiruumis.

e) Hingamisteede kaitsevahend (PBE) ei tohi kasutamisel takistada punktides CAT.IDE.A.170, CAT.IDE.A.175, CAT.IDE.A.270 ja CAT.IDE.A.330 osutatud sidevahendite kasutamist.

CAT.IDE.A.250. Käsitulekustutid

a) Lennukitel peab kabiinis olema vähemalt üks käsitulekustuti.

b) Igasse vahekäiku, mis asub väljaspool reisijate põhisalongi, või asjaomases vahekäigus kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavasse kohta peab olema paigutatud vähemalt üks käsitulekustuti.

c) Kõikidesse A- või B-klassi lasti- või pagasiruumidesse ja kõikidesse E-klassi lastiruumidesse, kuhu meeskonnaliikmetel on lennu ajal juurdepääs, peab olema paigutatud vähemalt üks käsitulekustuti.

d) Kustutusaine liik ja nõuetele vastavates kustutusvahendites kasutatav kustutusaine kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

e) Lennukitel peab olema vähemalt tabelis 1 nimetatud arv käsitulekustuteid, mis tuleb paigutada nii, et neid oleks võimalik igas reisijatesektsioonis kasutamiseks hõlpsasti kätte saada.

Tabel 1

Käsitulekustutite arv

MOPSC	Tulekustutite arv
7–30	1
31–60	2
61–200	3
201–300	4
301–400	5
401–500	6
501–600	7
601 või rohkem	8

CAT.IDE.A.255. Kirves ja raudkang

a) Lennukitel maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg või suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa peab kabiinis olema vähemalt üks kirves või raudkang.

b) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 200 peab olema veel üks kirves või raudkang kõige tagumises vahekäigus või selle lähedal.

c) Reisijatesalongis asuvad kirved ja raudkangid ei tohi olla reisijatele nähtavad.

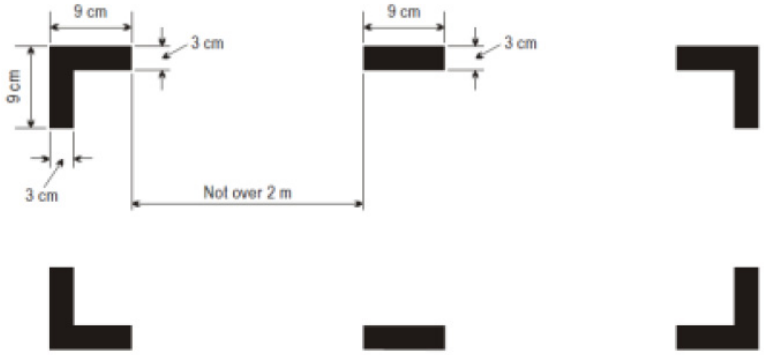
▼B

CAT.IDE.A.260. Sissemurdmispunktide märgistamine

Kui lennuki kerel märgistatakse alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, tuleb need märgistada vastavalt joonisele 1.

▼M4

Joonis 1

▼B

CAT.IDE.A.265. Avariievakuatsiooni vahendid

a) Lennukitel, mille avariiväljapääsude läved on kõrgemal kui 1,83 m (kuus jalga) maapinnast, peavad kõikide avariiväljapääsude juures olema vahendid, mis võimaldavad reisijatel ja meeskonnal hädaolukorras ohutult maapinnale pääseda.

b) Olenemata alapunktist a ei pea tiiva kohal asetsevate väljapääsude juures sellist varustust või selliseid vahendeid olema juhul, kui evakueerimistee lõpu kindlaksmääratud kohast lennuki keres on maapinnani vähem kui 1,83 meetrit (kuus jalga), kui lennuk on maas, telik välja lastud ja tiivaklapid on vastavalt kas stardi- või maandumisasendis, sõltuvalt sellest, milline tiivaklappide asend on maapinnast kõrgemal.

c) Lennukitel, millel peab olema lennumeeskonna jaoks eraldi avariiväljapääs, mille madalaim punkt on kõrgemal kui 1,83 meetrit (kuus jalga) maapinnast, peab olema vahend, mis aitab kõikidel lennumeeskonna liikmetel hädaolukorras ohutult maapinnale pääseda.

d) Alapunktides a ja c osutatud kõrgusi mõõdetakse:

1) väljalastud telikuga ning

2) pärast teliku ühe või mitme toe purunemist või riket väljalaskmisel, kui tegemist on lennukitega, mille tüübisertifikaat on välja antud pärast 31. märtsi 2000.

CAT.IDE.A.270. Megafonid

Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 60, mille pardal on vähemalt üks reisija, peab olema järgmine arv meeskonnaliikmetele hädaolukorras evakueerimisel hõlpsasti kättesaadavaid kaasaskantavaid patareitoitega megafone.

a) Igas reisijatesalongis:

Tabel 1

Megafonide arv

Reisijakohtade arv	Megafonide arv
61–99	1
100 või rohkem	2

b) Rohkem kui ühe reisijatesalongiga lennukitel, mille reisijakohtade koguarv on suurem kui 60, peab olema vähemalt üks megafon.

▼B

CAT.IDE.A.275. Avariivalgustus ja -märgistus

a) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa peab olema lennuki evakueerimist hõlbustav sõltumatu toitega avariivalgustussüsteem.

b) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 19 peab alapunktis a osutatud avariivalgustussüsteem hõlmama järgmist:

1) salongi üldvalgusteid;

2) sisevalgusteid põranda kõrgusel avariiväljapääsude juures;

3) valgustatud avariiväljapääsu märgistust ja selleni suunavaid märke;

4) lennukitel, mille tüübisertifikaadi või samaväärse dokumendi taotlus registreeriti enne 1. maid 1972, öistel lendudel välist avariivalgustust kõigil tiiva kohal asetsevatel väljapääsudel ning väljapääsudel, mille juures on ette nähtud abivahendid maapinnale laskumiseks;

5) lennukitel, mille tüübisertifikaadi või samaväärse dokumendi taotlus registreeriti pärast 30. aprilli 1972, öistel lendudel välist avariivalgustust kõigil reisijate avariiväljapääsudel ning

6) lennukitel, mille esmane tüübisertifikaat on välja antud pärast 31. detsembrit 1957, avariiväljapääsuni suunavat tähistust reisijatesalongide põrandal.

c) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) kuni 19, mille tüübisertifikaat on välja antud ameti lennukõlblikkuseeskirjade alusel, peab alapunktis a osutatud avariivalgustussüsteem hõlmama alapunkti b alapunktides 1–3 nimetatud seadmeid.

d) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) kuni 19, mille tüübisertifikaat ei ole välja antud ameti lennukõlblikkuseeskirjade alusel, peab alapunktis a osutatud avariivalgustussüsteem hõlmama alapunkti b alapunktis 1 nimetatud seadmeid.

e) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) kuni üheksa peab olema lennuki evakueerimist hõlbustav salongi üldvalgustus.

CAT.IDE.A.280. Avariimajakas (ELT)

▼M8

a) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 19 peab olema vähemalt:

1) kaks avariimajakat (ELT), millest üks on automaatne, või üks avariimajakas ja üks õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. juulit 2008, või

2) üks automaatne avariimajakas (ELT) ja kaks mis tahes liiki avariimajakat (ELT) või üks õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. juulil 2008 või varem.

▼M8

b) Lennukitel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) 19 või alla selle peab olema vähemalt:

1) üks automaatne avariimajakas (ELT) või üks õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. juulit 2008, või

2) üks mis tahes liiki avariimajakas (ELT) või õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. juulil 2008 või varem.

▼B

c) Mis tahes liiki avariimajakas (ELT) peab suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

CAT.IDE.A.285. Lendamine veekogu kohal

a) Järgmistel lennukitel peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne ujuvvahend, mis paikneb kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks mõeldud:

1) maalennukid, millega lennatakse veekogu kohal kaldast kaugemal kui 50 meremiili, kui stardi- või lähenemistrajektoor paikneb vee kohal nii, et ebaõnnestunud stardi või maandumise korral on võimalik hädamaanduda vette, ning

2) vesilennukid, millega lennatakse veekogu kohal.

b) Igal päästevestil või samaväärsel ujuvvahendil peab olema isikute asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

c) Veekogu kohal käitatavatel vesilennukitel peab olema:

1) mereankur ja muu lennuki suurusele, kaalule ja käitamisomadustele vastav varustus, mida vesilennukil on vaja vees randumiseks, ankurdamiseks või manööverdamiseks, ning

2) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ette nähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

d) Lennukitel, mida käitatakse veekogu kohal hädamaandumiseks sobivast kaldast kaugemal, kui:

1) 120 minutit lendu reisilennukiirusel või 400 meremiili (sõltuvalt sellest, kumb on väiksem) selliste lennukite puhul, mis suudavad jätkata lendu lennuväljani kriitilise mootori seiskumisel marsruudi või plaanijärgselt muudetud marsruudi mis tahes punktis, või

2) kõikidel muude lennukite puhul 30 minutit lendu reisilennukiirusel või 100 meremiili (sõltuvalt sellest, kumb on väiksem),

peab olema alapunktis e sätestatud varustus.

e) Alapunkti d kohastel lennukitel peab pardal olema järgmine varustus:

1) kõikide pardalolijate mahutamiseks piisav arv päästeparvi, mis on paigutatud hädaolukorras kiiret kasutamist võimaldaval viisil ning on piisavalt suured, et mahutada kõiki ellujäänuid ka ühe suurima ettenähtud mahutavusega päästeparve kaotuse korral;

2) igas päästeparves valgusti ellujäänute otsimiseks;

▼B

3) päästevahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda, ning

4) vähemalt kaks pääste-avariimajakat (ELT(S)).

▼M8

f) Hiljemalt 1. jaanuariks 2019 peab lennukitel, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille suurima lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle 19 ning kõigil lennukitel, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 45 500 kg, olema veealuse asukoha kindlakstegemise seade, mis on korralikult kinnitatud ja töötab sagedusvahemikus 8,8 kHz ± 1 kHz, v.a järgmistel juhtudel:

1) lennukit käitatakse marsruutidel, mille ükski punkt ei ole maismaast kaugemal kui 180 meremiili, või

2) lennuk on varustatud töökindla automaatseadmega, mis suudab pärast õnnetust ka lennuki ränkade kahjustuste korral täpselt kindlaks teha lennu lõppemise punkti.

▼B

CAT.IDE.A.305. Päästevarustus

a) Lennukitel, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema:

1) signalisatsioonivahendid hädasignaalide saatmiseks;

2) vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

3) lennatavale marsruudile vastav täiendav päästevarustus, lähtudes pardal olevate isikute arvust.

b) Alapunkti a alapunktis 3 nimetatud täiendavat päästevarustust ei pea olema, kui lennuk:

1) jääb lennu ajal piirkonnast, kus otsingu- ja päästetööd ei ole eriti keerulised, järgmisele kaugusele:

i) 120 minutit lennuaega reisilennukiirusel ühe mittetöötava mootoriga (OEI) sellise lennuki puhul, millega saab jätkata lendu lennuväljani mittetöötava(te) kriitilis(t)e mootori(te) seiskumisel marsruudi mis tahes punktis või plaani järgi muudetud marsruudil, või

ii) 30 minutit lennuaega reisilennukiirusel kõikide teiste lennukite puhul;

2) jääb kaugusele, mis ei ületa 90-minutilist reisilennukiirusel lennuaega hädamaandumiseks sobivast piirkonnast, kui tegemist on lennukiga, mis on sertifitseeritud vastavalt kohaldatavale lennukõlblikkusstandardile.

CAT.IDE.A.325. Kõrvaklapid

a) Lennukitel peavad iga kabiinis määratud töökohal oleva lennumeeskonna liikme jaoks olema kõrvaklapid koos suu- või kõrimikrofoniga või sellega võrdväärne varustus.

b) Lennukitel, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel, peab olema manuaalsel külg- ja pikiõõtsumise juhtseadisel saatenupp iga nõuetekohase lennumeeskonna liikme jaoks.

CAT.IDE.A.330. Raadiosideseadmed

a) Lennukitel peavad olema asjaomase õhuruumi suhtes kohaldatavate nõuetega ette nähtud raadiosideseadmed.

b) Raadiosideseadmed peavad võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

CAT.IDE.A.335. Helikanalite ümberlülitamise plokk

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavatel lennukitel peab olema helikanalite ümberlülitamise plokk, mida on võimalik kasutada kõikidelt lennumeeskonna liikmete jaoks ettenähtud töökohtadelt.

CAT.IDE.A.340. Raadioseadmed lendudeks visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus navigeeritakse visuaalsete orientiiride järgi

Lennukitel, mida käitatakse visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus navigeeritakse visuaalsete orientiiride järgi, peavad olema raadiosideseadmed, mis võimaldavad tavapärastes raadiolevitingimustes:

▼B

a) sidepidamist asjaomaste maapealsete teenistustega;

b) sidepidamist asjaomaste lennujuhtimisüksustega (ATC) mis tahes punktist kontrollitavas õhuruumis, kus lende kavatsetakse sooritada, ning

c) meteoroloogiateabe vastuvõtmist.

CAT.IDE.A.345. Side- ja navigatsiooniseadmed lendudeks instrumentaallennureeglite (IFR) või visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus ei navigeerita visuaalsete orientiiride järgi

a) Lennukitel, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) või visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus ei saa navigeerida visuaalsete orientiiride järgi, peavad olema asjaomase õhuruumi suhtes kohaldatavatele nõuetele vastavad raadioside- ja navigatsiooniseadmed.

b) Raadiosideseadmete hulgas peab olema vähemalt kaks teineteisest sõltumatut raadiosidesüsteemi, mida on vaja tavatingimustes sidepidamiseks vastava maapealse teenistusega marsruudi mis tahes punktis, sealhulgas marsruudist kõrvalekaldumiste korral.

c) Olenemata alapunktist b peab sellistel lennukitel, mida kasutatakse Atlandi ookeani põhjaosas kohaldatavate navigatsiooni miinimumnõuetega (NAT MNPS) hõlmatud õhuruumis lühimaalendudeks, mis ei ületa Atlandi ookeani põhjaosa, olema üks suure tegevusraadiusega sidesüsteem, kui kõnealuse õhuruumi kohta on avaldatud alternatiivsed sideprotseduurid.

d) Lennukitel peab olema piisavalt navigatsiooniseadmeid tagamaks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutut navigeerimist vastavalt lennuplaanile.

e) Lennukitel, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kus kõikidele instrumentaallennuilmaga (IMC) maandumiseks ette nähtud lennuväljadele ja vajaduse korral kõikidele määratud varulennuväljadele on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi.

▼M9

f) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele lennukõlblikkuse sertifitseerimise nõuetele.

▼B

CAT.IDE.A.350. Transponder

Lennukitel peab olema rõhkkõrgust edastav sekundaarradari (SSR) transponder ning muud asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega SSR-transpondrid.

CAT.IDE.A.355. Elektrooniliste navigatsiooniandmete haldamine

a) Käitaja kasutab üksnes selliseid elektrooniliste navigatsiooniandmete töötlemiseks ettenähtud tooteid, mille toetatav navigatsioonirakendus vastab tasemele, mis on andmete kavandatava kasutamise suhtes piisav.

b) Kui elektrooniliste navigatsiooniandmete töötlemiseks ettenähtud tooted toetavad navigatsioonirakendust, mille jaoks on nõutav V lisa (SPA-osa) kohane luba, peab käitaja pädevale asutusele tõendama kohaldatava protsessi ja tarnitud toodete vastavust tasemele, mis on andmete kavandatava kasutamise suhtes piisav.

c) Käitaja jälgib nii protsessi kui toodete piisavale tasemele vastavust pidevalt kas vahetult või kolmandatest isikutest teenuseosutajate teostatava nõuetele vastavuse seire kaudu.

d) Käitaja tagab jooksvate ja muutmata elektrooniliste navigatsiooniandmete õigeaegse jaotamise ja kõnealuste andmete sisestamise kõikidesse lennukitesse, mis neid vajavad.

▼B

2. JAOTIS

Kopterid

CAT.IDE.H.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

▼M7

a) Käesoleva alajaoga ette nähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema sertifitseeritud vastavalt kohaldatavatele lennukõlblikkusnõuetele, välja arvatud järgmised esemed:

1) varukaitsmed,

2) kaasaskantavad valgustid,

3) täppiskell,

4) kaardihoidja,

5) esmaabikomplekt,

6) megafonid,

7) pääste- ja signalisatsioonivahendid,

8) mereankrud ja sildumisvahendid ning

9) laste turvavahendid.

b) Õhusõiduki pardal olevad mõõteriistad ja seadmed, mida ei ole käesoleva alajaoga ette nähtud ja mis ei pea olema sertifitseeritud vastavalt kohaldatavatele lennukõlblikkusnõuetele, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud teavet määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides CAT.IDE.H.330, CAT.IDE.H.335, CAT.IDE.H.340 ja CAT.IDE.H.345 nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei kahjusta kopteri lennukõlblikkust.

▼B

c) Kui lennu ajal tuleb lennumeeskonna liikmel kasutada seadmeid oma töökohal, peavad need seadmed olema sellelt kohalt hõlpsasti kasutatavad. Kui üht üksikut seadet peab lennu ajal kasutama rohkem kui üks lennumeeskonna liige, peab asjaomane seade olema paigutatud nii, et seda oleks hõlbus kasutada igalt töökohalt, kust see on ette nähtud.

d) Kõikide lennumeeskonna liikmete poolt kasutatavate mõõteriistade paigutus peab võimaldama kõikidel lennumeeskonna liikmetel hõlpsasti lugeda kõnealuste mõõteriistade näitusid oma istekohalt nii, et nad peaksid võimalikult vähe muutma asendit ja vaatenurka, mis neil tavaliselt lennusuunas vaadates on.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

CAT.IDE.H.105. Lennu minimaalvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik kopteri mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) kopterit käitatakse vastavalt käitaja minimaalvarustuse loetelule (MEL) või

b) käitajal on pädeva asutuse luba käitada kopterit minimaalvarustuse põhiloetelu (MMEL) piires.

▼B

CAT.IDE.H.115. Lennuvalgustus

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavatel kopteritel peab olema kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem.

b) Öösel või instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavatel kopteritel peavad lisaks alapunktile a olema:

1) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

2) reisijatesalongide valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

3) kaasaskantavad lambid, mis on kergesti kättesaadavad kõikide lennumeeskonna liikmete istekohtadelt, kellele need on ette nähtud;

4) navigatsiooni/asukohatuled;

5) kaks maandumislaternat, millest vähemalt üks on lennu ajal reguleeritav, et valgustada maapinda kopteri ees ja all ning külgedel, ning

6) amfiibkopteritel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrgete vältimiseks merel.

CAT.IDE.H.125. Lennud päevasel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimise mõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Kopteritel, mida käitatakse päevasel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi, peavad olema piloodi töökohal järgmised seadmed.

1) Vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse:

i) magnetkurssi;

ii) aega tundides, minutites ja sekundites;

iii) rõhkkõrgust merepinnast;

iv) indikaatorkiirus;

v) vertikaalkiirust;

vi) libisemist ning

vii) välisõhu temperatuuri.

2) Seade, mis näitab, kui nõutavad lennumõõteriistad ei saa piisavalt elektritoidet.

b) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, peab teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse:

1) rõhkkõrgust merepinnast;

2) indikaatorkiirust;

3) vertikaalkiirust ning

4) libisemist.

c) Kopteritel maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 3 175 kg ja kopteritel, mida käitatakse veekogu kohal väljaspool maa nägemisulatust või nähtavusega alla 1 500 m, vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse:

1) asendit ja

2) suunda.

▼B

d) Kopterid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 3 175 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, peavad olema varustatud vahendiga kondensatsioonist või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

CAT.IDE.H.130. Lennud instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel – lennu- ja navigeerimise mõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Kopteritel, mida käitatakse öisel ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi või instrumentaallennureeglite (IFR) järgi, peavad olema piloodi töökohal järgmised seadmed.

a) Vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse:

1) magnetkurssi;

2) aega tundides, minutites ja sekundites;

3) indikaatorkiirust;

4) vertikaalkiirust;

5) libisemist;

6) asendit;

7) stabiliseeritud kurssi ning

8) välisõhu temperatuuri.

b) Kaks vahendit rõhkkõrguse mõõtmiseks ja kuvamiseks. Ühe piloodiga öistel lendudel visuaallennureeglite (VFR) järgi võib ühe baromeetrilise kõrgusemõõtja asendada raadioaltimeetriga.

c) Seade, mis näitab, kui nõutavad lennumõõteriistad ei saa piisavat elektritoidet.

d) Vahend kondensatsioonist või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 3 ja alapunkti h alapunktiga 2 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

e) Vahend, millega lennumeeskonnale teatatakse alapunktiga d ette nähtud vahendi rikkest:

1) kopteritel, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. augustil 1999 või hiljem, või

2) kopteritel, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. augustit 1999 ning mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 3 175 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa.

f) Lisa-aviohorisont, mis:

1) tavalise lennu ajal saab pidevat elektritoidet ning mis tavaelektrisüsteemi töö täieliku katkemise korral saab toidet tavaelektrisüsteemist sõltumatust allikast;

2) töötab sõltumatult kõikidest teistest aviohorisondisüsteemidest;

3) on kasutatav mõlemalt piloodi töökohalt;

4) jätkab automaatselt tööd pärast tavaelektrisüsteemi töö täielikku katkemist;

5) pärast tavaelektrisüsteemi töö täielikku katkemist töötab tõrgeteta vähemalt 30 minutit või nii kaua, kui on maandumiseks sobimatu ala või veekogu kohal toimuval lennul vaja sobiva varumaandumiskohani jõudmiseks, olenevalt sellest, kumb aeg on pikem, arvestades avariitoiteallika teisi koormusi ja käitamisprotseduure;

▼B

6) on piisavalt valgustatud lennu kõikidel etappidel ning

7) on ühendatud vahendiga, millega lennumeeskonda teavitatakse seadme töötamisest sõltumatul toitel, kaasa arvatud avariitoite kasutamise korral.

g) Staatilise rõhu varuallikas kõrguse, õhkkiiruse ja vertikaalkiiruse mõõteriistade jaoks.

h) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, eraldi vahend, millega teisele piloodile kuvatakse:

1) rõhkkõrgust merepinnast;

2) indikaatorkiirust;

3) vertikaalkiirust;

4) libisemist;

5) asendit ning

6) stabiliseeritud kurssi.

i) Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuvatel lendudel hõlpsat lugemist võimaldavas asendis kaardihoidja, mida saab öiste lendude ajal valgustada.

CAT.IDE.H.135. Lisaseadmed lendudeks ühe piloodiga kopteril instrumentaallennureeglite (IFR) järgi

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi lendavatel ühe piloodiga kopteritel peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

CAT.IDE.H.145. Raadioaltimeetrid

a) Kopteritel, millega lennatakse veekogude kohal, peab olema raadioaltimeeter, mis suudab hoiatada helisignaaliga eelnevalt kindlaksmääratud kõrgusest läbivajumisel ning visuaalse signaaliga piloodi määratud kõrgusest läbivajumisel, kui lend toimub:

1) nii, et maapinda ei ole näha;

2) nähtavusega alla 1 500 m;

3) öösel või

4) reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolmeminutilise lennu kaugusel maast.

CAT.IDE.H.160. Pardailmaradar

Kopteritel, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ja mida käitatakse öisel ajal instrumentaallennureeglite (IFR) järgi, peab olema pardailmaradar, kui jooksvad ilmateated näitavad, et kavandatud marsruudil võib esineda äikest või teisi potentsiaalselt ohtlikke ilmastikutingimusi, mida saab pardailmaradari abil kindlaks teha.

CAT.IDE.H.165. Lisavarustus öisteks lendudeks jäätumistingimustes

a) Kopteritel, mida käitatakse öisel ajal arvatavates või tegelikes jäätumistingimustes, peavad olema seadmed jäätumise valgustamiseks või tuvastamiseks.

b) Jäätekkevalgustus ei tohi põhjustada peegeldust ega pimestada meeskonnaliikmeid nende tööülesannete täitmisel.

▼B

CAT.IDE.H.170. Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavatel kopteritel peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kasutamiseks kõikidele lennumeeskonna liikmetele.

CAT.IDE.H.175. Meeskonnaliikmete sisetelefonisüsteem

Kopteritel, mille pardal on meeskonnaliikmeid, kes ei ole lennumeeskonna liikmed, peab olema meeskonnaliikmete sisetelefonisüsteem.

CAT.IDE.H.180. Valjuhääldisüsteem

a) Kopteritel, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, peab olema valjuhääldisüsteem, välja arvatud alapunktis b sätestatud juhtudel.

b) Olenemata alapunktist a on valjuhääldisüsteemi kasutamise nõudest vabastatud kopterid, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on 10–19, järgmistel juhtudel:

1) kopteri konstruktsioonis puudub piloodi ja reisijate vaheline vahesein ning

2) käitaja tõendab, et lennu ajal on piloodi kõne kõikidel reisijaistmetel kuuldav ja arusaadav.

CAT.IDE.H.185. Kabiini helisalvestusseade

a) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab olema järgmistel kopteritüüpidel:

1) kõik kopterid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 7 000 kg ning

2) kopterid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 3 175 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 1987 või hiljem.

b) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab võimaldama säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt:

1) eelnenud kahe tunni jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktides 1 ja 2 osutatud kopteritega, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või hiljem;

2) eelnenud ühe tunni jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 osutatud kopteritega, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. augustil 1999 või hiljem, kuid enne 1. jaanuari 2016;

3) eelnenud 30 minuti jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 osutatud kopteritega, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. augustit 1999 või

4) eelnenud 30 minuti jooksul, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 2 osutatud kopteritega, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. jaanuari 2016.

▼M8

c) Hiljemalt 1. jaanuariks 2019 peab kabiini helisalvestusseadmega (CVR) salvestamisel kasutama muid materjale kui magnetlint või magnettraat.

d) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab ajalises järjestuses salvestama järgmise:

1) kabiinis raadio teel edastatavad või vastu võetavad suulised teated;

2) lennumeeskonna liikmete suulised teated sisetelefonisüsteemi ning valjuhääldisüsteemi kaudu, kui see on olemas;

▼M8

3) kabiini helikeskkonna, sealhulgas salvestust katkestamata:

i) kopteritel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. augustil 1999 või pärast seda, kõikide meeskonnaliikmete mikrofonide helisignaalid;

ii) kopteritel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 1. augustit 1999, võimaluse korral kõikide meeskonnaliikmete mikrofonide helisignaalid;

4) kõrvaklappide või valjuhääldi kaudu edastatavad navigatsiooni- või lähenemisseadmeid identifitseerivad hääl- või helisignaalid.

e) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab alustama salvestamist enne, kui kopter hakkab oma mootori jõul liikuma, ja jätkama salvestamist kuni lennu lõpuni, kui kopter oma mootori jõul enam edasi ei liigu.

f) Lisaks alapunktis e sätestatud nõudele peavad alapunkti a alapunktis 2 osutatud kopterid, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. augustil 1999 või pärast seda, vastama järgmistele nõuetele:

1) kabiini helisalvestusseade (CVR) peab automaatselt alustama salvestamist enne, kui kopter hakkab oma mootori jõul liikuma, ja jätkama salvestamist kuni lennu lõpuni, kui kopter oma mootori jõul enam edasi ei liigu ning

2) elektrivoolu olemasolu korral peab kabiini helisalvestusseade (CVR) käivituma esimesel võimalusel kabiini kontrolli ajal enne mootorite käivitamist lennu algul ja töötama kuni vahetult pärast lennu lõppu ja mootorite väljalülitamist aset leidva piloodikabiini kontrollini.

g) Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼B

CAT.IDE.A.190. Pardaregistraator

a) Järgmistel kopteritel peab olema pardaregistraator (FDR), mis salvestab ja säilitab andmeid digitaalselt, ja mille jaoks on välja töötatud metoodika salvestatud andmete hõlpsaks kättesaamiseks andmekandjalt:

1) kopterid maksimaalse lubatud stardimassiga (MCTOM) üle 3 175 kg, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. augustil 1999 või hiljem;

2) kopterid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on üle 7 000 kg ja mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 1989 või hiljem, kuid enne 1. augustit 1999.

b) Pardaregistraator (FDR) peab salvestama parameetrid, mille alusel on võimalik täpselt kindlaks teha:

1) trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus, toimimine ja konfiguratsioon ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 10 tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 osutatud kopteriga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või hiljem;

2) trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus ja toimimine ning suutma säilitada vähemalt eelnenud kaheksa tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 1 osutatud kopteriga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat on välja antud enne 1. jaanuari 2016;

▼B

3) trajektoor, kiirus, asend, mootori(te) võimsus ja toimimine ning suutma säilitada vähemalt eelnenud viie tunni jooksul salvestatud andmeid, kui tegemist on alapunkti a alapunktis 2 osutatud kopteriga.

c) Andmed peavad põhinema kopteril asuvatel allikatel, mis võimaldavad täpset korrelatsiooni lennumeeskonnale kuvatud teabega.

d) Pardaregistraator (FDR) peab automaatselt alustama andmete salvestamist enne, kui kopter hakkab oma mootori jõul liikuma, ning lõpetama salvestamise automaatselt pärast seda, kui kopter oma mootori jõul enam edasi ei liigu.

▼M8

e) Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha registraatori asukohta vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼B

CAT.IDE.H.195. Andmeside salvestamine

a) Selliste kopterite puhul, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 8. aprillil 2014 või hiljem ning millel on andmesideühenduse kasutamise suutlikkus ning mis peavad vastavalt nõuetele olema varustatud kabiini helisalvestusseadmega (CVR), peab asjaomane seade vajaduse korral salvestama järgmist:

1) andmesideühenduse kaudu lennuliiklusteenuste (ATS) üksustega sidepidamisel kopterisse ja kopterist edastatavaid sõnumeid, sealhulgas järgmiseid sõnumeid:

i) andmeside algus;

ii) lennujuhi-piloodi suhtlus;

iii) adresseeritud seire;

iv) lennuteave;

v) kui süsteemi arhitektuur seda võimaldab, õhusõiduki raadiolevi seire;

vi) kui süsteemi arhitektuur seda võimaldab, õhusõiduki lennuaegsed juhtimisandmed;

vii) kui süsteemi arhitektuur seda võimaldab, kuvarite graafika;

2) teavet, mis võimaldab korrelatsiooni andmesideühenduse kaudu edastatud teabe salvestistega, mida säilitatakse kopterist eraldi, ning

3) teavet andmesideühenduse kaudu edastatud sõnumite aja ja prioriteedi kohta, võttes arvesse süsteemi arhitektuuri.

b) Andmete ja teabe salvestamiseks ja säilitamiseks salvestusseadmes ning nende hilisemaks kättesaamiseks salvestusseadmest tuleb kasutada hõlpsat digitaalset meetodit. Salvestusmeetod peab võimaldama sünkroniseerida salvestusseadme andmeid maapinnal salvestatud andmetega.

c) Salvestusseade peab suutma säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt kabiini helisalvestusseadmeid (CVR) käsitlevas punktis CAT.IDE.H.185 sätestatud aja jooksul.

▼M8

d) Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼B

e) Nõuded salvestusseadme käivitumis- ja peatumisskeemile on samad, mis on kabiini helisalvestusseadme (CVR) käivitumis- ja peatumisskeemi jaoks sätestatud punkti CAT.IDE.H.185 alapunktides d ja e.

CAT.IDE.H.200. Kombineeritud salvestusseade, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid

Kabiini helisalvestusseadme (CVR) ja pardaregistraatori (FDR) suhtes kohaldatavate nõuete täitmiseks võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet.

CAT.IDE.H.205. Istmed, istmete turvavööd, turvasüsteemid ja laste turvavahendid

a) Kopteritel peab olema järgmine varustus:

1) istmed või magamisasemed kõigile üle 24 kuu vanustele isikutele;

2) turvavöö igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel;

3) turvavöö koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga kõigil reisijaistmetel igale üle 24 kuu vanusele reisijale, kui tegemist on kopteriga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. augustil 1999 või hiljem;

4) lapse turvavahend (CRD) igale pardal olevale alla 24 kuu vanusele isikule;

5) igal lennumeeskonna istmel turvavöö koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal;

6) turvavöö koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga kõikidel istmetel, mis on ette nähtud nõutavale minimaalsele arvule salongimeeskonna liikmetele.

b) Turvavööl koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga peab olema:

1) üks avamispunkt ning

2) lennumeeskonna istmetel ja istmetel, mis on ette nähtud nõutavale minimaalsele arvule salongimeeskonna liikmetele, kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult.

CAT.IDE.H.210. Märguanded „Kinnitage turvavööd!” ja „Suitsetamine keelatud!”

Kopteritel, kus kõik reisijaistmed ei ole lennumeeskonna istmetelt nähtavad, peab olema vahend, mille abil saab kõikidele reisijatele ja salongipersonalile teatada, millal tuleb istmete turvavööd kinnitada ja millal suitsetamine on keelatud.

CAT.IDE.H.220. Esmaabikomplektid

a) Kopteritel peab olema vähemalt üks esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplektid peavad olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavad;

2) uuendatud.

▼B

CAT.IDE.H.240. Lisahapnik – rõhusüsteemita kopterid

Rõhusüsteemita kopteritel, mida käitatakse rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, peavad olema lisahapnikuseadmed, mille abil on võimalik säilitada ja jaotada hapnikuvaru vastavalt järgmistele tabelitele.

Tabel 1

Hapniku miinimumnõuded rõhusüsteemita kopteritel

Varustatavad isikud	Kestus ja salongi rõhkkõrgus
1) Töökohustusi täitvad kabiinis istujad ning lennumeeskonda töökohustuste täitmisel abistavad meeskonnaliikmed	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 10 000 jala.
2) Nõutava suurusega salongimeeskonna kõik liikmed	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 13 000 jala ning pärast 30 minutit mis tahes ajavahemik, mille jooksul lennatakse rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, kuid mitte kõrgemal kui 13 000 jalga.
3) Lisameeskonnaliikmed ja 100 % reisijatest (*)	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 13 000 jala.
4) 10 % reisijatest (*)	Kogu 30 minutit ületav lennuaeg rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, kuid mitte kõrgemal kui 13 000 jalga.

(*) Tabelis 1 märgitud reisijate arv tähistab tegelikult pardal olevaid reisijaid, sealhulgas alla 24 kuu vanuseid isikuid.

Tabel 2

Hapniku miinimumnõuded mittekeerukatel rõhusüsteemita kopteritel

Varustatavad isikud	Kestus ja salongi rõhkkõrgus
1) Töökohustusi täitvad kabiinis istujad, lennumeeskonda töökohustuste täitmisel abistavad meeskonnaliikmed ning nõutava suurusega salongimeeskonna liikmed	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 13 000 jala ning pärast 30 minutit mis tahes ajavahemik, mille jooksul lennatakse rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, kuid mitte kõrgemal kui 13 000 jalga.
2) Lisameeskonnaliikmed ja 100 % reisijatest (*)	Kogu lennuaeg rõhkkõrgusel üle 13 000 jala.
3) 10 % reisijatest (*)	Kogu 30 minutit ületav lennuaeg rõhkkõrgusel üle 10 000 jala, kuid mitte kõrgemal kui 13 000 jalga.

(*) Tabelis 2 märgitud reisijate arv tähistab tegelikult pardal olevaid reisijaid, sealhulgas alla 24 kuu vanuseid isikuid.

▼B

CAT.IDE.H.250. Käsitulekustutid

a) Kopteritel peab kabiinis olema vähemalt üks käsitulekustuti.

b) Igasse vahekäiku, mis asub väljaspool reisijate põhisalongi, või asjaomases vahekäigus kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavasse kohta peab olema paigutatud vähemalt üks käsitulekustuti.

c) Kõikidesse lastiruumidesse, kuhu meeskonnaliikmetel on lennu ajal juurdepääs, peab olema paigaldatud vähemalt üks käsitulekustuti.

d) Kustutusaine liik ja nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatav kustutusaine kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

e) Kopteritel peab olema vähemalt tabelis 1 nimetatud arv käsitulekustuteid, mis tuleb paigutada nii, et neid oleks võimalik igas reisijatesektsioonis kasutamiseks hõlpsasti kätte saada.

Tabel 1

Käsitulekustutite arv

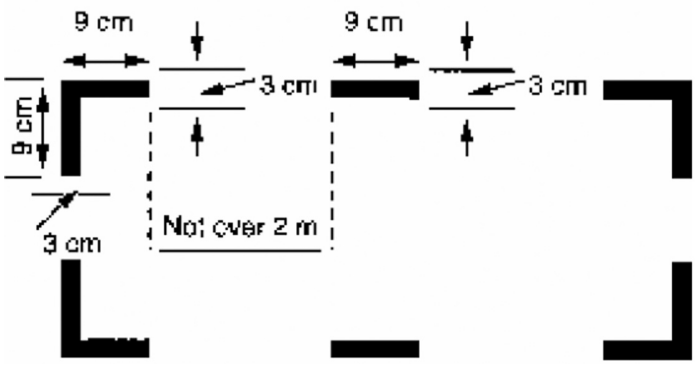
MOPSC	Tulekustutite arv
7–30	1
31–60	2
61–200	3

CAT.IDE.H.260. Sissemurdmispunktide märgistamine

Kui kopteri kerel märgistatakse alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, tuleb need märgistada vastavalt joonisele 1.

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

CAT.IDE.H.270. Megafonid

Kopteritel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 19 peab olema üks meeskonnaliikmetele hädaolukorras evakueerimisel hõlpsasti kättesaadav kaasaskantav patareitoitega megafon.

▼B

CAT.IDE.H.275. Avariivalgustus ja -märgistus

a) Kopteritel suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 19 peab olema:

1) kopteri evakueerimist hõlbustav sõltumatu toitega avariivalgustussüsteem, mis hõlmab salongi üldvalgustust, ning

2) nii päeval kui ka öösel nähtav avariiväljapääsu märgistus ja selleni suunavad märgid.

b) Kopteritel peab olema nii päeval kui ka öösel nähtav avariiväljapääsu märgistus, kui asjaomaseid koptereid käitatakse:

1) 1. või 2. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem 10 minuti kaugusel maast;

2) 3. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolme minuti kaugusel.

CAT.IDE.H.280. Avariimajakas (ELT)

a) Kopteril peab olema vähemalt üks automaatne avariimajakas (ELT).

b) Kopteritel, mida käitatakse 1. või 2. suutlikkusklassis avamerelendudel maandumiseks sobimatu ala kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui 10 minuti kaugusel maast, peab olema automaatselt käivituv avariimajakas (ELT(AD)).

c) Mis tahes liiki avariimajakas (ELT) peab suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

CAT.IDE.H.290. Päästevestid

a) Kopteritel peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne ujuvvahend, mis paikneb kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks mõeldud, kui asjaomast kopterit käitatakse:

1) 1. või 2. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem 10 minuti kaugusel maast;

2) 3. suutlikkusklass lendudel veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants;

3) 2. või 3. suutlikkusklassis, kui start või maandumine toimub lennuväljal või käitamiskohas, mille stardi- ja lähenemisala on vee kohal.

b) Igal päästevestil või samaväärsel ujuvvahendil peab olema isikute asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

CAT.IDE.H.295. Meeskonna kaitseülikonnad

Kõik meeskonnaliikmed peavad kandma kaitseülikondi lendudel, mida käitatakse:

a) 1. või 2. suutlikkusklassis vee kohal avameretööde tugiteenuste raames reisilennu tavakiirusel rohkem kui 10 minuti kaugusel maast, kui ilmateade või kaptenile teadaolevad prognoosid näitavad, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C või eeldatav päästeaeg ületab eeldatavat eluspüsimisaega;

▼B

b) 3. suutlikkusklassis vee kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants või ohutu sundmaandumise distants, kui ilmateade või kaptenile teadaolevad prognoosid näitavad, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C.

CAT.IDE.H.300. Päästeparved, pääste-avariimajakad (ELT) ja päästevarustus kauglendudeks veekogu kohal

Kopteritel, mida käitatakse:

a) 1. või 2. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui 10 minuti kaugusel maast;

b) 3. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolme minuti lennu kaugusel maast, peab olema järgmine varustus:

1) kui kopteri pardal on alla 12 inimese, vähemalt üks päästeparv, mille ettenähtud mahutavus on pardalolijate arvuga vähemalt võrdne ning mis on paigutatud hädaolukorras kiiret kasutamist hõlbustaval viisil;

2) kui kopteri pardal on üle 11 inimese, vähemalt kaks päästeparve, mis on paigutatud hädaolukorras kiiret kasutamist võimaldaval viisil ja mis on kokku piisavalt suured, et mahutada kõiki kopteri pardal olijaid, ning piisavalt suure koormusvaruga, et mahutada kõiki kopteri pardal olijaid ka ühe päästeparve kaotuse korral;

3) iga päästeparve kohta vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ja

4) päästevarustus, sealhulgas vahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

CAT.IDE.H.305. Päästevarustus

Kopteritel, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peab olema järgmine varustus:

a) signalisatsioonivahendid hädasignaalide saatmiseks;

b) vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ja

c) lennatavale marsruudile vastav täiendav päästevarustus sõltuvalt pardal olevate isikute arvust.

CAT.IDE.H.310. Lisanõuded kopteritele avamerelendudel maandumiseks sobimatu mereala kohal

Avamerelendudel maandumiseks sobimatu mereala kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui 10 minuti kaugusel maast käitatavad kopterid peavad vastama järgmistele nõuetele.

a) Kui ilmateade või kaptenile teadaolevad prognoosid näitavad, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C või eeldatav päästeaeg ületab eeldatavat eluspüsimisaega või kui lend on kavandatud öisele ajale, peavad kõik pardalviibijad kandma kaitseülikondi.

b) Kõik punkti CAT.IDE.H.300 kohaselt pardal olevad päästeparved paigaldatakse selliselt, et need oleksid kasutatavad samades mereilmastikutingimustes, kus hinnati kopteri vette hädamaandumise, ujuvuse ja püstuvuse näitajaid sertifitseerimise vette hädamaandumise nõuete täitmisel.

▼B

c) Kopteril peab olema evakueerimist hõlbustav sõltumatu toitega avariivalgustussüsteem, mis hõlmab salongi üldvalgustust.

d) Kõik avariiväljapääsud, sealhulgas meeskonna avariiväljapääsud ning nende avamisvahendid peavad olema selgelt arusaadaval viisil märgistatud, et juhendada väljapääse kasutavaid pardalviibijaid nii päevasel kui ka öisel ajal. Märgistus peab jääma nähtavaks ka siis, kui kopter on ümber vajunud ning salong on vee all.

e) Vette hädamaandumise avariiväljapääsudeks määratud eemaldamatud uksed peavad olema avatud asendisse fikseeritavad, et need ei takistaks pardalolijate väljumist hädamaandumise ja ujuvuse hindamisel eeldatavates maksimaalselt rasketes mereilmastikutingimustes.

f) Kõik reisijatesalongi uksed, aknad ja muud avad, mille kasutamine veealuse väljapääsuna on hinnatud võimalikuks, peavad olema varustatud hädaolukorras kasutamist võimaldavate vahenditega.

g) Päästeveste tuleb kanda kogu aeg, välja arvatud juhul, kui reisija või meeskonnaliige kannab integreeritud kaitseülikonda, millel on nii kaitseülikonna kui ka päästevesti omadused.

CAT.IDE.H.315. Veepinnal käitamiseks sertifitseeritud kopterid – mitmesugune varustus

Veepinnal käitamiseks sertifitseeritud kopteritel peab olema järgmine varustus:

a) mereankur ja muu kopteri suurusele, kaalule ja käitamisomadustele vastav varustus, mida on vaja vees randumiseks, ankurdamiseks või manööverdamiseks, ning

b) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ette nähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

CAT.IDE.H.320. Kõigi kopterite lennud veekogu kohal – hädamaandumine vette

a) Kopterid, mida käitatakse 1. või 2. suutlikkusklassis avamerelendudel maandumiseks sobimatu ala kohal maast reisilennu tavakiirusel rohkem kui 10 minuti kaugusel, peavad olema vette maandumiseks projekteeritud või vette hädamaandumiseks sertifitseeritud vastavalt asjaomastele lennukõlblikkuseeskirjadele.

b) Kopterid peavad olema projekteeritud vette maandumiseks või sertifitseeritud vette hädamaandumiseks vastavalt kohaldatavatele lennukõlblikkuseeskirjadele või varustatud hädaolukorras ette nähtud ujuvvahenditega, kui neid käitatakse:

   1) 1. või 2. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal maandumiseks sobival alal maast reisilennu tavakiirusel rohkem kui 10 minuti kaugusel maast;

   2) 2. suutlikkusklassis, kui start või maandumine toimub vee kohal, välja arvatud kopterite kiirabilendudel (HEMS), kus tihedalt asustatud alal asuvas kopteri kiirabitööde kohas starditakse või maandutakse ohu minimeerimiseks vee kohal;

   3) 3. suutlikkusklassi lendudel veekogu kohal maast kaugemal kui ohutu hädamaandumise distants.

▼B

CAT.IDE.H.325. Kõrvaklapid

Kui on nõutav raadioside- ja/või raadionavigatsioonisüsteem, peavad kopteril olema iga ettenähtud piloodi ja/või meeskonnaliikme töökohal suumikrofoniga kõrvaklapid või samaväärne seade ning juhiste juures saatenupp.

CAT.IDE.H.330. Raadiosideseadmed

a) Kopteril peavad olema asjaomase õhuruumi suhtes kohaldatavate nõuetega ette nähtud raadiosideseadmed.

b) Raadiosideseadmed peavad võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

CAT.IDE.H.335. Helikanalite ümberlülitamise plokk

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavatel kopteritel peab olema helikanalite ümberlülitamise plokk, mida on võimalik kasutada kõikidelt lennumeeskonna liikmete jaoks ette nähtud töökohtadelt.

CAT.IDE.H.340. Raadioseadmed lendudeks visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus navigeeritakse visuaalsete orientiiride järgi

Kopteritel, mida käitatakse visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus saab navigeerida visuaalsete orientiiride järgi, peavad olema raadiosideseadmed, mis võimaldavad tavapärastes raadiolevitingimustes:

a) sidepidamist asjaomaste maapealsete teenistustega;

b) sidepidamist asjaomaste lennujuhtimisüksustega (ATC) mis tahes punktist kontrollitavas õhuruumis, kus lende kavatsetakse sooritada, ja

c) meteoroloogiateabe vastuvõtmist.

CAT.IDE.H.345. Side- ja navigatsiooniseadmed lendudeks instrumentaallennureeglite (IFR) või visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus ei navigeerita visuaalsete orientiiride järgi

a) Kopteritel, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) või visuaallennureeglite (VFR) järgi marsruutidel, kus ei saa navigeerida visuaalsete orientiiride järgi, peavad olema asjaomase õhuruumi suhtes kohaldatavatele nõuetele vastavad raadioside- ja navigatsiooniseadmed.

b) Raadiosideseadmete hulgas peab olema vähemalt kaks teineteisest sõltumatut raadiosidesüsteemi, mida on vaja tavatingimustes sidepidamiseks vastava maapealse teenistusega marsruudi mis tahes punktis, sealhulgas marsruudist kõrvalekaldumiste korral.

c) Kopteritel peab olema piisavalt navigatsiooniseadmeid tagamaks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutut navigeerimist vastavalt lennuplaanile.

d) Sellistel kopteritel, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kus kõikidele instrumentaallennuilmaga (IMC) maandumiseks ette nähtud lennuväljadele ja vajaduse korral kõikidele määratud varulennuväljadele on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi.

▼M9

e) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele lennukõlblikkuse sertifitseerimise nõuetele.

▼B

CAT.IDE.H.350. Transponder

Kopteritel peavad olema rõhkkõrgust edastav sekundaarradari (SSR) transponder ning muud asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega SSR-transpondrid.

▼M4

3. JAOTIS

Purilennukid

CAT.IDE.S.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ette nähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt sertifitseeritud, juhul kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis CAT.IDE.S.140 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis CAT.IDE.S.145 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on paigaldatud purilennukisse.

b) Järgmised käesoleva alajaoga ette nähtud seadmed ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell ning

3) pääste- ja signalisatsioonivahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mida teiste lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisas sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed, kaasa arvatud nende rikked või tõrked, ei tohi kahjustada purilennuki lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peeavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikmele määratud istekohalt hõlpsasti kasutatavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

CAT.IDE.S.105. Lennu minimaalvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik purilennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui purilennukit käitatakse minimaalvarustuse loetelu (MEL) kohaselt.

CAT.IDE.S.110. Visuaallennureeglite (VFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavates purilennukites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) motopurilennukite korral magnetkurss;

2) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast ning

4) indikaatorkiirus.

b) Purilennukitel, mida käitatakse tingimustes, kus purilennuki soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peavad lisaks punktis a nimetatule olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) vertikaalkiirus;

2) pöörang ja libisemine ning

3) magnetkurss.

CAT.IDE.S.115. Pilvedes lendamine – lennu- ja navigeerimismõõteriistad

Purilennukitel, millega lennatakse pilvedes, peavad olema vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

a) magnetkurss;

b) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

c) rõhkkõrgus merepinnast;

▼M4

d) indikaatorkiirus;

e) vertikaalkiirus ning

f) pöörang ja libisemine.

CAT.IDE.S.120. Istmed ja turvasüsteemid

a) Purilennuki varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) iste iga pardal viibiva isiku jaoks ning

2) igal istmel vastavalt lennukäsiraamatule (AFM) õlarihmaga turvavöö.

b) Õlarihmaga turvavööl peab olema üks avamispunkt.

CAT.IDE.S.125. Lisahapnik

Purilennukites, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 10 000 jala, peab olema hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur koos piisava koguse hingamishapnikuga, et varustada:

a) meeskonnaliikmeid, kui rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit ning

b) kõiki meeskonnaliikmeid ja reisijaid kogu aeg, kui rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

CAT.IDE.S.130. Lendamine veekogu kohal

Veekogu kohal lendava purilennuki kapten peab määrama kindlaks purilennukis viibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

a) iga pardal oleva isiku jaoks päästevest või samaväärne individuaalne ujuvvahend, mida kantakse seljas või mis paikneb kohas, kus see on isikule, kellele on see ette nähtud, tema istmelt või istekohalt hõlpsasti kättesaadav;

b) avariimajakas (ELT) või meeskonnaliikme või reisija käes olev personaalne raadiomajakas (PLB), mis suudab edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz ning

c) hädasignaalide saatmise vahendid, juhul kui:

1) lennatakse veekogu kohal maast kaugemal kui lauglemiskaugus või

2) stardi- või lähenemistrajektoor paikneb vee kohal nii, et ebaõnnestunud stardi või maandumise korral on võimalik hädamaandumine vette.

CAT.IDE.S.135. Päästevarustus

Purilennukites, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ja päästevarustus.

CAT.IDE.S.140 Raadiosideseadmed

a) Purilennukis peavad olema raadiosideseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet kõnealuses õhuruumis ettenähtud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel, kui need seadmed on asjaomases õhuruumis nõutavad.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadiosideseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

CAT.IDE.S.145 Navigatsiooniseadmed

Purilennukis peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata vastavalt:

a) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaanile, kui see on olemas ning

b) õhuruumis kohaldatavatele nõuetele.

▼M4

CAT.IDE.S.150 Transponder

Purilennukites peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

4. JAOTIS

Õhupallid

CAT.IDE.B.100 Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis CAT.IDE.B.155 sätestatud nõuete täitmiseks või

3) need on paigaldatud õhupallile.

b) Järgmised käesoleva alajaoga ette nähtud seadmed ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell;

3) esmaabikomplekt;

4) pääste- ja signalisatsioonivahendid;

5) alternatiivne süüteallikas;

6) tulekustutustekk või tulekindel kate;

7) laskumisnöör ning

8) nuga.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mida teiste lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisas sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed, kaasa arvatud nende rikked või häired, ei tohi kahjustada õhupalli lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peeavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

CAT.IDE.B.105 Lennu minimaalvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik õhupalli mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui õhupalli käitatakse minimaalvarustuse loetelu (MEL) kohaselt.

CAT.IDE.B.110 Lennuvalgustus

Öisel ajal käitatavate õhupallide varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) õhupalli ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus ning

c) kaasaskantav lamp.

CAT.IDE.B.115 Visuaallennureeglite (VFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Visuaallennureeglite kohaselt käitatavatel õhupallidel peavad olema:

a) vahend triivsuuna kuvamiseks ning

▼M4

b) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

1) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

2) vertikaalkiirus, kui seda nõuab lennukäsiraamat (AFM);

3) rõhkkõrgus, kui see on ette nähtud lennukäsiraamatus (AFM) või õhuruumi nõuetega või kui seoses hapniku kasutamisega on vaja kontrollida kõrgust ning

4) rõhk gaasipõleti kõikides toitejuhtmetes, välja arvatud gaasiõhupallide puhul.

CAT.IDE.B.120 Turvasüsteemid

Kui õhusõiduki kapteni jaoks on ette nähtud eraldi sektsioon, peab kaptenil olema eraldi turvasüsteem.

CAT.IDE.B.125 Esmaabikomplekt

a) Õhupallis peab olema esmaabikomplekt.

b) Saatesõidukis peab olema veel üks esmaabikomplekt.

c) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsalt kättesaadav ning

2) uuendatud.

CAT.IDE.B.130 Lisahapnik

Õhupallides, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 10 000 jala, peab olema hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur koos piisava koguse hingamishapnikuga, et varustada:

a) meeskonnaliikmeid, kui rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit ning

b) kõiki meeskonnaliikmeid ja reisijaid kogu aeg, kui rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

CAT.IDE.B.135 Käsitulekustutid

Kuumaõhu-õhupallides peab olema vähemalt üks käsitulekustuti vastavalt kohaldatavatele lennukõlblikkuseeskirjadele.

CAT.IDE.B.140 Lendamine veekogu kohal

Veekogu kohal lendava õhupalli kapten peab määrama kindlaks õhupalli pardal viibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

a) iga pardal oleva isiku jaoks päästevest või iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne individuaalne ujuvvahend, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud;

b) avariimajakas (ELT) või meeskonnaliikme või reisija käes olev personaalne raadiomajakas (PLB), mis suudab edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz ning

c) hädasignaalide saatmise vahendid.

CAT.IDE.B.145 Päästevarustus

Õhupallides, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ja päästevarustus.

CAT.IDE.B.150 Mitmesugune varustus

a) Õhupallides peavad olema kaitsekindad kõigile meeskonnaliikmetele.

▼M4

b) Kuumaõhu-õhupalli varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) alternatiivne süüteallikas;

2) kütusekoguse mõõtmise ja näitamise vahend;

3) tulekustutustekk või tulekindel kate ning

4) vähemalt 25 m pikkune laskumisnöör.

c) Gaasiõhupalli varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) nuga ning

2) vähemalt 20 m pikkune looduslikust kiust või elektrit juhtivast materjalist laskumisnöör.

CAT.IDE.B.155 Raadiosideseadmed

a) Kui see on asjaomases õhuruumis nõutav, peavad õhupallides olema piloodikohal raadiosideseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet kõnealuses õhuruumis ette nähtud lennujuhtimisüksustega ja sagedustel.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadiosideseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

CAT.IDE.B.160 Transponder

Õhupallis peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

▼B

V LISA

ERILOAD

(SPA-OSA)

A-ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

SPA.GEN.100. Pädev asutus

▼M1

a) Eriloa väljaandmiseks pädev asutus on:

1) ►M4 äriliste lendude käitaja ◄ puhul selle liikmesriigi asutus, kus asub asjaomase käitaja peamine tegevuskoht;

2) mitteäriliste lendude käitaja puhul selle riigi ametiasutus, kus käitaja asub või elab.

b) Olenemata alapunkti a alapunktist 2 ei kohaldata kolmandas riigis registreeritud õhusõidukeid mitteäriliste lendude käitaja suhtes käesoleva lisa kohaseid nõudeid seoses järgmiste lubadega, kui need on välja andnud kolmandast riigist registririik:

1) sooritusel põhinev navigatsioon (PBN);

2) navigatsiooni miinimumnõuded (MNPS);

3) vähendatud kõrgushajutusmiinimumiga (RVSM) õhuruum.

▼B

SPA.GEN.105. Eriloa taotlemine

a) Esmase eriloa väljaandmist taotlev käitaja peab pädevale asutusele esitama vastavas alajaos sätestatud dokumendid koos järgmiste andmetega:

1) taotleja nimi, aadress ja postiaadress;

2) kavandatava lennutegevuse kirjeldus.

b) Käitaja peab pädevale asutusele esitama järgmised tõendid:

1) tõendid kohaldatava alajao nõuetele vastavuse kohta;

▼M2

2) tõendid selle kohta, et arvestatud on asjakohaseid elemente, mis on kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas.

▼B

c) Käitaja peab alapunktidega a ja b seotud andmeid säilitama vähemalt eriluba nõudva lennutegevuse lõppemiseni või vajaduse korral vastavalt III lisa (ORO-osa) nõuetele.

SPA.GEN.110. Eriloaga käitaja õigused

▼M1

Tegevus, milleks käitaja on loa saanud, dokumenteeritakse ja märgitakse:

a) lennuettevõtja sertifikaati omavate käitajate puhul lennuettevõtja sertifikaadi käitamistingimustesse;

b) kõigi muude käitajate puhul erilubade loendisse.

▼B

SPA.GEN.115. Eriloa muudatused

Eriloa tingimuste muutumisel peab käitaja esitama pädevale asutusele vastavad dokumendid ning saama lennutegevuseks eelneva loa.

▼M2

SPA.GEN.120. Eriloa kehtivuse kestus

Eriluba antakse välja määramata ajaks ning see kehtib seni, kuni käitaja vastab asjaomase eriloaga seotud nõuetele ja võtab arvesse asjakohaseid elemente, mis on kindlaks määratud määruse (EL) nr 748/2012 kohaselt kehtestatud käitussobivuse andmete kohustuslikus osas.

▼B

B-ALAJAGU

LENNUD SOORITUSEL PÕHINEVA NAVIGATSIOONIGA (PBN)

▼M9

SPA.PBN.100. Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lennud

a) Kõikide järgmiste suutlikkusel põhineva navigatsiooni (PBN) nõuete korral on tarvilik luba:

1) RNP AR APCH; ja

2) RNP 0.3 kopterilendude korral.

b) RNP AR APCH eriloaga kiidetakse heaks lennud avalikuks kasutuseks ette nähtud instrumentaallähenemise protseduuride järgi, mis vastavad ICAO kavandamiskriteeriumidele.

c) Eraviisiliste instrumentaallähenemise protseduuride jaoks või selliste avalikuks kasutuseks ettenähtud instrumentaallähenemise protseduuride jaoks, mis ei vasta ICAO kavandamiskriteeriumidele, või juhul, kui see on nõutav lennundusteabe kogumiku (AIP) kohaselt või seda taotleb pädev asutus, on vaja RNP AR APCH või RNP 0.3 protseduuripõhist eriluba.

SPA.PBN.105. Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude luba

Pädevalt asutuselt suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude eriloa saamiseks peab käitaja tõendama, et:

a) kavandatava suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lennu tingimustele vastavale lennukõlblikkussertifikaadile on viidatud õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus dokumendis, mille on heaks kiitnud sertifitseerimisasutus lennukõlblikkuse hindamise raames, või mis põhineb sellisel heakskiidetud dokumendil;

b) kehtestatud on lennumeeskonna liikmete ja asjaomaste lennu ettevalmistamisel osalevate töötajate koolitusprogramm;

c) tehtud on ohutushindamine;

d) kehtestatud on käitamisprotseduurid, milles on sätestatud:

1) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud ning vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

2) lennumeeskonna koosseis, kvalifikatsioon ja kogemus;

3) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid ja

4) elektrooniliste navigatsiooniandmete haldamine;

e) kehtestatud on loetelu juhtumitest, millest tuleb teatada, ja

f) RNP AR APCH lendude jaoks on vajaduse korral kehtestatud RNP seire haldusprogramm.

▼B

C-ALAJAGU

NAVIGATSIOONI MIINIMUMNÕUETEGA (MNPS) LENNUTEGEVUS

SPA.MNPS.100. Navigatsiooni miinimumnõuetega (MNPS) lennutegevus

Õhusõidukeid võib navigatsiooni miinimumnõuetega (MNPS) käitada õhuruumis vastavalt regionaalsetele lisaprotseduuridele, milles on sätestatud navigatsiooni miinimumnõuded, vaid juhul, kui pädev asutus on käitajale asjaomaseks lennutegevuseks loa andnud.

▼B

SPA.MNPS.105. Navigatsiooni miinimumnõuetega (MNPS) lennutegevuse luba

Pädevalt asutuselt navigatsiooni miinimumnõuetega (MNPS) lendude loa saamiseks peab käitaja tõendama, et:

a) navigatsiooniseadmed vastavad ettenähtud täpsusnõuetele;

b) navigatsioonikuvarid, -näidikud ja -juhised on mõlemale oma töökohal istuvale piloodile nähtavad ja kasutatavad;

c) kehtestatud on asjaomases lennutegevuses osalevate meeskonnaliikmete koolitusprogramm;

d) kehtestatud on käitamisprotseduurid, milles on sätestatud:

1) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud ning vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

2) nõuded lennumeeskonna koosseisule ja kogemusele;

3) tavaolukorra protseduurid;

4) erakorralised protseduurid, sealhulgas asjaomase õhuruumi eest vastutava asutuse kehtestatud protseduurid;

5) seire ja intsidentidest teatamine.

D-ALAJAGU

LENNUTEGEVUS VÄHENDATUD KÕRGUSHAJUTUSMIINIMUMIDEGA (RVSM) ÕHURUUMIS

SPA.RVSM.100. Lennutegevus vähendatud kõrgushajutusmiinimumidega (RVSM) õhuruumis

Õhusõidukeid võib käitada sellises kindlaksmääratud õhuruumis, kus lennutasemete FL 290 ja FL 410 (k.a) vahel kohaldatakse vähendatud kõrgushajutusmiinimumi 300 m (1 000 jalga), vaid juhul, kui pädev asutus on käitajale asjaomaseks lennutegevuseks loa andnud.

SPA.RVSM.105. Luba lennutegevuseks vähendatud kõrgushajutusmiinimumidega (RVSM) õhuruumis

Pädevalt asutuselt vähendatud kõrgushajutusmiinimumidega (RVSM) õhuruumis lennutegevuse loa saamiseks peab käitaja tõendama, et:

a) tal on vähendatud kõrgushajutusmiinimumidega (RVSM) õhuruumis lendamiseks lennukõlblikkuse sertifikaat;

b) kehtestatud on kõrgusehoidmisvigade seire ja aruandluse protseduurid;

c) kehtestatud on asjaomases lennutegevuses osalevate lennumeeskonna liikmete koolitusprogramm;

d) kehtestatud on käitamisprotseduurid, milles on sätestatud:

1) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud ning vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

2) nõuded lennumeeskonna koosseisule ja kogemusele;

3) lendude planeerimine;

4) lennueelsed protseduurid;

5) protseduurid enne RVSM-õhuruumi sisenemist;

6) lennuaegsed protseduurid;

7) lennujärgsed protseduurid;

8) intsidentidest teatamine;

9) regionaalsed käitamise eriprotseduurid.

▼B

SPA.RVSM.110. Nõuded seadmetele RVSM-lendudel

RVSM-õhuruumis käitatavatel õhusõidukitel peab olema:

a) kaks teineteisest sõltumatut kõrguse mõõtmise süsteemi;

b) ohtliku kõrguse häiresüsteem;

c) automaatne kõrgusehoidmise süsteem;

d) sekundaarradari (SSR) transponder, millel on selline kõrgusest teatamise süsteem, mida saab kõrguse hoidmiseks ühendada kasutusel oleva kõrguse mõõtmise süsteemiga.

SPA.RVSM.115. Kõrgusehoidmisvead RVSM-lendudel

a) Käitaja peab ette kandma sellistest registreeritud või teatatud vigadest kõrgusehoidmisel, mille on põhjustanud õhusõiduki seadmete tõrked või juhtimisprobleemid ning mis on võrdsed või suuremad kui:

   1) üldvertikaalviga (TVE) ± 90 m (± 300 jalga);

   2) kõrgusemõõtesüsteemi viga (TVE) ± 75 m (± 245 jalga) ning

   3) määratud kõrgusest kõrvalekalle (AAD) ± 90 m (± 300 jalga).

b) Ettekanne nimetatud vahejuhtumite kohta tuleb saata pädevale asutusele 72 tunni jooksul. Ettekanded peavad sisaldama põhjuste esialgset analüüsi ning vahejuhtumi kordumise vältimiseks võetud meetmeid.

c) Kõrgusehoidmisvigade registreerimisel või neist teadasaamisel võtab käitaja viivitamata meetmeid vigade põhjuseks olnud olukorra parandamiseks ning esitab pädeva asutuse nõudmise korral järelmeetmete aruande.

E-ALAJAGU

LENNUD HALVA NÄHTAVUSEGA (LVO)

SPA.LVO.100. Lennud halva nähtavusega

Käitajal peab olema pädeva asutuse luba järgmisteks halva nähtavusega lendudeks (LVO):

a) start piiratud nähtavusega (LVTO);

b) I standardkategooriast halvema nähtavusega (LTS CAT I) lähenemine;

c) II standardkategooria (CAT II) lähenemine;

d) piiratud II standardkategooria (OTS CAT II) lähenemine;

e) III standardkategooria (CAT III) lähenemine;

f) lähenemine täiustatud vaatlussüsteemiga (EVS), kui sellega seoses kohaldatakse ümberarvestust, et vähendada raja nähtavuse (RVR) miinimume kuni ühe kolmandiku võrra avaldatud RVRist

SPA.LVO.105. Halva nähtavusega lendude (LVO) luba

Halva nähtavusega lendude (LVO) loa saamiseks peab ettevõtja pädevale asutusele tõendama käesoleva alajao nõuete täitmist.

▼B

SPA.LVO.110. Käitamise üldnõuded

a) Käitaja sooritab I kategooriast halvema nähtavusega (LTS CAT I) lähenemisi üksnes juhul, kui:

1) kõigil asjaomastel õhusõidukitel on II kategooria (CAT II) lähenemise sertifikaat ning

2) lähenemisel lennatakse:

i) automaatjuhtimisega kuni automaatmaandumiseni, milleks peab olema IIIA kategooria (CAT IIIA) lähenemise luba, või

ii) sertifitseeritud maandumissüsteemi esiklaasinäituri (HUDLS) kasutamisega vähemalt kuni kõrguseni 150 jalga rajalävest.

b) Käitaja sooritab II kategooria (CAT II), piiratud II kategooria (OTS CAT II) ja III kategooria (CAT III) lähenemisi üksnes juhul, kui:

1) kõik asjaomased õhusõidukid on sertifitseeritud lendudeks otsusekõrgusel (DH) alla 200 jala või otsusekõrguseta lendudeks ning omavad kohaldatavatele lennukõlblikkuseeskirjadele vastavat varustust;

2) lendude üldise ohutuse jälgimiseks kehtestatakse ja rakendatakse süsteem, mille abil registreeritakse lähenemiste ja/või automaatsete maandumiste sooritamise edukus;

3) otsusekõrgus (DH) määratakse raadioaltimeetri abil;

4) lennumeeskonnas on vähemalt kaks pilooti;

5) kõik kõrgusotsused kõrgusel alla 200 jala lennuvälja lävest määratakse kindlaks raadioaltimeetriga,

c) Käitaja sooritab EVSiga lähenemisi üksnes juhul, kui:

1) asjaomane EVS on sertifitseeritud käesoleva alajao kohasteks lendudeks ning kuvab esiklaasinäituril (HUD) nii infrapunaanduri kujutist kui ka lennuteavet;

2) lendudel RVRiga alla 550 m on lennumeeskonnas vähemalt kaks pilooti;

3) I kategooria (CAT I) lähenemiste puhul saavutatakse loomulik visuaalne viide raja orientiiridega vähemalt 100 jala kõrgusel lennuvälja lävest;

4) selliste vertikaalinformatsiooniga lähenemisprotseduuride (APV) ja mittetäppislähenemise (NPA) puhul, kus kasutatakse pideva laskumisega lõpplähenemise (CDFA) tehnikat, saavutatakse loomulik visuaalne viide raja orientiiridega vähemalt 200 jala kõrgusel lennuvälja lävest, täites järgmised nõuded:

i) lähenemisel kasutatakse lubatud vertikaalse lennutrajektoori juhiseid;

ii) lõpplähenemise segment alates lõpplähenemise kontrollpunktist (FAF) kuni rajaläveni on sirge ning erinevus lõpplähenemise kursi ja raja telgjoone vahel ei ole suurem kui 2°;

iii) lõpplähenemise trajektoor avaldatakse ja see ei ole suurem kui $3{,}7^{o}$;

iv) täiustatud vaatlussüsteemi (EVS) sertifitseerimisel kindlaks määratud maksimaalse külgtuule komponentide väärtust ei ületata.

▼B

SPA.LVO.115. Lennuväljaga seotud nõuded

a) Käitaja ei tohi halva nähtavusega lendudeks (LVO) kasutada lennuvälja nähtavusega alla 800 m, välja arvatud juhul, kui:

1) lennuväljal on vastavaks lennutegevuseks asukohariigi luba ja

2) kehtestatud on piiratud nähtavuse protseduurid (LVP).

b) Kui käitaja valib lennuvälja, kus piiratud nähtavuse protseduuride (LVP) mõistet ei kasutata, peab käitaja tagama, et lennuväljal on olemas LVP nõuetele vastavad samaväärsed protseduurid. Vastav olukord tuleb lennutegevuskäsiraamatus selgelt ära märkida koos LVPga samaväärsuse kindlakstegemise suunistega lennumeeskonnale.

SPA.LVO.120. Lennumeeskonna koolitus ja kvalifikatsioon

Käitaja peab tagama, et enne halva nähtavusega lende (LVO):

a) kõik meeskonnaliikmed:

1) vastavad lennutegevuskäsiraamatus ette nähtud koolitus- ja kontrollinõuetele, sealhulgas koolitus lennutreeningseadmel (FSTD) lendamiseks konkreetse lennu- ja õhusõidukitüübi kohaste RVR/VIS (nähtavuse) ning otsusekõrguse (DH) piirväärtuste korral;

2) on lennutegevuskäsiraamatus sätestatud standardite kohaselt kvalifitseeritud;

b) toimunud on koolitus ja kontroll üksikasjaliku koolituskava alusel.

SPA.LVO.125. Käitamisprotseduurid

a) Käitaja kehtestab halva nähtavusega lendude (LVO) protseduurid ja juhendid. Need protseduurid ja juhendid peavad olema kantud lennutegevuskäsiraamatusse või protseduurikäsiraamatusse ning nendes tuleb kindlaks määrata lennumeeskonna liikmete tööülesanded ruleerimisel, startimisel, lähenemisel, väljajoondumisel, maandumisel, pidurdamisel ja katkestatud lähenemisel.

b) Enne halva nähtavusega lennu (LVO) alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et:

1) on olemas piisavad visuaalsed ja mittevisuaalsed vahendid;

2) lennuliiklusteenuste üksustelt (ATS) saadud teabe kohaselt kehtivad vastavad piiratud nähtavuse protseduurid (LVP);

3) lennumeeskonna liikmetel on nõuetekohane kvalifikatsioon.

SPA.LVO.130. Minimaalvarustus

a) Käitaja lisab vastavalt vajadusele kas lennutegevuskäsiraamatule või protseduurikäsiraamatule loetelu minimaalvarustusest, mis vastavalt õhusõiduki lennukäsiraamatu (AFM) nõuetele peab olema töökorras halva nähtavusega lennu (LVO) alustamisel.

▼B

b) Õhusõiduki kapten peab olema veendunud, et õhusõiduki ja asjaomaste pardasüsteemide olek on konkreetseks lennuks sobiv.

F-ALAJAGU

KAHE MOOTORIGA LENNUKI SUURENDATUD KÄITAMISULATUSEGA LEND (ETOPS)

SPA.ETOPS.100. Kahe mootoriga lennuki suurendatud käitamisulatusega lend

Ärilise lennutranspordi lendudel võib kahe mootoriga lennukitel lennata punkti CAT.OP.MPA.140 kohaselt määratud lävekaugusest kaugemale üksnes juhul, kui käitajal on pädevalt asutuselt saadud ETOPS-luba.

SPA.ETOPS.105. ETOPS-luba

Selleks et saada pädevalt asutuselt luba kahe mootoriga lennuki suurendatud käitamisulatusega lendudeks (ETOPS), peab käitaja tõendama, et:

a) lennuki/mootori kombinatsioonil on ETOPS-tüübikonstruktsioon ning kavandatavaks lennutegevuseks vajalik vastupidavussertifikaat;

b) kehtestatud on vastavas lennutegevuses osalevate lennumeeskonna liikmete koolitusprogramm ning lennumeeskond ja kõik teised lennutegevusega seotud töötajad omavad kavandatavaks lennutegevuseks sobivat kvalifikatsiooni;

c) käitaja organisatsioon ja kogemused on kavandatava lennutegevuse korraldamiseks sobivad;

d) kehtestatud on käitamisprotseduurid.

SPA.ETOPS.110. ETOPS-marsruudil asuv varulennuväli

a) ETOPS-marsruudil asuv varulennuväli loetakse sobivaks, kui kavandataval kasutusajal on lennuväli kasutusvalmis ning varustatud vajalike lisateenustega, nagu lennuliiklusteenused (ATS), piisav valgustus, side, ilmateade, navigeerimise abivahendid ja päästeteenistused, ning kasutada saab vähemalt ühte instrumentaallähenemise protseduuri.

b) Enne ETOPS-lennu sooritamist tuleb käitajal tagada varulennuvälja olemasolu ETOPS-marsruudil käitaja lubatud marsruudist kõrvalekaldumise ajal või sellise marsruudist kõrvalekaldumise ajal, mis on tuletatud minimaalvarustuse loetelu (MEL) põhjal lennuki töökorrast, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem.

c) Käitaja märgib ETOPS-marsruudil nõutava(d) varulennuvälja(d) operatsioonilisse lennuplaani ja ATS-lennuplaani.

SPA.ETOPS.115. ETOPS-marsruudil asuva varulennuvälja planeerimismiinimumid

a) Käitaja valib lennuvälja ETOPS-marsruudi varulennuväljaks üksnes juhul, kui asjakohased ilmateated või -prognoosid eraldi või mõlemad koos näitavad, et ajavahemikus kavandatava saabumisaja algusest kuni üks tund pärast võimalikku kõige hilisemat saabumisaega valitsevad samaväärsed või paremad tingimused, kui on välja arvutatud tabelis 1 esitatud lisapiirangute liitmisel.

▼B

b) Käitaja lisab lennutegevuskäsiraamatusse meetodi, millega määratakse kindlaks kavandataval ETOPS-marsruudil asuva varulennuvälja käitamismiinimumid.

Tabel 1

ETOPS-marsruudi varulennuvälja planeerimismiinimumid

Lähenemise tüüp	Planeerimismiinimumid
Täppislähenemine	DA/H + 200 jalga RVR/VIS + 800 m (*)
Mittetäppislähenemine või ringlähenemine	MDA/H + 400 jalga (*) RVR/VIS + 1 500 m

(*) VIS: nähtavus; MDA/H: minimaalne suhteline laskumiskõrgus.

G-ALAJAGU

OHTLIKE KAUPADE VEDU

▼M4

SPA.DG.100 Ohtlike kaupade vedu

Käitaja võib ohtlikke kaupu lennutranspordiga vedada üksnes juhul, kui tal on selleks pädeva asutuse luba, välja arvatud IV lisas (CAT-osa), VI lisas (NCC-osa), VII lisas (NCO-osa) ja VIII lisas (SPO-osa) sätestatud juhtudel.

▼B

SPA.DG.105. Ohtlike kaupade veo luba

Ohtlike kaupade veo loa saamiseks peab käitaja vastavalt tehnilisele juhendile:

a) kehtestama kõikidele asjaomastele töötajatele koolitusprogrammi ja seda haldama, ning tõendama pädevale asutusele, et kõik töötajad on nõuetekohase koolituse läbinud;

b) kehtestama käitamisprotseduurid, millega tagatakse kõikidel lennutranspordi etappidel ohtlike kaupade ohutu käitlemine ning mis sisaldavad teavet ja juhendeid:

1) käitaja ohtlike kaupade veo poliitika kohta;

2) ohtlike kaupade vastuvõtmise, käitlemise, laadimise, hoiustamise ja eraldamise nõuete kohta;

3) meetmete kohta, mis võetakse õhusõidukiga ohtlike kaupade veo ajal toimuva õnnetuse või intsidendi korral;

4) ohtlike kaupadega seotud hädaolukordadele reageerimise kohta;

5) võimaliku saaste eemaldamise kohta;

6) kõikide töötajate tööülesanded eelkõige maapealse teeninduse ja õhusõidukite käitamise valdkonnas;

7) kahjustuste, lekete või saaste kontrollimise kohta;

8) ohtlike kaupade veol toimunud õnnetustest ja intsidentidest teatamise kohta.

SPA.DG.110. Ohtlike kaupadega seotud teave ja dokumendid

Käitaja peab vastavalt tehnilisele juhendile:

a) õhusõiduki kaptenit kirjalikult teavitama:

1) õhusõidukiga vedada kavatsetavatest ohtlikest kaupadest;

2) lennuaegsetele hädaolukordadele reageerimisest;

▼B

b) kasutama vastuvõtu kontrollkaarti;

c) tagama, et ohtlike kaupadega on kaasas nõuetekohased ohtlike kaupade veo dokumendid, mille on täitnud ohtlikud kaubad lennutranspordiks üle andnud isik, välja arvatud juhul, kui vajalik teave ohtlike kaupade kohta on esitatud elektrooniliselt;

d) tagama, et ohtlike kaupade veo dokumendi kirjaliku esitamise korral jääks dokumendi koopia maa peale, kus sellele peab olema juurdepääs mõistliku aja jooksul pärast kaupade jõudmist lõppsihtkohta;

e) tagama, et koopia kaptenile esitatud andmetest jääb maa peale ning see koopia või selles sisalduv teave on viimasele lähtelennuväljale ja järgmisele sihtlennuväljale hõlpsasti kättesaadav kuni asjaomase lennu lõppemiseni;

f) säilitama vastuvõtu kontrollkaarti, veodokumenti ning õhusõiduki kaptenile esitatud teavet vähemalt kolm kuud pärast lennu lõppu;

g) säilitama kõikide töötajate koolitusandmeid vähemalt kolm aastat.

H-ALAJAGU

KOPTERITE ÖÖNÄGEMISSÜSTEEMIDEGA LENNUD

SPA.NVIS.100. Öönägemissüsteemiga (NVIS) lennud

a) Visuaallennureeglite (VFR) järgi toimuvad öönägemissüsteemiga (NVIS) kopterilennud on lubatud üksnes juhul, kui käitajal on selleks pädeva asutuse luba.

b) Pädevalt asutuselt nimetatud loa saamiseks peab käitaja:

1) tegutsema ärilise lennutranspordi (CAT) alal ning omama III lisa (ORO-osa) kohast ärilise lennutranspordi lennuettevõtja sertifikaati (CAT AOC);

2) tõendama pädevale asutusele järgmist:

i) vastavust käesolevas alajaos sätestatud kohaldatavatele nõuetele;

ii) öönägemissüsteemi (NVIS) kõikide elementide edukat integreerimist.

SPA.NVIS.110. Nõuded varustusele öönägemissüsteemiga (NVIS) lendudel

a) Enne öönägemissüsteemiga (NVIS) lendu peab igale kopterile ning kõikidele asjaomastele öönägemissüsteemi (NVIS) seadmetele olema ►M4 määruse (EL) nr 748/2012 ◄ kohaselt välja antud vastav lennukõlblikkussertifikaat.

b) *Raadioaltimeeter*. Kopteril peab olema raadioaltimeeter, mis suudab kõikidel öönägemissüsteemiga (NVIS) lennu etappidel hoiatada eelnevalt kindlaksmääratud kõrgusest läbivajumisel helisignaaliga ning piloodi määratud kõrgusest läbivajumisel visuaalse signaaliga.

c) *Õhusõiduki öönägemissüsteemiga (NVIS) ühilduv valgustus*. Vähenenud külgnägemise kompenseerimiseks ning olukorra parema tajumise tagamiseks peab õhusõidukil olema:

1) NVIS-ühilduv armatuurlaua kohtvalgustus, millega saab valgustada kõiki olulisi lennumõõteriistu, kui see on olemas;

▼B

2) NVIS-ühilduvad välisvalgustid;

3) NVIS-ühilduv taskulamp ning

4) võimalus eemaldada või kustutada öönägemissüsteemiga (NVIS) kokkusobimatud sisevalgustid.

d) *Öönägemissüsteemi (NVIS) lisaseadmed.* Nõutavad on järgmised öönägemissüsteemi (NVIS) lisaseadmed:

1) varu- või lisatoiteallikas öönägemisprillide (NVG) jaoks;

2) kiiver, mille külge öönägemisprillid (NVG) on võimalik nõuetekohastelt kinnitada.

e) Kõigi öönägemissüsteemiga (NVIS) lennul kasutatavate öönägemisprillide (NVG) tüüp, põlvkond ja mudel peavad olema samad.

f) *Jätkuv lennukõlblikkus*

1) Jätkuva lennukõlblikkuse protseduurid peavad sisaldama kopterile paigaldatud öönägemissüsteemi (NVIS) jooksvaks hoolduseks ja kontrolliks vajalikku infot ning hõlmama vähemalt järgmist:

i) kopteri aknad ja läbipaistvus;

ii) öönägemissüsteemi (NVIS) valgustus;

iii) öönägemisprillid (NVG) ning

iv) öönägemissüsteemiga (NVIS) lende toetavad lisaseadmed.

2) Õhusõiduki hilisemad modifikatsioonid ja hooldus peavad olema kooskõlas öönägemissüsteemi (NVIS) lennukõlblikkussertifikaadiga.

SPA.NVIS.120. Öönägemissüsteemi (NVIS) käitamismiinimumid

a) Lende ei sooritata kavandatava öise lennu visuaallennureeglite (VFR) kohastest meteomiinimumidest halvemates tingimustes.

b) Käitaja määrab ülemineku miinimumkõrguse, millest alates võib alustada abivahenditega lendu või selle lõpetada.

SPA.NVIS.130. Nõuded meeskonnale öönägemissüsteemiga (NVIS) lendudel

a) *Valik*. Käitaja kehtestab kriteeriumid meeskonnaliikmete valimiseks öönägemissüsteemiga (NVIS) töödele.

b) *Kogemused*. Kapteni miinimumkogemus enne koolituse alustamist peab olema vähemalt 20 tundi õhusõiduki kaptenina öistel kopterilendudel visuaallennureeglite (VFR) järgi.

c) *Käitamiskoolitus*. Kõik piloodid peavad olema läbinud käitamiskoolituse vastavalt lennutegevuskäsiraamatus sisalduvatele öönägemissüsteemiga (NVIS) lennu protseduuridele.

d) *Hiljutine kogemus.* Kõik piloodid ja öönägemissüsteemi (NVIS) tehnilise meeskonna liikmed peavad olema eelnenud 90 päeva jooksul sooritanud kolm öönägemissüsteemiga (NVIS) lendu. Hiljutise kogemuse taastamiseks võib sooritada õppelende kopteriga või sertifitseeritud lennu täisimitaatoril (FFS), milles simuleeritakse alapunkti f alapunkti 1 elemente.

▼B

e) *Meeskonna koosseis*. Meeskonna minimaalne suurus peab olema suurim järgmistest:

1) lennukäsiraamatu (AFM) kohane meeskonna suurus;

2) asjaomase lennutegevuse jaoks ette nähtud meeskonna suurus või

3) NVIS-lendude loas sätestatud meeskonna suurus.

f) *Meeskonna koolitus ja kontroll*

1) Koolitus ja kontroll viiakse läbi vastavalt pädeva asutuse kinnitatud üksikasjalikule õppekavale, mis kantakse lennutegevuskäsiraamatusse.

2) Meeskonnaliikmed

i) Meeskonna koolitusprogrammid peavad: täiustama öönägemissüsteemi (NVIS) töökeskkonda ja seadmeid käsitlevaid teadmisi; parandama meeskonna koostööd ja hõlmama meetmeid riskide minimeerimiseks halva nähtavuse tingimustesse sisenemisel ning öönägemissüsteemi (NVIS) tava- ja erakorraliste protseduuride puhul.

ii) Alapunkti f alapunkti 2 alapunktis i nimetatud meetmeid hinnatakse:

A) öiste lennuoskuse tasemekontrollidega ja

B) liinilennukontrollidega.

SPA.NVIS.140. Teave ja dokumenteerimine

Käitaja tagab, et riskianalüüsi ja riskijuhtimise protsesside raames minimeeritakse öönägemissüsteemi (NVIS) keskkonnaalaseid riske, nähes selleks lennutegevuskäsiraamatus ette: meeskondade valiku, koosseisu ja koolituse; varustustasemed ja väljalennukriteeriumid ning käitamisprotseduurid ja -miinimumid, millega tagatakse tava- ja eeldatavate erakorraliste toimingute kirjeldamine ja riskide nõuetekohase maandamine.

I-ALAJAGU

KOPTERI LENNUD RIPPLASTIGA

SPA.HHO.100. Kopteri lennud ripplastiga (HHO)

a) Ärilises lennutranspordis on kopterite lennud ripplastiga lubatud üksnes juhul, kui käitajal on selleks pädeva asutuse luba.

b) Pädevalt asutuselt nimetatud loa saamiseks peab käitaja:

1) tegutsema ärilise lennutranspordi (CAT) alal ning omama III lisa (ORO-osa) kohast ärilise lennutranspordi lennuettevõtja sertifikaati (CAT AOC);

2) tõendama pädevale asutusele vastavust käesoleva alajao kohaldatavatele nõuetele.

SPA.HHO.110. Nõuded varustusele kopterite lendudel ripplastiga (HHO)

a) Kõikidel kopterile paigaldatavatel ripplastiseadmetel, kaasa arvatud punkti SPA.HHO.115 nõuete täitmiseks vajalikel raadioseadmetel ja nende hilisematel modifikatsioonidel peab olema kavandatavaks kasutusotstarbeks sobiv lennukõlblikkussertifikaat. Lisaseadmed tuleb projekteerida ja neid katsetada pädeva asutuse nõutavate asjakohaste standardite kohaselt.

▼B

b) Käitaja peab koostöös tootjaga kehtestama kopterite ripplastiseadmete hooldusjuhendid, mis tuleb lisada käitaja koostatud kopteri hooldusprogrammile, nagu see on ette nähtud määrusega (EÜ) nr 2042/2003.

SPA.HHO.115. Raadioside kopterite lendudel ripplastiga (HHO)

Kopterite lendudel ripplastiga (HHO) peab kasutama kahesuunalist raadiosidet tellijaorganisatsiooniga ning võimaluse korral vahendid sidepidamiseks ripplasti veo ala maapealse personaliga:

a) päevastel ja öistel avamerelendudel;

b) öistel maismaalendudel, välja arvatud kopterite lendudel ripplastiga (HHO) kopteri kiirabitööde kohas.

SPA.HHO.125. Suutlikkusnõuded kopterite lendudel ripplastiga (HHO)

Kopterite lendudel ripplastiga (HHO), välja arvatud kopteri kiirabitööde kohas, peab ripplastiga kopter suutma taluda kriitilise mootori riket nii, et allesjäänud mootori(te) ettenähtud võimsusel töötamisel ei tekiks ohtu rippseadmes veetavatele isikutele/kaubale, kolmandatele isikutele või varale.

SPA.HHO.130. Nõuded meeskonnale kopterite lendudel ripplastiga (HHO)

a) *Valik*. Käitaja kehtestab kriteeriumid meeskonnaliikmete valimiseks kopterite lendudele ripplastiga (HHO), võttes arvesse nende varasemat kogemust.

b) *Kogemus*. Kopteri lende ripplastiga (HHO) sooritava kapteni kogemuste miinimumtase ei tohi olla väiksem järgmisest:

1) avamerel:

i) 1 000 tundi kopteri kaptenina või 1 000 tundi teise piloodina kopteri lendudel ripplastiga (HHO), sealhulgas 200 tundi kaptenistažöörina, ning

ii) 50 ripplastitsüklit avamerel, sealhulgas 20 tsüklit öösel, kui lende sooritatakse öösel, kusjuures üks ripplastitsükkel tähendab vintsi konksu ühte allalaskmist ja ülestõstmist;

2) maal:

i) 500 tundi kopteri kaptenina või 500 tundi teise piloodina kopterite lendudel ripplastiga (HHO), sealhulgas 100 tundi kaptenistažöörina;

ii) 200 tundi kopterilennukogemust kavandatavale lennutegevusele samalaadsetes käitamistingimustes ning

iii) 50 ripplastitsüklit, neist 20 öösel, kui sooritatakse öiseid lende.

c) *Käitamiskoolitus ja -kogemus.* Lennutegevuskäsiraamatus sätestatud kopterite ripplastiga lennu (HHO) protseduuridele vastava koolituse edukas läbimine ning vastavad kogemused kopterite lendudele ripplastiga (HHO) vastavas rollis ja keskkonnas.

▼B

d) *Hiljutine kogemus.* Kõik piloodid ja kopteri ripplastiga lendude (HHO) meeskonnaliikmed peavad olema eelnenud 90 päeva jooksul sooritanud:

1) päevase lennutegevuse korral: kolm päevast või öist ripplastitsüklit, millest igaüks hõlmab hõljumisse minekut ja hõljumisest väljatulekut;

2) öise lennutegevuse korral: kolm öist ripplastitsüklit, millest igaüks hõlmab hõljumisse minekut ja hõljumisest väljatulekut.

e) *Meeskonna koosseis.* Päevase ja öise lennu meeskonna miinimumsuurus sätestatakse lennutegevuskäsiraamatus. Meeskonna miinimumsuurus sõltub kopteri tüübist, ilmastikutingimustest, töö liigist ning avamerelendude puhul ka ripplasti veo ala keskkonnast, mere olekust ja laeva liikumisest. Miinimumsuurusega meeskonnas peab igal juhul olema üks piloot ja üks kopteri ripplastiga lendude (HHO) meeskonnaliige.

f) *Koolitus ja kontroll*

1) Koolitus ja kontroll viiakse läbi vastavalt pädeva asutuse kinnitatud üksikasjalikule õppekavale, mis kantakse lennutegevuskäsiraamatusse.

2) Meeskonnaliikmed

i) Meeskonna koolitusprogrammid peavad: täiustama teadmisi kopteri ripplastiga lendude (HHO) töökeskkonna ja seadmete kohta; parandama meeskonna koostööd; ja hõlmama meetmeid kopteri ripplastiga lendude (HHO) tava- ja erakorraliste protseduuride ning staatilise lahendusega seotud riskide minimeerimiseks.

ii) Alapunkti f alapunkti 2 alapunktis i osutatud meetmeid hinnatakse päevaste lennuoskuse tasemekontrolliga visuaallennuilma (VMC) tingimustes või öiste lennuoskuste tasemekontrolliga visuaallennuilma (VMC) tingimustes, kui käitaja sooritab öiseid ripplastiga lende (HHO).

SPA.HHO.135. Rippseadmes veetava isiku instrueerimine

Enne kopteri ripplastiga lendu (HHO) või lennuseeriat tuleb instrueerida rippseadmes veetavaid isikuid ning teavitada neid staatilise elektri ohtudest ja muudest ripplastiga lennu (HHO) kaalutlustest.

SPA.HHO.140. Teave ja dokumenteerimine

a) Käitaja tagab, et riskianalüüsi ja riskijuhtimise protsesside raames minimeeritakse kopteri ripplastiga lendude (HHO) keskkonnaalaseid riske, nähes selleks lennutegevuskäsiraamatus ette: meeskondade valiku, koosseisu ja koolituse; varustustasemed ja väljalennukriteeriumid ning käitamisprotseduurid ja -miinimumid, mis tagavad tava- ja võimalike erakorraliste toimingute kirjeldamise ja riskide nõuetekohase maandamise.

b) Lennutegevuskäsiraamatu asjaomased väljavõtted tehakse kättesaadavaks kopteri ripplastiga lennu (HHO) tellinud organisatsioonile.

▼B

J-ALAJAGU

KOPTERI KIIRABILENNUD

SPA.HEMS.100. Kopteri kiirabilennud (HEMS)

a) Kopteri kiirabilennud (HEMS) on lubatud üksnes juhul, kui käitajal on selleks pädeva asutuse luba.

b) Pädevalt asutuselt nimetatud loa saamiseks peab käitaja:

1) tegutsema ärilise lennutranspordi (CAT) alal ning omama III lisa (ORO-osa) kohast ärilise lennutranspordi lennuettevõtja sertifikaati (CAT AOC);

2) tõendama pädevale asutusele vastavust käesoleva alajao kohaldatavatele nõuetele.

SPA.HEMS.110. Nõuded varustusele kopteri kiirabilendudel (HEMS)

Kopterile mis tahes meditsiinilise erivarustuse paigaldamine ja selle hilisem muutmine ning vajaduse korral käitamine peab olema sertifitseeritud vastavalt ►**M4** määrusele (EL) nr 748/2012 ◄.

SPA.HEMS.115. Raadioside

Lisaks punkti CAT.IDE.H nõuetele peavad kiirabilende sooritavatel kopteritel olema raadiosideseadmed, mis võimaldavad pidada kahesuunalist sidet kopteri kiirabilennu (HEMS) tellinud organisatsiooniga ning võimaluse korral sidepidamist maapealsete hädaabiteenistuste töötajatega.

SPA.HEMS.120. Kopteri kiirabilendude (HEMS) käitamismiinimumid

a) Kopteri kiirabilennud (HEMS) 1. ja 2. suutlikkusklassis peavad HEMS-lennu väljumisel ja marsruudil vastama tabelis 1 esitatud meteomiinimumidele. Kui marsruudil halvenevad ilmastikutingimused pilvede alumise piiri kõrguse või nähtavuse kohta esitatud miinimumidest allapoole, tuleb vaid visuaallennureeglite (VMC) järgi lendamiseks sertifitseeritud kopteritel lennust loobuda või baasi tagasi pöörduda. Sellised kopterid, mis on varustatud ja sertifitseeritud lendamiseks instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, võivad lennust loobuda, baasi tagasi pöörduda või minna lennu kõigis aspektides üle instrumentaallennureeglitele (IFR), kui meeskond on selleks piisava kvalifikatsiooniga.

Tabel 1

Kopteri kiirabilendude (HEMS) käitamismiinimumid

KAKS PILOOTI		ÜKS PILOOT	
PÄEVAL			
Pilvede kõrgus	Nähtavus	Pilvede kõrgus	Nähtavus
500 jalga ja rohkem	Vastavalt õhuruumis kohaldatavatele VFR-miinimumidele	500 jalga ja rohkem	Vastavalt õhuruumis kohaldatavatele VFR-miinimumidele
499–400 jalga	1 000 m (*)	499–400 jalga	2 000 m
399–300 jalga	2 000 m	399–300 jalga	3 000 m

▼B

KAKS PILOOTI		ÜKS PILOOT	
ÖÖSEL			
Pilvede alumine piir	Nähtavus	Pilvede alumine piir	Nähtavus
1 200 jalga (**)	2 500 m	1 200 jalga (**)	3 000 m

(*) Marsruudietapil võib nähtavust lühiajaliselt vähendada 800 meetrini, kui maa on nägemisulatuses ja kopter manööverdab kiirusel, mis võimaldab takistusi õigeaegselt märgata ja kokkupõrget vältida.
(**) Marsruudietapil võib pilvede alumise piiri kõrgust lühiajaliselt vähendada 1 000 jalani.

b) Kopteri kiirabilendudel (HEMS) 3. suutlikkusklassis on väljalennu ja marsruudi meteomiinimumideks pilvede kõrgus 600 jalga ja nähtavus 1 500 m. Nähtavust võib lühiajaliselt vähendada 800 meetrini, kui maa on nägemisulatuses ja kopter manööverdab kiirusel, mis võimaldab takistusi õigeaegselt märgata ja kokkupõrget vältida.

SPA.HEMS.125. Suutlikkusnõuded kopteri kiirabilendudel (HEMS)

a) 3. suutlikkusklassi lende ei sooritata maandumiseks sobimatu ala kohal.

b) Start ja maandumine

1) Kopterilennud, mis algavad või lõppevad tihedalt asustatud ning maandumiseks sobimatul alal kiirabikopterite baasina kasutataval haigla lähenemis- ja stardisirge alal (FATO), tuleb sooritada 1. suutlikkusklassis.

2) Kopterilennud, mis algavad või lõppevad tihedalt asustatud ning maandumiseks sobimatul alal haigla lähenemis- ja stardisirge alal (FATO), mida ei kasutata kiirabikopterite baasina, tuleb sooritada 1. suutlikkusklassis, välja arvatud juhul, kui käitajal on punkti CAT.POL.H.225 kohane luba.

3) Kopterilennud, mis algavad või lõppevad maandumiseks sobimatul alal asuvas kopterite kiirabitööde kohas, tuleb sooritada 2. suutlikkusklassis ning need on vabastatud punki CAT.POL.H.305 alapunkti a kohase loa nõudest, tingimusel et tõendatakse vastavust punkti CAT.POL.H.305 alapunkti b alapunktide 2 ja 3 nõuetele.

4) Kopterite kiirabitööde koht peab olema piisava suurusega, et tagada nõuetekohane takistustevaba ala. Öistel lendudel peab asjaomane koht olema valgustatud, et koht ja takistused oleksid nähtavad.

SPA.HEMS.130. Nõuded meeskonnale

a) *Valik*. Käitaja kehtestab kriteeriumid meeskonnaliikmete valimiseks kopteri kiirabilendudele (HEMS), võttes arvesse nende varasemat kogemust.

b) *Kogemused*. Kopteri kiirabilende (HEMS) sooritava kapteni kogemuste miinimumtase ei tohi olla väiksem kui:

1) kas:

i) 1 000 tundi õhusõiduki kaptenina, sealhulgas 500 tundi kopteri kaptenina, või

▼B

ii) 1 000 tundi teise piloodina kopteri kiirabilendudel (HEMS), sealhulgas 500 tundi kaptenistažöörina ja 100 tundi kaptenina;

2) 500 tundi lennukogemust kopteritega kavandatava lennutegevusega sarnastes käitamistingimustes ning

3) öiste lendude pilootidel 20 tundi kaptenina öistel lendudel visuaallennuilma (VMC) tingimustes.

c) *Käitamiskoolitus*. Peab olema edukalt läbitud käitamiskoolitus vastavalt lennutegevuskäsiraamatus sisalduvatele kopteri kiirabilendude (HEMS) protseduuridele.

d) *Hiljutine kogemus.* Kõik kopteri kiirabilendude (HEMS) piloodid peavad olema eelnenud kuue kuu jooksul lennanud kopteriga või lennutreeningseadmel (FSTD) vähemalt 30 minutit üksnes mõõteriistade järgi.

e) *Meeskonna koosseis*

1) *Päevastel lendudel.* Miinimumsuurusega meeskond koosneb ühest piloodist ja ühest kopteri kiirabilendude (HEMS) tehnilise meeskonna liikmest.

i) Meeskonda võib vähendada vaid ühe piloodini, kui:

A) kopteri kiirabitööde kohas peab kapten meditsiinivahendeid juurde tooma. Sel juhul võib kopteri kiirabilendude (HEMS) tehnilise meeskonna liikme jätta haigeid või vigastatuid abistama, kuni kapten sooritab asjaomase lennu;

B) pärast kopteri kiirabitööde kohta jõudmist ei võimalda kanderaami paigutus kopteri kiirabilendude (HEMS) tehnilise meeskonna liikmel esiistmele istuda või

C) arstiabi osutav kopteri reisija vajab lennu ajal kopteri kiirabilendude (HEMS) tehnilise meeskonna liikme abi.

ii) Alapunktis i kirjeldatud juhtudel kasutatakse asjaomases õhuruumis kohaldatavates nõuetes kindlaks määratud käitamismiinimume; Alapunkti SPA.HEMS.120 tabelis 1 sätestatud kopteri kiirabilendude (HEMS) käitamismiinimume ei kasutata.

iii) Kapten võib maanduda kopteri kiirabitööde kohas ilma teda esiistmel abistava tehnilise meeskonna liikmeta üksnes alapunkti i alapunktis A kirjeldatud juhul.

2) *Öised lennud.* Öistel lendudel peab miinimumsuurusega meeskonnas olema:

i) kaks pilooti või

ii) üks piloot ja üks kopteri kiirabilendude (HEMS) tehnilise meeskonna liige, kui lend toimub käitaja lennutegevuskäsiraamatus määratud konkreetses geograafilises piirkonnas, võttes arvesse:

A) maapinna piisavat nähtavust;

B) lennujälgimissüsteemi kogu kopteri kiirabilennu (HEMS) ajal;

▼B

C) ilmateate usaldusväärsust;

D) kopteri kiirabilendude (HEMS) minimaalvarustuse loetelu;

E) meeskonna järjepidevuse põhimõtet;

F) meeskonna miinimumkvalifikatsiooni, algkoolitust ja jätkuõpet;

G) käitamisprotseduure, sealhulgas meeskonna koostööd;

H) meteomiinimume ning

I) muid kohalikest eritingimustest tulenevaid kaalutlusi.

f) *Meeskonna koolitus ja kontroll*

1) Koolitus ja kontroll viiakse läbi vastavalt pädeva asutuse kinnitatud üksikasjalikule õppekavale, mis kantakse lennutegevuskäsiraamatusse.

2) Meeskonnaliikmed

i) Meeskonna koolitusprogrammid peavad: täiendama teadmisi kopteri kiirabilendude (HEMS) töökeskkonna ja seadmete kohta; parandama meeskonna koostööd ja hõlmama meetmeid, millega minimeeritakse halvast nähtavusest marsruudil, kopteri kiirabitööde koha valikust ning lähenemis- ja väljalennuprofiilidest tulenevaid riske.

ii) Alapunkti f alapunkti 2 alapunktis i osutatud meetmeid hinnatakse:

A) päevaste lennuoskuse tasemekontrollidega visuaallennuilma (VMC) tingimustes või öiste lennuoskuste tasemekontrollidega visuaallennuilma (VMC) tingimustes, kui käitaja sooritab öiseid kopteri kiirabilende (HEMS), ning

B) liinilennukontrollidega.

SPA.HEMS.135. Arstiabi osutavate kopteri reisijate ja muu personali instrueerimine kopteri kiirabilendudel (HEMS)

a) *Arstiabi osutav kopteri reisija.* Enne kopteri kiirabilendu (HEMS) tuleb arstiabi osutavaid kopteri reisijaid instrueerida, et nad oleksid teadlikud kopteri kiirabilendude (HEMS) töökeskkonnast ja varustusest, oskaksid kasutada pardal olevaid meditsiini- ja avariiseadmeid ning võiksid osaleda tava- ja hädaolukorra sisenemis- ja väljumisprotseduurides.

b) *Maapealsete hädaabiteenistuste töötajad.* Käitaja võtab kõik põhjendatud meetmed tagamaks, et maapealsete hädaabiteenistuste töötajad tunneksid kopteri kiirabilendude (HEMS) töökeskkonda ja varustust ning oleksid teadlikud kopteri kiirabitööde kohas maapealse tegevusega seotud riskidest.

c) *Patsient.* Olenemata punkti CAT.OP.MPA.170 nõudest instrueeritakse patsienti üksnes juhul, kui see on tema terviseseisundit arvestades otstarbekas.

▼B

SPA.HEMS.140. Teave ja dokumenteerimine

a) Käitaja tagab, et riskianalüüsi ja riskijuhtimise protsesside raames minimeeritakse kopteri kiirabilendude (HEMS) keskkonnaga seotud riske, nähes selleks lennutegevuskäsiraamatus ette: meeskondade valiku, koosseisu ja koolituse; varustustasemed ja väljalennukriteeriumid ning käitamisprotseduurid ja -miinimumid, mis tagavad tava- ja eeldatavate erakorraliste toimingute kirjeldamise ja riskide nõuetekohase maandamise.

b) Lennutegevuskäsiraamatu asjaomased väljavõtted tehakse kättesaadavaks kopteri kiirabilennu (HEMS) tellinud organisatsioonile.

SPA.HEMS.145. Kiirabikopterite baasi sisseseade

a) Kui meeskonnaliikmetelt nõutakse valvesolekut vähem kui 45-minutilise reageerimisajaga, tuleb kõikide kiirabikopteri baaside lähedal tagada selleks otstarbeks sobiv majutus.

b) Igas kiirabikopterite baasis peab pilootidel olema võimalus hankida hetke ilmaandmeid ja ilmaprognoose ning suhelda nõuetekohasel viisil asjaomase lennuliiklusteenuste (ATS) üksusega. Tuleb võimaldada nõuetekohased vahendid kõikide tööde planeerimiseks.

SPA.HEMS.150. Kütusevaru

a) Kopteri kiirabilennul (HEMS) visuaallennureeglite (VFR) järgi kohalikus kindlaksmääratud geograafilises piirkonnas võib kasutada standardset kütuseplaani, tingimusel et käitaja kehtestab lõpliku kütusevaru, millega tagatakse, et lennu lõppedes ei ole kütuse jääk väiksem kogusest, mis on vajalik:

1) 30-minutiliseks lennuks reisilennu tavakiirusel või

2) 20-minutiliseks lennuks reisilennu tavakiirusel, kui lend toimub piirkonnas, kus on pidevalt olemas ohutuse tagamiseks sobivad maandumiskohad.

SPA.HEMS.155. Tankimine reisijate sisenemise, väljumise või pardalviibimise ajal

Kui kapten peab vajalikuks tankida ajal, mil reisijad on pardal, võib seda teha kas pöörlevate või peatatud rootoritega, juhul kui on täidetud järgmised tingimused:

a) kopteri tankimispoolse külje uks(ed) hoitakse suletuna;

b) kopteri mitte-tankimisepoolse külje uks(ed) hoitakse avatuna, kui ilm võimaldab;

c) piisava võimsusega tuletõrjevahendid on paigutatud nii, et need oleksid tulekahju korral viivitamata kättesaadavad, ning

d) piisav arv töötajaid on valmis tulekahju korral viivitamata patsiente kopterist eemale toimetama.

▼**M10**

L-ALAJAGU

ÜHE TURBIINMOOTORIGA LENNUKITE KÄITAMINE ÖÖSEL VÕI INSTRUMENTAALLENNUILMA TINGIMUSTES (SET-IMC)

SPA.SET-IMC.100 Lennud öösel või instrumentaallennuilma tingimustes

Ärilise lennutranspordi lendude puhul võib ühe turbiinmootoriga lennukeid öösel või instrumentaallennuilma tingimustes käitada ainult juhul, kui pädev asutus on andud sellekohase loa.

SPA.SET-IMC.105 Luba ühe turbiinmootoriga lennukite käitamiseks öösel või instrumentaallennuilma tingimustes

Selleks et saada pädevalt asutuselt luba ühe turbiinmootoriga lennukite käitamiseks öösel või instrumentaallennuilma tingimustes, peab käitaja tõendama kõikide järgmiste tingimuste täitmist:

a) konkreetse plaaneri-mootori kombinatsiooni puhul on vastavalt üleilmse õhusõidukipargi kogemustele tagatud asjaomase turbiinmootori nõuetekohane töökindlus;

b) on kehtestatud konkreetne hooldusjuhend ning protseduurid, millega tagatakse lennuki ja selle jõuallika jätkuva lennukõlblikkuse ja töökindluse soovitud tase, ning need on lisatud asjaomase käitaja õhusõidukihooldusprogrammile vastavalt määruse (EL) nr 1321/2014 (M-osa) I lisale ja hõlmavad järgmist:

   1) mootori parameetrite jälgimise programm, välja arvatud selliste lennukite puhul, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat on välja antud pärast 31. detsembrit 2004 ja millele on paigaldatud mootori töösuundumuste jälgimise automaatsüsteem;

   2) jõuallika ja sellega seotud süsteemide töökindluse kava;

c) on kindlaks määratud lennumeeskonna koosseis ning kehtestatud koolitus- ja kontrolliprogramm lennumeeskonna liikmetele, kes tegelevad lendude käitamisega öösel või instrumentaallennuilma tingimustes;

d) on kehtestatud käitamisprotseduurid, milles on üksikasjalikult täpsustatud kogu järgmine teave:

   1) pardaseadmed, sealhulgas nende käitamise piirangud ning vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

   2) lendude planeerimine;

   3) tavaolukorra protseduurid;

   4) hädaolukorra protseduurid, sealhulgas jõuallika rikke korral kohaldatavad protseduurid ning protseduurid hädamaandumiseks kõikides ilmastikutingimustes;

   5) seire ja intsidentidest teatamine;

e) on tehtud ohutushindamine ja kindlaks on määratud nõuetekohane riskiperiood, kui käitaja otsustab seda kohaldada.

SPA.SET-IMC.110 Selliste ühe turbiinmootoriga lennukite seadmetele esitatavad nõuded, mida käitatakse öösel või instrumentaallennuilma tingimustes

Ühe turbiinmootoriga lennukitel, mida käitatakse öösel või instrumentaallennuilma tingimustes, peavad olema järgmised seadmed:

a) kaks eraldi elektrigeneraatorit, millest kumbki suudab elektriga varustada kõiki olulisi lennumõõteriistu, navigatsioonisüsteeme ja lennukisüsteeme, mida on vaja lennu jätkamiseks sihtlennuväljale või varulennuväljale;

b) kaks sõltumatu toitega aviohorisonti,

▼**M10**

c) reisijateveo puhul õlarihm või diagonaalse õlarihmaga varustatud turvavöö kõikidel reisijaistmetel;

d) meteoradar;

e) hermetiseeritud lennukite puhul piisavalt lisahapnikku kõigile pardal viibijatele, mis võimaldaks pärast maksimaalsel sertifitseeritud lennukõrgusel tekkinud mootoririket maanduda optimaalsel planeerimiskiirusel ja parima planeerimiskonfiguratsiooniga, eeldusel et õhurõhk kabiinis ühtlustub välisrõhuga suurima kabiini lekkekiirusega, kuni saavutatakse kõrgus, mis on pidevalt alla 13 000 jala;

f) piirkondliku navigatsiooni süsteem, kuhu on võimalik sisestada maandumispaikade asukoht ja mis annab lennumeeskonnale horisontaalsuunaga seotud navigatsiooniteavet kõnealustesse maandumispaikadesse jõudmiseks;

g) raadiokõrgusmõõtja;

h) maandumistuli, mis suudab vähemalt 200 jala kauguselt valgustada maandumispunkti glissaadil mittetöötava mootoriga;

i) piisava mahu ja kestvusega avarii-elektrivarustussüsteem, mis kogu toite katkemise korral tagab energiavarustuse järgmiste lisakoormuste jaoks:

   1) oluliste lennumõõteriistade ja piirkondliku navigatsiooni seadmete toimimine maksimaalselt käitamiskõrguselt laskumise jooksul pärast mootoririket;

   2) piisav võimsus, et teha üks katse lennuki mootorit taaskäivitada;

   3) teliku ja tagatiibade väljalaskmine vajaduse korral;

   4) radar-kõrgusmõõturi kasutamine maandumiseelse lähenemise jooksul;

   5) maandumistuli;

   6) üks Pitot' toru soojendus;

   7) elektrilised vahendid, mis tagavad piloodile piisavalt hea nähtavuse maandumise ajal (kui need on olemas);

j) süütesüsteem, mis aktiveerub automaatselt või mida on võimalik stardi, maandumise ja lennu ajal käsitsi juhtida silmnähtavalt niisketes oludes;

k) vahend, mille abil on võimalik pidevalt jälgida jõuülekande määrdesüsteemi, et teha kindlaks selliste jäätmete olemasolu, mis võivad põhjustada jõuülekande komponendi vältimatu rikke, ning mille abil on võimalik saata piloodikabiini sellekohane hoiatus;

l) mootori võimsuse juhtseade, mis on ette nähtud kasutamiseks hädaolukorras ja mis võimaldab mootoril juhtseadme põhjendatult eeldatava rikke korral jätkuvalt töötada piisavas võimsuste vahemikus lennu ohutuks lõpetamiseks.

▼M1

VI LISA

KEERUKATE MOOTORÕHUSÕIDUKITE MITTEÄRILINE LENNUTEGEVUS

[NCC-OSA]

A-ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

NCC.GEN.100. Pädev asutus

Pädev asutus on selle liikmesriigi määratud asutus, kus paikneb käitaja peamine tegevus- või asukoht.

NCC.GEN.105. Meeskonna kohustused

a) Meeskonnaliige on kohustatud nõuetekohaselt täitma tööülesandeid, mis:

1) on seotud õhusõiduki ja selles viibijate ohutusega ning

2) on ette nähtud lennutegevuskäsiraamatu juhendite ja protseduuridega.

b) Kriitilistel lennuetappidel ja muul ajal, kui õhusõiduki kapten seda ohutuse huvides vajalikuks peab, on meeskonnaliige kohustatud istuma talle määratud töökohal ega tohi täita muid ülesandeid kui õhusõiduki ohutuks käitamiseks nõutavad ülesanded.

c) Lennu ajal peab oma töökohal oleval lennumeeskonna liikmel olema turvavöö kinnitatud.

d) Lennu ajal peab vähemalt üks kvalifitseeritud meeskonnaliige olema alati õhusõiduki juhikohal.

e) Meeskonnaliige ei tohi õhusõidukis tööülesandeid täita järgmistel juhtudel:

1) ta teab või kahtlustab, et on väsinud määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunkti 7.f tähenduses või tunneb, et tema tervislik seisund on nii halb, et see võiks ohustada lendu, või

2) ta on psühhoaktiivsete ainete või alkoholi mõju all või muudel määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktis 7.g osutatud põhjustel.

f) Meeskonnaliige, kes töötab rohkem kui ühe käitaja juures, peab tegema järgmist:

1) säilitama andmeid oma lennu-, töö- ja puhkeaja kohta vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 III lisa (ORO-osa) FTL-alajaole ning

2) esitama igale käitajale andmed, mis on vajalikud tegevuse kavandamiseks vastavalt FTL-alajao kohaldatavatele nõuetele.

g) Meeskonnaliige peab teavitama õhusõiduki kaptenit järgmisest:

1) kõikidest vigadest, riketest, häiretest või puudustest, mis tema arvates võivad mõjutada õhusõiduki lennukõlblikkust või ohutut käitamist, sealhulgas riketest avariisüsteemides; ning

2) kõikidest intsidentidest, mis ohustasid või võiksid ohustada lennutegevust.

▼M1

NCC.GEN.106. Õhusõiduki kapteni kohustused ja volitused

a) Õhusõiduki kapten vastutab järgmise eest:

1) kõikide pardal olevate meeskonnaliikmete, reisijate ja lasti ohutus lennutegevuse ajal vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktile 1c;

2) lennu algatamine, jätkamine, lõpetamine või ümbersuunamine ohutuse huvides;

3) kõikide juhendite, käitamisprotseduuride ja kontroll-lehtede täitmise tagamine vastavalt lennutegevuskäsiraamatule ning määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktile 1.b;

4) lennu alustamine üksnes juhul, kui ta on veendunud, et on täidetud kõik määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktis 2.a.3 osutatud käitamispiirangud ning et:

i) õhusõiduk on lennukõlblik;

ii) õhusõiduk on nõuetekohaselt registreeritud;

iii) õhusõidukisse on paigaldatud asjaomase lennu sooritamiseks vajalikud mõõteriistad ja seadmed ning need on töökorras, välja arvatud juhul, kui punktide NCC.IDE.A.105 või NCC.IDE.H.105 kohase miinimumvarustuse loetelu või samaväärse dokumendi järgi on lubatud käitamine mittetöötavate seadmetega;

iv) õhusõiduki mass ja raskuskeskme asukoht võimaldavad sooritada lendu lennukõlblikkusdokumentides ettenähtud piirides;

v) kogu käsipagas, registreeritud pagas ja last on nõuetekohaselt laaditud ja kinnitatud;

vi) kogu lennu ajal järgitakse õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud käitamispiiranguid;

vii) igal meeskonnaliikmel on määruse (EL) nr 1178/2011 kohane kehtiv luba; ►M9 ———— ◄

viii) lennumeeskonna liikmetel on sobivad pädevusmärked ning nad vastavad pädevus- ja hiljutise lennukogemuse nõuetele ►M9 ning ◄

▼M9

ix) suutlikkusel põhinevaks navigatsiooniks (PBN) nõutavad mis tahes navigatsiooniandmebaasid on sobivad ja ajakohased;

▼M1

5) lendu ei alustata, kui mõni meeskonnaliige on töövõimetu vigastuse, haiguse, väsimuse, psühhoaktiivsete ainete mõju vms tõttu;

6) kui mõne meeskonnaliikme töövõime on väsimuse, haiguse, hapnikupuuduse vms tõttu oluliselt vähenenud, ei jätkata lendu kaugemale kui lähima sobivate ilmastikutingimustega lennuvälja või käitamiskohani;

7) otsus, kas võtta vastu teadaolevate defektidega õhusõiduk vastavalt konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekirjale (CDL) või miinimumvarustuse loetelule (MEL);

8) kasutamisega seotud andmete ning õhusõiduki kõikide teadaolevate või arvatavate defektide registreerimine õhusõiduki tehnilises päevikus või lennupäevikus lennu või lendude seeria lõppemisel ning

▼M8

9) tagamine, et:

i) pardaregistraatorid ei ole lennu ajal töökorrast ära ega välja lülitatud,

ii) muu juhtumi kui õnnetuse või tõsise intsidendi korral, millest tuleb teatada kooskõlas punkti ORO.GEN.160 alapunktiga a, ei kustutata pardaregistraatorite salvestisi sihilikult, ning

iii) õnnetuse või tõsise intsidendi korral või kui pardaregistraatori salvestiste säilitamist korraldab uurimisorgan:

A) pardaregistraatori salvestisi sihilikult ei kustutata,

B) pardaregistraatorid desaktiveeritakse lennu lõppedes viivitamatult ning

C) enne lennumeeskonna kabiinist lahkumist võetakse kasutusele ettevaatusabinõud pardaregistraatori salvestiste säilitamiseks.

▼M1

b) Õhusõiduki kaptenil on õigus keelduda pardale võtmast või eemaldada pardalt kõiki isikuid või ükskõik millist osa pagasist või lastist, kes/mis võivad potentsiaalselt ohustada õhusõidukit või selles viibijaid.

c) Õhusõiduki kapten peab niipea kui võimalik teatama asjaomasele lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) ohtlikest ilma- või lennutingimustest, mis võivad ohustada teisi õhusõidukeid.

d) Olenemata alapunkti a alapunktist 6 võib õhusõiduki kapten mitme piloodiga meeskonnaga lendamise korral jätkata lendu lähimast sobivate ilmastikutingimustega lennuväljast kaugemale, kui kasutatakse piisavaid riskileevendusmeetmeid.

e) Õhusõiduki kapten peab kiiret otsustamist ja tegutsemist nõudvas hädaolukorras tegutsema nii, nagu ta peab antud olukorras vajalikuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktile 7.d. Sel juhul võib ta ohutuse huvides eeskirjadest, käitamisprotseduuridest ja -meetoditest kõrvale kalduda.

f) Õhusõiduki kapten peab ebaseadusliku sekkumise korral esitama juhtumi kohta viivitamata ettekande pädevale asutusele ning kindlaksmääratud kohalikule asutusele.

g) Õhusõiduki kapten peab lähimat lennuametit võimalikult kiiresti teavitama kõikidest õhusõidukiga toimunud õnnetustest, millega kaasnesid rasked kehavigastused või surm või oluline kahju õhusõidukile või varale.

NCC.GEN.110. Seaduste, eeskirjade ja protseduuride järgimine

a) Õhusõiduki kapten peab täitma nende riikide seadusi, eeskirju ja protseduure, kus lennutegevus toimub.

b) Õhusõiduki kapten peab tundma oma kohustuste täitmisega seotud ning läbitavate piirkondade, kasutatavate lennuväljade ja nendega seotud aeronavigatsioonivahendite suhtes kohaldatavaid seadusi, eeskirju ja protseduure vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktile 1a.

NCC.GEN.115. Ühine suhtlemiskeel

Käitaja peab tagama, et kõik meeskonnaliikmed oskavad suhelda ühises suhtlemiskeeles.

▼M5

NCC.GEN.119. Õhusõiduki ruleerimine

Käitaja kehtestab õhusõiduki ruleerimise protseduurid, et tagada selle ohutu käitamine ja suurendada ohutust lennurajal.

▼M1

NCC.GEN.120. Lennukite ruleerimine

Käitaja peab tagama, et lennukit ruleeritakse lennuvälja liiklusalal üksnes juhul, kui juhikohal tegutsev isik vastab järgmistele nõuetele:

a) ta on sobiva kvalifikatsiooniga piloot või

b) ta on käitaja määratud ning:

1) ta on saanud lennuki ruleerimise alase väljaõppe;

2) ta on saanud raadiotelefoni kasutamise alase väljaõppe, kui raadioside kasutamine on nõutav;

3) ta on tutvunud lennuvälja plaani, radade ja ruleerimisteede, tähiste, tähistuste, tulede, lennujuhtimisüksuste (ATC-üksuste) signaalide, juhendite, fraseoloogia ja protseduuridega ning

4) ta suudab järgida lennuki lennuväljal ohutuks liiklemiseks nõutavaid käitamisstandardeid.

NCC.GEN.125. Rootori sisselülitamine – kopterid

Kopteri rootor lülitatakse sisse üksnes siis, kui juhikohal on lendamiseks sobiva kvalifikatsiooniga piloot.

NCC.GEN.130. Kaasaskantavad elektroonikaseadmed

Käitaja ei luba ühelgi õhusõiduki pardal viibival isikul kasutada kaasaskantavaid elektroonikaseadmeid (PED), mis võivad õhusõiduki süsteemide ja seadmete tööd ebasoodsalt mõjutada.

NCC.GEN.135. Teave pardal oleva avarii- ja päästevarustuse kohta

Käitaja peab tagama, et tal on pardal oleva avarii- ja päästevarustuse nimekirjad, mille saab viivitamata edastada päästekoordinatsioonikeskustele (RCC-d).

NCC.GEN.140. Pardal nõutavad dokumendid, käsiraamatud ja teave

a) Igal lennul peavad pardal olema järgmised dokumendid, käsiraamatud ja teave originaalis või koopiana, kui ei ole ette nähtud teisiti:

1) õhusõiduki lennukäsiraamat (AFM) või samaväärsed dokumendid;

2) registreerimissertifikaadi originaal;

3) lennukõlblikkussertifikaadi (CofA) originaal;

4) mürasertifikaat;

5) määruse (EL) nr 965/2012 III lisa (ORO-osa) punktis ORO.DEC.100 kindlaks määratud deklaratsioon

6) erilubade loend, kui see on olemas;

7) õhusõiduki raadioluba, kui see on olemas;

8) tsiviilvastutuskindlustuse poliis(id);

9) õhusõiduki lennupäevik või samaväärne logi;

10) andmed lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaani kohta, kui see on olemas;

11) kehtivad ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi kohta ning kõikide selliste marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada;

12) teave tunnistava ja tunnistatava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsete signaalide kohta;

13) teave kavandatava lennupiirkonna otsingu- ja päästeteenistuste kohta;

14) kehtiva lennutegevuskäsiraamatu osad, milles käsitletakse meeskonna tööülesandeid ja mis peavad olema meeskonnale hõlpsasti kättesaadavad;

▼M1

15) miinimumvarustuse loetelu (MEL) või konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekiri (CDL);

16) vajalikud teated lenduritele (NOTAM-teated) ning aeronavigatsiooniteabe teenistuste (AIS) teabedokumendid;

17) asjakohane meteoroloogiateave;

18) vastavalt vajadusele lasti- ja/või reisijatemanifest ning

19) muud lennuks vajalikud või lennuga seotud riikide nõutavad dokumendid.

b) Alapunkti a alapunktides 2–8 loetletud dokumentide kaotamise või varguse korral võib lendu jätkata kuni sihtkohani või kohani, kus on võimalik dokumendid asendada.

▼M8

NCC.GEN.145. Pardaregistraatori salvestiste käitlemine: säilitamine, esitamine, kaitsmine ja kasutamine

a) Pärast uurimisorgani kindlaks tehtud õnnetust, tõsist intsidenti või juhtumit peab õhusõiduki käitaja säilitama andmete originaalsalvestisi 60 päeva või kuni uurimisorgan annab teistsugused korraldused.

▼M1

b) Käitaja peab teostama pardaregistraatorite (FDR) salvestiste, kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestiste ja andmeside salvestiste operatiivkontrolli ja hindamist, et tagada salvestusseadmete pidev töökorras olek.

c) Käitaja peab säilitama kõik käitamisaja jooksul pardaregistraatoriga (FDR) salvestatud andmed vastavalt punktide NCC.IDE.A.165 või NCC.IDE.H.165 nõuetele, välja arvatud pardaregistraatorite (FDR) katsetamise või hooldamise korral, mil võib kustutada katsetamise aja kõige vanemat salvestatud materjali kuni ühe tunni ulatuses.

d) Käitaja peab säilitama ja ajakohastab dokumente, mis sisaldavad teavet pardaregistraatori (FDR) algandmete töödeldavateks ühikuteks konverteerimise kohta.

e) Käitaja peab tegema pädeva asutuse nõudmisel kättesaadavaks kõik säilitatavad pardaregistraatorisalvestised.

▼M8

f) Ilma et see piiraks määruse (EL) nr 996/2010 sätete kohaldamist:

1) võib kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestisi avaldada või kasutada üksnes juhul, kui see on vajalik kabiini helisalvestusseadmete (CVR) töökorras oleku tagamiseks ning järgmiste tingimuste täitmisel:

i) kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestiste käitlemiseks ja nende protokollimiseks on kehtestatud asjakohane protseduur,

ii) kõik asjakohased meeskonnaliikmed ja hooldustöötajad on andnud oma eelneva nõusoleku ning

iii) kõnealuseid salvestisi kasutatakse ainult ohutustaseme säilitamiseks või tõstmiseks.

1a) Kui kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestist kontrollitakse nende seadmete (CVR) töökorras oleku tagamiseks, peab käitaja tagama kõnealuse salvestise privaatsuse ega tohi salvestist avaldada ega kasutada muul eesmärgil kui asjaomase helisalvestusseadme (CVR) töökorras oleku kontrollimiseks.

2) Pardaregistraatori (FDR) või andmeside salvestisi võib kasutada muudel eesmärkidel kui teatamiskohustuse alla kuuluva õnnetuse või intsidendi uurimiseks üksnes juhul, kui:

i) neid salvestisi kasutab käitaja üksnes seoses lennukõlblikkuse tagamise või hooldusega või

ii) salvestised on anonümiseeritud või

iii) salvestised avalikustatakse turvalisel viisil.

▼M1

NCC.GEN.150. Ohtlike kaupade vedu

a) Ohtlike kaupade lennutransport peab toimuma kooskõlas Chicago konventsiooni (nagu seda on viimati muudetud ja täiendatud dokumendiga „Ohtlike ainete lennutranspordiga ohutu veo tehniline juhend" (ICAO dokument 9284-AN/905)) 18. lisaga, sh selle lisanduste ja võimalike täienduste või parandustega.

b) Ohtlikke kaupu võib vedada üksnes käitaja, kellel on määruse (EL) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) alajao G kohane luba, välja arvatud järgmistel juhtudel:

1) kaupade suhtes ei kohaldata tehnilist juhendit kooskõlas asjaomase juhendi 1. osaga või

2) kaupu veavad reisijad või meeskonnaliikmed või neid veetakse pagasis kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga.

c) Käitaja peab kehtestama protseduurid selle tagamiseks, et võetakse kõik ohtlike kaupade tahtmatu pardaleviimise vältimiseks põhjendatud meetmed.

d) Käitaja peab andma töötajatele vajalikku teavet, et võimaldada neil täita oma kohustusi vastavalt tehnilise juhendi nõuetele.

e) Käitaja peab teavitama vastavalt tehnilisele juhendile viivitamata pädevat asutust ja toimumisriiki kõikidest ohtlike kaupadega seotud õnnetustest ja intsidentidest.

f) Käitaja peab tagama reisijate teavitamise ohtlikest kaupadest vastavalt tehnilisele juhendile.

g) Käitaja peab tagama, et lasti vastuvõtmise kohtades esitatakse tehnilise juhendiga ette nähtud teave ohtlike kaupade veo nõuete kohta.

B-ALAJAGU

KÄITAMISPROTSEDUURID

NCC.OP.100. Lennuväljade ja käitamiskohtade kasutamine

Käitaja kasutab üksnes selliseid lennuvälju ja käitamiskohti, mis vastavad asjaomasele õhusõidukitüübile ja lennutegevuse iseloomule.

NCC.OP.105. Eraldatud lennuväljade määramine – lennukid

Varulennuväljade valimisel kütusekoguse arvestamisel peab käitaja lennuvälja käsitama eraldatud lennuväljana, kui lennuaeg lähima sobiva sihtlennuvälja varulennuväljani on järgmine:

a) kolbmootoriga lennukite puhul 60 minutit või

b) turbiinmootoriga lennukite puhul 90 minutit.

NCC.OP.110. Lennuvälja käitamismiinimumid – üldist

a) Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuval lennul peab käitaja kehtestama iga kasutada kavatsetava lähte-, siht- või varulennuvälja käitamise miinimumnõuded. Need miinimumnõuded:

1) ei tohi olla leebemad käitamismiinimumnõuetest, mille on kehtestanud lennuvälja asukohariik, välja arvatud juhul, kui selleks on asjaomase riigi eriluba, ning

2) peavad halva nähtavuse tingimustes toimuvatel lendudel olema pädeva asutuse poolt heaks kiidetud vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) E-alajaole.

b) Lennuvälja käitamise miinimumnõuete kehtestamisel peab käitaja võtma arvesse järgmist:

1) õhusõiduki tüüp, lennutehnilised ja käitamisomadused;

2) lennumeeskonna koosseis, pädevus ja kogemused;

▼M1

3) võimalike lennuradade ning lähenemis- ja stardisirge alade (FATO-de) mõõtmed ja omadused;

4) olemasolevate visuaalsete ja mittevisuaalsete maapealsete seadmete asjakohasus ja töövõime;

5) õhusõidukil asuvad navigatsiooni- ja/või lennutrajektoori järgimise seadmed, mida kasutatakse stardi, lähenemise, väljajoondumise, maandumise, maandumisjärgse läbijooksu ja katkestatud lähenemise ajal;

6) takistused lähenemise, katkestatud lähenemise ja tõusupiirkondades, mis nõuavad hädaolukorra protseduuride järgimist;

7) instrumentaallähenemise protseduuride sooritamiseks vajalik takistustest ülelennu kõrgus merepinnast/suhteline kõrgus;

8) ilmastikutingimuste määramise ja nendest teatamise vahendid ning

9) lõpplähenemisel kasutatav piloteerimistehnika.

c) Konkreetse lähenemis- ja maandumisprotseduuri miinimumnõudeid kasutatakse üksnes juhul, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

1) kavandatava protseduuri jaoks vajalikud maapealsed seadmed on töökorras;

2) konkreetse lähenemisprotseduuri jaoks vajalikud õhusõidukisüsteemid on töökorras;

3) õhusõiduki nõuetekohased lennutehnilised kriteeriumid on täidetud ning

4) meeskonnal on nõuetekohane kvalifikatsioon.

NCC.OP.111. Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – NPA, APV, CAT I lennud

a) Otsusekõrgus (DH) pideva laskumisega lõpplähenemisega (CDFA) mittetäppislähenemise (NPA), vertikaalinformatsiooniga lähenemisprotseduuri (APV) ja I kategooria (CAT I) lähenemise puhul ei tohi olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) miinimumkõrgus, milleni saab ilma nõutavate visuaalsete orientiiride kasutada lähenemisseadmeid;

2) vastava kategooria õhusõiduki jaoks ette nähtud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH);

3) vajaduse korral lähenemisprotseduuri avaldatud otsusekõrgus,

4) tabelis 1 esitatud süsteemimiinimum või

5) lennukäsiraamatus (AFM) või samaväärses dokumendis märgitud minimaalne otsusekõrgus (DH), kui see on kindlaks määratud.

b) Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) ei tohi ilma pideva laskumisega lõpplähenemiseta (CDFA) mittetäppislähenemisega (NPA) lennul olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) vastava kategooria õhusõiduki jaoks ette nähtud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH);

2) tabelis 1 esitatud süsteemimiinimum või

3) lennukäsiraamatus (AFM) märgitud minimaalne laskumiskõrgus (MDH), kui see on kindlaks määratud.

▼M1

Tabel 1

Süsteemile esitatavad miinimumnõuded

Seadmed	Minimaalne otsusekõrgus (DH)/ minimaalne laskumiskõrgus (MDH) (jalgades)
Instrumentaalmaandumissüsteem (ILS)	200
Globaalne satelliitnavigatsioonisüsteem (GNSS)/ satelliidipõhine tugisüsteem (SBAS) (Rõhtsuunaline täppislähenemine vertikaalinformatsiooniga (LPV))	200
GNSS (rõhtsuunaline navigatsioon (LNAV))	250
GNSS/baromeetriline püstsuunaline navigeerimine (VNAV) (LNAV/VNAV)	250
Kursimajakas (LOC) kaugusmõõturiga (DME)	250
Seireradariga lähenemine (SRA) (kauguseni pool meremiili)	250
SRA (kauguseni üks meremiil)	300
SRA (kauguseni kaks meremiili või rohkem)	350
VHF-ringsuunaline raadiomajakas (VOR)	300
VOR/DME	250
Mittesuunatud raadiomajakas (NDB)	350
NDB/DME	300
VHF-peilingaator (VDF)	350

NCC.OP.112. Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – lennukite ringlähenemine

a) Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) lennukite ringlähenemisel ei tohi olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) vastava kategooria lennuki kohta avaldatud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH) ringlähenemisel;

2) ringlähenemise miinimumkõrgus, mis on tuletatud tabelist 1, või

3) eelneva instrumentaallähenemisprotseduuri otsusekõrgus (DH)/minimaalne laskumiskõrgus (MDH).

b) Miinimumnähtavus lennukite ringlähenemisel peab olema suurim järgmistest:

1) vastava kategooria ringlähenemise nähtavus, kui see on avaldatud;

2) miinimumnähtavus, mis on tuletatud tabelist 2, või

3) nähtavus rajal/teisendatud meteoroloogiline nähtavus (RVR/CMV) eelnenud instrumentaallähenemisprotseduuris.

▼M1

Tabel 1

Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) ja nähtavus ringlähenemisel vastavalt lennuki kategooriale

	Lennuki kategooria			
	A	B	C	D
Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) (jalgades)	400	500	600	700
Minimaalne meteoroloogiline nähtavus (meetrites)	1 500	1 600	2 400	3 600

NCC.OP.113. Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – kopterite ringlähenemine maismaal

Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) kopterite ringlähenemisel maismaal peab olema vähemalt 250 jalga ning meteoroloogiline nähtavus vähemalt 800 meetrit.

NCC.OP.115. Väljumis- ja lähenemisprotseduurid

a) Õhusõiduki kapten peab kasutama lennuvälja asukohariigi kehtestatud väljumis- ja lähenemisprotseduuri, kui need on kasutatava lennuvälja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) kohta avaldatud

b) Olenemata alapunktist a peab õhusõiduki kapten võtma lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) loa avaldatud protseduurist kõrvalekaldumiseks vastu üksnes juhul, kui:

   1) takistustevaba ala nõuded on täidetud ja käitamistingimusi arvestatakse täielikult või

   2) lennujuhtimisüksus (ATC-üksus) annab talle radarvektorid.

c) Lõpplähenemise segmendi peab igal juhul lendama visuaalselt või vastavalt kehtivale lähenemisprotseduurile.

▼M9

NCC.OP.116. Suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN) – lennukid ja kopterid

Käitaja peab tagama, et kui lennatava marsruudi või protseduuri puhul on nõutav suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN):

a) on asjaomased suutlikkusel põhineva navigatsiooni (PBN) nõuded esitatud õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus dokumendis, mille on heaks kiitnud sertifitseerimisasutus lennukõlblikkuse hindamise raames, või mis põhineb sellisel heakskiidetud dokumendil, ja

b) käitatakse õhusõidukit kooskõlas õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus eespool osutatud dokumendis sätestatud asjaomaste navigatsiooninõuete ja piirangutega.

▼M1

NCC.OP.120. Müravähendusprotseduurid

Käitaja peab töötama välja käitamisprotseduurid õhusõidukimüra mõju vähendamise vajadust arvesse võttes ja tagama, et ohutusele pööratakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele.

NCC.OP.125. Takistustest ülelennu miinimumkõrgused – IFR-lennud

a) Käitaja peab täpsustama minimaalsete lennukõrguste määramise meetodi ning määrama instrumentaallennureeglite järgi lennatavates kõikides marsruudisegmentides nõutava kõrguse maapinnast.

b) Õhusõiduki kapten peab määrama selle meetodi alusel igaks lennuks minimaalsed lennukõrgused. Minimaalsed lennukõrgused ei tohi olla ülelennuriigi avaldatud kõrgustest väiksemad.

▼M1

NCC.OP.130. Kütuse- ja õlivaru – lennukid

a) Õhusõiduki kapten alustab lendu üksnes juhul, kui lennukis on piisavalt kütust ja õli, et:

1) visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude puhul:

i) päeva ajal lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 30 minutit reisilennu tavakõrgusel või

ii) öisel ajal lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel;

2) instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel:

i) kui sihtlennuvälja varulennuväli ei ole nõutav, lennuks lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel või

ii) kui sihtlennuvälja varulennuväli on nõutav, lennuks lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, siis varulennuväljale ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel.

b) Ettenägematuteks juhtudeks vajaliku kütusekoguse arvutamisel tuleb võtta arvesse järgmist:

1) prognoositavad ilmastikutingimused;

2) lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) eeldatavad ümbersuunamised ja viivitused;

3) vajaduse korral protseduurid survestuse kaotuse või ühe mootori rikke puhuks marsruudil ning

4) muud tingimused, mis võivad põhjustada viivituse lennuki maandumisel või suurendada kütuse- ja/või õlikulu.

c) Lennuplaani võib lennu ajal muuta, et lennata teise sihtkohta, kui lennu ümberkavandamise punktist alates on võimalik järgida kõiki asjaomaseid nõudeid.

NCC.OP.131. Kütuse- ja õlivaru – kopterid

a) Õhusõiduki kapten alustab lendu üksnes juhul, kui kopteris on piisavalt kütust ja õli, et:

1) visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude puhul lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 20 minutit maksimaalse lennukauguse kiirusel; ning

2) instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude puhul:

i) kui varulennuväli ei ole nõutav või kui sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja ei ole, lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, seejärel standardtemperatuuri tingimustes ootekiirusel vähemalt 30 minutit 450 m (1 500 jala) kõrgusel sihtlennuvälja/käitamiskoha kohal ning läheneda ja maanduda või

ii) kui varulennuväli on nõutav, lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, ja sooritada seal lähenemine ning katkestatud lähenemine ning seejärel:

A) lennata kindlaksmääratud varulennuväljale ning

▼M1

B) lennata standardtemperatuuri tingimustes ootekiirusel 30 minutit 450 m (1 500 jala) kõrgusel varulennuvälja/käitamiskoha kohal ning läheneda ja maanduda.

b) Ettenägematuteks juhtudeks nõutava kütusekoguse arvutamisel tuleb võtta arvesse järgmist:

1) prognoositavad ilmastikutingimused;

2) lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) eeldatavad ümbersuunamised ja viivitused;

3) vajaduse korral protseduurid survestuse kaotuse või ühe mootori rikke puhuks marsruudil ning

4) muud tingimused, mis võivad põhjustada viivituse õhusõiduki maandumisel või suurendada kütuse- ja/või õlikulu.

c) Lennuplaani võib lennu ajal muuta, et lennata teise sihtkohta, kui lennu ümberkavandamise punktist alates on võimalik järgida kõiki asjaomaseid nõudeid.

NCC.OP.135. Pagasi ja lasti paigutamine

Käitaja peab kehtestama protseduurid, millega tagatakse, et:

a) salongi tuuakse üksnes käsipagas, mida on võimalik nõuetekohaselt ja ohutult paigutada, ning

b) kogu pardal olev pagas ja last, mis võib oma kohalt liikudes tekitada vigastusi või kahjustusi või ummistada vahekäike ja väljapääse, paigutatakse nii, et pagasi ja lasti liikumine oleks välistatud.

NCC.OP.140. Reisijate teavitamine

Õhusõiduki kapten peab tagama, et:

a) enne starti on reisijatele tutvustatud järgmiste abivahendite asukohta ja nende kasutamisviisi:

1) turvavööd;

2) avariiväljapääsud ja

3) reisijate ohutusinfoga kaardid

ning vajaduse korral

4) päästevestid;

5) hapnikuvarustusseadmed;

6) päästeparved ja

7) muu reisijatele individuaalseks kasutamiseks ettenähtud avariivarustus

ning

b) lennu ajal tekkinud hädaolukorras tuleb teavitada reisijaid sellisest asjaomases hädaolukorras nõutavast tegevusest, mis on sel hetkel kõige asjakohasem.

NCC.OP.145. Lennu ettevalmistamine

▼M9

a) Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten kontrollima kõiki mõistlikke vahendeid kasutades, kas õhusõiduki ohutuks käitamiseks vajalikud kosmosepõhised, maa- ja/või veepealsed vahendid, sealhulgas asjaomase lennu käitamiseks otseselt vajalikud ning olemasolevad side- ja navigatsioonivahendid, on kavandatava lennuliigi jaoks piisavad.

▼M1

b) Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten olema tutvunud kogu kavandatavaks lennuks vajaliku olemasoleva meteoroloogiateabega. Lähtekohast kaugemale suunduva lennu ning instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude ettevalmistus peab hõlmama järgmist:

1) olemasolevate kehtivate ilmateadete ja -prognoosidega tutvumine ning

2) varutegevuskava koostamine juhuks, kui lendu ei ole ilmastikutingimuste tõttu võimalik kavandatud viisil lõpule viia.

NCC.OP.150. Stardilennuvälja varulennuväljad – lennukid

a) Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis stardilennuvälja jaoks kindlaks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, kui lähtelennuvälja ilmastikutingimused on lennuvälja käitamise miinimumnõuetele vastavad või nendest halvemad või kui lähtelennuväljale tagasipöördumine ei ole muul põhjusel võimalik.

b) Stardilennuvälja varulennuväli peab lähtelennuvälja suhtes asuma järgmisel kaugusel:

1) kahemootoriliste lennukite puhul mitte kaugemal kui ühetunnine lend ühe mootoriga reisilennu kiirusel tuulevaikuses ja standardtingimustes ning

2) kolme ja enama mootoriga lennukite puhul mitte kaugemal kui kahetunnine lend ühe mittetöötava mootoriga reisilennu kiirusel tuulevaikuses ja standardtingimustes vastavalt lennukäsiraamatule.

c) Stardilennuvälja varulennuväljaks valimiseks peavad lennuvälja kohta esitatud andmed näitama, et asjaomase lennuvälja arvestuslikul kasutamisajal on seal valitsevad tingimused konkreetse lennu käitamise miinimumnõuetele vastavad või nendest paremad.

NCC.OP.151. Sihtlennuvälja varulennuväljad – lennukid

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis sihtlennuvälja jaoks kindlaks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

a) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega või tegelikust väljumisajast kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, on võimalik visuaallennuilma tingimuses (VMC) läheneda ja maanduda või

b) kavandatav maandumiskoht on eraldatud ja:

1) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, on kehtestatud instrumentaallähenemise protseduur, ning

2) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

i) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 300 m (1 000 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ette nähtud miinimumkõrguse ning

ii) nähtavus on vähemalt 5,5 km või 4 km võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus.

NCC.OP.152. Sihtlennuvälja varulennuväljad – kopterid

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis sihtlennuvälja jaoks kindlaks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

a) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, tuleb kasutada instrumentaallähenemise protseduuri ja hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega või tegelikust väljumisajast kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

▼M1

1) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 120 m (400 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ette nähtud miinimumkõrguse ning

2) nähtavus on vähemalt 1 500 m võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus või

b) kavandatav maandumiskoht on eraldatud ja:

1) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, on kehtestatud instrumentaallähenemise protseduur;

2) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

i) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 120 m (400 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ettenähtud miinimumkõrguse;

ii) nähtavus on vähemalt 1 500 m võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus ning

3) kindlaks on määratud tagasipöördumispunkt (PNR), kui sihtkoht asub avamerel.

▼M9

NCC.OP.153. Sihtlennuväljad – instrumentaallähenemine

Õhusõiduki kapten peab tagama piisavad vahendid, mis võimaldavad sihtlennuväljal või sihtlennuvälja varulennuväljal navigeerida ja maanduda juhul, kui õhusõiduk kaotab suutlikkuse kavakohaselt läheneda ja maanduda.

▼M1

NCC.OP.155. Tankimine reisijate sisenemise, väljumise või pardalviibimise ajal

a) Õhusõidukit ei tohi tankida lennukibensiini (AVGAS), reaktiivkütuse ega nende kütuseliikide seguga ajal, mil reisijad sisenevad õhusõidukisse, väljuvad õhusõidukist või viibivad selle pardal.

b) Kõikide muude kütuseliikide puhul tuleb rakendada vajalikke ettevaatusabinõusid ning õhusõidukis peab viibima kvalifitseeritud personal õhusõidukist evakueerimise algatamiseks ja läbiviimiseks kõige praktilisemal ja kiiremal viisil.

NCC.OP.160. Kõrvaklappide kasutamine

a) Kõik lennumeeskonna liikmed, kes on määratud kabiini tööle, peavad kandma kõrvaklappe koos suumikrofoni või samaväärse seadmega. Kõrvaklapid on lennuliiklusteenindusüksusega (ATS-üksusega) suhtlemisel peamiseks suulise teabeedastuse vahendiks:

1) maapinnal:

i) lennujuhtimisüksuselt (ATC-üksuselt) väljumisloa saamisel suulise teatena ning

ii) kui mootorid töötavad;

2) lennu ajal:

i) allpool üleminekukõrgust või

ii) madalamal kui 10 000 jalga, olenevalt sellest, kumb on kõrgem,

ning

3) kui õhusõiduki kapten seda vajalikuks peab.

b) Alapunktis a sätestatud olukordades peab suumikrofon või samaväärne seade võimaldama kahepoolset sidet.

▼M1

NCC.OP.165. Reisijatevedu

Käitaja peab kehtestama protseduurid, millega tagatakse, et:

a) reisijad istuvad kohtadel, kus nad hädaolukorras saaksid õhusõiduki evakueerimisele kaasa aidata ega takistaks seda;

b) enne starti ja maandumist ja ruleerimise ajal ning alati, kui õhusõiduki kapten peab seda ohutuse huvides vajalikuks, on kõik lennukis viibivad reisijad oma istmel või magamisasemel ning turvavöö või kinnitusvahendiga nõuetekohaselt kinnitatud ning

c) spetsiaalselt selleks ettenähtud istmele lubatakse korraga mitu isikut üksnes juhul, kui üks neist on täiskasvanu ja teine lisarihma või muu kinnitusvahendiga nõuetekohaselt kinnitatud imik.

NCC.OP.170. Salongi ja köögi/köökide kindlustamine

Õhusõiduki kapten peab tagama, et:

a) kõik väljapääsud ja evakueerimisteed on enne ruleerimist, starti ja maandumist takistustest vabad ning

b) varustus ja pagas on nõuetekohaselt kinnitatud enne starti ja maandumist ning alati, kui see on ohutuse huvides vajalik.

NCC.OP.175. Suitsetamine pardal

Õhusõiduki kapten peab keelama pardal suitsetamise:

a) kui see on vajalik ohutuse huvides;

b) õhusõiduki tankimise ajaks;

c) ajaks, mil õhusõiduk on maapinnal, välja arvatud juhul, kui käitaja on kehtestanud protseduurid riskide maandamiseks maapealsete toimingute ajal;

d) väljaspool ettenähtud suitsetamispiirkondi, vahekäigus/vahekäikudes ja tualettruumi(de)s;

e) lastiruumides ja/või teistes piirkondades, kus on last, mida ei hoita tulekindlates konteinerites või mis ei ole kaetud tulekindla materjaliga, ning

f) salongi neis piirkondades, kuhu parajasti antakse hapnikku.

NCC.OP.180. Ilmastikutingimused

a) Õhusõiduki kapten alustab või jätkab visuaallennureeglite (VFR) kohast lendu üksnes juhul, kui olemasolev värske meteoroloogiateave näitab, et ilmastikutingimused marsruudil ja kavandatavas sihtkohas arvestuslikul saabumisajal vastavad kohaldatavate visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude käitamise miinimumnõuetele või on nendest paremad.

b) Õhusõiduki kapten alustab või jätkab instrumentaallennureeglite (IFR) kohast lendu kavandatud sihtlennuvälja suunas juhul, kui kõige värskem olemasolev meteoroloogiateave näitab, et kavandatud arvestuslikul saabumisajal vastavad ilmastikutingimused sihtlennuväljal või vähemalt ühel sihtlennuvälja varulennuväljal kehtivatele käitamise miinimumnõuetele või on nendest paremad.

c) Kui lend koosneb visuaal- ja instrumentaalsegmentidest, tuleb lähtuda vastavalt olukorrale alapunktides a ja b osutatud meteoroloogiateabest.

NCC.OP.185. Jää ja muu saaste – maapealsed protseduurid

a) Käitaja peab kehtestama protseduurid, mida tuleb järgida, kui õhusõiduki ohutuks käitamiseks on vaja maapealset jäätõrjet ja jäätumisvastast töötlust ning õhusõidukite sellekohast ülevaatust.

▼M1

b) Õhusõiduki kapten alustab starti üksnes juhul, kui õhusõiduki välispind on puhas igasugusest saastest, mis võib kahjustada õhusõiduki lennutehnilisi omadusi ja/või juhitavust, välja arvatud alapunkti a kohastel ja lennukäsiraamatus (AFM) lubatud juhtudel.

NCC.OP.190. Jää ja muu saaste – protseduurid lennu ajal

a) Käitaja peab kehtestama protseduurid lendudeks eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes.

b) Õhusõiduki kapten alustab lendu või lendab eeldatavatesse või tegelikesse jäätumistingimustesse tahtlikult üksnes juhul, kui õhusõiduk on sertifitseeritud ja varustatud sellistes tingimustes toimetulekuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktis 2.a.5 osutatule.

c) Kui jäätumine ületab õhusõiduki sertifitseeritud jäätumistaseme või kui jäätumistingimustes lendamiseks sertifitseerimata õhusõiduk satub jäätumistingimustesse, peab õhusõiduki kapten viivitamata väljuma jäätumistingimustest lennukõrguse või marsruudi muutmise abil, saates vajaduse korral lennujuhtimisüksusele (ATC-üksusele) hädaolukorrateate.

NCC.OP.195. Starditingimused

Enne stardi alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et:

a) temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilm lennuväljal või käitamiskohas ning kasutamiseks ettenähtud raja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) olukord ohutut starti ega väljumist ning

b) lennuvälja käitamise miinimumnõuded on täidetud.

NCC.OP.200. Ebatavaliste olukordade jäljendamine lennu ajal

a) Kui pardal on reisijad või last, ei või õhusõiduki kapten jäljendada järgmist:

1) ebatavalised või hädaolukorrad, mis nõuavad ebatavalise või hädaolukorra protseduuride kohaldamist, või

2) lend instrumentaallennuilma (IMC) tingimustest.

b) Olenemata alapunktist a võib neid olukordi jäljendada sertifitseeritud koolitusorganisatsiooni korraldatavatel õppelendudel, kui pardal viibivad piloodiõpilased.

NCC.OP.205. Kütusekulu jälgimine lennu ajal

a) Käitaja peab kehtestama protseduuri, millega tagatakse kütusekoguse kontrollimine ja kütusekulu jälgimine lennu ajal.

b) Õhusõiduki kapten peab korrapäraselt kontrollima, et kütusejääk ei oleks lennu ajal väiksem kui kütusekogus, mis on vajalik sobivate ilmastikutingimustega lennuväljale või käitamiskohta jõudmiseks, kusjuures pärast maandumist peab olema alles punktides NCC.OP.130 ja NCC.OP.131 sätestatud lõplik kütusevaru.

NCC.OP.210. Lisahapniku kasutamine

Õhusõiduki kapten peab tagama, et tema ise ja sellised lennumeeskonna liikmed, kes lennu ajal täidavad õhusõiduki ohutu käitamisega seotud tööülesandeid, kasutaksid pidevalt lisahapnikku, kui rohkem kui 30 minuti jooksul on salongi rõhkkõrgus üle 10 000 jala, ning alati, kui salongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

▼M1

NCC.OP.215. Maapinna läheduse tuvastamine

Kui mõni meeskonnaliige teeb kindlaks või hoiatussüsteem registreerib maapinna ohtliku läheduse, peab piloteeriv piloot viivitamata võtma parandusmeetmeid ohutute lennutingimuste taastamiseks.

▼M9

NCC.OP.220. Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS)

Käitaja kehtestab pärast ACASi paigaldamist ja töökorda seadmist asjakohased käitamisprotseduurid ja koolitusprogrammid, et lennumeeskond saaks nõuetekohase koolituse kokkupõrgete vältimise valdkonnas ja oskaks kasutada ACAS II seadmeid.

▼M1

NCC.OP.225. Lähenemis- ja maandumistingimused

Enne maandumiseks lähenemise alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et ilm lennuväljal või käitamiskohas ning tingimused, mis valitsevad sellel rajal või lähenemis- ja stardisirge alal (FATO), mida kavatsetakse kasutada, ei takista temale teadaolevatel andmetel ohutut lähenemist, maandumist ega katkestatud lähenemist.

ŃCC.OP.230. Lähenemise alustamine ja jätkamine

a) Õhusõiduki kapten võib alustada instrumentaallähenemist, olenemata teatatud nähtavusest rajal/nähtavusest (RVR/VIS).

b) Kui teatatud RVR/VIS on alla kohaldatava miinimumnähtavuse, ei tohi jätkata lähenemist:

1) madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast või

2) lõpplähenemise segmenti, kui otsusekõrgus (DA/H) või minimaalne laskumiskõrgus (MDA/H) on suurem kui 1 000 jalga lennuväljast.

c) Kui nähtavus rajal (RVR) ei ole teada, võib nähtavuse rajal tuletada teatatud nähtavusest.

d) Kui pärast laskumist madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast on teatatud RVR/VIS väiksem kui kehtestatud miinimumnähtavus, võib lähenemist jätkata kopteri otsusekõrguseni (DA/H) või minimaalse laskumiskõrguseni (MDA/H).

e) Otsusekõrgusest (DA/H) või minimaalsest laskumiskõrgusest (MDA/H) madalamale laskuda ja maanduda võib juhul, kui asjaomase lähenemisliigi ja kavandatava raja osas nõutavad visuaalsed orientiirid on alates otsusekõrgusest või minimaalsest laskumiskõrgusest püsivalt nähtavad.

f) Puuteala nähtavus rajal (RVR) on alati määrav.

C-ALAJAGU

ÕHUSÕIDUKI SUUTLIKKUS JA KÄITAMISPIIRANGUD

NCC.POL.100. Käitamispiirangud – kõik õhusõidukid

a) Õhusõiduki last, mass ja raskuskese (CG) peavad kõikidel lennuetappidel vastama lennukäsiraamatus (AFM) või lennutegevuskäsiraamatus kehtestatud piirangutele, sõltuvalt sellest, missugused tingimused on rangemad.

b) Õhusõiduk tuleb varustada lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud käitamispiiranguid visuaalselt kujutavate siltide, loetelude ja mõõteriistade märgistuse või nende kombinatsiooniga.

▼M1

NCC.POL.105. Mass ja balansseering ning last

a) Enne õhusõiduki esmast kasutuselevõttu peab käitaja kaalumise teel kindlaks tegema selle massi ja raskuskeskme (CG). Arvestada tuleb mõju, mida avaldavad massile ja balansseeringule modifikatsioonid ja remondid, ning need tuleb nõuetekohaselt dokumenteerida. Lisaks sellele tuleb õhusõiduk uuesti üle kaaluda, kui modifikatsioonide mõju massile ja balansseeringule ei ole täpselt teada.

b) Kaalumise peab korraldama õhusõiduki tootja või sertifitseeritud hooldusorganisatsioon.

c) Käitaja peab kaalumisega või standardmasside põhjal kindlaks määrama kõigi käitamisseadmete ja meeskonnaliikmete massi, mis kuulub õhusõiduki käitamise tühimassi hulka. Kindlaks tuleb määrata mõju, mida nende asukoht avaldab lennuki raskuskeskmele (CG). Käitaja kasutab käitamise tühimassi määramiseks järgmisi massiväärtusi:

   1) lennumeeskonna/tehnilise meeskonna liikme mass 85 kg, mis sisaldab käsipagasit, ning

   2) salongipersonali liikme mass 75 kg.

d) Käitaja peab kehtestama protseduuri, mis võimaldab õhusõiduki kaptenil kindlaks määrata lasti tegelik mass koos kogu ballasti massiga:

   1) kaalumise teel;

   2) lasti tegeliku massi kindlaksmääramise teel reisijate ja pagasi standardmassi alusel või

   3) määrates kõikide reisijate suuliste ütluste või nende nimel öeldu põhjal kindlaks reisijate massi, millele pagasi ja riiete kaalu arvestamiseks lisatakse kindlaksmääratud konstant, kui õhusõidukis on reisijate istekohti:

      i) lennuki puhul alla kümne või

      ii) kopteri puhul alla kuue.

e) Standardmasside kasutamisel tuleb kohaldada järgmisi massiväärtusi:

   1) reisijate puhul tabelites 1 ja 2 esitatud väärtused, mis sisaldavad käsipagasit ning täiskasvanud reisijaga samal istmel veetava imiku massi.

Tabel 1

Reisijate standardmassid – õhusõidukid reisijate istekohtade koguarvuga 20 või rohkem

Reisijate istekohti	20 ja rohkem		30 ja rohkem
	Mees	Naine	Kõik täiskasvanud
Täiskasvanud	88 kg	70 kg	84 kg
Lapsed	35 kg	35 kg	35 kg

▼M1

Tabel 2

Reisijate standardmassid – õhusõidukid reisijate istekohtade koguarvuga 19 või vähem

Reisijate istekohti	1–5	6–9	10–19
Mehed	104 kg	96 kg	92 kg
Naised	86 kg	78 kg	74 kg
Lapsed	35 kg	35 kg	35 kg

2) pagasi puhul:

i) selliste lennukite puhul, kus on kokku 20 või rohkem reisijate istekohta, kasutatakse registreeritud pagasi suhtes tabelis 3 esitatud standardmasse.

Tabel 3

Pagasi standardmassid – lennukid reisijate istekohtade koguarvuga 20 või rohkem

Lennu liik	Pagasi standardmass
Riigisisesed	11 kg
Euroopa-sisene lend	13 kg
Mandritevaheline lend	15 kg
Kõik ülejäänud lennud	13 kg

ii) selliste kopterite puhul, kus reisijate istekohti on kokku 20 või rohkem, on registreeritud pagasi standardmass 13 kg;

f) selliste õhusõidukite puhul, kus reisijate istekohti on kokku 19 või vähem, tuleb määrata registreeritud pagasi tegelik mass:

1) kaalumise teel või

2) iga reisija poolt või tema nimel esitatud andmete järgi arvutamise teel. Kui see ei ole võimalik, loetakse minimaalseks standardmassiks 13 kg.

g) Käitaja peab kehtestama protseduurid, mis võimaldavad õhusõiduki kaptenil kindlaks määrata kütusekoguse mass tegeliku tiheduse alusel või kui see ei ole teada, siis lennutegevuskäsiraamatus sätestatud meetodi kohaselt arvutatud tiheduse alusel.

h) Õhusõiduki kapten peab tagama, et:

1) õhusõiduk lastitakse kvalifitseeritud töötajate järelevalve all ning

2) tegelik last vastab õhusõiduki massi ja balansseeringu arvutamiseks kasutatud andmetele.

i) Käitaja peab kehtestama protseduurid, mis võimaldavad õhusõiduki kaptenil järgida konstruktsioonist tulenevaid lisapiiranguid, nagu põranda tugevuse piirangud, maksimaalne koormus jooksva meetri kohta, maksimaalne mass ühe lastiruumi kohta ja/või maksimaalne istekohtade arv.

▼M1

j) Käitaja peab määrama lennutegevuskäsiraamatus kindlaks lastimise ning massi- ja balansseeringusüsteemi põhimõtted ja meetodid, mis vastavad alapunktides a–i sätestatud nõuetele. Nimetatud süsteem peab hõlmama kõiki kavandatavate lendude liike.

NCC.POL.110. Massi- ja balansseeringuandmed ja -dokumendid

a) Käitaja peab enne iga lendu kindlaks tegema massi- ja balansseeringuandmed ning täidab massi- ja balansseeringudokumendid, kus on märgitud andmed lasti ja selle paigutuse kohta nii, et ei ületataks õhusõiduki massi ja balansseeringu piirväärtusi. Massi- ja balansseeringudokumendid peavad sisaldama järgmist teavet:

1) õhusõiduki registreerimisandmed ja tüüp;

2) vajaduse korral lennu andmed, number ja kuupäev;

3) õhusõiduki kapteni nimi;

4) dokumendi koostaja nimi;

5) õhusõiduki käitamise tühimass ja vastav raskuskese (CG);

6) kütuse mass stardi ajal ja reisikütuse mass;

7) vajaduse korral kütusest erinevate muude kuluainete mass;

8) lasti osad, sealhulgas reisijad, pagas, kaup ja ballast;

9) stardimass, maandumismass ja mass ilma kütuseta;

10) kohaldatavad õhusõiduki raskuskeskme (CG) asukohad ning

11) massi ja raskuskeskme piirmäärad.

b) Kui massi- ja balansseeringudokumendid koostatakse arvuti abil, peab käitaja kontrollima väljastatavate andmete õigsust.

c) Kui õhusõidukit ei lastita selle kapteni järelevalve all, peab õhusõiduki lastimist kontrollinud isik oma allkirjaga või samaväärsel viisil kinnitama, et last ja selle paigutus vastavad õhusõiduki kapteni poolt koostatud massi- ja balansseeringudokumentide andmetele. Õhusõiduki kapten peab andma oma heakskiidu omakäelise allkirjaga või samaväärsel viisil.

d) Käitaja peab kehtestama protseduurid, mida järgitakse viimase hetke lastimuudatuste korral, et tagada järgmine:

1) kui pärast massi- ja balansseeringudokumentide täitmist tehakse mõni viimase hetke muudatus, tuleb see registreerida lennuplaneerimisdokumentides ning massi- ja balansseeringudokumentides;

2) lubatud viimase hetke muudatus maksimaalse reisijate arvu või veetava lasti osas on dokumenteeritud ning

3) eespool nimetatud maksimumiarvu ületamise korral uute massi- ja balansseeringudokumentide koostamine.

NCC.POL.111. Massi- ja balansseeringuandmed ja -dokumendid – leebemad nõuded

Olenemata punkti NCC.POL.110 alapunkti a alapunktist 5 ei pea raskuskeskme asukohta massi- ja balansseeringudokumentides märkima, kui lasti jaotus vastab näiteks eelnevalt väljaarvutatud balansseeringutabelile või on võimalik tõendada, et kavandatavas lennutegevuses on võimalik tagada õige balansseering tegelikust lastist olenemata.

▼M1

NCC.POL.115. Suutlikkus – üldist

Õhusõiduki kapten käitab õhusõidukit üksnes juhul, kui selle suutlikkus on piisav kohaldatavate lennureeglite täitmiseks ning lennu, õhuruumi või kasutatavate lennuväljade või käitamiskohtadega seotud muude piirangute järgimiseks, võttes arvesse kasutatavate plaanide ja kaartide täpsust.

NCC.POL.120. Stardimassipiirangud – lennukid

Käitaja peab tagama, et:

a) lennuki mass stardi hoovõtu alustamisel ei ületa stardimassipiiranguid:

1) startimisel punkti NCC.POL.125 kohaselt;

2) marsruudil ühe mittetöötava mootoriga (OEI) punkti NCC.POL.130 nõuete kohaselt ning

3) maandumisel punkti NCC.POL.135 kohaselt,

lubades mööndusi seoses massi eeldatava vähenemisega lennu jooksul ning kütuse väljalaskmisega;

b) mass stardi hoovõtu alguses ei ületa ühelgi juhul õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud maksimaalset maandumismassi lennuväljale või käitamiskohale vastaval rõhkkõrgusel ning muudes kohalikes atmosfääritingimustes, kui neid kasutatakse maksimaalse stardimassi määramiseks, ning

c) arvestuslik mass kavandataval lennuväljal või käitamiskohas ja sihtlennuvälja varulennuväljal maandumise ajal ei ületa ühelgi juhul õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud maksimaalset maandumismassi asjaomastele lennuväljadele või käitamiskohtadele vastaval rõhkkõrgusel ning muudes kohalikes atmosfääritingimustes, kui neid kasutatakse maksimaalse maandumismassi määramiseks.

NCC.POL.125. Start – lennukid

a) Maksimaalse stardimassi kindlaksmääramisel peab õhusõidukikapten võtma arvesse järgmist:

1) arvestusliku stardidistantsi pikkus ei tohi ületada olemasolevat stardidistantsi koos takistustevaba ribaga, mis ei tohi olla pikem kui pool olemasolevat hoovõtudistantsi;

2) arvestuslik hoovõtudistants ei tohi ületada olemasolevat hoovõtudistantsi;

3) stardi katkestamise ja stardi jätkamise korral tuleb kasutada üht ja sama V1 väärtust, mis on kindlaks määratud lennukäsiraamatus (AFM), ning

4) märjal või puhastamata rajal ei tohi stardimass ületada massi, mis on lubatud stardiks samades tingimustes kuival rajal.

▼M4

b) Õhusõiduki (v.a turbopropellermootoriga lennukid, mille maksimaalne stardimass on kuni 5 700 kg) kapten peab stardil tekkinud mootoririkke korral tagama järgmise:

1) lennuk suudab stardi katkestada ja peatuda olemasoleva kiirendus-pidurdusdistantsi piires või

2) lennuk suudab starti jätkata ning kõikidest trajektooril olevatest takistustest piisaval kõrgusel üle lennata, kuni jõutakse punkti NCC.POL.130 järgimist võimaldavale positsioonile.

▼M1

NCC.POL.130. Lend marsruudil ühe mittetöötava mootoriga – lennukid

Õhusõiduki kapten peab tagama, et ühe mootori seiskumise korral marsruudi mis tahes punktis oleks mitmemootoriline lennuk suuteline jätkama lendu kuni sobiva lennuvälja või käitamiskohani, ilma et kordagi laskutaks allapoole takistustest ülelennu miinimumkõrgust.

NCC.POL.135. Maandumine – lennukid

Õhusõiduki kapten peab tagama, et lähenemisel pärast kõikidest takistustest ohutut ülelendamist on õhusõiduk suuteline mis tahes lennuväljal või käitamiskohas olemasoleva maandumisdistantsi piires ohutult maanduma ja peatuma või vesilennuk on suuteline kiirust piisavalt aeglustama. Lubatud on teha lähenemis- ja maandumisvõtete eeldatavatest muudatustest tulenevaid mööndusi, kui suutlikkusandmete kindlaksmääramisel ei ole selliseid mööndusi tehtud.

D-ALAJAGU

MÕÕTERIISTAD, ANDMED JA SEADMED

1. JAOTIS

Lennukid

NCC.IDE.A.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis NCC.IDE.A.245 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis NCC.IDE.A.250 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on lennukisse paigaldatud.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) varukaitsmed;

2) kaasaskantav valgusti;

3) täppiskell;

4) kaardihoidik;

5) esmaabikomplekt;

6) pääste- ja signalisatsioonivahendid;

7) mereankrud ja sildumisvahendid ning

8) laste turvavahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mis ei ole käesoleva alajaoga ette nähtud, ning muu varustus, mis ei ole kohaldatavate lisadega ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

▼M1

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides NCC.IDE.A.245 ja NCC.IDE.A.250 sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei kahjusta lennuki lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Lennumeeskonna liikme poolt kasutatavate mõõteriistade paigutus peab võimaldama lennumeeskonna liikmel hõlpsasti lugeda kõnealuste mõõteriistade näitusid oma istekohalt nii, et ta peaks võimalikult vähe muutma asendit ja vaatenurka, mis tal tavaliselt lennusuunas vaadates on.

f) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

NCC.IDE.A.105. Lennu miinimumvarustus

Lendu ei tohi alustada, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik lennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) lennukit käitatakse vastavalt käitaja miinimumvarustuse loetelule (MEL);

b) käitajal on pädeva asutuse luba käitada lennukit miinimumvarustuse üldloetelu (MMEL) piires, või

c) lennukil on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

NCC.IDE.A.110. Elektrisüsteemi varukaitsmed

Lennukid peavad olema varustatud kogu elektrisüsteemi vajadusele vastava võimsusega varukaitsmetega, et lennu ajal oleks võimalik vahetada kaitsmeid, mille vahetamine lennu ajal on lubatud.

NCC.IDE.A.115. Lennuvalgustus

Öösel käitatavatel lennukitel peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) navigatsiooni-/asukohatuled;

c) maandumistuli;

d) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

e) reisijatesalongide valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

f) kaasaskantav lamp iga meeskonnaliikme istekohal ning

g) vesilennukina käitatavatel lennukitel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrgete vältimiseks veekogudel.

NCC.IDE.A.120. Lennud visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavates lennukites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) magnetkurss;

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

▼**M1**

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) libisemine ning

6) Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes.

b) Lennukites, mida käitatakse visuaallennuilma tingimustes (VMC) veekogu kohal väljaspool kalda nägemisulatust või visuaallennuilma tingimustes öösel või tingimustes, kus lennuki soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peavad lisaks punktis a nimetatule olema järgmised vahendid:

1) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

i) pöörang ja libisemine;

ii) asend;

iii) vertikaalkiirus ja

iv) stabiliseeritud kurss;

2) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet, ning

3) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ettenähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

c) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, peab lennukil teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) pöörang ja libisemine (vajaduse korral);

4) asend (vajaduse korral);

5) vertikaalkiirus (vajaduse korral);

6) stabiliseeritud kurss (vajaduse korral) ning

7) vajaduse korral Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes.

NCC.IDE.A.125. Lennud instrumentaallennureeglite (IFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavates lennukites peavad olema:

a) vahendid, järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) magnetkurss;

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) vertikaalkiirus;

6) pöörang ja libisemine;

7) asend;

8) stabiliseeritud kurss;

9) välisõhu temperatuur ning

10) Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes;

▼M1

b) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet;

c) kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, siis eraldi lisavahend, millega teisele piloodile kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) vertikaalkiirus;

4) pöörang ja libisemine;

5) asend;

6) stabiliseeritud kurss ning

7) vajaduse korral Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes;

d) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ja alapunkti c alapunktiga 2 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis;

e) alternatiivne staatilise õhu allikas;

f) hõlpsat lugemist võimaldavas asendis kaardihoidik, mida saab öiste lendude ajal valgustada;

g) teine sõltumatu vahend, millega mõõdetakse ja kuvatakse kõrgust merepinnast, ning

h) põhitoitesüsteemist sõltumatu avariitoiteallikas, millega saab aviohorisondi süsteemi vähemalt 30 minutit töös hoida ja valgustada. Avariitoiteallikas peab põhitoitesüsteemi täieliku rikke korral automaatselt sisse lülituma ning aviohorisondi avariitoitel töötamine peab mõõteriistalt selgelt näha olema.

NCC.IDE.A.130. Lisaseadmed ühe piloodiga lendudeks instrumentaallennureeglite (IFR) järgi

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi lendavatel ühe piloodiga lennukitel peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

NCC.IDE.A.135. Reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS)

Turbiinmootoriga lennukites maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg või suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa peab olema reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS), mis vastab järgmistele nõuetele:

a) aktsepteeritavas standardis A-klassi seadmete kohta sätestatud nõuded, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. jaanuari 2011, või

b) aktsepteeritavas standardis B-klassi seadmete kohta sätestatud nõuded, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2011 või enne seda.

NCC.IDE.A.140. Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS)

Kui määruses (EL) nr 1332/2011 ei ole sätestatud teisiti, peavad turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijatekohtade arv (MOPSC) on üle 19, olema varustatud ACAS II-ga.

▼M1

NCC.IDE.A.145. Pardailmaradar

Pardailmaradar peab olema järgmistel lennukitel, kui neid käitatakse öölendudel või instrumentaallennuilmaga (IMC) piirkondades, kus marsruudil võib esineda äikest või teisi potentsiaalselt ohtlikke ilmastikutingimusi, mida on võimalik pardailmaradari abil kindlaks teha:

a) survestatud lennukid;

b) hermetiseerimata lennukid maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg ning

c) hermetiseerimata lennukid suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa.

NCC.IDE.A.150. Lisavarustus öisteks lendudeks jäätumistingimustes

a) Lennukitel, mida käitatakse öisel ajal eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes, peavad olema seadmed jäätumise valgustamiseks või jäätumise tekke kontrollimiseks.

b) Valgustus jäätumise tekke kontrollimiseks ei tohi põhjustada peegeldust ega pimestada meeskonnaliikmeid nende tööülesannete täitmisel.

NCC.IDE.A.155. Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavates lennukites peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kõikide lennumeeskonna liikmete jaoks.

NCC.IDE.A.160. Kabiini helisalvestusseade

a) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab olema järgmistes lennukites:

1) lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, ning

2) lennukid maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 2 250 kg:

i) mis on sertifitseeritud lendamiseks vähemalt kahest piloodist koosneva meeskonnaga;

ii) millel on turboreaktiivmootor(id) või rohkem kui üks turbopropellermootor ning

iii) mille esmane tüübisertifikaat on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda.

▼M8

b) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab võimaldama säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt:

1) eelnenud 25 tunni jooksul, kui tegemist on lennukiga, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2021 või pärast seda, või

2) eelnenud kahe tunni jooksul kõikidel muudel juhtudel.

▼M1

c) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab ajalises järjestuses salvestama järgmise:

1) kabiinis raadio teel edastatavad või vastu võetavad suulised teated;

2) lennumeeskonna liikmete suulised teated sisetelefonisüsteemi ning valjuhääldisüsteemi kaudu, kui see on paigaldatud;

3) helikeskkond meeskonnakabiinis, sealhulgas ilma salvestust katkestamata ka kõikide kasutusel olevate suu- või maskmikrofonide helisignaalid, ning

4) kõrvaklappide või valjuhääldi kaudu edastatavad navigatsiooni- või lähenemisseadmeid identifitseerivad hääl- või helisignaalid.

▼M1

d) Kabiini helisalvestusseade peab automaatselt salvestama hakkama enne, kui lennuk alustab oma mootori jõul liikumist, ja salvestama kuni lennu lõpuni, kui lennuk mootori jõul enam edasi ei liigu.

e) Lisaks punktile d peab kabiini helisalvestusseade (CVR) elektritoite olemasolu korral käivituma esimesel võimalusel kabiini kontrolli ajal enne mootorite käivitamist lennu alustamisel ja töötama kuni vahetult pärast lennu lõppu ja mootorite väljalülitamist toimuva piloodikabiini kontrollini.

▼M8

f) Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M1

NCC.IDE.A.165. Pardaregistraator

a) Lennukites maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg, mille esmane lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, peab olema pardaregistraator (FDR), mis salvestab ja säilitab andmeid digitaalselt ja millel on vahendid salvestatud andmete hõlpsaks kättesaamiseks andmekandjalt.

b) Pardaregistraator (FDR) peab salvestama parameetrid, mille järgi saab täpselt kindlaks teha lennuki trajektoori, kiiruse, asendi, mootori(te) võimsuse ja toimimise ning suutma säilitada vähemalt eelnenud 25 tunni jooksul salvestatud andmeid.

c) Andmed peavad põhinema lennukil asuvatel allikatel, mis võimaldavad täpset korrelatsiooni lennumeeskonnale kuvatud teabega.

d) Pardaregistraator (FDR) peab alustama andmete automaatset salvestamist enne, kui lennuk hakkab mootori jõul liikuma, ning lõpetama automaatselt salvestamise pärast seda, kui lennuk on lõpetanud mootori jõul liikumise.

▼M8

e) Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha registraatori asukohta vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M1

NCC.IDE.A.170. Andmeside salvestamine

a) Selliste lennukite puhul, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda ning mis on suutelised kasutama andmesideühendust ja peavad vastavalt nõuetele olema varustatud kabiini helisalvestusseadmega (CVR), peab asjaomane seade vajaduse korral salvestama järgmise:

1) andmesideühenduse kaudu lennuliiklusteenindusüksustega (ATS-üksustega) sidepidamisel lennukisse ja lennukist edastatavad sõnumid, sealhulgas järgmised andmed:

i) andmeside algus;

ii) lennujuhi-piloodi suhtlus;

iii) adresseeritud seire;

iv) lennuinfo;

v) õhusõiduki raadiolevi seire, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

vi) õhusõiduki lennuaegsed juhtimisandmed, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab, ning

vii) kuvarite graafika, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

2) teave, mis võimaldab kõik asjakohased salvestised viia korrelatsiooni andmesideühenduse kaudu edastatud teabe salvestistega, mida säilitatakse lennukist eraldi, ning

▼M1

3) teave andmesideühenduse kaudu edastatud sõnumite aja ja prioriteedi kohta, võttes arvesse süsteemi ülesehitust.

b) Andmete ja teabe salvestamiseks ja säilitamiseks salvestusseadmes ning hilisemaks salvestusseadmest kättesaamiseks tuleb kasutada digitaalmeetodit. Salvestusmeetod peab võimaldama sünkroniseerida salvestusseadme andmeid maapinnal salvestatud andmetega.

c) Salvestusseade peab suutma säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt kabiini helisalvestusseadet (CVR) käsitlevas punktis NCC.IDE.A.160 sätestatud aja jooksul.

▼M8

d) Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M1

e) Nõuded salvestusseadme käivitumis- ja peatumisskeemile on samad, mis on kabiini helisalvestusseadme (CVR) käivitumis- ja peatumisskeemi jaoks sätestatud punkti NCC.IDE.A.160 alapunktides d ja e.

NCC.IDE.A.175. Kombineeritud salvestusseade, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid

Kabiini helisalvestusseadme (CVR) ja pardaregistraatori (FDR) suhtes kohaldatavaid nõuded võib täita järgmiselt:

a) selliste lennukite puhul, millel vastavalt nõuetele peab olema kabiini helisalvestusseade (CVR) või pardaregistraator (FDR), võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid; või

b) selliste lennukite puhul, millel vastavalt nõuetele peavad olema kabiini helisalvestusseade (CVR) ja pardaregistraator (FDR), võib kasutada kaht kombineeritud salvestusseadet, mis täidavad nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid.

NCC.IDE.A.180. Istmed, istmete turvavööd, turvasüsteemid ja laste turvavahendid

a) Lennukites peab olema järgmine varustus:

1) istmed või magamisasemed kõigile pardal olevatele üle 24 kuu vanustele isikutele;

2) turvavöö igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel;

3) lapse turvavahend (CRD) kõigile pardal olevatele alla 24 kuu vanustele isikule;

4) õlarihmaga turvavöö, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal:

i) igal lennumeeskonna istmel ning kõigil piloodiistme kõrval asuvatel istmetel ning

ii) igal kabiinis oleval vaatlejaistmel

ning

5) sellistes lennukites, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 31. detsembrit 1980, õlarihmaga turvavöö kõigil nõutava miinimumsuurusega salongipersonali istmetel.

▼M9

b) Turvavööl koos keha ülaosa kinnitussüsteemiga peab olema:

1) üks avamispunkt;

2) istmetel, mis on ette nähtud nõutavale miinimumarvule salongipersonalile, kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult, ning

▼M9

3) lennumeeskonna istmetel ning kõigil piloodiistme kõrval asuvatel istmetel:

i) kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult. või

ii) diagonaalne õlarihm ja turvavöö, mida saab kasutada sõltumatult järgmiste lennukite puhul:

A) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ja mis vastavad kohaldatavates sertifitseerimisnõuetes kindlaks määratud tingimustele hädamaandumise dünaamika kohta;

B) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ja mis ei vasta kohaldatavates sertifitseerimisnõuetes kindlaks määratud tingimustele hädamaandumise dünaamika kohta, ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 25. augustit 2016.

▼M1

NCC.IDE.A.185. Märguanded „Kinnitage turvavööd!" ja „Suitsetamine keelatud!"

Lennukites, kus kõik reisijaistmed ei ole lennumeeskonnaistme(te)lt nähtavad, peab olema vahend, mille abil saab kõigile reisijatele ja salongipersonalile teatada, millal tuleb istmete turvavööd kinnitada ja millal suitsetamine on keelatud.

NCC.IDE.A.190. Esmaabikomplekt

a) Lennukites peavad olema esmaabikomplektid vastavalt tabelile 1.

Tabel 1

Nõutav esmaabikomplektide arv

Reisijakohtade arv	Nõutav esmaabikomplektide arv
0–100	1
101–200	2
201–300	3
301–400	4
401–500	5
501 või rohkem	6

b) Esmaabikomplektid peavad olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavad ning

2) uuendatud.

NCC.IDE.A.195. Lisahapnik – survestatud lennukid

a) Survestatud lennukites, mida käitatakse kõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikuvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

b) Survestatud lennukites, mida käitatakse lennukõrgustel, kus rõhkkõrgus reisijasalongis on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada

▼M1

1) kõiki meeskonnaliikmeid ja

i) 100 % reisijatest kogu lennuaja jooksul, mil kabiini rõhkkõrgus on üle 15 000 jala, kuid igal juhul mitte vähem kui kümne minuti varu;

ii) rõhukaotuse korral ja lennu asjaolusid arvestades vähem alt 30 % reisijatest kogu lennuaja jooksul, mil reisijatesalongi rõhkkõrgus on 14 000 – 15 000 jalga, ning

iii) vähemalt 10 % reisijatest kauem kui 30 minutit, kui reisijatesalongi rõhkkõrgus on 10 000 – 14 000 jalga

2) kõiki reisijatesalongis viibijaid vähemalt kümme minutit, kui tegemist on lennukiga, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 25 000 jala või madalamal, kuid tingimustes, mis ei võimalda nelja minuti jooksul ohutult laskuda rõhkkõrgusele 13 000 jalga.

c) Survestatud lennukites, mida käitatakse kõrgemal kui 25 000 jalga, peavad olema:

1) seade lennumeeskonna hoiatamiseks rõhukaotuse puhul ning

2) kiirpaigaldatavad maskid lennumeeskonna liikmete jaoks.

NCC.IDE.A.200. Lisahapnik – hermetiseerimata lennukid

a) Hermetiseerimata lennukites, mida käitatakse kõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikuvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

b) Hermetiseerimata lennukites, mida käitatakse lennukõrgustel, kus rõhkkõrgus reisijatesalongis on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada

1) kõiki meeskonnaliikmeid ja vähemalt 10 % reisijatest kauem kui 30 minutit, kui reisijatesalongi rõhkkõrgus on 10 000 – 13 000 jalga, ning

2) kõiki meeskonnaliikmeid ja reisijaid kogu aeg, mil rõhkkõrgus reisijatesalongis on üle 13 000 jala.

NCC.IDE.A.205. Käsitulekustutid

a) Lennukites peab olema vähemalt üks käsitulekustuti

1) kabiinis ning

2) igas kabiinist eraldatud reisijatesalongis, välja arvatud juhul, kui meeskonnaliikmetel on pääs kabiinist otse salongi.

b) Nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatava kustutusaine liik ja kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

NCC.IDE.A.206. Kirves ja raudkang

a) Lennukites maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg või suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle üheksa peab kabiinis olema vähemalt üks kirves või raudkang.

▼M1

b) Lennukites suurima lubatud reisijakohtade arvuga (MOPSC) üle 200 peab olema veel üks kirves või raudkang kõige tagumises köögis või selle lähedal.

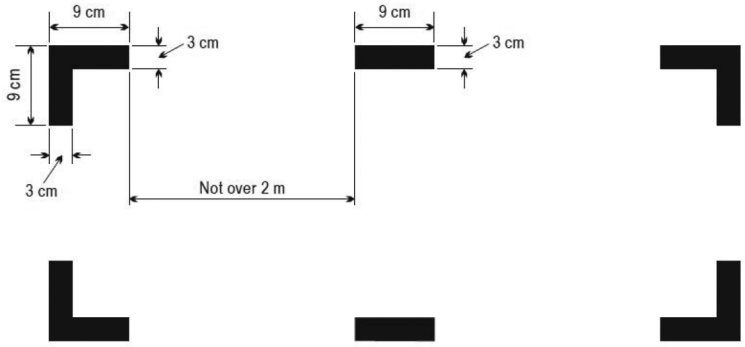
c) Reisijatesalongis asuvad kirved ja raudkangid ei tohi olla reisijatele nähtavad.

NCC.IDE.A.210. Sissemurdmispunktide märgistus

Kui lennuki kerel märgistatakse alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, tuleb need märgistada vastavalt joonisele 1.

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

NCC.IDE.A.215. Avariimajakas (ELT)

▼M8

a) Lennuki varustusse peab kuuluma järgmine:

1) üks mis tahes liiki avariimajakas (ELT) või õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab määruse (EL) nr 965/2012 IV lisa (CAT osa) punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. juulil 2008 või varem;

2) üks automaatne avariimajakas (ELT) või õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab määruse (EL) nr 965/2012 IV lisa (CAT osa) punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. juulit 2008.

▼M1

b) Mis tahes liiki avariimajakas peab suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

NCC.IDE.A.220. Lendamine veekogu kohal

a) Järgmistes lennukites peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne ujuvvahend, mis paikneb kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud:

1) maalennukid, millega lennatakse veekogu kohal kaldast kaugemal kui 50 meremiili või mis stardivad või maanduvad lennuväljal või käitamiskohas, kus õhusõiduki kapteni hinnangul paikneb stardi- või lähenemistrajektoor veekogu kohal nii, et on võimalik hädamaandumine vette; ning

2) vesilennukid, millega lennatakse veekogu kohal.

▼M1

b) Igal päästevestil või samaväärsel ujuvvahendil peab olema isiku asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

c) Veekogu kohal käitatavatel vesilennukitel peab olema:

1) mereankur ja muu lennuki suurusele, kaalule ja käitamisomadustele vastav varustus, mida on vaja vees randumiseks, ankurdamiseks või manööverdamiseks, ning

2) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ettenähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

d) Selliste lennukite kapten, mida käitatakse reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti või 50 meremiili kaugusel maismaast, sõltuvalt selles, kumb vahemaa on väiksem, määrab kindlaks lennukis viibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) piisav arv päästeparvi kõikide pardalviibijate mahutamiseks, paigutatuna nii, et päästeparvi saaks hädaolukorras hõlpsasti kasutada, ning

3) päästevahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

NCC.IDE.A.230. Päästevarustus

a) Lennukitel, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

3) lennu toimumise marsruudile vastav täiendav päästevarustus sõltuvalt pardal olevate isikute arvust.

b) Alapunkti a alapunktis 3 nimetatud täiendavat päästevarustust ei pea olema, kui lennuk:

1) jääb lennu ajal piirkonnast, kus otsingu- ja päästetööd ei ole eriti keerulised, järgmisele kaugusele:

i) 120 minutit lennuaega reisilennukiirusel ühe mittetöötava mootoriga (OEI) sellise lennuki puhul, millega saab jätkata lendu lennuväljani mittetöötava(te) kriitilis(t)e mootori(te) seiskumisel marsruudi mis tahes punktis või plaani järgi muudetud marsruudil, või

ii) 30 minutit lennuaega reisilennukiirusel kõikide teiste lennukite puhul;

või

2) jääb kaugusele, mis ei ületa 90 minutit lennuaega reisilennukiirusel hädamaandumiseks sobivast piirkonnast, kui tegemist on lennukiga, mis on sertifitseeritud vastavalt kohaldatavale lennukõlblikkusstandardile.

NCC.IDE.A.240. Kõrvaklapid

a) Lennukitel peavad kabiinis määratud töökohal asuva iga lennumeeskonna liikme jaoks olema kõrvaklapid koos suumikrofoni või samaväärse mikrofoniga.

b) Lennukites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel, peab olema manuaalsel tangaaži- ja kallakujuhisel saatenupp iga ettenähtud lennumeeskonna liikme jaoks.

▼M1

NCC.IDE.A.245. Raadiosideseadmed

a) Lennukites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel, või kui õhuruumi suhtes kohaldatavad nõuded seda ette näevad, peavad olema raadioseadmed, mis on normaalse raadiolevi tingimustes suutelised tegema järgmist:

1) võimaldama kahesuunalist sidet lennu juhtimiseks lennuväljal;

2) võtma lennu kestel igal ajal vastu meteoroloogiateavet;

3) võimaldama lennu mis tahes etapil kahesuunalist sidet asjaomase lennuameti kindlaksmääratud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel ning

4) võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

b) Kui nõutavaid sideseadmeid on mitu, peavad need olema üksteisest sõltumatud, et ühe seadme rikkega ei kaasneks mõne teise seadme riket.

NCC.IDE.A.250. Navigatsiooniseadmed

a) Lennukitel peavad olema navigatsioonivahendid, mis võimaldavad lennata kooskõlas järgmisega:

1) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas, ning

2) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

b) Lennukitel peab olema piisavalt navigatsiooniseadmeid selle tagamiseks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutult navigeerida vastavalt alapunktile a või vajalik erakorralise olukorra toiming ohutult teostada.

c) Sellistel lennukitel, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kust on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi. Seadmed peavad eespool nimetatud juhendamist võimaldama kõikidel lennuväljadel, kus instrumentaallennuilmaga maandumist kavandatakse, ja vajaduse korral määratud varulennuväljadel.

▼M9

d) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele nõuetele lennukõlblikkussertifikaadi kohta.

▼M1

NCC.IDE.A.255. Transponder

Lennukitel peab olema rõhkkõrgust edastav sekundaarradari (SSR) transponder ning muud asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega SSR-transpondrid.

NCC.IDE.A.260. Elektrooniliste navigatsiooniandmete haldamine

a) Käitaja peab kasutama üksnes selliseid elektrooniliste navigatsiooniandmete töötlemiseks ettenähtud tooteid, mille toetatav navigatsioonirakendus vastab tasemele, mis on andmete kavandatava kasutamise suhtes piisav.

b) Kui elektrooniliste navigatsiooniandmete töötlemiseks ettenähtud tooted toetavad navigatsioonirakendust, mille jaoks on nõutav määruse (EL) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) kohane luba, peab käitaja pädevale asutusele tõendama kohaldatava protsessi ja tarnitud toodete vastavust tasemele, mis on andmete kavandatava kasutamise suhtes piisav.

▼M1

c) Käitaja peab jälgima nii protsessi kui ka toodete vastavust piisavale tasemele kas vahetult ise või kolmandatest isikutest teenuseosutajate sellekohase seire kaudu.

d) Käitaja tagab jooksvate ja muutmata elektrooniliste navigatsiooniandmete õigeaegse jaotamise ja asjaomaste andmete sisestamise kõikidesse lennukitesse, mis neid vajavad.

2. JAOTIS

Kopterid

NCC.IDE.H.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis NCC.IDE.H.245 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis NCC.IDE.H.250 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on kopterisse paigaldatud.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell;

3) kaardihoidik;

4) esmaabikomplekt;

5) pääste- ja signalisatsioonivahendid;

6) mereankrud ja sildumisvahendid ning

7) laste turvavahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mis ei ole käesoleva alajaoga ette nähtud, ning muu varustus, mis ei ole teiste kohaldatavate lisadega ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides NCC.IDE.H.245 ja NCC.IDE.H.250 sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed, kaasa arvatud nende rikked või häired, ei tohi kahjustada kopteri lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Lennumeeskonna liikme kasutatavate mõõteriistade paigutus peab võimaldama lennumeeskonna liikmel hõlpsasti lugeda kõnealuste mõõteriistade näitusid oma istekohalt nii, et ta peaks võimalikult vähe muutma asendit ja vaatenurka, mis tal tavaliselt lennusuunas vaadates on.

f) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

▼M1

NCC.IDE.H.105. Lennu miinimumvarustus

Lendu ei tohi alustada, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik kopteri mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) kopterit käitatakse vastavalt käitaja miinimumvarustuse loetelule (MEL);

b) käitajal on pädeva asutuse luba käitada kopterit miinimumvarustuse üldloetelu (MMEL) piires või

c) kopteril on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

NCC.IDE.H.115. Lennuvalgustus

Öösel käitatavatel kopteritel peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) navigatsiooni-/asukohatuled;

c) maandumistuli;

d) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

e) reisijatesalongide valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

f) kaasaskantav lamp iga meeskonnaliikme istekohal ning

g) amfiibkopteritel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrke vältimiseks merel.

NCC.IDE.H.120. Lennud visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavatel kopteritel peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

   1) magnetkurss;

   2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

   3) rõhkkõrgus merepinnast;

   4) indikaatorkiirus;

   5) libisemine.

b) Kopteritel, mida käitatakse visuaallennuilma tingimustes (VMC) veekogu kohal väljaspool kalda nägemisulatust või visuaallennuilma tingimustes öösel või nähtavusega alla 1 500 m või tingimustes, kus kopteri soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peavad lisaks alapunktis a nimetatule olema järgmised vahendid:

   1) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

      i) asend;

▼**M1**

ii) vertikaalkiirus ja

iii) stabiliseeritud kurss;

2) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet, ning

3) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ettenähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

c) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, peab teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) libisemine;

4) asend (vajaduse korral);

5) vertikaalkiirus (vajaduse korral);

6) stabiliseeritud kurss (vajaduse korral).

NCC.IDE.H.125. Lennud instrumentaallennureeglite (IFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavatel kopteritel peavad olema:

a) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

1) magnetkurss;

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) vertikaalkiirus;

6) libisemine;

7) asend;

8) stabiliseeritud kurss ja

9) välisõhu temperatuur;

b) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet;

c) kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, siis eraldi lisavahend, millega teisele piloodile kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) vertikaalkiirus;

4) libisemine;

5) asend ning

6) stabiliseeritud kurss;

d) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ja alapunkti c alapunktiga 2 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis;

e) alternatiivne staatilise õhu allikas;

▼M1

f) hõlpsat lugemist võimaldavas asendis kaardihoidik, mida saab öiste lendude ajal valgustada; ning

g) varu-aviohorisont.

NCC.IDE.H.130. Lisaseadmed ühe piloodiga lendudeks instrumentaallennureeglite (IFR) järgi

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi lendavatel ühe piloodiga kopteritel peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

NCC.IDE.H.145. Pardailmaradar

Kopteritel, mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa ja mida käitatakse öisel ajal instrumentaallennureeglite (IFR) järgi, peab olema pardailmaradar, kui jooksvad ilmateated näitavad, et kavandatud marsruudil võib esineda äikest või teisi potentsiaalselt ohtlikke ilmastikutingimusi, mida on võimalik pardailmaradari abil kindlaks teha.

NCC.IDE.H.150. Lisavarustus öisteks lendudeks jäätumistingimustes

a) Kopteritel, mida käitatakse öisel ajal eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes, peavad olema seadmed jäätumise valgustamiseks või jäätumise tekke kontrollimiseks.

b) Valgustus jäätumise tekke kontrollimiseks ei tohi põhjustada peegeldust ega pimestada meeskonnaliikmeid nende tööülesannete täitmisel.

NCC.IDE.H.155. Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavates kopterites peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kõikide lennumeeskonna liikmete jaoks.

NCC.IDE.H.160. Kabiini helisalvestusseade

a) Kopterites, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 7 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, peab olema kabiini helisalvestusseade (CVR).

b) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab võimaldama säilitada vähemalt eelnenud kahe tunni jooksul salvestatud andmeid.

c) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab ajalises järjestuses salvestama järgmise:

1) kabiinis raadio teel edastatavad või vastu võetavad suulised teated;

2) lennumeeskonna liikmete suulised teated sisetelefonisüsteemi ning valjuhääldisüsteemi kaudu, kui see on olemas;

3) helikeskkond meeskonna kabiinis, sealhulgas ilma salvestust katkestamata ka kõikide meeskonnaliikmete mikrofonide helisignaalid; ning

4) kõrvaklappide või valjuhääldi kaudu edastatavad navigatsiooni- või lähenemisseadmeid identifitseerivad hääl- või helisignaalid.

d) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab automaatselt salvestama hakkama enne, kui kopter alustab oma mootori jõul liikumist, ja salvestama kuni lennu lõpuni, kui kopter oma mootori jõul enam edasi ei liigu.

▼M1

e) Lisaks alapunktile d peab kabiini helisalvestusseade (CVR) elektritoite olemasolu korral käivituma esimesel võimalusel kabiini kontrolli ajal enne mootorite käivitamist lennu alustamisel ja töötama kuni vahetult pärast lennu lõppu ja mootorite väljalülitamist toimuva piloodikabiini kontrollini.

▼M8

f) Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M1

NCC.IDE.H.165. Pardaregistraator

a) Kopterites maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 3 175 kg, mille esmane lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, peab olema pardaregistraator (FDR), mis salvestab ja säilitab andmeid digitaalselt ja millel on vahendid salvestatud andmete hõlpsaks kättesaamiseks andmekandjalt.

b) Pardaregistraator (FDR) peab salvestama parameetrid, mille järgi saab täpselt kindlaks teha lennuki trajektoori, kiiruse, asendi, mootorite võimsuse ja toimimise ning suutma säilitada vähemalt eelnenud kümne tunni jooksul salvestatud andmeid.

c) Andmed peavad põhinema kopteril asuvatel allikatel, mis võimaldavad täpset korrelatsiooni lennumeeskonnale kuvatud teabega.

d) Pardaregistraator (FDR) peab automaatselt alustama andmete salvestamist enne, kui kopter hakkab oma mootori jõul liikuma, ning lõpetama salvestamise automaatselt pärast seda, kui kopter oma mootori jõul enam edasi ei liigu.

▼M8

e) Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha registraatori asukohta vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M1

NCC.IDE.H.170. Andmeside salvestamine

a) Selliste kopterite puhul, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda ning mis on suutelised kasutama andmesideühendust ja peavad vastavalt nõuetele olema varustatud kabiini helisalvestusseadmega (CVR), peab asjaomane seade vajaduse korral salvestama järgmise:

1) andmesideühenduse kaudu lennuliiklusteenindusüksustega (ATS-üksustega) sidepidamisel kopterisse ja kopterist edastatavad sõnumid, sealhulgas järgmised andmed:

i) andmeside algus;

ii) lennujuhi ja piloodi vaheline suhtlus;

iii) adresseeritud seire;

iv) lennuinfo;

v) õhusõiduki raadiolevi seire, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

vi) õhusõiduki lennuaegsed juhtimisandmed, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab, ning

vii) kuvarite graafika, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

▼M1

2) teave, mis võimaldab korrelatsiooni andmesideühenduse kaudu edastatud teabe salvestistega, mida säilitatakse kopterist eraldi, ning

3) teave andmesideühenduse kaudu edastatud sõnumite aja ja prioriteedi kohta, võttes arvesse süsteemi ülesehitust.

b) Andmete ja teabe salvestamiseks ja säilitamiseks salvestusseadmes ning selle hilisemaks salvestusseadmest kättesaamiseks tuleb kasutada digitaalmeetodit. Salvestusmeetod peab võimaldama sünkroniseerida salvestusseadme andmeid maapinnal salvestatud andmetega.

c) Salvestusseade peab suutma säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt kabiini helisalvestusseadet (CVR) käsitlevas punktis NCC.IDE.H.160 sätestatud aja jooksul.

▼M8

d) Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M1

e) Nõuded salvestusseadme käivitumis- ja peatumisskeemile on samad, mis on kabiini helisalvestusseadme (CVR) käivitumis- ja peatumisskeemi jaoks sätestatud punkti CAT.IDE.H.160 alapunktides d ja e.

NCC.IDE.H.175. Kombineeritud salvestusseade, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid

Kabiini helisalvestusseadme (CVR) ja pardaregistraatori (FDR) suhtes kohaldatavate nõuete täitmiseks võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid.

NCC.IDE.H.180. Istmed, istmete turvavööd, turvasüsteemid ja laste turvavahendid

a) Kopterites peab olema järgmine varustus:

1) istmed või magamisasemed kõigile pardal olevatele üle 24 kuu vanustele isikutele;

2) turvavöö igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel;

3) õlarihmaga turvavöö igal reisijaistmel kõikidele üle 24 kuu vanustele reisijatele, kui tegemist on kopteriga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 31. detsembrit 2012;

4) lapse turvavahend (CRD) kõigile pardal olevatele alla 24 kuu vanustele isikutele;

5) igal lennumeeskonna istmel õlarihmaga turvavöö, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal; ning

6) sellistel kopteritel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 31. detsembrit 1980, õlarihmaga turvavöö kõigil nõutava miinimumsuurusega salongipersonali istmetel.

b) Õlarihmaga turvavööl peab olema:

1) üks avamispunkt ning

▼M1

2) lennumeeskonna istmetel, piloodiistme kõrval asuvatel istmetel ning kõikidel istmetel, mis on ette nähtud nõutavale miinimumarvule salongimeeskonna liikmetele, kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult.

NCC.IDE.H.185. Märguanded „Kinnitage turvavööd!" ja „Suitsetamine keelatud!"

Kopterites, kus kõik reisijaistmed ei ole lennumeeskonnaistme(te)lt nähtavad, peab olema vahend, mille abil saab kõikidele reisijatele ja salongipersonalile teatada, millal tuleb istmete turvavööd kinnitada ja millal suitsetamine on keelatud.

NCC.IDE.H.190. Esmaabikomplekt

a) Kopterites peab olema vähemalt üks esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplektid peavad olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadavad ning

2) uuendatud.

NCC.IDE.H.200. Lisahapnik – hermetiseerimata kopterid

a) Hermetiseerimata kopterites, mida käitatakse kõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikuvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

b) Hermetiseerimata kopterites, mida käitatakse lennukõrgustel, kus rõhkkõrgus reisijatesalongis on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada:

1) kõiki meeskonnaliikmeid ja vähemalt 10 % reisijatest kauem kui 30 minutit, kui reisijatesalongi rõhkkõrgus on 10 000 – 13 000 jalga; ning

2) kõiki meeskonnaliikmeid ja reisijaid kogu aeg, mil rõhkkõrgus reisijatesalongis on üle 13 000 jala.

NCC.IDE.H.205. Käsitulekustutid

a) Kopteris peab olema vähemalt üks käsitulekustuti:

1) kabiinis ning

2) igas kabiinist eraldatud reisijatesalongis, välja arvatud juhul, kui meeskonnaliikmetel on pääs kabiinist otse salongi.

b) Nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatava kustutusaine liik ja kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

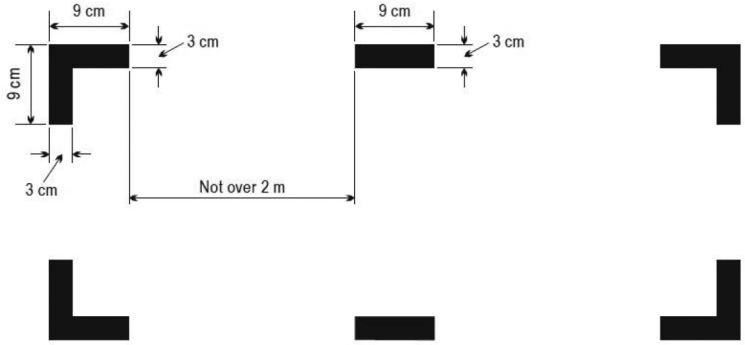
NCC.IDE.H.210. Sissemurdmispunktide märgistus

Kui kopteri kerel märgistatakse alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, tuleb need märgistada vastavalt joonisele 1.

▼M1

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

NCC.IDE.H.215. Avariimajakas (ELT)

a) Kopteril peab olema vähemalt üks automaatne avariimajakas (ELT).

b) Kopteritel, mida käitatakse avamerelendudel maandumiseks sobimatu ala kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast ning mille kriitilise mootoririkke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima, peab olema automaatselt käivituv avariimajakas (ELT (AD)).

c) Mis tahes liiki avariimajakas (ELT) peab suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

NCC.IDE.H.225. Päästevestid

a) Kopteris peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne ujuvvahend, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks mõeldud, järgmistel juhtudel:

   1) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootoririkke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima;

   2) lendudel veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants, kui kriitilise mootoririkke korral ei ole kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima; või

   3) kui starditakse või maandutakse lennuväljal või käitamiskohas, mille stardi- või lähenemistrajektoor on veekogu kohal.

b) Igal päästevestil või samaväärsel ujuvvahendil peab olema isiku asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

NCC.IDE.H.226. Meeskonna kaitseülikonnad

Kõik meeskonnaliikmed peavad kandma kaitseülikonda, kui:

a) lennatakse veekogu kohal avameretööde tugiteenuste raames reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootoririkke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima ja kui:

   1) õhusõiduki kaptenile kättesaadav ilmateade või prognoos näitab, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C, või

▼M1

2) eeldatav päästeaeg ületab eeldatava eluspüsimisaja

või

b) õhusõiduki kapten otsustab niimoodi riskianalüüsist lähtudes, võttes arvesse järgmisi tingimusi:

1) lennud veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants, kui kriitilise mootoririkke korral ei ole kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima, ning

2) õhusõiduki kaptenile kättesaadav ilmateade või prognoos näitab, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C.

NCC.IDE.H.227. Päästeparved, pääste-avariimajakad (ELT) ja päästevarustus kauglendudeks veekogu kohal

Kopteritel, mida käitatakse:

a) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootoririkke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima, või

b) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolme minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootoririkke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima ning kui õhusõiduki kapten seda riskianalüüsist lähtudes otsustab,

peab olema järgmine varustus:

1) kui kopteri pardal on alla 12 inimese, vähemalt üks päästeparv, mille ettenähtud mahutavus on pardalolijate arvuga vähemalt võrdne ning mis on paigutatud hädaolukorras kiiret kasutamist võimaldaval viisil;

2) kui kopteri pardal on üle 11 inimese, vähemalt kaks päästeparve, mis on paigutatud hädaolukorras kiiret kasutamist võimaldaval viisil ja mis kokku on piisavalt suured, et mahutada kõiki kopteri pardal olijaid ja piisavalt suure koormusvaruga, et mahutada kõiki kopteri pardal olijaid ka ühe päästeparve kaotuse korral;

3) iga päästeparve kohta vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

4) päästevahendid, sealhulgas vahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

NCC.IDE.H.230. Päästevarustus

Kopteritel, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peab olema järgmine varustus:

a) hädasignaalide saatmise vahendid;

b) vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

c) lennumarsruudile vastav täiendav päästevarustus sõltuvalt pardal olevate isikute arvust.

NCC.IDE.H.231. Maandumiseks sobimatu mereala kohal avamerelende tegevate kopterite suhtes kehtivad lisanõuded

Avamerelendudel maandumiseks sobimatu mereala kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast käitatavad kopterid peavad vastama järgmistele nõuetele:

▼M1

a) kui ilmateade või õhusõiduki kaptenile kättesaadav prognoos näitab, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C, kui eeldatav päästeaeg ületab arvestusliku eluspüsimisaja või kui lend on kavandatud öisele ajale, peavad kõik pardalviibijad kandma kaitseülikondi;

b) kõik punktile NCC.IDE.H.227 vastavad pardal olevad päästeparved paigaldatakse nii, et need oleksid kasutatavad samades meretingimustes, kus hinnati kopteri vette hädamaandumise, ujuvuse ja püstuvuse näitajaid vette hädamaandumise nõuete täitmisel sertifitseerimise raames;

c) kopteril peab olema evakueerimist hõlbustav sõltumatu toitega avariivalgustussüsteem, mis hõlmab salongi üldvalgustust;

d) kõik avariiväljapääsud, sealhulgas meeskonna avariiväljapääsud, ning nende avamisvahendid peavad olema selgelt arusaadaval viisil märgistatud, juhendamaks väljapääse kasutavaid pardalviibijaid nii päeval kui ka öösel. Märgistus peab jääma nähtavaks ka siis, kui kopter on ümber vajunud ning salong on vee all;

e) vette hädamaandumise avariiväljapääsudeks määratud eemaldamatud uksed peavad olema avatud asendisse fikseeritavad, et need ei takistaks pardalolijate väljumist hädamaandumise ja ujuvuse hindamisel eeldatavates maksimaalselt rasketes mereilmastikutingimustes;

f) kõik reisijatesalongi uksed, aknad ja muud avad, mis on ette nähtud kasutamiseks veealuse väljapääsuna, peavad olema varustatud hädaolukorras kasutamist võimaldavate vahenditega;

g) päästeveste tuleb kanda kogu aeg, välja arvatud juhul, kui reisija või meeskonnaliige kannab integreeritud kaitseülikonda, millel on nii kaitseülikonna kui ka päästevesti omadused.

NCC.IDE.H.232. Veepinnal käitamiseks sertifitseeritud kopterid – mitmesugune varustus

Veepinnal käitamiseks sertifitseeritud kopteritel peab olema järgmine varustus:

a) mereankur ja muu kopteri suurusele, kaalule ja käitamisomadustele vastav varustus, mida on vaja vees randumiseks, ankurdamiseks või manööverdamiseks, ning

b) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ette nähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

NCC.IDE.H.235. Kõik veekogu kohal lendavad kopterid – hädamaandumine vette

Kopterid, mida käitatakse maandumiseks sobimatul alal veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, peavad olema projekteeritud vette maandumiseks, sertifitseeritud vette hädamaandumiseks vastavalt asjaomastele lennukõlblikkuseeskirjadele või varustatud hädaolukorra ujuvvahenditega.

NCC.IDE.H.240. Kõrvaklapid

Kui on nõutav raadioside- ja/või raadionavigatsioonisüsteem, peavad kopteri iga ettenähtud piloodi ja/või meeskonnaliikme töökohal olema suumikrofoniga kõrvaklapid või samaväärne seade ning juhiste juures saatenupp.

▼M1

NCC.IDE.H.245. Raadiosideseadmed

a) Kopterites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) järgi või öösel või kui õhuruumi suhtes kohaldatavad nõuded seda ette näevad, peavad olema raadioseadmed, mis on normaalse raadiolevi tingimustes suutelised tegema järgmist:

1) võimaldama kahesuunalist sidet lennujuhtimiseks lennuväljal;

2) võtma vastu meteoroloogiateavet;

3) võimaldama lennu mis tahes etapil kahesuunalist sidet asjaomase lennuameti kindlaksmääratud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel ning

4) võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

b) Kui nõutavaid sideseadmeid on mitu, peavad need olema üksteisest sõltumatud, et ühe seadme rikkega ei kaasneks mõne teise seadme riket.

c) Kui on nõutav raadiosidesüsteem, peab kopteris olema lisaks lennumeeskonna sisetelefonisüsteemile, mis on nõutav punktiga NCC.IDE.H.155, iga ettenähtud piloodi juhisel ja meeskonnaliikme töökohal saatenupp.

NCC.IDE.H.250. Navigatsiooniseadmed

a) Kopteritel peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata kooskõlas järgmisega:

1) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas, ning

2) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

b) Kopteril peab olema piisavalt navigatsiooniseadmeid selle tagamiseks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutult navigeerida vastavalt alapunktile a või vajalik erakorralise olukorra toiming ohutult teostada.

c) Sellistel kopteritel, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kust on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi. Seadmed peavad eespool nimetatud juhendamist võimaldama kõikidel lennuväljadel, kus instrumentaallennuilmaga maandumist kavandatakse, ja vajaduse korral määratud varulennuväljadel.

▼M9

d) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele nõuetele lennukõlblikkussertifikaadi kohta.

▼M1

NCC.IDE.H.255. Transponder

Kopteril peab olema rõhkkõrgust edastav sekundaarradari (SSR) transponder ning muud asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega SSR-transpondrid.

▼M1

VII LISA

MUUDE KUI KEERUKATE MOOTORÕHUSÕIDUKITE MITTEÄRILINE LENNUTEGEVUS

[NCO-OSA]

A- ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

NCO.GEN.100. Pädev asutus

a) Pädev asutus on selle liikmesriigi määratud asutus, kus õhusõiduk on registreeritud.

b) Kolmandas riigis registreeritud õhusõiduki puhul on pädev asutus selle liikmesriigi määratud asutus, kus õhusõiduki käitaja asub või elab.

NCO.GEN.101. Nõuete täitmise meetodid

Määruse (EÜ) nr 216/2008 ja selle rakenduseeskirjade täitmiseks võib käitaja kasutada lisaks ameti vastuvõetud nõuete täitmise meetoditele ka nõuete täitmise alternatiivmeetodeid.

NCO.GEN.102. ►M4 Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid, motopurilennukid ja segaõhupallid ◄

a) Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukeid käitamisel järgitakse järgmist:

1) lennukite suhtes kohaldatavad nõuded, kui jõuallikana kasutatakse mootorit; ning

2) purilennukite suhtes kohaldatavad nõuded, kui käitamisel mootorit ei kasutata.

b) Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite varustus peab olema kooskõlas lennukite suhtes kohaldatavate nõuetega, kui D-alajaos ei ole sätestatud teisiti.

c) Muude mootorpurilennukite kui fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite varustuse osas ja käitamisel tuleb järgida purilennukite suhtes kohaldatavaid nõudeid.

▼M4

d) Segaõhupalle käitatakse vastavalt kuumaõhu-õhupallide suhtes kohaldatavate nõuetele.

NCO.GEN.103 Tutvustuslennud

▼M9

Käesoleva määruse artikli 6 lõike 4a punktis c osutatud tutvustuslennud, mida käitatakse käesoleva lisa kohaselt, peavad vastama järgmistele nõuetele:

a) need algavad ja lõpevad samal lennuväljal või samas käitamiskohas, välja arvatud õhupallide ja purilennukite puhul;

b) neid käitatakse päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt;

c) nende üle teostab järelevalvet isik, kes on määratud vastutama nende ohutuse eest, ja

d) need vastavad kõikidele muudele pädeva asutuse kehtestatud tingimustele.

▼M1

NCO.GEN.105. Õhusõiduki kapteni kohustused ja volitused

a) Õhusõiduki kapten vastutab järgmise eest:

1) kõikide pardal olevate lennumeeskonna liikmete, reisijate ja lasti ohutus lennutegevuse ajal kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktiga 1.c;

▼M1

2) lennu algatamine, jätkamine, lõpetamine või ümbersuunamine ohutuse huvides;

3) kõikide käitamisprotseduuride ja kontroll-lehtede järgimine kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktiga 1b;

4) lennu alustamine üksnes juhul, kui õhusõiduki kapten on veendunud, et on täidetud kõik määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktis 2.a.3 osutatud käitamispiirangud, ning et:

i) õhusõiduk on lennukõlblik;

ii) õhusõiduk on nõuetekohaselt registreeritud;

iii) õhusõidukisse on paigaldatud kõnealuse lennu sooritamiseks vajalikud mõõteriistad ja seadmed ning need on töökorras, välja arvatud juhul, kui punktide NCO.IDE.A.105, NCO.IDE.H.105, NCO.IDE.S.105 või NCO.IDE.B.105 kohase miinimumvarustuse loetelu (MEL) või samaväärse dokumendi järgi on lubatud käitamine mittetöötavate seadmetega;

iv) õhusõiduki mass ja (välja arvatud õhupallide puhul) raskuskese võimaldavad sooritada lendu lennukõlblikkusdokumentides ette nähtud piirides;

v) kogu varustus, pagas ja last on nõuetekohaselt laaditud ja kinnitatud ning hädaolukorras evakueerimine ei ole takistatud; ►M9 ——————— ◄

vi) lennu ajal ei ületata kordagi õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud käitamispiiranguid ►M9 ning ◄

▼M9

vii) suutlikkusel põhinevaks navigatsiooniks (PBN) nõutavad mis tahes navigatsiooniandmebaasid on sobivad ja ajakohased;

▼M1

5) lendu ei alustata, kui õhusõiduki kapten on töövõimetu vigastuse, haiguse, väsimuse, psühhoaktiivsete ainete mõju vms tõttu;

6) kui õhusõiduki kapteni töövõime on väsimuse, haiguse, hapnikupuuduse vms tõttu oluliselt vähenenud, ei jätkata lendu kaugemale kui lähima sobivate ilmastikutingimustega lennuvälja või käitamiskohani;

7) otsus, kas võtta vastu teadaolevate defektidega õhusõiduk vastavalt konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekirjale (CDL) või miinimumvarustuse loetelule (MEL), ning

8) kasutamisega seotud andmete ning õhusõiduki kõikide teadaolevate või arvatavate defektide registreerimine õhusõiduki tehnilises päevikus või lennupäevikus lennu või lendude seeria lõppemisel.

b) Kriitilistel lennuetappidel ja muul ajal, kui õhusõiduki kapten seda ohutuse huvides vajalikuks peab, on meeskonnaliige kohustatud istuma talle määratud töökohal ega tohi täita muid ülesandeid peale õhusõiduki ohutuks käitamiseks nõutavate ülesannete.

c) Õhusõiduki kaptenil on õigus keelduda pardale võtmast või eemaldada pardalt kõiki isikuid või ükskõik millist osa pagasist või lastist, kes/mis võivad potentsiaalselt ohustada õhusõidukit või selles viibijaid.

▼M1

d) Õhusõiduki kapten peab niipea kui võimalik teatama asjaomasele lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) ohtlikest ilma- või lennutingimustest, mis võivad ohustada teisi õhusõidukeid.

e) Õhusõiduki kapten peab kiiret otsustamist ja tegutsemist nõudvas hädaolukorras tegutsema nii, nagu ta peab antud olukorras vajalikuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktile 7.d. Sel juhul võib ta ohutuse huvides eeskirjadest, käitamisprotseduuridest ja -meetoditest kõrvale kalduda.

f) Lennu ajal peab õhusõiduki kapten tegema järgmist:

1) hoidma oma istekohal viibides turvavöö kinnitatuna, välja arvatud õhupallide puhul, ning

2) viibima kogu aja õhusõiduki juhiste juures, välja arvatud juhul, kui juhtimise võtab üle mõni teine piloot.

g) Õhusõiduki kapten peab ebaseadusliku sekkumise korral esitama juhtumi kohta viivitamata ettekande pädevale asutusele ning kindlaksmääratud kohalikule asutusele.

h) Õhusõiduki kapten peab lähimat lennuametit võimalikult kiiresti teavitama kõikidest õhusõidukiga toimunud õnnetustest, millega kaasnesid rasked kehavigastused või surm, või oluline kahju õhusõidukile või varale.

▼M4

NCO.GEN.106 Õhusõiduki kapteni kohustused ja volitused – õhupallid

Õhupalli kapten vastutab lisaks punktis NCO.GEN.105 sätestatule ka järgmise eest:

a) kesta täitmises ja tühjendamises osalevate isikute lennueelne teavitamine;

b) suitsetamiskeelu kehtestamine pardal või õhupalli vahetus läheduses ning

c) tagab, et kesta täitmises ja tühjendamises osalevatel isikutel on nõuetekohane kaitserõivastus.

▼M1

NCO.GEN.110. Seaduste, eeskirjade ja protseduuride järgimine

a) Õhusõiduki kapten peab täitma nende riikide seadusi, eeskirju ja protseduure, kus lennutegevus toimub.

b) Õhusõiduki kapten peab tundma oma kohustuste täitmisega seotud ning läbitavate piirkondade, kasutatavate lennuväljade ja nendega seotud aeronavigatsioonivahendite suhtes kohaldatavaid seadusi, eeskirju ja protseduure vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktile 1a.

NCO.GEN.115. Lennukite ruleerimine

Lennukit võib lennuvälja liiklusalal ruleerida üksnes juhul, kui juhikohal tegutsev isik vastab järgmistele nõuetele:

a) ta on sobiva kvalifikatsiooniga piloot või

b) ta on käitaja määratud ning:

1) ta on saanud lennuki ruleerimise alase väljaõppe;

2) ta on saanud raadiotelefoni kasutamise alase väljaõppe, kui raadioside kasutamine on nõutav;

▼M1

3) ta on tutvunud lennuvälja plaani, radade ja ruleerimisteede, tähiste, tähistuste, tulede, lennujuhtimisüksuste (ATC-üksuste) signaalide, juhendite, fraseoloogia ja protseduuridega ning

4) ta suudab järgida lennuki lennuväljal ohutuks liiklemiseks vajalikke käitamisstandardeid.

NCO.GEN.120. Rootori sisselülitamine – kopterid

Kopteri rootor lülitatakse sisse (rootor pöörleb mootori jõul) üksnes siis, kui juhikohal on lendamiseks sobiva kvalifikatsiooniga piloot.

NCO.GEN.125. Kaasaskantavad elektroonikaseadmed

Õhusõiduki kapten ei luba ühelgi õhusõiduki pardal viibival isikul kasutada kaasaskantavaid elektroonikaseadmeid (PED), mis võivad õhusõiduki süsteemide ja seadmete tööd ebasoodsalt mõjutada.

NCO.GEN.130. Teave pardal oleva avarii- ja päästevarustuse kohta

Käitaja peab tagama, et tal on pardal oleva avarii- ja päästevarustuse nimekirjad, mille saab viivitamata edastada päästekoordinatsioonikeskustele (RCC-d), välja arvatud selliste õhusõidukite puhul, mis stardivad ja maanduvad samal lennuväljal/käitamiskohas.

NCO.GEN.135. Pardal nõutavad dokumendid, käsiraamatud ja teave

a) Igal lennul peavad pardal olema järgmised dokumendid, käsiraamatud ja teave originaalis või koopiana, kui ei ole ette nähtud teisiti:

1) õhusõiduki lennukäsiraamat (AFM) või samaväärsed dokumendid;

2) registreerimissertifikaadi originaal;

3) lennukõlblikkussertifikaadi (CofA) originaal;

4) mürasertifikaat, kui see on olemas;

5) erilubade loend, kui see on olemas;

6) õhusõiduki raadioluba, kui see on olemas;

7) tsiviilvastutuskindlustuse poliis(id);

8) õhusõiduki lennupäevik või samaväärne logi;

9) andmed lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaani kohta, kui see on olemas;

10) kehtivad ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi ►M4 piirkonna ◄ kohta ning kõikide selliste marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada;

11) teave tunnistava ja tunnistatava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsete signaalide kohta;

12) miinimumvarustuse loetelu (MEL) või konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekiri (CDL), kui see on olemas ning

13) muud lennuks vajalikud või lennuga seotud riikide nõutavad dokumendid.

b) Olenemata alapunktist a võib lendudel:

1) mille start ja maandumine on kavandatud samale lennuväljale/käitamiskohta või

▼M1

2) mis püsivad pädeva asutuse määratud kaugusel või piirkonnas,

hoida alapunkti a alapunktides 2–8 nimetatud dokumente ja teavet lennuväljal või käitamiskohas.

c) Olenemata alapunktist a võib õhupallide või purilennukite (välja arvatud fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid) lendudel hoida alapunkti a alapunktides 2–8 ja 11–13 nimetatud dokumente ja teavet saatesõidukis.

d) Õhusõiduki kapten peab esitama pädevale asutusele taotluse korral kohustuslikud pardadokumendid mõistliku aja jooksul.

NCO.GEN.140. Ohtlike kaupade vedu

a) Ohtlike kaupade lennutransport peab toimuma kooskõlas Chicago konventsiooni (nagu seda on viimati muudetud ja täiendatud dokumendiga „Ohtlike ainete lennutranspordiga ohutu veo tehniline juhend" (ICAO dokument 9284-AN/905)) 18. lisaga, sh selle lisanduste ja võimalike täienduste või parandustega.

b) Ohtlikke kaupu võib vedada üksnes käitaja, kellel on määruse (EÜ) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) alajao G kohane luba, välja arvatud järgmistel juhtudel:

1) kaupade suhtes ei kohaldata tehnilist juhendit kooskõlas asjaomase juhendi 1. osaga või

2) kaupu veavad reisijad või õhusõiduki kapten või neid veetakse pagasis kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga;

3) kaupu veavad ELA2 õhusõiduki käitajad.

c) Õhusõiduki kapten peab võtma kõik mõistlikud meetmed, et vältida ohtlike kaupade tahtmatut pardaleviimist.

d) Õhusõiduki kapten peab teavitama vastavalt tehnilisele juhendile viivitamata pädevat asutust ja toimumisriiki kõikidest ohtlike kaupadega seotud õnnetustest ja intsidentidest.

e) Õhusõiduki kapten peab tagama reisijate teavitamise ohtlikest kaupadest vastavalt tehnilisele juhendile.

▼M9

f) Mõistlikes kogustes kaubad ja ained, mis muul juhul liigitataks ohtlikeks kaupadeks ja mida kasutatakse lennuohutuse toetamiseks, loetakse tehnilise juhendipunkti 1 alapunkti 2.2.1 alapunkti a alusel lubatuks, kui nende vedu õhusõiduki pardal peetakse vajalikuks selleks, et tagada nende õigeaegne kättesaadavus lennutegevuse eesmärkidel. Selle sätte kohaldamine ei olene sellest, kas kõnealuseid kaupu ja aineid on vaja vedada või kas neid kavatsetakse kasutada seoses konkreetse lennuga.

Eespool nimetatud kaupade ja ainete pakendamine ning lastimine peab toimuma õhusõiduki kapteni järelevalve all, tagades, et oht meeskonnaliikmetele, reisijatele, lastile või õhusõidukile oleks lennutegevuse ajal minimaalne.

▼M1

NCO.GEN.145. Viivitamatu reageerimine ohutusprobleemile

Käitaja peab rakendama:

a) kõiki pädeva asutuse poolt punkti ARO.GEN.135 alapunkti c kohaselt kehtestatud ohutusmeetmeid ning

b) ameti väljastatud mis tahes kohustuslikku ohutusteavet, sealhulgas lennukõlblikkust käsitlevaid ettekirjutusi.

▼M1

NCO.GEN.150. Lennupäevik

Õhusõiduki, selle meeskonna ja kõikide lendude või lennuseeriate andmed talletatakse lennupäevikus või samaväärsel viisil.

NCO.GEN.155. Miinimumvarustuse loetelu

a) Miinimumvarustuse loetelu (MEL) koostamisel võib arvesse võtta järgmist:

1) dokumendis peab olema ette nähtud õhusõiduki käitamine teatavates tingimustes ja teatavate mõõteriistade, seadmete või funktsioonidega, mis ei ole lennu algul töökorras;

2) dokument tuleb koostada iga õhusõiduki kohta eraldi, võttes arvesse käitaja asjaomaseid käitamis- ja hooldustingimusi, ning

3) miinimumvarustuse loetelu (MEL) tuleb koostada asjakohase miinimumvarustuse üldloetelu (MMEL) põhjal, mis on kindlaks määratud komisjoni määruse (EL) nr 748/2012 ([1]) kohaselt kehtestatud andmetes, võttes arvesse, et miinimumvarustuse loetelu (MEL) nõuded ei tohi olla leebemad sellekohase üldloetelu (MMEL) nõuetest.

b) Miinimumvarustuse loetelust (MEL) ja selle muudatustest tuleb teavitada pädevat asutust.

B- ALAJAGU

KÄITAMISPROTSEDUURID

NCO.OP.100. Lennuväljade ja käitamiskohtade kasutamine

Õhusõiduki kapten kasutab üksnes selliseid lennuvälju ja käitamiskohti, mis vastavad asjaomasele õhusõidukitüübile ja lennutegevuse laadile.

NCO.OP.105. Eraldatud lennuväljade määramine – lennukid

Varulennuväljade valimisel ja kütusekoguse arvestamisel peab õhusõiduki kapten lennuvälja käsitama eraldatud lennuväljana, kui lennuaeg lähima sobiva sihtlennuvälja varulennuväljani on järgmine:

a) kolbmootoriga lennukite puhul 60 minutit või

b) turbiinmootoriga lennukite puhul 90 minutit.

NCO.OP.110. Lennuväljade käitamise miinimumnõuded – lennukid ja kopterid

a) Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi toimuval lennul peab õhusõiduki kapten määrama kindlaks iga lähte-, siht- või varulennuvälja käitamise miinimumnõuded ja nendest lähtuma. Need miinimumnõuded:

1) ei tohi olla leebemad käitamismiinimumnõuetest, mille on kehtestanud lennuvälja asukohariik, välja arvatud juhul, kui selleks on asjaomase riigi eriluba, ning

2) peavad halva nähtavuse tingimustes toimuvatel lendudel olema pädeva asutuse poolt heaks kiidetud vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) E-alajaole.

b) Lennuvälja käitamise miinimumnõuete kindlaksmääramisel peab õhusõiduki kapten võtma arvesse järgmist:

1) õhusõiduki tüüp, lennutehnilised ja käitamisomadused;

2) tema pädevus ja kogemused;

3) võimalike lennuradade ning lähenemis- ja stardisirgealade (FATO-de) mõõtmed ja omadused;

([1]) ELT L 224, 21.8.2012, lk 1.

▼M1

4) olemasolevate visuaalsete ja mittevisuaalsete maapealsete seadmete asjakohasus ja töövõime;

5) õhusõidukil asuvad navigatsiooni- ja/või lennutrajektoori järgimise seadmed, mida kasutatakse stardi, lähenemise, väljajoondumise, maandumise, maandumisjärgse läbijooksu ja katkestatud lähenemise ajal;

6) lähenemispiirkonna, katkestatud lähenemise piirkonna ja tõusupiirkonna takistused, mis nõuavad ettenägematu olukorra protseduuride järgimist;

7) instrumentaallähenemise protseduuride sooritamiseks vajalik takistustest ülelennu kõrgus merepinnast/suhteline kõrgus;

8) ilmastikutingimuste kindlaksmääramise ja nendest teatamise vahendid ning

9) lõpplähenemisel kasutatav piloteerimistehnika.

c) Konkreetse lähenemis- ja maandumisprotseduuri miinimumnõudeid kohaldatakse ►M4 ainult ◄ juhul, kui:

1) kavandatava protseduuri jaoks vajalikud maapealsed seadmed on töökorras;

2) konkreetse lähenemisprotseduuri jaoks vajalikud õhusõidukisüsteemid on töökorras;

3) õhusõiduki nõuetekohased lennutehnilised kriteeriumid on täidetud ning

4) piloodil on nõuetekohane kvalifikatsioon.

NCO.OP.111. Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – NPA, APV, CAT I lähenemised

a) Otsusekõrgus (DH) pideva laskumisega lõpplähenemisega (CDFA) mittetäppislähenemise (NPA), vertikaalinformatsiooniga lähenemisprotseduuri (APV) ja I kategooria (CAT I) lähenemise puhul ei tohi olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) miinimumkõrgus, milleni saab ilma nõutavate visuaalsete orientiirideta kasutada lähenemisseadmeid;

2) vastava kategooria õhusõiduki jaoks ettenähtud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH);

3) vajaduse korral lähenemisprotseduuri avaldatud otsusekõrgus (DH);

4) tabelis 1 esitatud süsteemimiinimum või

5) lennukäsiraamatus (AFM) või samaväärses dokumendis märgitud minimaalne otsusekõrgus (DH), kui see on kindlaks määratud;

b) Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) ei tohi ilma pideva laskumisega lõpplähenemiseta (CDFA) mittetäppislähenemisega (NPA) lennul olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) vastava kategooria õhusõiduki jaoks ette nähtud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH);

2) tabelis 1 esitatud süsteemimiinimum või

3) lennukäsiraamatus (AFM) märgitud minimaalne laskumiskõrgus (MDH), kui see on kindlaks määratud.

▼**M1**

Tabel 1

Süsteemile esitatavad miinimumnõuded

Seadmed	Minimaalne otsusekõrgus (DH)/minimaalne laskumiskõrgus (MDH) (jalgades)
Instrumentaalmaandumissüsteem (ILS)	200
Globaalne satelliitnavigatsioonisüsteem (GNSS)/satelliidipõhine tugisüsteem (SBAS) (täppislähenemine vertikaalinformatsiooniga (LPV))	200
GNSS (rõhtsuunaline navigatsioon (LNAV))	250
GNSS/baromeetriline püstsuunaline navigeerimine (VNAV) (LNAV/VNAV)	250
Kursimajakas (LOC) kaugusmõõturiga (DME)	250
Seireradariga lähenemine (SRA) (kauguseni pool meremiili)	250
SRA (kauguseni üks meremiil)	300
SRA (kauguseni kaks meremiili või rohkem)	350
VHF-ringsuunaline raadiomajakas (VOR)	300
VOR/DME	250
Mittesuunatud raadiomajakas (NDB)	350
NDB/DME	300
VHF-peilingaator (VDF)	350

NCO.OP.112. Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – lennukite ringlähenemine

a) Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) lennukite ringlähenemisel ei tohi olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) vastava kategooria lennuki kohta avaldatud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH) ringlähenemisel;

2) ringlähenemise miinimumkõrgus, mis on tuletatud tabelist 1, või

3) eelneva instrumentaallähenemisprotseduuri otsusekõrgus (DH)/minimaalne laskumiskõrgus (MDH).

b) Miinimumnähtavus lennukite ringlähenemisel peab olema suurim järgmistest:

1) vastava kategooria lennuki ringlähenemise nähtavus, kui see on avaldatud;

2) miinimumnähtavus, mis on tuletatud tabelist 2, või

▼M1

3) nähtavus rajal/teisendatud meteoroloogiline nähtavus (RVR/CMV) eelnenud instrumentaallähenemisprotseduuris.

Tabel 1

Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) ja nähtavus ringlähenemisel vastavalt lennuki kategooriale

	Lennuki kategooria			
	A	B	C	D
Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) (jalgades)	400	500	600	700
Minimaalne meteoroloogiline nähtavus (meetrites)	1 500	1 600	2 400	3 600

NCO.OP.113. ►M4 Lennuvälja käitamise miinimumnõuded — kopterite ringlähenemine maismaal ◄

Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) kopterite ringlähenemisel maismaal peab olema vähemalt 250 jalga ning meteoroloogiline nähtavus vähemalt 800 meetrit.

NCO.OP.115. Väljumis- ja lähenemisprotseduurid – lennukid ja kopterid

a) Õhusõiduki kapten peab kasutama lennuvälja asukohariigi kehtestatud väljumis- ja lähenemisprotseduure, kui need on kasutatava lennuvälja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) kohta avaldatud

b) Õhusõiduki kapten võib avaldatud väljumismarsruudist, saabumismarsruudist või lähenemisprotseduurist kõrvale kalduda järgmistel juhtudel:

1) takistustevaba ala nõuded on täidetud ning kõiki käitamistingimusi ja lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) lube arvestatakse täielikult või

2) lennujuhtimisüksus (ATC-üksus) annab talle radarvektorid.

▼M9

NCO.OP.116. Suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN) – lennukid ja kopterid

Õhusõiduki kapten peab tagama, et kui lennatava marsruudi või protseduuri puhul on nõutav suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN), siis:

a) on asjaomased suutlikkusel põhineva navigatsiooni (PBN) nõuded esitatud õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus dokumendis, mille on heaks kiitnud sertifitseerimisasutus lennukõlblikkuse hindamise raames või mis põhineb sellisel heakskiidetud dokumendil ja

b) käitatakse õhusõidukit kooskõlas õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus eespool osutatud dokumendis sätestatud asjaomaste navigatsiooninõuete ja piirangutega.

▼M1

NCO.OP.120. Müravähendusprotseduurid – lennukid, kopterid ja mootorpurilennukid

Õhusõiduki kapten peab võtma arvesse õhusõidukimüra mõju vähendamise protseduure ja tagama, et ohutusele pööratakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele.

NCO.OP.121. Müravähendusprotseduurid – õhupallid

Õhusõiduki kapten peab võtma arvesse õhusõiduki küttesüsteemi tööga kaasneva müra mõju vähendamise protseduure ja tagama, et ohutusele pööratakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele.

▼M1

NCO.OP.125. Kütuse- ja õlivaru – lennukid

a) Õhusõiduki kapten alustab lendu üksnes juhul, kui lennukis on piisavalt kütust ja õli, et:

1) visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude puhul:

i) päeva ajal samal lennuväljal/samas käitamiskohas startides ja maandudes ning selle lennuvälja/käitamiskoha nägemisulatuses kogu aeg püsides läbida ettenähtud lennumarsruut ja seejärel lennata vähemalt 10 minutit reisilennu tavakõrgusel;

ii) päeva ajal lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 30 minutit reisilennu tavakõrgusel või

iii) öisel ajal lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel;

2) instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude puhul:

i) kui sihtlennuvälja varulennuväli ei ole nõutav, lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel või

ii) kui sihtlennuvälja varulennuväli on nõutav, lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, siis varulennuväljale ja seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel.

b) Ettenägematuteks juhtudeks vajaliku kütusekoguse arvutamisel tuleb võtta arvesse järgmist:

1) prognoositavad ilmastikutingimused;

2) lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) eeldatavad ümbersuunamised ja viivitused;

3) vajaduse korral protseduurid survestuse kaotuse või ühe mootori rikke puhuks marsruudil ning

4) muud tingimused, mis võivad põhjustada viivituse lennuki maandumisel või suurendada kütuse- ja/või õlikulu.

c) Lennuplaani võib lennu ajal muuta, et lennata teise sihtkohta, kui lennu ümberkavandamise punktist alates on võimalik järgida kõiki asjakohaseid nõudeid.

NCO.OP.126. Kütuse- ja õlivaru – kopterid

a) Õhusõiduki kapten alustab lendu üksnes juhul, kui kopteris on piisavalt kütust ja õli, et:

1) visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude puhul lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 20 minutit maksimaalse lennukauguse kiirusel, ning

2) instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude puhul:

i) kui varulennuväli ei ole nõutav või kui sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja ei ole, lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, seejärel standardtemperatuuri tingimustes ootekiirusel vähemalt 30 minutit 450 m (1 500 jala) kõrgusel sihtlennuvälja/käitamiskoha kohal ning läheneda ja maanduda või

▼M1

ii) kui varulennuväli on nõutav, lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, ja sooritada seal lähenemine ning katkestatud lähenemine ning seejärel:

A) lennata kindlaksmääratud varulennuväljale ning

B) lennata standardtemperatuuri tingimustes ootekiirusel 30 minutit 450 m (1 500 jala) kõrgusel varulennuvälja/käitamiskoha kohal ning läheneda ja maanduda.

b) Ettenägematuteks juhtudeks nõutava kütusekoguse arvutamisel tuleb arvesse võtta järgmist:

1) prognoositavad ilmastikutingimused;

2) lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) eeldatavad ümbersuunamised ja viivitused;

3) vajaduse korral protseduurid survestuse kaotuse või ühe mootori rikke puhuks marsruudil ning

4) muud tingimused, mis võivad põhjustada viivituse õhusõiduki maandumisel või suurendada kütuse- ja/või õlikulu.

c) Lennuplaani võib lennu ajal muuta, et lennata teise sihtkohta, kui lennu ümberkavandamise punktist alates on võimalik järgida kõiki asjakohaseid nõudeid.

NCO.OP.127. Kütuse ja ballasti varu ja planeerimine – õhupallid

a) Õhusõiduki kapten alustab lendu üksnes juhul, kui kütuse- ►M4 ——————— ◄ või ballastivaru on piisav 30 minutiliseks lennuks.

b) Kütuse- ►M4 ——————— ◄ või ballastivaru arvutused peavad põhinema vähemalt järgmistel konkreetse lennu käitamistingimustel:

1) õhusõiduki tootjalt saadud andmed;

2) eeldatavad massid;

3) prognoositavad ilmastikutingimused ning

4) aeronavigatsiooniteenuste osutaja(te) protseduurid ja piirangud.

NCO.OP.130. Reisijate teavitamine

Õhusõiduki kapten peab tagama, et reisijaid teavitatakse enne lendu või vajaduse korral lennu ajal avariivarustusest ja hädaolukorra protseduuridest.

NCO.OP.135. Lennu ettevalmistamine

▼M9

a) Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten kontrollima kõiki mõistlikke vahendeid kasutades, kas õhusõiduki ohutuks käitamiseks vajalikud kosmosepõhised, maa- ja/või veepealsed vahendid, sealhulgas asjaomase lennu käitamiseks otseselt vajalikud ning olemasolevad side- ja navigatsioonivahendid, on kavandatava lennuliigi jaoks piisavad.

▼M1

b) Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten olema tutvunud kogu kavandatavaks lennuks vajaliku olemasoleva meteoroloogiateabega. Lähtekohast kaugemale suunduva lennu ning instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude ettevalmistus peab hõlmama järgmist:

1) olemasolevate kehtivate ilmateadete ja -prognoosidega tutvumine ning

▼M1

2) varutegevuskava koostamine juhuks, kui lendu ei ole ilmastikutingimuste tõttu võimalik kavandatud viisil lõpule viia.

NCO.OP.140. Sihtlennuvälja varulennuväljad – lennukid

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis sihtlennuvälja jaoks kindlaks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

a) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega või tegelikust väljumisajast kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, on võimalik visuaallennuilma tingimuses (VMC) läheneda ja maanduda või

b) kavandatav maandumiskoht on eraldatud ja:

1) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, on kehtestatud instrumentaallähenemise protseduur; ning

2) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

i) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 300 m (1 000 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ettenähtud miinimumikõrguse ning

ii) nähtavus on vähemalt 5,5 km või 4 km võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus.

NCO.OP.141. Sihtlennuvälja varulennuväljad – kopterid

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis sihtlennuvälja jaoks kindlaks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

a) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, tuleb kasutada instrumentaallähenemise protseduuri ning hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega või tegelikust väljumisajast kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

1) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 120 m (400 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ettenähtud miinimumkõrguse ning

2) nähtavus on vähemalt 1 500 m võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus või

b) kavandatav maandumiskoht on eraldatud ja:

1) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, on kehtestatud instrumentaallähenemise protseduur;

2) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

i) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 120 m (400 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ettenähtud miinimumkõrguse;

ii) nähtavus on vähemalt 1 500 m võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus ning

3) kindlaks on määratud tagasipöördumispunkt (PNR), kui sihtkoht asub avamerel.

▼M9

NCO.OP.142. Sihtlennuväljad – instrumentaallähenemine

Õhusõiduki kapten peab tagama piisavad vahendid, mis võimaldavad sihtlennuväljal või sihtlennuvälja varulennuväljal navigeerida ja maanduda juhul, kui õhusõiduk kaotab suutlikkuse kavakohaselt läheneda ja maanduda.

▼M1

NCO.OP.145. Tankimine reisijate sisenemise, väljumise või pardalviibimise ajal

a) Õhusõidukit ei tohi tankida lennukibensiini (AVGAS), reaktiivkütuse ega nende kütuseliikide seguga ajal, mil reisijad sisenevad õhusõidukisse, väljuvad õhusõidukist või viibivad selle pardal.

b) Kõikide muude kütuseliikide puhul tohib õhusõidukit tankida reisijate sisenemise, väljumise või pardaloleku ajal üksnes juhul, kui selles viibib õhusõiduki kapten või muu kvalifitseeritud personal, kes on valmis õhusõidukist evakueerimise algatama ja selle läbi viima kõige praktilisemal ja kiireimal viisil.

NCO.OP.150. Reisijatevedu

Õhusõiduki kapten peab tagama (välja arvatud õhupallide puhul), et enne starti ja maandumist ja ruleerimise ajal ning alati, kui õhusõiduki kapten peab seda ohutuse huvides vajalikuks, on kõik pardal viibivad reisijad oma istmel või magamisasemel ning turvavöö või kinnitusvahendiga nõuetekohaselt kinnitatud.

NCO.OP.155. Suitsetamine pardal – lennukid ja kopterid

Õhusõiduki kapten peab keelama pardal suitsetamise:

a) kui see on ohutuse huvides vajalik ning

b) õhusõiduki tankimise ajaks.

NCO.OP.156. Suitsetamine pardal – purilennukid ja õhupallid

Purilennuki ja õhupalli pardal on suitsetamine keelatud.

NCO.OP.160. Ilmastikutingimused

a) Õhusõiduki kapten alustab või jätkab visuaallennureeglite (VFR) kohast lendu üksnes juhul, kui olemasolev värske meteoroloogiateave näitab, et ilmastikutingimused marsruudil ja kavandatavas sihtkohas arvestuslikul saabumisajal vastavad kohaldatavate visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude käitamise miinimumnõuetele või on nendest paremad.

b) Õhusõiduki kapten alustab või jätkab instrumentaallennureeglite (IFR) kohast lendu kavandatud sihtlennuvälja suunas vaid juhul, kui kõige värskem olemasolev meteoroloogiateave näitab, et arvestuslikul saabumisajal vastavad ilmastikutingimused sihtlennuväljal või vähemalt ühel sihtlennuvälja varulennuväljal sellel lennuväljal kehtivatele käitamise miinimumnõuetele, kus kavatsetakse maanduda, või on nendest paremad.

c) Kui lend koosneb visuaal- ja instrumentaalsegmentidest, tuleb lähtuda vastavalt olukorrale alapunktides a ja b osutatud meteoroloogiateabest.

NCO.OP.165. Jää ja muu saaste – maapealsed protseduurid

Õhusõiduki kapten alustab starti üksnes juhul, kui õhusõiduki välispind on puhas igasugusest saastest, mis võib kahjustada õhusõiduki lennutehnilisi omadusi ja/või juhitavust, välja arvatud lennukäsiraamatus (AFM) lubatud juhtudel.

▼M1

NCO.OP.170. Jää ja muu saaste – protseduurid lennu ajal

a) Õhusõiduki kapten alustab lendu või lendab eeldatavatesse või tegelikesse jäätumistingimustesse tahtlikult üksnes juhul, kui õhusõiduk on sertifitseeritud ja varustatud sellistes tingimustes toimetulekuks kooskõlas määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktiga 2.a.5.

b) Kui jäätumine ületab õhusõiduki sertifitseeritud jäätumistaseme või kui jäätumistingimustes lendamiseks sertifitseerimata õhusõiduk satub jäätumistingimustesse, peab õhusõiduki kapten viivitamata väljuma jäätumistingimustest lennukõrguse või marsruudi muutmise abil, saates vajaduse korral lennujuhtimisüksusele (ATC-üksusele) hädaolukorra teate.

NCO.OP.175. Starditingimused – lennukid ja kopterid

Enne stardi alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et:

a) temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilm lennuväljal või käitamiskohas ning kasutamiseks ettenähtud raja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) olukord ohutut starti ega väljumist ning

b) lennuvälja käitamise miinimumnõuded on täidetud.

NCO.OP.176. Starditingimused – õhupallid

Enne stardi alustamist peab õhupalli kapten veenduma, et temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilma käitamiskohas või lennuväljal ohutut starti ega väljumist.

NCO.OP.180. Ebatavaliste olukordade jäljendamine lennu ajal

a) Kui pardal on reisijad või last, ei või õhusõiduki kapten jäljendada järgmist:

1) ebatavalised või hädaolukorrad, mis nõuavad ebatavalise või hädaolukorra protseduuride kohaldamist, või

2) lend instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes.

b) Olenemata alapunktist a on neid olukordi lubatud jäljendada sertifitseeritud koolitusorganisatsiooni korraldatavatel õppelendudel, kui pardal viibivad piloodiõpilased.

NCO.OP.185. Kütusekulu jälgimine lennu ajal

Õhusõiduki kapten peab korrapäraselt kontrollima, et kütuse- või õhupalli puhul ballastijääk ei oleks lennu ajal väiksem kui kütuse- või ballastikogus, mis on vajalik sobivate ilmastikutingimustega lennuväljale või käitamiskohta jõudmiseks, kusjuures pärast maandumist peab olema alles punktides NCO.OP.125, NCO.OP.126 või NCO.OP.127 sätestatud lõplik kütusevaru.

▼M9

NCO.OP.190 Lisahapniku kasutamine

a) Õhusõiduki kapten peab tagama, et kõik sellised lennumeeskonna liikmed, kes lennu ajal täidavad õhusõiduki ohutu käitamisega seotud tööülesandeid, kasutaksid pidevalt lisahapnikku, kui ta teeb kindlaks, et kavandatava lennu kõrgusel võib hapnikupuuduse tõttu väheneda meeskonnaliikmete töövõime, ning kandma hoolt selle eest, et juhtudel, kus hapnikupuudus võib reisijatele kahjulikult mõjuda, on neile kättesaadav lisahapnik.

b) muudel juhtudel, kui õhusõiduki kapten ei ole võimeline kindlaks tegema, kuidas hapnikupuudus kõiki pardalviibijaid mõjutab, peab ta tagama, et:

▼M9

1) kõik sellised lennumeeskonna liikmed, kes täidavad õhusõiduki ohutu käitamisega seotud tööülesandeid, kasutavad lennu ajal lennukites lisahapnikku, kui reisijatesalongi rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit, ja

2) kõik pardalviibijad kasutavad lisahapnikku kogu aeg, mil reisijatesalongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

▼M1

NCO.OP.195. Maapinna läheduse tuvastamine

Kui õhusõiduki kapten teeb kindlaks või hoiatussüsteem registreerib maapinna ohtliku läheduse, peab õhusõiduki kapten võtma viivitamata parandusmeetmeid ohutute lennutingimuste taastamiseks.

NCO.OP.200. Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS II)

ACAS II kasutamise korral peavad käitamisprotseduurid ja koolitusprogrammid olema kooskõlas komisjoni määrusega (EL) nr 1332/2011.

NCO.OP.205. Lähenemis- ja maandumistingimused – lennukid ja kopterid

Enne maandumiseks lähenemise alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et ilm lennuväljal või käitamiskohas ning tingimused, mis valitsevad sellel rajal või lähenemis- ja stardisirge alal (FATO), mida kavatsetakse kasutada, ei takista temale teadaolevatel andmetel ohutut lähenemist, maandumist ega katkestatud lähenemist.

NCO.OP.210. Lähenemise alustamine ja jätkamine – lennukid ja kopterid

a) Õhusõiduki kapten võib alustada instrumentaallähenemist, olenemata teatatud nähtavusest rajal/nähtavusest (RVR/VIS).

b) Kui teatatud RVR/VIS on alla kohaldatava nähtavusmiinimumi, ei tohi lähenemist jätkata:

1) madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast või

2) lõpplähenemise segmenti, kui otsusekõrgus (DA/H) või minimaalne laskumiskõrgus (MDA/H) on suurem kui 1 000 jalga lennuväljast.

c) Kui nähtavus rajal (RVR) ei ole teada, võib nähtavuse rajal tuletada teatatud nähtavusest.

d) Kui pärast laskumist madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast on teatatud RVR/VIS väiksem kui kehtestatud miinimumnähtavus, võib lähenemist jätkata otsusekõrguseni (DA/H) või minimaalse laskumiskõrguseni (MDA/H).

e) Otsusekõrgusest (DA/H) või minimaalsest laskumiskõrgusest (MDA/H) madalamale laskuda ja maanduda võib juhul, kui asjaomase lähenemisliigi ja kavandatava raja osas nõutavad visuaalsed orientiirid on alates otsusekõrgusest või minimaalsest laskumiskõrgusest püsivalt nähtavad.

f) Puuteala nähtavus rajal (RVR) on alati määrav.

▼M4

NCO.OP.215 Käitamispiirangud – kuumaõhu-õhupallid

a) Kuumaõhu-õhupallid võivad öisel ajal maanduda ainult hädaolukorras.

▼M4

b) Kuumaõhu-õhupalliga võib startida öisel ajal, kui pardal on piisavalt kütust, et maanduda päeval.

▼M9

NCO.OP.220. Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS II)

ACAS II seadmete kasutamise korral peab õhusõiduki kapten järgima asjaomaseid käitamisprotseduure ja olema läbinud nõuetekohase koolituse.

▼M1

C- ALAJAGU

ÕHUSÕIDUKI SUUTLIKKUS JA KÄITAMISPIIRANGUD

NCO.POL.100. Käitamispiirangud – kõik õhusõidukid

a) Õhusõiduki last, mass ja raskuskese (CG) (välja arvatud õhupallide raskuskese) peavad kõikidel lennuetappidel vastama lennukäsiraamatus (AFM) või samaväärses dokumendis kehtestatud piirangutele.

b) Õhusõiduk tuleb varustada lennukäsiraamatus (AFM) sätestatud asjakohaseid käitamispiiranguid visuaalselt kujutavate siltide, loetelude ja mõõteriistade märgistuse või nende kombinatsiooniga.

NCO.POL.105. Kaalumine

a) Enne õhusõiduki esmast kasutuselevõttu peab käitaja kaalumise teel kindlaks tegema selle massi ja raskuskeskme (CG) (välja arvatud õhupallide raskuskese). Arvestada tuleb mõju, mida avaldavad massile ja balansseeringule modifikatsioonid ja remondid, ning need tuleb nõuetekohaselt dokumenteerida. See teave tuleb teha õhusõiduki kaptenile kättesaadavaks. Lisaks sellele tuleb õhusõiduk uuesti üle kaaluda, kui modifikatsioonide mõju massile ja balansseeringule ei ole täpselt teada.

▼M4

b) Kaalumise peab korraldama:

1) lennukite ja kopterite puhul õhusõiduki tootja või sertifitseeritud hooldusorganisatsioon ning

2) purilennukite ja õhupallide puhul õhusõiduki tootja kooskõlas komisjoni määrusega (EÜ) nr 2042/2003 (vastavalt vajadusele).

NCO.POL.110. Suutlikkus – üldist

Õhusõiduki kapten käitab õhusõidukit üksnes juhul, kui selle suutlikkus on piisav kohaldatavate lennureeglite täitmiseks ning lennu, õhuruumi või kasutatavate lennuväljade või käitamiskohtadega seotud muude piirangute järgimiseks, võttes arvesse kasutatavate plaanide ja kaartide täpsust.

D- ALAJAGU

MÕÕTERIISTAD, ANDMED JA SEADMED

1. JAOTIS

Lennukid

NCO.IDE.A.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.A.190 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.A.195 sätestatud nõuete täitmiseks või

▼M1

4) need on lennukisse paigaldatud.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) varukaitsmed;

2) kaasaskantav valgusti;

3) täppiskell;

4) esmaabikomplekt

5) pääste- ja signalisatsioonivahendid;

6) mereankrud ja sildumisvahendid ning

7) laste turvavahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mida teiste kohaldatavate lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides NCO.IDE.A.190 ja NCO.IDE.A.195 sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei kahjusta lennuki lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

NCO.IDE.A.105. Lennu miinimumvarustus

Lendu ei tohi alustada, kui mõni kavandatud lennuks vajalik lennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) lennukit käitatakse vastavalt miinimumvarustuse loetelule (MEL), kui see on olemas; või

b) lennukil on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

NCO.IDE.A.110. Elektrisüsteemi varukaitsmed

Lennukid peavad olema varustatud kogu elektrisüsteemi vajadusele vastava võimsusega varukaitsmetega, et lennu ajal oleks võimalik vahetada kaitsmeid, mille vahetamine lennu ajal on lubatud.

NCO.IDE.A.115. Lennuvalgustus

Öösel käitatavatel lennukitel peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) navigatsiooni-/asukohatuled;

c) maandumistuli;

d) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

▼M1

e) reisijatesalongide valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

f) kaasaskantav lamp iga meeskonnaliikme istekohal ning

g) vesilennukina käitatavatel lennukitel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrgete vältimiseks veekogudel.

NCO.IDE.A.120. Lennud visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimise mõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavates lennukites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) magnetkurss;

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes.

b) Lennukites, mida käitatakse visuaallennuilma tingimustes (VMC) öösel või tingimustes, kus lennuki soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peab lisaks alapunktis a nimetatule olema järgmine:

1) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

i) pöörang ja libisemine;

ii) asend;

iii) vertikaalkiirus ja

iv) stabiliseeritud kurss

ning

2) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet.

c) Lennukites, mida käitatakse tingimustes, kus soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peab lisaks alapunktides a ja b nimetatutele olema vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktis 4 sätestatud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

NCO.IDE.A.125. Lennud instrumentaallennureeglite (IFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavates lennukites peavad olema:

a) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

1) magnetkurss;

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) vertikaalkiirus;

6) pöörang ja libisemine;

▼M1

7) asend;

8) stabiliseeritud kurss;

9) välisõhu temperatuur ning

10) Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes;

b) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet; ning

c) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ettenähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

NCO.IDE.A.130. Reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS)

Turbiinmootoriga lennukites maksimaalse reisijakohtade arvuga üle üheksa peab olema reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS), mis vastab järgmistele nõuetele:

a) aktsepteeritavas standardis A-klassi seadmete kohta sätestatud nõuded, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. jaanuari 2011, või

b) aktsepteeritavas standardis B-klassi seadmete kohta sätestatud nõuded, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2011 või enne seda.

NCO.IDE.A.135. Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavates lennukites peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kõikide lennumeeskonna liikmete jaoks.

NCO.IDE.A.140. Istmed, istmete turvavööd, turvasüsteemid ja laste turvavahendid

a) Lennukites peab olema järgmine varustus:

1) istmed või magamisasemed kõigile pardal olevatele üle 24 kuu vanustele isikutele;

2) turvavöö igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel;

3) lapse turvavahend (CRD) kõigile pardal olevatele alla 24 kuu vanustele isikutele ning

▼M9

4) igal lennumeeskonna liikme istmel õlarihmaga turvavöö, millel on üks avamispunkt, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 25. augustil 2016 või hiljem.

▼M1

NCO.IDE.A.145. Esmaabikomplekt

a) Lennukites peab olema esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav ning

2) uuendatud.

NCO.IDE.A.150. Lisahapnik – survestatud lennukid

a) Survestatud lennukites, mida käitatakse kõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikuvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

▼M1

b) Survestatud lennukites, mida käitatakse lennukõrgustel, kus rõhkkõrgus reisijatesalongis on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada

1) kõiki meeskonnaliikmeid ja

i) 100 % reisijatest kogu lennuaja jooksul, mil kabiini rõhkkõrgus on üle 15 000 jala, kuid igal juhul mitte vähem kui kümne minuti varu;

ii) rõhukaotuse korral ja lennu asjaolusid arvestades vähemalt 30 % reisijatest kogu lennuaja jooksul, mil reisijatesalongi rõhkkõrgus on 14 000 – 15 000 jalga, ning

iii) vähemalt 10 % reisijatest kauem kui 30 minutit, kui reisijatesalongi rõhkkõrgus on 10 000 – 14 000 jalga;

ning

2) kõiki reisijatesalongis viibijaid vähemalt kümme minutit, kui tegemist on lennukiga, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 25 000 jala või sellest madalamal, kuid tingimustes, mis ei võimalda nelja minuti jooksul ohutult laskuda rõhkkõrgusele 13 000 jalga.

c) Survestatud lennukites, mida käitatakse kõrgemal kui 25 000 jalga, peab lisaks olema ka seade lennumeeskonna hoiatamiseks rõhukaotuse puhul.

▼M9

NCO.IDE.A.155. Lisahapnik – hermetiseerimata lennukid

Hermetiseerimata lennukites, mida käitatakse lendudel, kus punkti NCO.OP.190 kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

▼M1

NCO.IDE.A.160. Käsitulekustutid

a) Lennukites, välja arvatud fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid (TMG-d) ja ELA1 õhusõidukid, peab olema vähemalt üks käsitulekustuti:

1) kabiinis ning

2) igas kabiinist eraldatud reisijatesalongis, välja arvatud juhul, kui meeskonnaliikmetel on pääs kabiinist otse salongi.

b) Nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatava kustutusaine liik ja kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

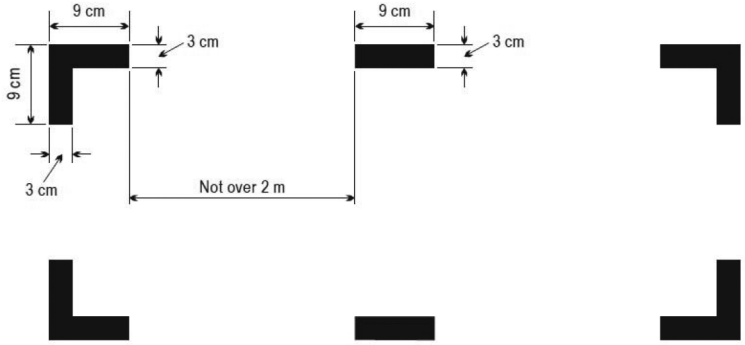
NCO.IDE.A.165. Sissemurdmispunktide märgistus

Kui lennuki kerel märgistatakse alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, tuleb need märgistada vastavalt joonisele 1.

▼M1

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

NCO.IDE.A.170. Avariimajakas (ELT)

a) Lennukitel peab olema järgmine varustus:

1) lennukitel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. juulil 2008 või enne seda, peab olema mis tahes liiki avariimajakas;

2) lennukitel, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. juulit 2008, peab olema automaatne avariimajakas, või

3) lennukitel, mille sertifitseeritud suurim reisijakohtade arv on kuni kuus, pääste-avariimajakas (ELT(S)) või meeskonnaliikme või reisija käes olev personaalne raadiomajakas (PLB).

b) Mis tahes liiki avariimajakas ja personaalne raadiomajakas (PLB) peavad suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

NCO.IDE.A.175. Lendamine veekogu kohal

a) Järgmistes lennukites peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne individuaalne ujuvvahend, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud:

1) ühemootorilised maalennukid, millega:

i) lennatakse veekogu kohal maast kaugemal kui lauglemiskaugus või

ii) starditakse või maandutakse lennuväljal või käitamiskohas, kus õhusõiduki kapteni hinnangul paikneb stardi- või lähenemistrajektoor vee kohal nii, et on võimalik hädamaandumine vette;

2) vesilennukid, millega lennatakse veekogu kohal, ning

3) lennukid, mida käitatakse hädamaandumiseks sobivast maismaast reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti kaugusel või 50 meremiili kaugusel maismaast, sõltuvalt sellest, kumb vahemaa on väiksem.

b) Veekogu kohal käitatavatel vesilennukitel peab olema:

1) üks ankur;

2) vajaduse korral üks mereankur (triivankur) abiks manööverdamisel ning

3) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ette nähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

▼M1

c) Sellise lennuki kapten, mida käitatakse reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti kaugusel või 50 meremiili kaugusel maismaast, sõltuvalt selles, kumb vahemaa on väiksem, määrab kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) piisav arv päästeparvi kõikide pardalviibijate mahutamiseks, paigutatuna nii, et päästeparvi saaks hädaolukorras hõlpsasti kasutada, ning

3) päästevahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

NCO.IDE.A.180. Päästevarustus

Lennukites, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ning pääste- ja ellujäämisvarustus.

NCO.IDE.A.190. Raadioseadmed

a) Kui see on asjaomases õhuruumis nõutav, peavad lennukis olema raadioseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet kõnealuses õhuruumis ettenähtud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadioseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

c) Kui nõutavaid sideseadmeid on mitu, peavad need olema üksteisest sõltumatud, nii et ühe seadme rikkega ei kaasneks mõne teise seadme riket.

NCO.IDE.A.195. Navigatsiooniseadmed

a) Lennukitel, mida käitatakse marsruutidel, kus ei saa navigeerida visuaalsete orientiiride järgi, peavad olema vajalikud navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata vastavalt järgmisele:

1) vajaduse korral lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, ning

2) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

b) Lennukitel peab olema piisavalt navigatsiooniseadmeid selle tagamiseks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutult navigeerida vastavalt alapunktile a või vajalik erakorralise olukorra toiming ohutult teostada.

c) Sellistel lennukitel, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kust on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi. Seadmed peavad eespool nimetatud juhendamist võimaldama kõikidel lennuväljadel, kus instrumentaallennuilmaga maandumist kavandatakse, ja vajaduse korral määratud varulennuväljadel.

▼M9

d) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele nõuetele lennukõlblikkussertifikaadi kohta.

▼M1

NCO.IDE.A.200. Transponder

Lennukitel peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

2. JAOTIS

Kopterid

NCO.IDE.H.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.H.190 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.H.195 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on kopterisse paigaldatud.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell;

3) esmaabikomplekt

4) pääste- ja signalisatsioonivahendid;

5) mereankrud ja sildumisvahendid ning

6) laste turvavahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei nõuta, ning muu varustus, mida teiste kohaldatavate lisadega ei nõuta, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides NCO.IDE.H.190 ja NCO.IDE.H.195 sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed, kaasa arvatud nende rikked või häired, ei tohi kahjustada kopteri lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

NCO.IDE.H.105. Lennu miinimumvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik kopteri mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) kopterit käitatakse vastavalt miinimumvarustuse loetelule (MEL), kui see on olemas; või

▼M1

b) kopteril on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

NCO.IDE.H.115. Lennuvalgustus

Öösel käitatavatel kopteritel peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) navigatsiooni-/asukohatuled;

c) maandumistuli;

d) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

e) reisijatesalongi valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

f) kaasaskantav lamp iga meeskonnaliikme istekohal ning

g) amfiibkopteritel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrke vältimiseks merel.

NCO.IDE.H.120. Lennud visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavatel kopteritel peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

   1) magnetkurss;

   2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

   3) rõhkkõrgus merepinnast;

   4) indikaatorkiirus;

   5) libisemine.

b) Kopteritel, mida käitatakse visuaallennuilma tingimustes (VMC) öösel või nähtavusega alla 1 500 m või tingimustes, kus kopteri soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peavad lisaks alapunktis a nimetatule olema järgmised vahendid:

   1) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

      i) asend;

      ii) vertikaalkiirus ja

      iii) stabiliseeritud kurss ning

   2) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet.

c) Kopteritel, mida käitatakse tingimustes, kus nähtavus on alla 1 500 m või kus soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peab lisaks alapunktides a ja b nimetatutele olema vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktis 4 sätestatud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

NCO.IDE.H.125. Lennud instrumentaallennureeglite (IFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi käitatavatel kopteritel peavad olema:

a) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

   1) magnetkurss;

▼M1

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) vertikaalkiirus;

6) libisemine;

7) asend;

8) stabiliseeritud kurss ja

9) välisõhu temperatuur;

b) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet;

c) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ettenähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis ning

d) varu-aviohorisont.

NCO.IDE.H.126. Lisaseadmed ühe piloodiga lendudeks instrumentaallennureeglite (IFR) järgi

Instrumentaallennureeglite (IFR) järgi lendavatel ühe piloodiga kopteritel peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

NCO.IDE.H.135. Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavates kopterites peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kõikide lennumeeskonna liikmete jaoks.

NCO.IDE.H.140. Istmed, istmete turvavööd, turvasüsteemid ja laste turvavahendid

a) Kopterites peab olema järgmine varustus:

1) istmed või magamisasemed kõigile pardal olevatele üle 24 kuu vanustele isikutele;

2) turvavöö igal reisijaistmel ning ohutusrihm igal magamisasemel;

3) õlarihmaga turvavöö igal reisijaistmel kõikidele üle 24 kuu vanustele reisijatele, kui tegemist on kopteriga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 31. detsembrit 2012;

4) lapse turvavahend (CRD) kõigile pardal olevatele alla 24 kuu vanustele isikutele ning

5) igal lennumeeskonna istmel õlarihmaga turvavöö, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal.

b) Õlarihmaga turvavööl peab olema üks avamispunkt.

NCO.IDE.H.145. Esmaabikomplekt

a) Kopteris peab olema esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav ning

2) uuendatud.

▼M9

NCO.IDE.H.155. Lisahapnik – hermetiseerimata kopterid

Hermetiseerimata kopterites, mida käitatakse lendudel, kus punkti NCO.OP.190 kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

▼M1

NCO.IDE.H.160. Käsitulekustutid

a) Kopteris, välja arvatud ELA2 kopterid, peab olema vähemalt üks käsitulekustuti:

1) kabiinis ning

2) igas kabiinist eraldatud reisijatesalongis, välja arvatud juhul, kui meeskonnaliikmetel on pääs kabiinist otse salongi.

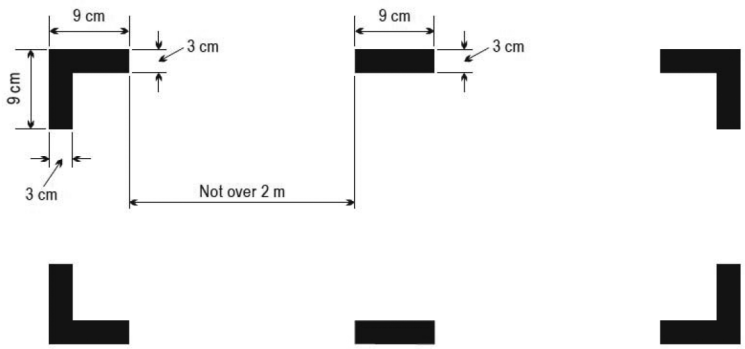
b) Nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatava kustutusaine liik ja kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

NCO.IDE.H.165. Sissemurdmispunktide märgistus

Kui kopteri kerel märgistatakse alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, tuleb need märgistada vastavalt joonisele 1.

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

NCO.IDE.H.170. Avariimajakas (ELT)

a) Kopteritel, mille sertifitseeritud suurim reisijakohtade arv on suurem kui kuus, peavad olema varustatud järgmisega:

1) automaatne avariimajakas (ELT) ning

2) üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) päästeparves või päästevestis, kui kopterit käitatakse reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolme minuti kaugusel maast.

b) Kopteritel, mille sertifitseeritud suurim reisijakohtade arv on kuni kuus, pääste-avariimajakas (ELT(S)) või meeskonnaliikme või reisija käes olev personaalne raadiomajakas (PLB).

c) Mis tahes liiki avariimajakas (ELT) ja personaalne raadiomajakas (PLB) peab suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

▼M1

NCO.IDE.H.175. Lendamine veekogu kohal

a) Kopteris peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne individuaalne ujuvvahend, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks mõeldud, järgmistel juhtudel:

1) lendudel veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants, kui kriitilise mootori rikke korral ei ole kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima, või

2) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootori rikke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima, või

3) kui starditakse või maandutakse lennuväljal või käitamiskohas, mille stardi- või lähenemistrajektoor on vee kohal.

b) Igal päästevestil või samaväärsel individuaalsel ujuvvahendil peab olema isiku asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

c) Sellise kopteri kapten, mida käitatakse veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti või 50 meremiili kaugusel maismaast, sõltuvalt selles, kumb vahemaa on väiksem, määrab kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) piisav arv päästeparvi kõikide pardalviibijate mahutamiseks, paigutatuna nii, et päästeparvi saaks hädaolukorras hõlpsasti kasutada, ning

3) päästevahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

d) Õhusõiduki kapten määrab kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab selles lähtudes, kas kõik pardalviibijad peavad kandma alapunkti a kohaseid päästeveste või mitte.

NCO.IDE.H.180. Päästevarustus

Kopterites, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ning pääste- ja ellujäämisvarustus.

NCO.IDE.H.185. Kõigi kopterite lennud veekogu kohal – hädamaandumine vette

Kopterid, mida käitatakse veekogu kohal maandumiseks sobimatul alal maast kaugemal kui 50 meremiili, peavad olema:

a) vastavate lennukõlblikkuseeskirjade kohaselt vette maandumiseks projekteeritud;

b) vastavate lennukõlblikkuseeskirjade kohaselt vette hädamaandumiseks sertifitseeritud või

c) varustatud hädaolukorra ujuvvahenditega.

NCO.IDE.H.190. Raadioseadmed

a) Kopteril peavad olema raadioseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet kõnealuses õhuruumis ettenähtud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel, kui need seadmed on asjaomases õhuruumis nõutavad.

▼M1

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadioseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

c) Kui nõutavaid sideseadmeid on mitu, peavad need olema üksteisest sõltumatud, nii et ühe seadme rikkega ei kaasneks mõne teise seadme riket.

d) Kui on nõutav raadiosidesüsteem, peab kopteril lisaks punkti NCC.IDE.H.135 kohaselt nõutavale lennumeeskonna sisetelefonisüsteemile olema iga ettenähtud piloodi juhisel ja/või meeskonnaliikme töökohal saatenupp.

NCO.IDE.H.195. Navigatsiooniseadmed

a) Kopteril, mida käitatakse marsruutidel, kus ei saa navigeerida visuaalsete orientiiride järgi, peavad olema vajalikud navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata vastavalt järgmisele:

1) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas, ning

2) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

b) Kopteril peab olema piisavalt navigatsiooniseadmeid selle tagamiseks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutult navigeerida vastavalt alapunktile a või vajalik erakorralise olukorra toiming ohutult teostada.

c) Kopteritel, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kust on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi. Seadmed peavad eespool nimetatud juhendamist võimaldama kõikidel lennuväljadel, kus instrumentaallennuilmaga maandumist kavandatakse, ja vajaduse korral määratud varulennuväljadel.

▼M9

d) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele nõuetele lennukõlblikkussertifikaadi kohta.

▼M1

NCO.IDE.H.200. Transponder

Kopteril peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

3. JAOTIS

Purilennukid

NCO.IDE.S.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.S.145 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.S.150 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on purilennukisse paigaldatud.

▼M1

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell;

3) pääste- ja signalisatsioonivahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mida teiste lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisas sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei tohi kahjustada lennuki lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

NCO.IDE.S.105. Lennu miinimumvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatud lennuks vajalik purilennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) purilennukit käitatakse vastavalt miinimumvarustuse loetelule (MEL), kui see on olemas, või

b) purilennukil on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

NCO.IDE.S.115. Lennud visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavates purilennukites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) motopurilennukite puhul magnetkurss;

2) aeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus.

b) Purilennukitel, mida käitatakse tingimustes, kus soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peavad lisaks alapunktis a nimetatud vahenditele olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) vertikaalkiirus;

2) asend või pöörang ja libisemine ning

3) magnetkurss.

NCO.IDE.S.120. Pilvedes lendamine – lennu- ja navigeerimismõõteriistad

Purilennukitel, millega lennatakse pilvedes, peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

a) magnetkurss;

b) aeg tundides, minutites ja sekundites;

c) rõhkkõrgus merepinnast;

▼M1

d) indikaatorkiirus;

e) vertikaalkiirus ja

f) asend või pöörang ja libisemine.

NCO.IDE.S.125. Istmed ja turvasüsteemid

a) Purilennukites peab olema järgmine varustus:

1) iste iga pardal viibiva isiku jaoks ning

2) õlarihmaga turvavöö vastavalt lennukäsiraamatule (AFM).

b) Õlarihmaga turvavööl peab olema üks avamispunkt.

▼M9

NCO.IDE.S.130. Lisahapnik

Purilennukites, mida käitatakse lendudel, kus punkti NCO.OP.190 kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

▼M1

NCO.IDE.S.135. Lendamine veekogu kohal

Veekogu kohal käitatava purilennuki kapten määrab kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumisel ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

a) iga pardal oleva isiku jaoks päästevest või samaväärne ujuvvahend, mida kantakse seljas või mis paikneb kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks mõeldud;

b) avariimajakas (ELT) või meeskonnaliikme või reisija käes olev personaalne raadiomajakas (PLB), mis suudab edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz, ning

c) hädasignaalide saatmise vahendid juhul, kui:

1) lennatakse veekogu kohal maast kaugemal kui lauglemiskaugus või

2) starditakse või maandutakse lennuväljal, kus stardi- või lähenemistrajektoor paikneb vee kohal nii, et ebaõnnestunud stardi või maandumise korral on võimalik vette maanduda.

NCO.IDE.S.140. Päästevarustus

Purilennukitel, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ning päästevahendid.

NCO.IDE.S.145. Raadioseadmed

a) Purilennukis peavad olema raadioseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet kõnealuses õhuruumis ettenähtud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel, kui need seadmed on asjaomases õhuruumis nõutavad.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadioseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

▼M1

NCO.IDE.S.150. Navigatsiooniseadmed

Purilennukitel peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad nendega lennata vastavalt järgmisele:

a) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas; ning

b) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

NCO.IDE.S.155. Transponder

Purilennukil peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

4. JAOTIS

Õhupallid

NCO.IDE.B.100. Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis NCO.IDE.B.145 sätestatud nõuete täitmiseks või

3) need on õhupallile paigaldatud.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell;

3) esmaabikomplekt;

4) pääste- ja signalisatsioonivahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mida teiste lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei kasuta nende mõõteriistade, seadmete või lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisas sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei tohi kahjustada õhupalli lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikmele määratud töökohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

NCO.IDE.B.105. Lennu miinimumvarustus

Lendu ei alustata, kui mõni kavandatud lennuks vajalik õhupalli mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) õhupalli käitatakse vastavalt miinimumvarustuse loetelule (MEL), kui see on olemas; või

b) õhupallil on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

▼M4

NCO.IDE.B.110 Lennuvalgustus

Öisel ajal käitatavate õhupallide varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

a) kokkupõrke vältimise signaaltuled;

b) õhupalli ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus ning

c) kaasaskantav valgusti.

▼M1

NCO.IDE.B.115. Lennud visuaallennureeglite (VFR) järgi – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Päeval visuaallennureeglite (VFR) järgi käitatavatel õhupallidel peavad olema:

a) vahend triivsuuna kuvamiseks ning

b) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

1) aeg tundides, minutites ja sekundites;

2) vertikaalkiirus, kui lennukäsiraamat (AFM) seda nõuab, ning

3) rõhkkõrgus, kui see on ette nähtud lennukäsiraamatus (AFM) või õhuruumi nõuetega või kui seoses hapniku kasutamisega on vaja kontrollida kõrgust.

NCO.IDE.B.120. Esmaabikomplekt

a) Õhupallil peab olema esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsalt kättesaadav ning

2) uuendatud.

NCO.IDE.B.121. Lisahapnik

Õhupallil, millega lennatakse rõhkkõrgustel üle 10 000 jala, peab olema hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur koos piisava koguse hingamishapnikuga, et varustada:

a) meeskonnaliikmeid, kui rõhkkõrgus on 10 000 – 13 000 jalga kauem kui 30 minutit; ning

b) kõiki meeskonnaliikmeid ja reisijaid kogu aeg, mil rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

▼M4

NCO.IDE.B.125 Käsitulekustutid

Õhupallis peab olema vähemalt üks käsitulekustuti, kui see on ette nähtud asjakohaste sertifitseerimisnõuetega.

▼M1

NCO.IDE.B.130. Lendamine veekogu kohal

Veekogu kohal käitatava õhupalli kapten määrab kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumisel ning otsustab sellest lähtudes, kas pardal peab olema järgmine:

a) iga pardal oleva isiku jaoks päästevest ja iga alla 24 kuu vanuse isiku jaoks samaväärne individuaalne ujuvvahend, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või magamisasemelt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud;

b) kui pardal on üle kuue isiku, avariimajakas (ELT), mis peab suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz;

▼M1

c) kui pardal on kuni kuus inimest, avariimajakas (ELT) või meeskonnaliikme või reisija käes olev personaalne raadiomajakas (PLB), mis suudab edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz; ning

d) hädasignaalide saatmise vahendid.

NCO.IDE.B.135. Päästevarustus

Õhupallil, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ning päästevahendid.

▼M4

NCO.IDE.B.140 Muu varustus

a) Kõikidel õhupallimeeskonna liikmetel peavad olema kaitsekindad.

b) Kuumaõhu-õhupallide ja segaõhupallide varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) alternatiivne süüteallikas;

2) kütusekoguse mõõtmise ja kuvamise vahend;

3) tulekustutustekk või tulekindel kate ning

4) vähemalt 25 m pikkune laskumisnöör.

c) Gaasiõhupalli varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) nuga ning

2) vähemalt 20 m pikkune looduslikust kiust või elektrit juhtivast materjalist laskumisnöör.

▼M1

NCO.IDE.B.145. Raadioseadmed

a) Õhupallil peavad olema raadioseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet kõnealuses õhuruumis ettenähtud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel, kui need seadmed on asjaomases õhuruumis nõutavad.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadioseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

NCO.IDE.B.150. Transponder

Õhupallil peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on kasutatavas õhuruumis nõutav.

▼M4

E ALAJAGU

ERINÕUDED

1. JAOTIS –

Üldist

▼M5

NCO.SPEC.100 Reguleerimisala

Käesoleva alajaoga kehtestatakse nõuded, mida õhusõiduki kapten peab järgima muude kui keerukate mootorõhusõidukite käitamisel mitteäriliste erilendude korral.

▼M4

NCO.SPEC.105 Kontroll-leht

a) Enne erilennu alustamist peab õhusõiduki kapten tegema riskianalüüsi, hinnates lennutegevuse keerukust, et määrata kindlaks lennutegevusega kaasnevad ohud ja sellega seotud riskid ning võtta kasutusele leevendavad meetmed.

▼M4

b) Erilend teostatakse vastavalt kontroll-lehele. Õhusõiduki piloot koostab riskianalüüsi põhjal kontroll-lehe, mis on vastavuses asjaomase erilennu ja selleks kasutatava õhusõidukiga, võttes arvesse kõiki käesoleva alajao jaotisi.

c) Kontroll-leht, milles käsitletakse õhusõiduki kapteni, meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide tööülesandeid, on igal lennul kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

d) Kõnealused kontroll-lehed vaadatakse läbi ja neid ajakohastatakse regulaarselt vastavalt vajadusele.

NCO.SPEC.110 Õhusõiduki kapteni kohustused ja volitused

Kui meeskonnaliikmed või eritööde spetsialistid tegelevad käitamisega, peab õhusõiduki kapten tegema järgmist:

a) tagama, et meeskonnaliikmed ja eritööde spetsialistid vastaksid punktide NCO.SPEC.115 ja NCO.SPEC.120 nõuetele;

b) mitte alustama lendu, kui mõni meeskonnaliige või eritööde spetsialist on töövõimetu vigastuse, haiguse, väsimuse, psühhoaktiivsete ainete mõju vms tõttu;

c) kui mõne meeskonnaliikme või eritööde spetsialisti töövõime on väsimuse, haiguse, hapnikupuuduse vms tõttu oluliselt vähenenud, mitte jätkama lendu kaugemale kui lähima ilmastikutingimuste poolest sobiva lennuvälja või käitamiskohani;

d) tagama, et meeskonnaliikmed ja eritööde spetsialistid täidavad nende riikide õigusakte, eeskirju ja protseduure, kus lennutegevus toimub;

e) tagama, et kõik meeskonnaliikmed ja eritööde spetsialistid suudavad üksteisega suhelda ühises suhtlemiskeeles ning

f) ►M9 tagama, et eritööde spetsialistid ja meeskonnaliikmed kasutavad pidevalt lisahapnikku, kui ta teeb kindlaks, et kavandatava lennu kõrgusel võib hapnikupuuduse tõttu väheneda meeskonnaliikmete töövõime või tekkida kahjulik mõju eritööde spetsialistidele. Kui õhusõiduki kapten ei ole võimeline kindlaks tegema, kuidas hapnikupuudus pardalviibijaid mõjutab, peab ta tagama, et eritööde spetsialistid ja meeskonnaliikmed kasutaksid pidevalt lisahapnikku, kui salongi rõhkkõrgus on rohkem kui 30 minuti jooksul üle 10 000 jala, ning alati, kui salongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala. ◄

NCO.SPEC.115 Meeskonnaliikme kohustused

a) Meeskonnaliige on kohustatud nõuetekohaselt täitma oma tööülesandeid. Meeskonnaliikmete tööülesanded on sätestatud kontroll-lehel.

b) Välja arvatud õhupallide puhul, on meeskonnaliige kriitilistel lennuetappidel ja muul ajal, kui kapten seda ohutuse huvides vajalikuks peab, kohustatud istuma turvavahendiga kinnitatult talle määratud kohal, kui kontroll-lehel ei ole sätestatud teisiti.

c) Lennu ajal peab oma istekohal asuval lennumeeskonna liikmel olema turvavöö kinnitatud.

d) Lennu ajal peab vähemalt üks kvalifitseeritud lennumeeskonna liige olema alati õhusõiduki juhi kohal.

e) Meeskonnaliige ei tohi õhusõidukis tööülesandeid täita järgmistel juhtudel:

1) kui ta teab või kahtlustab, et on väsinud määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punkti 7.f tähenduses, või tunneb, et tema tervislik seisund on nii halb, et ta ei suuda oma töökohustusi täita, või

2) kui ta on psühhoaktiivsete ainete või alkoholi mõju all või muudel määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktis 7.g nimetatud põhjusel.

f) Meekonnaliige, kes töötab rohkem kui ühe käitaja juures, peab tegema järgmist:

▼M4

1) säilitama vajaduse korral andmeid oma lennu-, töö- ja puhkeaja kohta vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 III lisa (ORO-osa) FTL-alajaole ning

2) esitama igale käitajale andmed, mis on vajalikud tegevuse kavandamiseks vastavalt FTL-alajao kohaldatavatele nõuetele.

g) Meeskonnaliige peab teavitama õhusõiduki kaptenit järgmisest:

1) kõikidest vigadest, riketest, häiretest või puudustest, mis tema arvates võivad mõjutada õhusõiduki lennukõlblikkust või ohutut käitamist, sealhulgas riketest avariisüsteemides; ning

2) kõikidest intsidentidest, mis ohustasid või võiksid ohustada lennutegevust.

NCO.SPEC.120 Eritööde spetsialisti kohustused

a) Eritööde spetsialist on kohustatud nõuetekohaselt täitma oma tööülesandeid. Eritööde spetsialisti tööülesanded on sätestatud kontroll-lehel.

b) Välja arvatud õhupallide puhul, on eritööde spetsialist kriitilistel lennuetappidel ja muul ajal, kui õhusõiduki kapten seda ohutuse huvides vajalikuks peab, kohustatud istuma turvavahendiga kinnitatult talle määratud kohal, kui kontroll-lehel ei ole sätestatud teisiti.

c) Eritööde spetsialist tagab, et ta on avatud või eemaldatud välisustega eritööde ajal nõuetekohaselt kinnitatud.

d) Eritööde spetsialist peab teavitama õhusõiduki kaptenit järgmisest:

1) kõikidest vigadest, riketest, häiretest või puudustest, mis tema arvates võivad mõjutada õhusõiduki lennukõlblikkust või ohutut käitamist, sealhulgas riketest avariisüsteemides; ning

2) kõikidest intsidentidest, mis ohustasid või võiksid ohustada lennutegevust.

NCO.SPEC.125 Ohutusalane teavitamine

a) Enne starti peab õhusõiduki kapten teavitama eritööde spetsialisti järgmisest:

1) avariiseadmetest ja hädaolukorra protseduuridest;

2) eritööga seotud käitamisprotseduuridest enne iga lendu või lendude sarja.

b) Alapunkti a alapunktis 2 osutatud teavitamine ei ole vajalik, kui eritööde spetsialist on tutvunud käitamisprotseduuridega asjaomasel kalendriaastal enne käitamishooaja algust.

NCC.SPEC.130 Minimaalne lubatud kõrgus takistustes kohal — IFR-lennud

Käitaja peab täpsustama minimaalsete lennukõrguste määramise meetodi ning määrama instrumentaallennureeglite kohaselt lennatavates kõikides marsruudisegmentides nõutava kõrguse maapinnast. Minimaalsed lennukõrgused ei tohi olla ülelennuriigi avaldatud kõrgustest väiksemad.

NCC.SPEC.135 Kütuse- ja õlivaru — lennukid

Punkti NCO.OP.125 alapunkti a alapunkti 1 alapunkti i ei kohaldata purilennuki pukseerimise, demonstratsioonlendude, vigurlendude või võistluslendude suhtes.

▼M4

NCO.SPEC.140 Kütuse- ja õlivaru — kopterid

Olenemata punkti NCO.OP.126 alapunkti a alapunktist 1 on õhusõiduki kaptenil lubatud alustada kopteri käitamist päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt kuni 25 meremiili kaugusele lähtelennuväljast/-käitamiskohast vaid siis, kui kütusevaru on vähemalt kümme minutit maksimaalse lennukauguse kiirusel.

NCO.SPEC.145 Ebatavaliste olukordade jäljendamine lennu ajal

Kui eritööde spetsialist ei ole õhusõiduki pardal koolituseks, on õhusõiduki kaptenil eritööde spetsialistide pardaoleku ajal keelatud jäljendada järgmist:

a) ebatavalised või hädaolukorrad, mis nõuavad ebatavalise või hädaolukorra protseduuride kohaldamist või

b) lend instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes.

NCO.SPEC.150 Maapinna läheduse tuvastamine

Maapinna läheduse hoiatussüsteemi (kui see on olemas) võib välja lülitada selliste eritööde ajaks, mille olemus tingib õhusõiduki käitamise maapinnale lähemal kui maapinna läheduse hoiatussüsteemi käivitumislävi.

NCO.SPEC.155 Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS II)

Olenemata punktis NCO.OP.200 võib ACAS II võib välja lülitada selliste eritööde ajaks, mille olemus tingib õhusõidukite käitamise üksteisele lähemal kui ACAS-i käivitumislävi.

NCO.SPEC.160 Ohtlike kaupade väljutamine

Õhusõiduki kapten ei käita ohtlikke kaupu väljutavat õhusõidukit tihedalt asustatud linna- või asulapiirkonna või inimeste vabaõhukogunemise kohal.

NCO.SPEC.165 Relvade vedu ja kasutamine

a) Õhusõiduki kapten peab tagama, et kui lennu ajal on pardal eriülesannete täitmiseks relvi, on need kasutusvälisel ajal ohutus olekus.

b) Relva kasutav eritööde spetsialist peab võtma kõik vajalikud meetmed, et vältida õhusõiduki või maapinnal viibivate isikute ohustamist.

NCO.SPEC.170 Suutlikkus- ja käitamiskriteeriumid – lennukid

Kui lennukit käitatakse tihedalt asustamata ala kohal kõrgusel alla 150 m (500 jala), peab õhusõiduki kapten lennukite jaoks, mis ei suuda kriitilise mootori rikke korral püsida horisontaalselt õhus:

a) kehtestama käitamisprotseduurid mootoririkke tagajärgede minimeerimiseks ning

b) tagama kõigi pardal viibivate meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide teavitamise hädamaandumisprotseduuridest.

NCO.SPEC.175 Suutlikkus- ja käitamiskriteeriumid – kopterid

a) Õhusõiduki kapten võib käitada õhusõidukit tihedalt asustatud alade kohal tingimusel, et:

1) kopteril on A- või B-suutlikkusklassi sertifikaat ning

2) on kehtestatud ohutusmeetmed, et vältida maapinnal viibivate isikute või vara liigset ohustamist.

b) Õhusõiduki kapten peab tegema järgmist:

▼M4

1) kehtestama käitamisprotseduurid mootoririkke tagajärgede minimeerimiseks ning

2) tagama kõigi pardal viibivate meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide teavitamise hädamaandumisprotseduuridest.

c) Õhusõiduki kapten peab tagama, et stardi-, maandumis- ja ripplennumass ei ületa maksimaalset massi, mis on ette nähtud:

1) ripplennul väljaspool maapinna mõjuala (HOGE), kui kõik mootorid töötavad ettenähtud võimsusel või

2) kui valitsevatest tingimustest tulenevalt on väljaspool maapinna mõjuala toimuva ripplennu saavutamine ebatõenäoline, ei tohi kopteri mass ületada maapinna mõjualas toimuva ripplennu maksimaalset massi (HIGE) kui kõik mootorid töötavad ettenähtud võimsusel, tingimusel et ettenähtud maksimaalse massi korral on olemasolevates tingimustes ripplend maapinna mõjualas võimalik.

2. JAOTIS

Kopterite lennud rippvälislastiga (HESLO)

NCO.SPEC.HESLO.100 Kontroll-leht

Kopteri rippvälislastiga lennu (HESLO) kontroll-leht peab sisaldama järgmist:

a) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid;

b) asjakohased suutlikkusandmed;

c) nõuetekohane varustus;

d) mis tahes piirangud ning

e) õhusõiduki kapteni ning vajaduse korral meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded.

NCO.SPEC.HESLO.105 Kopterite rippvälislastiga lendude (HESLO) erivarustus

Kopteri varustusse peavad kuuluma vähemalt järgmised vahendid:

a) üks lastiohutuspeegel või alternatiivne vahend konksu(de)/lasti vaatlemiseks ning

b) üks lastimõõtur, välja arvatud juhul, kui lasti massi määramiseks kasutatakse muud meetodit.

NCO.SPEC.HESLO.110 Ohtlike kaupade vedu

Käitaja, kes veab ohtlikke kaupu mehitamata kohtadesse/kohtadest või kaugetesse asukohtadesse/asukohtadest, peab pädevalt asutuselt taotlema loa kalduda kõrvale tehnilise juhendi sätetest, kui nimetatud juhendi nõuded on kavas täitmata jätta.

3. JAOTIS

Inimvälislastiga lennud (HEC)

NCO.SPEC.HEC.100 Kontroll-leht

Kopteri inimvälislastiga lennu (HEC) kontroll-leht peab sisaldama järgmist:

a) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid;

b) asjakohased suutlikkusandmed;

c) nõuetekohane varustus;

d) mis tahes piirangud ning

e) õhusõiduki kapteni ning vajaduse korral meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded.

▼M4

NCO.SPEC.HEC.105 Inimvälislastiga lendude (HEC) erivarustus

a) Kopteri varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) ripplastiseade või lastikonks;

2) üks lastiohutuspeegel või alternatiivne vahend konksu vaatlemiseks ning

3) üks lastimõõtur, välja arvatud juhul, kui lasti massi määramiseks kasutatakse muud meetodit.

b) Kõigil ripplasti- ja lastikonksuseadmetel ning nende hilisematel modifikatsioonidel peab olema kavandatavaks kasutusotstarbeks sobiv lennukõlblikkussertifikaat.

4. JAOTIS

Langevarjulennud (PAR)

NCO.SPEC.PAR.100 Kontroll-leht

Langevarjulennu (PAR) kontroll-leht peab sisaldama järgmist:

a) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid;

b) asjakohased suutlikkusandmed;

c) nõuetekohane varustus;

d) mis tahes piirangud ning

e) õhusõiduki kapteni ning vajaduse korral meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded.

NCO.SPEC.PAR.105 Meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide vedu

Punkti NCO.SPEC.120 alapunkti c nõuet ei kohaldata selliste eritööde spetsialistide suhtes, kes sooritavad langevarjuhüppe.

NCO.SPEC.PAR.110 Istmed

Olenemata punkti NCO.IDE.A.140 alapunkti a alapunktist 1 ja punkti NCO.IDE.H.140 alapunkti a alapunktist 1 võib istmena kasutada õhusõiduki põrandat, kui eritööde spetsialisti jaoks on olemas vahendid, millest kinni hoida või millega end kinnitada.

NCO.SPEC.PAR.115 Lisahapnik

Olenemata punkti NCO.SPEC.110 alapunktist f ei kohaldata lisahapniku kasutamise nõuet muude meeskonnaliikmete kui õhusõiduki kapteni suhtes ja selliste eritööde spetsialistide suhtes, kes täidavad eritööga seoses vajalikke ülesandeid, kui salongi rõhkkõrgus on:

a) üle 13 000 jala kuni kuus minutit;

b) üle 15 000 jala kuni kolm minutit.

NCO.SPEC.PAR.120 Ohtlike kaupade väljutamine

Olenemata punktist NCO.SPEC.160 võivad langevarjurid loa olemasolu korral teha tihedalt asustatud ala kohal õhusõidukist näidishüppeid ja kanda seejuures suitsujäljeseadmeid, tingimusel et need on toodetud spetsiaalselt selleks otstarbeks.

5. JAOTIS

Vigurlennud (ABF)

NCO.SPEC.ABF.100 Kontroll-leht

Vigurlennu (ABF) kontroll-leht peab sisaldama järgmist:

a) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid;

▼M4

b) asjakohased suutlikkusandmed;

c) nõuetekohane varustus;

d) mis tahes piirangud ning

e) õhusõiduki kapteni ning vajaduse korral meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded.

NCO.SPEC.ABF.105 Dokumendid ja teave

Vigurlennu puhul ei pea pardal olema järgmisi punkti NCO.GEN.135 alapunktis a loetletud dokumente ega andmeid:

a) andmed lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaani kohta (kui see on asjakohane);

b) ajakohased ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi kohta ning kõikide selliste marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada ning

c) teave tunnistava ja tunnistatava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsignaalide kohta;

NCO.SPEC.ABF.110 Varustus

Vigurlendude puhul ei ole vaja kohaldada järgmisi varustusnõudeid:

a) punktide NCO.IDE.A.145 ja NCO.IDE.H.145 kohased esmaabikomplektid

b) punktide NCO.IDE.A.160 ja NCO.IDE.H.180 kohased käsitulekustutid ning

c) punktide NCO.IDE.A.170 ja NCO.IDE.H.170 kohased avariimajakad või personaalsed raadiomajakad.

▼M4

VIII LISA

ERILENNUD

[SPO-OSA]

SPO.GEN.005 Reguleerimisala

a) Käesolevat lisa kohaldatakse kõikidel juhtudel, kus õhusõidukit kasutatakse erilennuks näiteks põllumajanduse, ehituse, fotograafia, seire, vaatluse ja patrullimise ning lennureklaami valdkonnas.

b) Olenemata alapunktist a peavad mittekeerukate mootorõhusõidukite mitteärilised erilennud vastama VII lisa (NCO-osa) nõuetele.

c) Olenemata alapunktist a võib järgmisi mittekeerukate mootorõhusõidukite lende käitada vastavakt VII lisa (NCO-osa) nõuetele:

1) võistluslennud ja demonstratsioonlennud, tingimusel et kõnealuste lendude tasustamine ei hõlma enamat kui otseste kulude katmist, proportsionaalset panust iga-aastaste kulude kandmisse ning pädeva asutuse poolt kindlaks määratud väärtusega auhindu;

2) langevarjuhüpped, purilennuki pukseerimine või vigurlennud, mida käitab määruse (EL) nr 1178/2011 kohaselt sertifitseeritud koolitusorganisatsioon, mille peamine tegevuskoht asub liikmesriigis, või lennuspordi või harrastuslennunduse edendamiseks loodud organisatsioon, tingimusel et organisatsioon käitab õhusõidukit omandiõiguse või kuivrendilepingu alusel, et lennust ei saada organisatsioonist väljaspool jagatavat kasu ja et juhul, kui lennust võtab osa organisatsiooni mitte kuuluv liige, moodustab selliste lendude käitamine ainult väikese osa organisatsiooni tegevusest.

A ALAJAGU

ÜLDNÕUDED

SPO.GEN.100 Pädev asutus

Pädev asutus on selle liikmesriigi määratud asutus, kus asub käitaja peamine tegevuskoht või elukoht.

SPO.GEN.101 Nõuete täitmise meetodid

Määruse (EÜ) nr 216/2008ja selle rakenduseeskirjade täitmiseks võib käitaja kasutada lisaks ameti vastuvõetud nõuete täitmise meetoditele ka alternatiivseid nõuete täitmise meetodeid.

SPO.GEN.102 Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid, motopurilennukid ja segaõhupallid

a) Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite käitamisel tuleb järgida:

1) lennukite suhtes kohaldatavaid nõudeid, kui jõuallikana kasutatakse mootorit ning

2) purilennukite suhtes kohaldatavaid nõudeid, kui käitamisel ei kasutata mootorit.

b) Fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite varustus peab olema kooskõlas lennukite suhtes kohaldatavate nõuetega, kui D alajaos ei ole sätestatud teisiti.

c) Muude motopurilennukite kui fikseeritud jõuallikaga motopurilennukite varustuse osas ja käitamisel tuleb järgida purilennukite suhtes kohaldatavaid nõudeid.

d) Segaõhupallide käitamisel tuleb järgida kuumaõhu-õhupallide suhtes kohaldatavaid nõudeid.

SPO.GEN.105 Meeskonna kohustused

a) Meeskonnaliige on kohustatud nõuetekohaselt täitma oma tööülesandeid. Meeskonnaliikmete ülesanded on sätestatud standardsetes käitamisprotseduurides (SOP) ja vajaduse korral lennutegevuskäsiraamatus.

▼M4

b) Välja arvatud õhupallide puhul, on meeskonnaliige kriitilistel lennuetappidel ja muul ajal, kui kapten seda ohutuse huvides vajalikuks peab, kohustatud istuma turvavahendiga kinnitatult talle määratud kohal, kui standardsetes käitamisprotseduurides (SOP) ei ole sätestatud teisiti.

c) Lennu ajal peab oma istekohal asuval lennumeeskonna liikmel olema turvavöö kinnitatud.

d) Lennu ajal peab vähemalt üks kvalifitseeritud lennumeeskonna liige olema alati õhusõiduki juhikohal.

e) Meeskonnaliige ei tohi õhusõidukis tööülesandeid täita järgmistel juhtudel:

1) kui ta teab või kahtlustab, et on väsinud määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punkti 7.f tähenduses, või tunneb, et tema tervislik seisund on nii halb, et ta ei suuda oma töökohustusi täita või

2) kui ta on psühhoaktiivsete ainete või alkoholi mõju all või muudel määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa alapunktis 7.g nimetatud põhjusel.

f) Meekonnaliige, kes töötab rohkem kui ühe käitaja juures, peab tegema järgmist:

1) säilitama vajaduse korral andmeid oma lennu-, töö- ja puhkeaja kohta vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 III lisa (ORO-osa) FTL-alajaole ning

2) esitama igale käitajale andmed, mis on vajalikud tegevuse kavandamiseks vastavalt FTL-alajao kohaldatavatele nõuetele.

g) Meeskonnaliige peab teavitama õhusõiduki kaptenit järgmisest:

1) kõikidest vigadest, riketest, häiretest või puudustest, mis tema arvates võivad mõjutada õhusõiduki lennukõlblikkust või ohutut käitamist, sealhulgas riketest avariisüsteemides ning

2) kõikidest intsidentidest, mis ohustasid või võiksid ohustada lennutegevust.

SPO.GEN.106 Eritööde spetsialistide kohustused

a) Eritööde spetsialist on kohustatud nõuetekohaselt täitma oma tööülesandeid. Eritööde spetsialisti tööülesanded on sätestatud standardsetes käitamisprotseduurides (SOP).

b) Välja arvatud õhupallide puhul, on eritööde spetsialist kriitilistel lennuetappidel ja muul ajal, kui kapten seda ohutuse huvides vajalikuks peab, kohustatud istuma turvavahendiga kinnitatult talle määratud kohal, kui standardsetes käitamisprotseduurides (SOP) ei ole sätestatud teisiti.

c) Eritööde spetsialist peab tagama, et ta on avatud või eemaldatud välisustega eritööde ajal nõuetekohaselt kinnitatud.

d) Eritööde spetsialist peab teavitama õhusõiduki kaptenit järgmisest:

1) kõikidest vigadest, riketest, häiretest või puudustest, mis tema arvates võivad mõjutada õhusõiduki lennukõlblikkust või ohutut käitamist, sealhulgas riketest avariisüsteemides ning

2) kõikidest intsidentidest, mis ohustasid või võiksid ohustada lennutegevust.

SPO.GEN.107 Õhusõiduki kapteni kohustused ja volitused

a) Õhusõiduki kapten vastutab järgmise eest:

1) õhusõiduki ja kõikide pardal olevate meeskonnaliikmete, eritööde spetsialistide ja lasti ohutus lennu ajal;

2) lennu algatamine, jätkamine, lõpetamine või ümbersuunamine ohutuse huvides;

▼M4

3) kõikide käitamisprotseduuride ja kontroll-lehtede täitmise tagamine vastavalt asjakohase käsiraamatu nõuetele;

4) lennu alustamine üksnes juhul, kui ta on veendunud, et on täidetud kõik järgmised määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktis 2.a.3. osutatud käitamispiirangud:

i) õhusõiduk on lennukõlblik;

ii) õhusõiduk on nõuetekohaselt registreeritud;

iii) õhusõidukisse on paigaldatud asjaomase lennu sooritamiseks vajalikud mõõteriistad ja seadmed ning need on töökorras, välja arvatud juhul, kui punktide SPO.IDE.A.105, SPO.IDE.H.105, SPO.IDE.S.105 või SPO.IDE.B.105 kohase minimaalvarustuse loetelu või samaväärse dokumendi (kui see on olemas) kohaselt on lubatud käitamine mittetöötavate seadmetega;

iv) õhusõiduki mass ja, välja arvatud õhupallide puhul raskuskeskme asukoht võimaldavad sooritada lennu lennukõlblikkuse dokumentatsioonis ettenähtud piirides;

v) kogu varustus ning pagas on nõuetekohaselt laaditud ja kinnitatud; ►M9 ——————— ◄

vi) kogu lennu ajal järgitakse õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) ette nähtud käitamispiiranguid ►M9 ning ◄

▼M9

vii) suutlikkusel põhinevaks navigatsiooniks (PBN) nõutavad mis tahes navigatsiooniandmebaasid on sobivad ja ajakohased;

▼M4

5) lendu ei alustata, kui õhusõiduki kapten või mõni meeskonnaliige või eritööde spetsialist on töövõimetu vigastuse, haiguse, väsimuse, psühhoaktiivsete ainete mõju vms tõttu;

6) kui kapteni või mõne meeskonnaliikme või eritööde spetsialisti töövõime on väsimuse, haiguse, hapnikupuuduse vms tõttu oluliselt vähenenud, ei jätkata lendu kaugemale kui lähima ilmastikutingimuste poolest sobiva lennuvälja või käitamiskohani;

7) otsustamine, kas võtta vastu teadaolevate defektidega õhusõiduk vastavalt konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekirjale (CDL) või minimaalvarustuse loetelule (MEL), kui need on olemas;

8) kasutamisega seotud andmete ning õhusõiduki kõikide teadaolevate või arvatavate defektide registreerimine õhusõiduki tehnilises päevikus või lennupäevikus lennu või lendude seeria lõppemisel ning

▼M8

9) tagamine, et:

i) pardaregistraatorid ei ole lennu ajal töökorrast ära ega välja lülitatud;

ii) muu juhtumi kui õnnetuse või tõsise intsidendi korral, millest tuleb teatada kooskõlas punkti ORO.GEN.160 alapunktiga a, ei kustutata pardaregistraatorite salvestisi sihilikult, ning

iii) õnnetuse või tõsise intsidendi korral või kui pardaregistraatori salvestiste säilitamist korraldab uurimisorgan:

A) pardaregistraatori salvestisi sihilikult ei kustutata,

B) pardaregistraatorid desaktiveeritakse lennu lõppedes viivitamatult ning

C) enne lennumeeskonna kabiinist lahkumist võetakse kasutusele ettevaatusabinõud pardaregistraatori salvestiste säilitamiseks.

▼M4

b) Õhusõiduki kaptenil on õigus keelduda pardale võtmast või eemaldada pardalt kõiki isikuid või ükskõik millise osa lastist, kes/mis võivad potentsiaalselt ohustada õhusõidukit või selles viibijaid.

▼M4

c) Õhusõiduki kapten peab võimalikult kiiresti teatama asjaomasele lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) ohtlikest ilma- või lennutingimustest, mis võivad ohustada teisi õhusõidukeid.

d) Olenemata alapunkti a alapunktist 6 võib õhusõiduki kapten mitme piloodiga meeskonnaga lendamise korral jätkata lendu lähimast sobivate ilmastikutingimustega lennuväljast kaugemale, kui kasutatakse piisavaid riskileevendusmeetmeid.

e) Õhusõiduki kapten peab kiiret otsustamist ja tegutsemist nõudvas hädaohulukorras tegutsema nii, nagu ta peab antud olukorras vajalikuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktile 7.d. Sel juhul võib ta ohutuse huvides eeskirjadest, käitamisprotseduuridest ja -meetoditest kõrvale kalduda.

f) Õhusõiduki kapten peab ebaseadusliku sekkumise korral esitama juhtumi kohta viivitamata ettekande pädevale asutusele ning kindlaksmääratud kohalikule asutusele.

g) Õhusõiduki kapten peab lähimat lennuametit võimalikult kiiresti teavitama kõikidest õhusõidukiga toimunud õnnetustest, millega kaasnesid rasked kehavigastused või surm või oluline kahju õhusõidukile või varale.

SPO.GEN.108 Õhusõiduki kapteni kohustused ja volitused – õhupallid

Õhupalli kapten vastutab lisaks punktis SPO.GEN.107 sätestatule ka järgmise eest:

a) kesta täitmises ja tühjendamises osalevate isikute lennueelne teavitamine;

b) suitsetamiskeelu kehtestamine pardal või õhupalli vahetus läheduses ning

c) tagab, et kesta täitmises ja tühjendamises osalevatel isikutel on nõuetekohane kaitserõivastus.

SPO.GEN.110 Õigusaktide, eeskirjade ja protseduuride järgimine

Õhusõiduki kapten, meeskonnaliikmed ja eritööde spetsialistid peavad täitma nende riikide õigusakte, eeskirju ja protseduure, kus lennutegevus toimub.

SPO.GEN.115 Ühine suhtlemiskeel

Käitaja peab tagama, et kõik meeskonnaliikmed ja eritööde spetsialistid suudavad üksteisega suhelda ühises suhtlemiskeeles.

▼M5

SPO.GEN.119. Õhusõiduki ruleerimine

Käitaja kehtestab õhusõiduki ruleerimise protseduurid, et tagada selle ohutu käitamine ja suurendada ohutust lennurajal.

▼M4

SPO.GEN.120 Lennukite ruleerimine

Käitaja peab tagama, et lennukit ruleeritakse lennuvälja liiklusalal üksnes juhul, kui juhikohal tegutsev isik vastab järgmistele nõuetele:

a) ta on sobiva kvalifikatsiooniga piloot või

b) ta on käitaja poolt määratud ning:

1) ta on saanud lennuki ruleerimise alase väljaõppe;

2) ta on saanud raadiotelefoni kasutamise alase väljaõppe, kui raadioside kasutamine on nõutav;

▼M4

3) ta on tutvunud lennuvälja plaani, radade ja ruleerimisteede, tähiste, tähistuste, tulede, lennujuhtimisüksuste (ATC-üksuste) signaalide, juhendite, fraseoloogia ja protseduuridega ning

4) ta suudab täita lennuki lennuväljal ohutuks liiklemiseks nõutavaid käitamisstandardeid.

SPO.GEN.125 Rootori sisselülitamine

Kopteri rootor lülitatakse sisse üksnes siis, kui juhikohal on lendamiseks sobiva kvalifikatsiooniga piloot.

SPO.GEN.130 Kaasaskantavad elektroonikaseadmed

Käitaja ei luba ühelgi õhusõiduki pardal viibival isikul kasutada kaasaskantavaid elektroonikaseadmeid (PED), mis võivad õhusõiduki süsteemide ja seadmete tööd ebasoodsalt mõjutada.

SPO.GEN.135 Teave pardal oleva avarii- ja päästevarustuse kohta

Käitaja peab tagama, et tal on alati pardal oleva avarii- ja päästevarustuse nimekirjad, mille saab viivitamata edastada päästekoordinatsioonikeskustele (RCC).

SPO.GEN.140 Pardal nõutavad dokumendid, käsiraamatud ja teave

a) Igal lennul peavad pardal olema järgmised dokumendid, käsiraamatud ja teave originaalis või koopiatena, kui ei ole ette nähtud teisiti:

1) lennukäsiraamat (AFM) või samaväärsed dokumendid;

2) registreerimissertifikaadi originaal;

3) lennukõlblikkussertifikaadi (CofA) originaal;

4) mürasertifikaat, kui see on olemas;

5) Punktis ORO.DEC.100 kindlaks määratud deklaratsiooni koopia ja punktis ORO.SPO.110 kindlaksmääratud loa (kui see on olemas) koopia;

6) erilubade (kui need on olemas) loetelu;

7) õhusõiduki raadioluba, kui see on olemas;

8) tsiviilvastutuskindlustuse poliis(id);

9) õhusõiduki lennupäevik või samaväärne logi;

10) määruse (EÜ) nr 2042/2003 I lisa (M-osa) kohane õhusõiduki tehniline logi, kui see on olemas;

11) andmed lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaani (kui see on olemas) kohta;

12) ajakohased ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi kohta ning kõikide selliste marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada;

13) teave tunnistava ja tunnistatava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsignaalide kohta;

▼M4

14) teave kavandatava lennupiirkonna otsingu- ja päästeteenistuste kohta;

15) kehtivate standardsete käitamisprotseduuride (SOP) või lennukäsiraamatu (AFM) osad, milles käsitletakse meeskonna ja eritööde spetsialistide tööülesandeid ja mis peavad olema neile hõlpsasti kättesaadavad;

16) minimaalvarustuse loetelu (MEL) või konfiguratsioonist kõrvalekallete nimekiri (CDL), kui need on olemas;

17) vajalikud teated lenduritele (NOTAM-teated) ning aeronavigatsiooniteabe teenistuste (AIS) teabedokumendid;

18) asjakohane meteoroloogiateave, kui see on olemas;

19) lastimanifest kui see on olemas ning

20) muud lennuks vajalikud või lennuga seotud dokumendid, mida riigid nõuavad.

b) Olenemata alapunktist a võib alapunkti a alapunktides 2–11 ning 14, 17, 18 ja 19 nimetatud dokumente ja teavet hoida lennuväljal või käitamiskohas järgmiste lendude puhul:

1) lennud, mille start ja maandumine on kavandatud samale lennuväljale/samasse käitamiskohta või

2) lennud, mis püsivad pädeva asutuse poolt punkti ARO.OPS.210 kohaselt määratud kaugusel või piirkonnas.

c) Olenemata punktist a võib õhupallide või purilennukite (välja arvatud fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid) lendudel hoida punkti a alapunktides 1–10 ja 13–19 nimetatud dokumente ja teavet saatesõidukis.

d) Punkti a alapunktides 2–8 loetletud dokumentide kaotamise või varguse korral võib lendu jätkata kuni sihtkohani või kohani, kus saab dokumendid asendada.

e) Käitaja peab pädeva asutuse taotluse korral esitama mõistliku aja jooksul nõutavad dokumendid kohustuslike pardadokumentide hulgast.

▼M8

SPO.GEN.145. Pardaregistraatori salvestiste käsitlemine: säilitamine, esitamine, kaitsmine ja kasutamine – lennud keerukate mootorõhusõidukitega

a) Pärast uurimisorgani kindlaks tehtud õnnetust, tõsist intsidenti või juhtumit peab õhusõiduki käitaja säilitama andmete originaalsalvestisi 60 päeva või kuni uurimisorgan annab teistsugused korraldused.

▼M4

b) Käitaja peab teostama pardaregistraatorite (FDR) salvestiste, kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestiste ja andmeside salvestiste operatiivkontrolli ja hindamist, et tagada salvestusseadmete pidev töökorras olek.

c) Käitaja peab säilitama kõik käitamisaja jooksul pardaregistraatoriga salvestatud andmed vastavalt punktide SPO.IDE.A.145 või SPO.IDE.H.145 nõuetele, välja arvatud pardaregistraatorite katsetamise või hooldamise korral, millal võib kustutada katsetamise aja kõige vanemat salvestatud materjali kuni ühe tunni ulatuses.

▼M4

d) Käitaja peab säilitama ja ajakohastama dokumente, mis sisaldavad teavet pardaregistraatori (FDR) algandmete töödeldavateks ühikuteks konverteerimise kohta.

e) Käitaja peab tegema pädeva asutuse nõudmisel kättesaadavaks kõik säilitatavad pardaregistraatorisalvestised.

▼M8

f) Ilma et see mõjutaks määruse (EL) nr 996/2010 sätteid ning välja arvatud juhul, kui see on vajalik kabiini helisalvestusseadmete (CVR) töövalmiduse tagamiseks, võib kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestisi avaldada või kasutada üksnes järgmistel juhtudel:

i) kabiini helisalvestusseadmete (CVR) salvestiste käitlemiseks ja nende protokollimiseks on kehtestatud asjakohane protseduur,

ii) kõik asjakohased meeskonnaliikmed ja hooldustöötajad on andnud oma eelneva nõusoleku ning

iii) kõnealuseid salvestisi kasutatakse ainult ohutustaseme säilitamiseks või selle suurendamiseks.

Kui kabiini helisalvestusseadme (CVR) salvestist kasutatakse selle seadme (CVR) töökorras oleku kontrollimiseks, peab käitaja tagama kõnealuse salvestise privaatsuse ja salvestist ei tohi avaldada ega kasutada muul eesmärgil kui asjaomase helisalvestusseadme (CVR) töökorras oleku kontrollimiseks.

▼M4

g) Pardaregistraatori (FDR) või andmeside salvestisi võib kasutada muudel eesmärkidel kui teatamiskohustuse alla kuuluva õnnetuse või intsidendi uurimiseks üksnes juhul, kui:

1) neid salvestisi kasutab käitaja üksnes seoses lennukõlblikkusega või hoolduseks;

2) salvestised on anonüümsed või

3) salvestised avalikustatakse turvalisel viisil.

SPO.GEN.150 Ohtlike kaupade vedu

a) Ohtlike kaupade lennutransport peab toimuma kooskõlas Chicago konventsiooni (nagu seda on viimati muudetud ja täiendatud dokumendiga Ohtlike ainete lennutranspordiga ohutu veo tehniline juhend (ICAO dokument 9284-AN/905) 18. lisaga, sh selle lisanduste ja võimalike täienduste või parandustega.

b) Ohtlikke kaupu võib vedada üksnes käitaja, kellel on määruse (EL) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) G alajao kohane luba, välja arvatud järgmistel juhtudel:

1) kaupade suhtes ei kohaldata tehnilist juhendit kooskõlas asjaomase juhendi 1. osaga;

2) kaupu veavad eritööde spetsialistid või meeskonnaliikmed või neid veetakse omanikust eraldatud pagasis kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga;

3) kaubad on õhusõiduki pardal vajalikud eritöödeks kooskõlas tehnilise juhendiga;

4) kaupu kasutatakse lennuohutuse parandamiseks ning neid on vaja vedada õhusõiduki pardal selleks, et tagada nende õigeaegne kättesaadavus ettenähtud kasutusotstarbeks, olenemata sellest, kas nimetatud kaupu või aineid on vaja vedada või kas neid on kavas kasutada konkreetsel lennul.

▼M4

c) Käitaja peab kehtestama protseduurid selle tagamiseks, et võetakse kõik põhjendatud meetmed ohtlike kaupade tahtmatu pardaleviimise vältimiseks.

d) Käitaja peab andma töötajatele vajalikku teavet, et võimaldada neil täita oma kohustusi vastavalt tehnilise juhendi nõuetele.

e) Käitaja peab teavitama vastavalt tehnilisele juhendile viivitamata pädevat asutust ja toimumisriiki järgmisest:

1) ohtlike kaupadega seotud õnnetused ja intsidendid;

2) eritööde spetsialistidelt, meeskonnaliikmetelt või nende pagasist leitud ohtlikud kaubad, kui kõnealuste kaupade vedu ei ole kooskõlas tehnilise juhendi 8. osaga.

f) Käitaja peab tagama eritööde spetsialistide teavitamise ohtlikest kaupadest.

g) Käitaja peab tagama, et lasti vastuvõtmise kohtades esitatakse tehnilise juhendiga ette nähtud teave ohtlike kaupade veo nõuete kohta.

SPO.GEN.155 Ohtlike kaupade väljutamine

Käitaja ei või käitada ohtlikke kaupu väljutavat õhusõidukit tihedalt asustatud linna- või asulapiirkonna või inimeste vabaõhukogunemise kohal.

SPO.GEN.160 Relvade vedu ja kasutamine

a) Käitaja peab tagama, et kui lennu ajal on pardal eriülesannete täitmiseks relvi, oleksid need kasutusvälisel ajal ohutus olekus.

b) Relva kasutav eritööde spetsialist peab võtma kõik vajalikud meetmed, et vältida ohtu õhusõidukis või maapinnal viibivatele isikutele.

SPO.GEN.165 Kabiini lubamine

Õhusõiduki kaptenil on kabiini lubamise suhtes lõplik otsustusõigus ja ta peab tagama järgmise:

a) isiku lubamine kabiini ei too kaasa lennu juhtimise häirimist ega sellesse sekkumist ning

b) kõigile kabiinis viibijatele on tutvustatud asjakohaseid ohutusprotseduure.

B ALAJAGU

KÄITAMISPROTSEDUURID

SPO.OP.100 Lennuväljade ja käitamiskohtade kasutamine

Käitaja võib kasutada üksnes selliseid lennuvälju ja käitamiskohti, mis vastavad asjaomasele õhusõidukitüübile ja lennutegevuse iseloomule.

▼M4

SPO.OP.105 Eraldatud lennuväljade määramine – lennukid

Varulennuväljade valimisel ja kütusekoguse arvestamisel peab käitaja lennuvälja käsitama eraldatud lennuväljana, kui lennuaeg lähima sobiva sihtlennuvälja varulennuväljani on järgmine:

a) kolbmootoriga lennukite puhul 60 minutit või

b) turbiinmootoriga lennukite puhul 90 minuti.

SPO.OP.110 Lennuvälja käitamismiinimumid – lennukid ja kopterid

a) Instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt toimuval lennul peab käitaja või õhusõiduki kapten kehtestama iga kasutada kavatsetava lähte-, siht- või varulennuvälja käitamise miinimumnõuded. Need miinimumnõuded:

   1) ei tohi olla leebemad minimaalsetest käitamisnõuetest, mille on kehtestanud lennuvälja asukohariik, välja arvatud juhul, kui selleks on asjaomase riigi eriluba ning

   2) peab halva nähtavuse tingimustes toimuvate lendude korral olema heaks kiitnud pädev asutus vastavalt määruse (EL) nr 965/2012 V lisa (SPA-osa) E alajaole.

b) Lennuvälja käitamise miinimumnõuete kehtestamisel peab käitaja või õhusõiduki kapten võtma arvesse järgmist:

   1) õhusõiduki tüüp, lennutehnilised ja käitamisomadused;

   2) lennumeeskonna koosseis, pädevus ja kogemused;

   3) võimalike lennuradade ning lähenemis- ja stardisirge alade (FATO) mõõtmed ja omadused;

   4) olemasolevate visuaalsete ja mittevisuaalsete maapealsete seadmete asjakohasus ja töövõime;

   5) õhusõidukil asuvad navigatsiooni ja/või lennutrajektoori järgimise seadmed, mida kasutatakse stardi, lähenemise, väljajoondumise, maandumise, maandumisjärgse läbijooksul ja katkestatud lähenemise ajal;

   6) takistused lähenemise, katkestatud lähenemise ja tõusupiirkondades, mis nõuavad hädaolukorra protseduuride järgimist;

   7) instrumentaallähenemise protseduuride sooritamiseks vajalik takistustest ülelennu kõrgus merepinnast/suhteline kõrgus;

   8) ilmastikutingimuste kindlaksmääramise ja nendest teatamise vahendid ning

   9) lõpplähenemisel kasutatav piloteerimistehnika.

c) Konkreetse lähenemis- ja maandumisprotseduuri miinimumnõudeid kasutatakse üksnes juhul, kui on täidetud järgmised tingimused:

   1) kavandatava protseduuri jaoks vajalikud maapealsed seadmed on töökorras;

   2) konkreetse lähenemiseprotseduuri jaoks vajalikud õhusõidukisüsteemid on töökorras;

   3) õhusõiduki nõuetekohased lennutehnilised kriteeriumid on täidetud ning

   4) lennumeeskonnal on nõuetekohane kvalifikatsioon.

SPO.OP.111 Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – NPA, APV, CAT I lennud

a) Otsusekõrgus (DH) pideva laskumisega lõpplähenemisega (CDFA) mittetäppislähenemise (NPA), vertikaalinformatsiooniga lähenemisprotseduuri (APV) ja I kategooria (CAT I) lähenemise puhul ei tohi olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

▼M4

1) miinimumkõrgus, milleni saab ilma nõutavate visuaalsete orientiiridete kasutada lähenemisseadmeid;

2) vastava kategooria õhusõiduki jaoks ette nähtud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH);

3) lähenemisprotseduuri avaldatud otsusekõrgus, kui see on olemas;

4) tabelis 1 esitatud süsteemimiinimum või

5) lennukäsiraamatus (AFM) või samaväärses dokumendis märgitud minimaalne otsusekõrgus (DH), kui see on kindlaks määratud.

b) Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) ei tohi ilma pideva laskumisega lõpplähenemiseta (CDFA) mittetäppislähenemisega (NPA) lennu korral olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) vastava kategooria õhusõiduki jaoks ette nähtud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH);

2) tabelis 1 esitatud süsteemimiinimum või

3) lennukäsiraamatus (AFM) märgitud minimaalne laskumiskõrgus (MDH), kui see on kindlaks määratud.

Tabel 1

Süsteemile esitatavad miinimumnõuded

Seadmed	Minimaalne otsusekõrgus (DH)/ minimaalne laskumiskõrgus (MDH) (jalgades)
Instrumentaalmaandumissüsteem (ILS)	200
Globaalne satelliitnavigatsioonisüsteem (GNSS)/satelliidipõhine tugisüsteem (SBAS) (rõhtsuunaline täppislähenemine vertikaalinformatsiooniga (LPV))	200
GNSS (rõhtsuunaline navigatsioon (LNAV))	250
GNSS/baromeetriline püstsuunaline navigeerimine (VNAV) (LNAV/VNAV)	250
Kursimajakas (LOC) kaugusemõõturiga (DME) või ilma	250
Seireradariga lähenemine (SRA) (kauguseni ½ meremiili)	250
SRA (kauguseni üks meremiil)	300
SRA (kauguseni kaks meremiili või rohkem)	350
VHF-ringsuunaline raadiomajakas (VOR)	300
VOR/DME	250
Mittesuunatud raadiomajakas (NDB)	350
NDB/DME	300
VHF-peilingaator (VDF)	350

SPO.OP.112 Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – lennukite ringlähenemine

a) Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) lennukite ringlähenemisel ei tohi olla madalam kui kõrgeim järgmistest:

1) vastava kategooria lennuki kohta avaldatud kõrgus merepinnast või maapinnast takistuste kohal (OCH) ringlähenemisel;

2) ringlähenemise miinimumkõrgus, mis on tuletatud tabelist 1 või

3) eelneva instrumentaallähenemisprotseduuri otsusekõrgus (DH)/minimaalne laskumiskõrgus (MDH).

▼M4

b) Minimaalne nähtavus lennukite ringlähenemisel peab olema suurim järgmistest:

1) vastava kategooria lennuki ringlähenemise nähtavus, kui see on avaldatud;

2) miinimumnähtavus, mis on tuletatud tabelist 2 või

3) nähtavus rajal/teisendatud meteoroloogiline nähtavus (RVR/CMV) eelnenud instrumentaallähenemisprotseduuris.

Tabel 1

Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) ja nähtavus ringlähenemisel vastavalt lennuki kategooriale

	Lennuki kategooria			
	A	B	C	D
Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) (jalgades)	400	500	600	700
Minimaalne meteoroloogiline nähtavus (meetrites)	1 500	1 600	2 400	3 600

SPO.OP.113 Lennuvälja käitamise miinimumnõuded – kopterite ringlähenemine maismaal

Minimaalne laskumiskõrgus (MDH) kopterite ringlähenemisel maismaal peab olema vähemalt 250 jalga ning meteoroloogiline nähtavus vähemalt 800 m.

SPO.OP.115 Väljumis- ja lähenemisprotseduurid – lennukid ja kopterid

a) Õhusõiduki kapten peab kasutama lennuvälja asukohariigi kehtestatud väljumis- ja lähenemisprotseduure, kui need on kasutatava lennuvälja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) kohta avaldatud.

b) Õhusõiduki kapten võib avaldatud väljumis-marsruudist, saabumismarsruudist või lähenemisprotseduurist kõrvale kalduda juhul, kui:

1) takistustevaba ala nõuded on täidetud ning kõiki käitamistingimusi ja täielikult arvestatakse lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) lube või

2) lennujuhtimisüksus (ATC-üksus) annab talle radarkursid.

c) Keerukad mootorõhusõidukid peavad lendama lõpplähenemissegmendi visuaalselt või vastavalt kehtivale lähenemisprotseduurile.

▼M9

SPO.OP.116. Suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN) – lennukid ja kopterid

Käitaja peab tagama, et kui lennatava marsruudi või protseduuri puhul on nõutav suutlikkusel põhinev navigatsioon (PBN):

a) on asjaomased suutlikkusel põhineva navigatsiooni (PBN) nõuded esitatud õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus dokumendis, mille on heaks kiitnud sertifitseerimisasutus lennukõlblikkuse hindamise raames, või mis põhineb sellisel heakskiidetud dokumendil, ja ja

b) käitatakse õhusõidukit kooskõlas õhusõiduki lennukäsiraamatus (AFM) või muus eespool osutatud dokumendis sätestatud asjaomaste navigatsiooninõuete ja piirangutega.

▼M4

SPO.OP.120 Müravähendusprotseduurid

Õhusõiduki kapten peab arvesse võtma õhusõidukimüra vähendamise avaldatud protseduure ja tagama, et ohutusele pannakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele.

▼M4

SPO.OP.121 Müravähendusprotseduurid – õhupallid

Õhusõiduki kapten peab järgima põletimüra vähendamise protseduure, kui need on kehtestatud, ja tagama, et ohutusele pannakse rohkem rõhku kui müra vähendamisele.

SPO.OP.125 Minimaalne lubatud kõrgus takistuste kohal – IFR-lennud

a) Käitaja peab täpsustama minimaalsete lennukõrguste määramise meetodi ning määrama instrumentaallennureeglite kohaselt lennatavates kõikides marsruudisegmentides nõutava kõrguse maapinnast.

b) Õhusõiduki kapten peab selle meetodi alusel määrama igaks lennuks minimaalsed lennukõrgused. Minimaalsed lennukõrgused ei tohi olla ülelennuriigi avaldatud kõrgustest väiksemad.

SPO.OP.130 Kütuse- ja õlivaru – lennukid

a) Õhusõiduki kapten võib alustada lendu üksnes juhul, kui lennukis on piisavalt kütust ja õli, et:

   1) visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude puhul:

      i) päeva ajal lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 30 minutit reisilennu tavakõrgusel või

      ii) öisel ajal lennata lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel;

   2) instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude puhul:

      i) kui sihtlennuvälja varulennuväli ei ole nõutav, lennuks lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel või

      ii) kui sihtlennuvälja varulennuväli on nõutav, lennuks lennuväljale, kus kavatsetakse maanduda, siis varulennuväljale ning seejärel vähemalt 45 minutit reisilennu tavakõrgusel.

b) Vajaliku kütusekoguse, sealhulgas ettenägematuteks juhtudeks vajaliku kütusekoguse arvutamisel peab arvesse võtma järgmist:

   1) prognoositavad ilmastikutingimused;

   2) lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) eeldatavad ümbersuunamised ja viivitused;

   3) vajaduse korral protseduurid survestuse kaotuse või ühe mootori rikke puhuks marsruudil ning

   4) muud tingimused, mis võivad põhjustada viivituse lennuki maandumisel või suurendada kütuse- ja/või õlikulu.

c) Lennuplaani võib lennu ajal muuta, et lennata teise sihtkohta, kui lennu ümberkavandamise punktist alates on võimalik järgida kõiki asjaomaseid nõudeid.

SPO.OP.131 Kütuse- ja õlivaru – kopterid

a) Õhusõiduki kapten võib alustada lendu üksnes juhul, kui kopteris on piisavalt kütust ja õli, et:

   1) visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude puhul:

      i) lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, ning seejärel vähemalt 20 minutit maksimaalse lennukauguse kiirusel või

▼M4

ii) päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavate lendude puhul kütusevaru, et lennata vähemalt kümme minutit maksimaalse lennukauguse kiirusel, kui lennukaugus lähtelennuväljast/-käitamiskohast on kuni 25 meremiili ning

2) instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude puhul:

i) kui varulennuväli ei ole nõutav või kui sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja ei ole, lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, seejärel standardtemperatuuri tingimustes reisilennu tavakiirusel vähemalt 30 minutit sihtlennuväljast/käitamiskohast 450 m (1 500 jala) kõrgusel ning läheneda ja maanduda või

ii) kui varulennuväli on nõutav, lennata lennuväljale/käitamiskohta, kus kavatsetakse maanduda, ja sooritada seal lähenemine ning katkestatud lähenemine ning seejärel:

A) lennata kindlaksmääratud varulennuväljale ning

B) lennata standardtemperatuuri tingimustes ootekiirusel 30 minutit 450 m (1 500 jala) kõrgusel varulennuvälja/käitamiskoha kohal ning läheneda ja maanduda.

b) Vajaliku kütusekoguse, sealhulgas ettenägematuteks juhtudeks vajaliku kütusekoguse arvutamisel tuleb arvesse võtta järgmist:

1) prognoositavad ilmastikutingimused;

2) lennujuhtimisüksuse (ATC-üksuse) eeldatavad ümbersuunamised ja viivitused;

3) vajaduse korral protseduurid ühe mootori rikke puhuks marsruudil ning

4) muud tingimused, mis võivad põhjustada viivituse õhusõiduki maandumisel või suurendada kütuse- ja/või õlikulu.

c) Lennuplaani võib lennu ajal muuta, et lennata teise sihtkohta, kui lennu ümberkavandamise punktist alates on võimalik järgida kõiki asjaomaseid nõudeid.

SPO.OP.132 Kütuse- ja ballasti varu ja planeerimine – õhupallid

a) Õhusõiduki kapten võib alustada lendu üksnes juhul, kui kütuse-, gaasi- või ballastivaru on piisav 30-minutiliseks lennuks.

b) Kütuse-, gaasi- või ballastivaru arvutused peavad põhinema vähemalt järgmistel konkreetse lennu käitamistingimustel:

1) õhupalli tootjalt saadud andmed;

2) eeldatavad massid;

3) prognoositavad ilmastikutingimused ning

4) aeronavigatsiooniteenuste osutaja protseduurid ja piirangud.

SPO.OP.135 Ohutusalane teavitamine

a) Käitaja peab tagama, et enne starti teavitatakse eritööde spetsialiste:

1) avariiseadmetest ja hädaolukorra protseduuridest;

2) eritööga seotud käitamisprotseduuridest enne iga lendu või lendude sarja.

▼M4

b) Punkti a alapunktis 2 nimetatud teavitamise võib asendada alg- ja jätkuõppe programmiga. Sel juhul peab käitaja kehtestama ka hiljutise lennukogemuse nõuded.

SPO.OP.140 Lennu ettevalmistamine

▼M9

a) Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten kontrollima kõiki mõistlikke vahendeid kasutades, kas õhusõiduki ohutuks käitamiseks vajalikud kosmosepõhised, maa- ja/või veepealsed vahendid, sealhulgas asjaomase lennu käitamiseks otseselt vajalikud ning olemasolevad side- ja navigatsioonivahendid, on kavandatava lennuliigi jaoks piisavad.

▼M4

b) Enne lennu alustamist peab õhusõiduki kapten olema tutvunud kogu kavandatavaks lennuks vajaliku olemasoleva meteoroloogiateabega. Lähtekohast kaugemale suunduva lennu ning instrumentaallennureeglite (IFR) kohaste lendude ettevalmistamine peab hõlmama järgmist:

1) olemasolevate kehtivate ilmateadete ja -prognoosidega tutvumine ning

2) varutegevuskava koostamine juhuks, kui lendu ei ole ilmastikutingimuste tõttu võimalik kavandatud viisil lõpule viia.

SPO.OP.145 Stardilennuvälja varulennuväljad – keerukad mootorlennukid

a) Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis stardilennuvälja jaoks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, kui lähtelennuvälja ilmastikutingimused on lennuvälja käitamise miinimumnõuetele vastavad või nendest halvemad või kui lähtelennuväljale tagasipöördumine ei ole muul põhjusel võimalik.

b) Stardilennuvälja varulennuväli peab lähtelennuvälja suhtes asuma järgmisel kaugusel:

1) kahemootoriliste lennukite puhul mitte kaugemal kui ühetunnine lend ühe mootoriga reisilennu kiirusel tuulevaikuses ja standardtingimustes ning

2) kolme- ja enama mootoriga lennukite puhul mitte kaugemal kui kahetunnine lend ühe mittetöötava mootoriga reisilennu kiirusel tuulevaikuses ja standardtingimustes vastavalt lennukäsiraamatule (AFM).

c) Stardilennuvälja varulennuväljaks valimiseks peavad lennuvälja kohta esitatud andmed näitama, et asjaomase lennuvälja arvestuslikul kasutamisajal on seal valitsevad tingimused konkreetse lennu käitamise miinimumnõuetele vastavad või nendest paremad.

SPO.OP.150 Sihtlennuvälja varulennuväljad – lennukid

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis sihtlennuvälja jaoks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

a) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul üks tund enne kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega või tegelikust väljumisajast kuni üks tund pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, on võimalik visuaallennuilma tingimuses (VMC) läheneda ja maanduda või

b) kavandatav maandumiskoht on eraldatud ja:

1) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, on kehtestatud instrumentaallähenemise protseduur ning

▼M4

2) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisega või tegelikust väljumisajast kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

i) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 300 m (1 000 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ettenähtud miinimumikõrguse ning

ii) nähtavus on vähemalt 5,5 km või 4 km võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus.

SPO.OP.151 Sihtlennuvälja varulennuväljad – kopterid

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohastel lendudel peab õhusõiduki kapten määrama lennuplaanis sihtlennuvälja jaoks vähemalt ühe sobivate ilmastikutingimustega varulennuvälja, välja arvatud juhul, kui:

a) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, tuleb kasutada instrumentaallähenemise protseduuri ning hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega või tegelikust väljumisajast kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega, olenevalt sellest, kumb ajavahemik on lühem, valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

1) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 120 m (400 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ette nähtud miinimumkõrguse ning

2) nähtavus on vähemalt 1 500 m kui protseduuriks ette nähtud miinimumnähtavus või

b) kavandatav maandumiskoht on eraldatud ja:

1) lennuväljal, kus kavatsetakse maanduda, on kehtestatud instrumentaallähenemise protseduur;

2) hetkel kehtiv meteoroloogiateave näitab, et ajavahemikul kaks tundi enne kuni kaks tundi pärast arvestuslikku saabumisaega valitsevad järgmised ilmastikutingimused:

i) pilvede alumise piiri kõrgus on vähemalt 120 m (400 jalga) üle instrumentaallähenemise protseduuriks ette nähtud miinimumkõrguse;

ii) nähtavus on vähemalt 1 500 m võrra parem kui protseduuriks ettenähtud miinimumnähtavus ning

3) kindlaks on määratud tagasipöördumispunkt (PNR), kui sihtkoht asub avamerel.

▼M9

SPO.OP.152. Sihtlennuväljad – instrumentaallähenemine

Õhusõiduki kapten peab tagama piisavad vahendid, mis võimaldavad sihtlennuväljal või sihtlennuvälja varulennuväljal navigeerida ja maanduda juhul, kui õhusõiduk kaotab suutlikkuse kavakohaselt läheneda ja maanduda.

▼M4

SPO.OP.155 Tankimine isikute sisenemise, pardalviibimise või väljumise ajal

a) Õhusõidukit ei tohi tankida lennukibensiini (AVGAS), reaktiivkütuse ega nende kütuseliikide seguga ajal, mil reisijad sisenevad õhusõidukisse, viibivad selle pardal või väljuvad õhusõidukist.

b) Kõikide muude kütuseliikide kasutamise korral tuleb rakendada vajalikke ettevaatusabinõusid ning õhusõidukis peab viibima kvalifitseeritud personal õhusõidukist evakueerimise algatamiseks ja läbiviimiseks kõige praktilisemal ning kiiremal viisil.

▼M4

SPO.OP.160 Kõrvaklappide kasutamine

Kõik kabiini tööle määratud lennumeeskonna liikmed peavad kandma kõrvaklappe koos suumikrofoni või samaväärse seadmega ning kasutama seda peamise vahendina lennuliiklusteenindusüksuse (ATS-üksuse), teiste meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistidega suhtlemisel, välja arvatud õhupallides.

SPO.OP.165 Suitsetamine

Õhusõiduki kapten peab keelama õhusõiduki pardal ning tankimise või paakide tühjendamise ajal suitsetamise.

SPO.OP.170 Ilmastikutingimused

a) Õhusõiduki kapten võib alustada või jätkata visuaallennureeglite (VFR) kohast lendu üksnes juhul, kui kõige värskem olemasolev meteoroloogiateave näitab, et ilmastikutingimused marsruudil ja kavandatavas sihtkohas vastavad arvestuslikul kasutamisajal kohaldatavate visuaallennureeglite (VFR) kohaste lendude käitamise miinimumnõuetele või on nendest paremad.

b) Õhusõiduki kapten võib alustada või jätkata instrumentaallennureeglite (IFR) kohast lendu kavandatud sihtlennuvälja suunas üksnes juhul, kui kõige värskem olemasolev meteoroloogiateave näitab, et kavandatud arvestuslikul saabumisajal vastavad ilmastikutingimused sihtlennuväljal või vähemalt ühel sihtlennuvälja varulennuväljal kohaldatavatele käitamise miinimumnõuetele või on nendest paremad.

c) Kui lend koosneb visuaal- ja instrumentaalsegmentidest, tuleb lähtud vastavalt olukorrale alapunktides a ja b osutatud meteoroloogiateabest.

SPO.OP.175 Jää ja muu saaste – maapealsed protseduurid

a) Õhusõiduki kapten võib alustada starti üksnes juhul, kui õhusõiduki välispind on puhas igasugusest saastest, mis võib kahjustada õhusõiduki lennutehnilisi omadusi või juhitavust, välja arvatud lennukäsiraamatus (AFM) lubatud juhtudel.

b) Käitaja peab kehtestama keerukate mootorõhusõidukite ohutu käitamise protseduurid, mida tuleb järgida, kui on vaja teha maapealset jäätõrjet ja jäätumisvastast töötlust ning õhusõidukite sellekohast ülevaatust.

SPO.OP.176 Jää ja muu saaste – protseduurid lennu ajal

a) Õhusõiduki kapten võib alustada lendu või lennata eeldatavatesse või tegelikesse jäätumistingimustesse tahtlikult üksnes juhul, kui õhusõiduk on sertifitseeritud ja varustatud sellistes tingimustes toimetulekuks vastavalt määruse (EÜ) nr 216/2008 IV lisa punktis 2.a.5 osutatule.

b) Kui jäätumine ületab õhusõiduki sertifitseeritud jäätumistaseme või kui jäätumistingimustes lendamiseks sertifitseerimata õhusõiduk satub jäätumistingimustesse, peab õhusõiduki kapten õhusõiduki viivitamata jäätumistingimustest välja viima lennukõrguse või marsruudi muutmise abil, saates vajaduse korral lennujuhtimisüksusele (ATC-üksusele) hädaolukorra teate.

c) Keerukate mootorõhusõidukite puhul peab käitaja kehtestama protseduurid lendudeks eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes.

SPO.OP.180 Starditingimused – lennukid ja kopterid

Enne stardi alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et:

a) temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilm lennuväljal või käitamiskohas ning kasutamiseks ettenähtud raja või lähenemis- ja stardisirge ala (FATO) olukord ohutut starti ega väljumist ning

▼M4

b) lennuvälja käitamise miinimumnõuded on täidetud.

SPO.OP.181 Starditingimused – õhupallid

Enne stardi alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et temale teadaoleva teabe põhjal ei takista ilm käitamiskohas või lennuväljal ohutut starti ega väljumist.

SPO.OP.185 Ebatavaliste olukordade jäljendamine lennu ajal

Kui eritööde spetsialist ei ole õhusõiduki pardal koolituseks, on õhusõiduki kaptenil eritööde spetsialistide pardaoleku ajal keelatud jäljendada järgmist:

a) ebatavalised või hädaolukorrad, mis nõuavad ebatavalise või hädaolukorra protseduuride kohaldamist, või

b) lend instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes.

SPO.OP.190 Kütusekulu jälgimine lennu ajal

a) Keeruka mootorõhusõiduki käitaja peab tagama kütusekoguse kontrollimise ja kütusekulu jälgimise lennu ajal.

b) Õhusõiduki kapten peab korrapäraselt kontrollima, et kütusejääk ei oleks lennu ajal väiksem kui kütusekogus, mis on vajalik sobivate ilmastikutingimustega lennuväljale või käitamiskohta jõudmiseks, kusjuures pärast maandumist peab olema alles punktides SPO.OP.130 ja SPO.OP.131 sätestatud lõplik kütusevaru.

SPO.OP.195 Lisahapniku kasutamine

a) Käitaja peab tagama, et eritööde spetsialistid ja meeskonnaliikmed kasutavad pidevalt lisahapnikku, kui salongi rõhkkõrgus on rohkem kui 30 minuti jooksul üle 10 000 jala ning alati, kui salongi rõhkkõrgus on üle 13 000 jala, kui pädeva asutuse antud loas ja standardsetes käitamisprotseduurides (SOP) ei ole sätestatud teisiti.

b) Olenemata punktist a ning välja arvatud langevarjulennud, võib mittekeerukate lennukite ja kopteritega kindlaksmääratud ajavahemikul lühiajaliselt viibida üle 13 000 jala kõrgusel lisahapnikku kasutamata, kui selleks on pädeva asutuse eelnev luba, mille väljaandmisel on arvestatud järgmist:

   1) üle 13 000 jala kõrgusel viibitakse kuni kümme minutit, või kui osutub vajalikuks seal kauem viibida, siis rangelt vaid nii kaua, kui on vaja eritöö tegemiseks;

   2) lennukõrgus on kuni 16 000 jalga;

   3) punkti SPO.OP.135 kohase ohutusalase teavitamise raames tutvustatakse meeskonnaliikmetele ja eritööde spetsialistidele piisavalt hüpoksia mõju;

   4) alapunktides 1–3 nimetatud lende käsitlevad standardsed käitamisprotseduurid (SOP);

   5) käitaja eelnev kogemus üle 13 000 jala kõrgusel toimunud lendudega lisahapnikku kasutamata;

   6) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide isiklik kogemus ja füsioloogiline kohanemine suurtel kõrgustel ning

   7) käitaja asukohaks või lendude lähtekohaks oleva baasi kõrgus merepinnast.

SPO.OP.200 Maapinna läheduse tuvastamine

a) Kui mõni meeskonnaliige teeb kindlaks või hoiatussüsteem registreerib maapinna ohtliku läheduse, peab piloteeriv piloot viivitamata võtma parandusmeetmed ohutute lennutingimuste taastamiseks.

▼M4

b) Maapinna läheduse hoiatussüsteemi võib välja lülitada selliste eritööde ajaks, mille olemus tingib õhusõiduki käitamise maapinnale lähemal kui maapinna läheduse hoiatussüsteemi käivitumislävi.

SPO.OP.205 Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS)

▼M9

a) Käitaja kehtestab pärast ACASi paigaldamist ja töökorda seadmist asjakohased käitamisprotseduurid ja koolitusprogrammid, et lennumeeskond saaks nõuetekohase koolituse kokkupõrgete vältimise valdkonnas ja oskaks kasutada ACAS II seadmeid.

▼M4

b) ACAS II võib välja lülitada selliste eritööde ajaks, mille olemus tingib õhusõidukite käitamise üksteisele lähemal kui ACAS-i käivitumislävi.

SPO.OP.210 Lähenemis- ja maandumistingimused – lennukid ja kopterid

Enne maandumiseks lähenemise alustamist peab õhusõiduki kapten olema veendunud, et ilm lennuväljal või käitamiskohas ning tingimused, mis valitsevad sellel rajal või lähenemis- ja stardisirge alal (FATO), mida kavatsetakse kasutada, ei takista temale teadaolevatel andmetel ohutut lähenemist, maandumist ega katkestatud lähenemist.

SPO.OP.215 Lähenemise alustamine ja jätkamine – lennukid ja kopterid

a) Õhusõiduki kapten võib alustada instrumentaallähenemist, olenemata teatatud nähtavusest rajal/nähtavusest (RVR/VIS).

b) Kui teatatud RVR/VIS on alla kohaldatava miinimumnähtavuse, ei tohi jätkata lähenemist:

1) madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast või

2) lõpplähenemise segmenti, kui otsusekõrgus (DA/H) või minimaalne laskumiskõrgus (MDA/H) on kõrgem kui 1 000 jalga lennuväljast.

c) Kui nähtavus rajal (RVR) ei ole teada, võib selle tuletada teatatud nähtavusest.

d) Kui pärast laskumist madalamale kui 1 000 jalga lennuväljast on teatatud RVR/VIS väiksem kui kehtestatud miinimumnähtavus, võib lähenemist jätkata kopteri otsusekõrguseni (DA/H) või minimaalse laskumiskõrguseni (MDA/H).

e) Otsusekõrgusest (DA/H) või minimaalsest laskumiskõrgusest (MDA/H) madalamale laskuda ja maanduda võib juhul, kui asjaomase lähenemisliigi ja kavandatava raja korral nõutavad visuaalsed orientiirid on alates otsusekõrgusest või minimaalsest laskumiskõrgusest püsivalt nähtavad.

f) Puuteala nähtavus rajal on alati määrav.

SPO.OP.225 Käitamispiirangud – kuumaõhu-õhupallid

a) Kuumaõhu-õhupallid võivad öisel ajal maanduda ainult hädaolukorras.

b) Kuumaõhu-õhupalliga võib startida öisel ajal, kui pardal on piisavalt kütust, et maanduda päeval.

SPO.OP.230 Standardsed käitamisprotseduurid

a) Enne erilennu alustamist peab õhusõiduki kapten tegema riskianalüüsi, hinnates tegevuse keerukust, et määrata kindlaks lennutegevusega kaasnevad ohud ja sellega seotud riskid ning võtta kasutusele leevendavad meetmed.

▼M4

b) Käitaja peab riskianalüüsi põhjal kehtestama standardsed käitamisprotseduurid (SOP), mis on vastavuses asjaomase erilennu ja selleks kasutatava õhusõidukiga, võttes arvesse E alajaos sätestatud nõudeid. Käitamisprotseduurid peavad olema lisatud lennutegevuskäsiraamatusse või esitatakse eraldi dokumendina. Standardsed käitamisprotseduurid (SOP) tuleb regulaarselt läbi vaadata ja neid tuleb ajakohastada vastavalt vajadusele.

c) Käitaja peab tagama, et erilennu tegemisel järgitakse standardseid käitamisprotseduure (SOP).

C ALAJAGU

ÕHUSÕIDUKITE SUUTLIKKUS JA KÄITAMISPIIRANGUD

SPO.POL.100 Käitamispiirangud – kõik õhusõidukid

a) Õhusõiduki last, mass ja, välja arvatud õhupallid, raskuskese (CG) peavad kõikidel lennuetappidel vastama asjakohases käsiraamatus sätestatud piirangutele.

b) Õhusõiduk tuleb varustada lennukäsiraamatus (AFM) ette nähtud käitamispiiranguid visuaalselt kujutavate siltide, loetelude ja mõõteriistade märgistuse või nende kombinatsiooniga.

SPO.POL.105 Mass ja balansseering

a) Käitaja peab tagama, et enne õhusõiduki esmast kasutuselevõttu on kaalumise teel kindlaks tehtud õhusõiduki mass ja, välja arvatud õhupallid, raskuskese (CG). Arvestada tuleb mõju, mida avaldavad massile ja balansseeringule modifikatsioonid ja remondid, ning need tuleb nõuetekohaselt dokumenteerida. See teave tuleb teha õhusõiduki kaptenile kättesaadavaks. Lisaks tuleb õhusõiduk uuesti üle kaaluda, kui modifikatsioonide mõju massile ja balansseeringule ei ole täpselt teada.

b) Kaaluma peab:

1) lennukite ja kopterite puhul õhusõiduki tootja või sertifitseeritud hooldusorganisatsioon ning

2) purilennukite ja õhupallide puhul õhusõiduki tootja kooskõlas määrusega (EÜ) nr 2042/2003 (vastavalt vajadusele).

SPO.POL.110 Massi ja balansseeringu süsteem – äriline lennutegevus lennukite ja kopteritega ning mitteäriline lennutegevus keerukate mootorõhusõidukitega

a) Käitaja peab määrama.iga lennu või lendude seeria kohta massi ja balansseeringu süsteemi, mis sisaldab järgmist teavet:

1) õhusõiduki käitamise tühimass;

2) tegeliku lasti mass;

3) kütuselasti mass;

4) õhusõiduki last ja selle paigutus;

5) stardi- ja maandumismass ning mass ilma kütuseta ning

6) kohaldatavad õhusõiduki raskuskeskme (CG) asukohad.

b) Lennumeeskonnal peab olema vahend, millega saab massi ja balansseeringu arvutusi elektrooniliselt korrata ja kontrollida.

c) Käitaja peab kehtestama protseduurid, millega õhusõiduki kapten saab kindlaks määrata kütuselasti massi tegeliku tiheduse alusel või kui see ei ole teada, siis lennutegevuskäsiraamatus (OM) sätestatud meetodi kohaselt arvutatud tiheduse alusel.

d) Õhusõiduki kapten peab tagama, et:

1) õhusõiduk lastitakse kvalifitseeritud töötajate järelevalve all ning

2) tegelik last vastab õhusõiduki massi ja balansseeringu arvutamiseks kasutatud andmetele.

▼M4

e) Käitaja peab määrama lennutegevuskäsiraamatus (OM) kindlaks lastimise ning massi ja balansseeringusüsteemi põhimõtted ja meetodid, mis vastavad punktide a–d nõuetele. Süsteem peab hõlmama kõiki kavandatavate lendude liike.

SPO.POL.115 Massi ja balansseeringu andmed ja dokumendid – äriline lennutegevus lennukite ja kopteritega ning mitteäriline lennutegevus keerukate mootorõhusõidukitega

a) Käitaja peab enne iga lendu või lendude seeriat määrama massi ja balansseeringu andmed ning täitma massi ja balansseeringu dokumendid, kus on märgitud andmed lasti ja selle paigutuse kohta nii, et ei ületataks õhusõiduki massi ja balansseeringu piirnorme. Massi- ja balansseeringu dokumendid peavad sisaldama järgmist teavet:

1) õhusõiduki registreerimisandmed ja tüüp;

2) vajaduse korral lennu andmed, number ja kuupäev;

3) õhusõiduki kapteni nimi;

4) dokumendi koostaja nimi;

5) õhusõiduki käitamise tühimass ja vastav raskuskese (CG);

6) kütuse mass stardi ajal ja reisikütuse mass;

7) kütusest erinevate muude kuluainete mass (vajaduse korral);

8) lasti osad;

9) stardimass, maandumismass ja mass ilma kütuseta;

10) kohaldatavad õhusõiduki raskuskeskme (CG) asukohad ning

11) massi ja raskuskeskme (CG) piirnormid.

b) Kui massi ja balansseeringu andmed ja dokumendid koostatakse arvuti abil+, peab käitaja kontrollima väljastatavate andmete õigsust.

SPO.POL.116 Massi ja balansseeringu andmed ja dokumendid – leebemad nõuded

Olenemata SPO.POL.115 alapunkti a alapunktist 5 ei pea raskuskeskme asukohta massi- ja balansseeringudokumentides märkima, kui lasti jaotus vastab näiteks eelnevalt väljaarvutatud balansseeringutabelile või kui on võimalik tõendada, et kavandatavas lennutegevuses on võimalik tagada õige balansseering tegelikust lastist olenemata.

SPO.POL.120 Suutlikkus – üldist

Õhusõiduki kapten võib õhusõidukit käitada üksnes juhul, kui see on nõuetekohaselt suuteline täitma kohaldatavaid lennureegleid ning järgima lennu, õhuruumi või kasutatavate lennuväljade või käitamiskohtadega seotud muid piiranguid, võttes arvesse kasutatavate plaanide ja kaartide täpsust.

SPO.POL.125 Stardimassipiirangud – keerukad mootorlennukid

Käitaja peab tagama, et

a) lennuki mass stardi hoovõtu alustamisel ei ületa stardimassipiiranguid:

1) startimisel punkti SPO.POL.130 kohaselt;

2) marsruudil ühe mittetöötava mootoriga (OEI) punkti SPO.POL.135 kohaselt ning

3) maandumisel punkti SPO.POL.140 kohaselt,

lubades mööndusi seoses massi eeldatava vähenemisega lennu jooksul ning kütuse väljalaskmisega;

▼M4

b) mass stardi hoovõtu alguses ei ületa ühelgi juhul lennukäsiraamatus (AFM) kindlaks määratud maksimaalset maandumismassi lennuväljale või käitamiskohale vastaval rõhkkõrgusel ning muudes kohalikes atmosfääritingimustes, kui neid kasutatakse maksimaalse stardimassi määramiseks, ning

c) arvestuslik mass kavandataval lennuväljal või käitamiskohas ja sihtlennuvälja varulennuväljal maandumise ajal ei ületa ühelgi juhul lennukäsiraamatus (AFM) kindlaks määratud maksimaalset maandumismassi asjaomastele lennuväljadele või käitamiskohtadele vastaval rõhkkõrgusel ning muudes kohalikes atmosfääritingimustes, kui neid kasutatakse maksimaalse maandumismassi määramiseks.

SPO.POL.130 Start – keerukad mootorlennukid

a) Maksimaalse stardimassi kindlaksmääramisel peab õhusõiduki kapten võtma arvesse järgmist:

1) arvestusliku stardidistantsi pikkus ei tohi ületada olemasolevat stardidistantsi koos takistustevaba ribaga, mis ei tohi olla pikem kui pool olemasolevat hoovõtudistantsi;

2) arvestuslik hoovõtudistants ei tohi ületada olemasolevat hoovõtudistantsi;

3) stardi katkestamise ja stardi jätkamise korral tuleb kasutada üht ja sama V1 väärtust, mis on kindlaks määratud lennukäsiraamatus (AFM), ning

4) märjal või puhastamata rajal ei tohi stardimass ületada massi, mis on lubatud stardiks samades tingimustes kuival rajal.

b) Õhusõiduki kapten (v.a turbopropellermootoriga lennukid, mille maksimaalne stardimass on kuni 5 700 kg) kapten peab stardil tekkinud mootoririkke korral tagama järgmise:

1) lennuk suudab stardi katkestada ja peatuda olemasoleva kiirendus-pidurdusdistantsi piires või

2) lennuk suudab starti jätkata ning kõikidest tõusutrajektooril olevatest takistustest piisaval kõrgusel üle lennata, kuni jõutakse punkti SPO.POL.135 järgimist võimaldavale positsioonile.

SPO.POL.135 Lend marsruudil ühe mittetöötava mootoriga – keerukad mootorlennukid

Õhusõiduki kapten peab tagama, et ühe mootori seiskumise korral marsruudi mis tahes punktis suudab mitmemootoriline lennuk jätkata lendu kuni sobiva lennuvälja või käitamiskohani, ilma et kordagi laskutaks allapoole minimaalset lubatud kõrgust takistuste kohal.

SPO.POL.140 Maandumine – keerukad mootorlennukid

Õhusõiduki kapten peab tagama, et lähenemisel pärast kõikidest takistustest ohutut ülelendamist on lennuk suuteline mis tahes lennuväljal või käitamiskohas olemasoleva maandumisdistantsi piires ohutult maanduma ja peatuma või vesilennuk on suuteline kiirust piisavalt vähendama. Lubatud on teha lähenemis- ja maandumisvõtete eeldatavatest muudatustest tulenevaid mööndusi, kui suutlikkusandmete kindlaksmääramisel ei ole selliseid mööndusi tehtud.

SPO.POL.145 Suutlikkus- ja käitamiskriteeriumid – lennukid

Kui lennukit käitatakse tihedalt asustamata ala kohal kõrgusel alla 150 m (500 jala), peab käitaja selliste lennukite jaoks, mis ei suuda kriitilise mootori rikke korral püsida horisontaalselt õhus:

a) kehtestama käitamisprotseduurid mootoririkke tagajärgede minimeerimiseks;

b) kehtestama meeskonnaliikmete koolitusprogrammi ning

▼M4

c) tagama kõigi pardal viibivate meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide teavitamise hädamaandumisprotseduuridest.

SPO.POL.146 Suutlikkus- ja käitamiskriteeriumid – kopterid

a) Õhusõiduki kapten võib käitada õhusõidukit tihedalt asustatud alade kohal tingimusel, et:

1) kopteril on A- või B-suutlikkusklassi sertifikaat ning

2) kehtestatud on ohutusmeetmed, et vältida maapinnal viibivate isikute või vara liigset ohustamist, ning lend ja selle standardsed käitamisprotseduurid (SOP) on kinnitatud.

b) Käitaja peab:

1) kehtestama käitamisprotseduurid mootoririkke tagajärgede minimeerimiseks;

2) kehtestama meeskonnaliikmete koolitusprogrammi ning

3) tagama kõigi pardal viibivate meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide teavitamise hädamaandumisprotseduuridest.

c) Käitaja peab tagama, et stardi-, maandumis- ja ripplennumass ei ületa maksimaalset massi, mis on ette nähtud:

1) ripplennul väljaspool maapinna mõjuala (HOGE), kui kõik mootorid töötavad ettenähtud võimsusel või

2) kui valitsevatest tingimustest tulenevalt on väljaspool maapinna mõjuala toimuva ripplennu saavutamine ebatõenäoline, ei ületa kopteri mass maapinna mõjualas toimuva ripplennu maksimaalset massi (HIGE), kui kõik mootorid töötavad ettenähtud võimsusel, tingimusel et ettenähtud maksimaalse massi korral on olemasolevates tingimustes ripplend maapinna mõjualas võimalik.

D ALAJAGU

MÕÕTERIISTAD, ANDMED JA SEADMED

1. JAOTIS

Lennukid

SPO.IDE.A.100 Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.A.215 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.A.220 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on paigaldatud lennukisse.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) varukaitsmed;

2) kaasaskantav valgusti;

3) täppiskell;

4) kaardihoidik;

5) esmaabikomplekt;

6) pääste- ja signalisatsioonivahendid ning

7) mereankur ja sildumisvahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mis ei ole käesoleva alajaoga ette nähtud, ning muu varustus, mis ei ole kohaldatavate lisadega ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

▼M4

1) lennumeeskond ei tohi kasutada nende mõõteriistade, seadmete ega lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktide SPO.IDE.A.215 ja SPO.IDE.A.220 nõuete täitmiseks;

2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei kahjusta lennuki lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Lennumeeskonna liikme kasutatavate mõõteriistade paigutus peab võimaldama lennumeeskonna liikmel hõlpsasti lugeda kõnealuste mõõteriistade näitusid oma istekohalt nii, et ta peaks võimalikult vähe muutma asendit ja vaatesuunda, mis tal tavaliselt lennusuunas vaadates on.

f) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

SPO.IDE.A.105 Lennu minimaalvarustus

Lendu ei tohi alustata, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik lennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) lennukit käitatakse vastavalt minimaalvarustuse loetelule (MEL), kui see on kehtestatud;

b) keerukate mootorlennukite ja ärilises lennutegevuses kasutatavate mis tahes lennukite käitajal on pädeva asutuse luba käitada lennukit minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL) piires või

c) lennukile on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

SPO.IDE.A.110 Elektrisüsteemi varukaitsmed

Lennukid peavad olema varustatud kogu elektrisüsteemi vajadusele vastava võimsusega varukaitsmetega, et lennu ajal oleks võimalik vahetada kaitsmeid, mille vahetamine lennu ajal on lubatud.

SPO.IDE.A.115 Lennuvalgustus

Öisel ajal käitatavates lennukites peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) navigatsiooni-/asukohatuled;

c) maandumistuli;

d) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

e) kõikide salongide valgustus, mis saab toidet lennuki elektrisüsteemist;

f) kaasaskantav lamp iga meeskonnaliikme istekohal ning

g) vesilennukina käitatavatel lennukitel rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrgete vältimiseks veekogudel.

SPO.IDE.A.120 Visuaallennureeglite (VFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavates lennukites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) magnetkurss;

2) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

▼M4

5) Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes, ja

6) keerukate mootorlennukite puhul libisemine.

b) Lennukites, mida käitatakse öisel ajal visuaallennuilma tingimustes (VMS) peavad lisaks punktis a nimetatule olema järgmised vahendid::

1) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

i) pöörang ja libisemine;

ii) asend;

iii) vertikaalkiirus ja

iv) stabiliseeritud kurss

2) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet;

c) Keerukatel mootorlennukitel, mida käitatakse visuaallennuilma (VMC) tingimustes veekogu kohal väljaspool kalda nägemisulatust peab lisaks alapunktides a ja b nimetatule olema vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

d) Lennukites, mida käitatakse tingimustes, kus soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peab lisaks alapunktides a ja b nimetatutele olema vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

e) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, siis peab lennukis teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) pöörang ja libisemine (vajaduse korral);

4) asend (vajaduse korral);

5) vertikaalkiirus (vajaduse korral);

6) stabiliseeritud kurss (vajaduse korral), ning

7) vajaduse korral Machi arv, juhul kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes.

SPO.IDE.A.125 Instrumentaallennureeglite (IFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavates lennukites peavad olema:

a) vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) magnetkurss;

2) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) vertikaalkiirus;

6) pöörang ja libisemine;

7) asend;

8) stabiliseeritud kurss;

9) välisõhu temperatuur ja

10) Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes;

b) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet;

▼M4

c) kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, siis peab teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) vertikaalkiirus;

4) pöörang ja libisemine;

5) asend;

6) stabiliseeritud kurss ja

7) vajaduse korral, Machi arv, kui kiirusepiirangud on antud Machi arvu suhtes;

d) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ja alapunkti c alapunktiga 2 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis; ning

e) keerukates mootorlennukites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt, peab lisaks alapunktides a, b, c ja d sätestatud varustusele olema:

1) alternatiivne staatilise rõhu allikas;

2) hõlpsat lugemist võimaldavad asendis kaardihoidik, mida saab öiste lendude ajal valgustada;

3) teine sõltumatu vahend, millega mõõdetakse ja kuvatakse kõrgust merepinnast, kui see ei ole juba paigaldatud alapunkti e alapunkti 1 kohaselt ning

4) põhitoitesüsteemist sõltumatu avariitoiteallikas, millega saab aviohorisondi süsteemi vähemalt 30 minutit töös hoida ja valgustada. Avariitoiteallikas peab põhitoitesüsteemi täieliku rikke korral automaatselt sisse lülituma ning aviohorisondi avariitoitel töötamine peab mõõteriistalt selgelt näha olema.

SPO.IDE.A.126 Lisaseadmed instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavateks ühe piloodiga lendudeks

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavates ühe piloodiga lennukites peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

SPO.IDE.A.130 Reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS)

Turbiinmootoriga lennukites, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg või mille suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on üle üheksa, peab olema reljeefi jälgimise ja hoiatussüsteem (TAWS), mis vastab järgmistele nõuetele:

a) aktsepteeritavas standardis A-klassi seadmete kohta sätestatud nõuded, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. jaanuari 2011 või

b) aktsepteeritavas standardis B-klassi seadmete kohta sätestatud nõuded, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2011 või enne seda.

SPO.IDE.A.131 Õhus kokkupõrke vältimise süsteem (ACAS II)

Kui määruses (EL) nr 1332/2011 ei ole sätestatud teisiti, peavad turbiinmootoriga lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 5 700 kg, olema varustatud ACAS II-ga.

SPO.IDE.A.132 Pardailmaradar – keerukad mootorlennukid

Pardailmaradar peab olema järgmistel lennukitel, kui neid käitatakse öistel lendudel või instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes piirkonnas, kus marsruudil võib esineda äikest või teisi potentsiaalselt ohtlikke ilmastikutingimusi, mida on võimalik pardailmaradari abil kindlaks teha:

a) survestatud lennukid;

▼M4

b) hermetiseerimata lennukid maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg.

SPO.IDE.A.133 Lisavarustus öisteks lendudeks jäätumistingimustes – keerukad mootorlennukid

a) Lennukites, mida käitatakse öisel ajal eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes, peavad olema seadmed jäätumise valgustamiseks või jäätumise tekke kontrollimiseks.

b) Valgustus jäätumise tekke kontrollimiseks ei tohi põhjustada peegeldust ega pimestada meeskonnaliikmeid nende tööülesannete täitmisel.

SPO.IDE.A.135 Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavates lennukites peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kõikide lennumeeskonna liikmete jaoks.

SPO.IDE.A.140 Kabiini helisalvestusseade

a) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab olema järgmistes lennukites:

1) lennukid, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda ning

2) lennukid maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 2 250 kg:

i) mis on sertifitseeritud lendamiseks vähemalt kahest piloodist koosneva meeskonnaga;

ii) millel on turboreaktiivmootor(id) või rohkem kui üks turbopropellermootor ning

iii) mille esmane tüübisertifikaat on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda.

▼M8

b) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab võimaldama säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt:

1) eelnenud 25 tunni jooksul, kui tegemist on lennukiga, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 27 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2021 või pärast seda, või

2) eelnenud kahe tunni jooksul kõikidel muudel juhtudel.

▼M4

c) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab ajalises järjestuses salvestama järgmise:

1) kabiinis raadio teel edastatavad või vastu võetavad suulised teated;

2) lennumeeskonna liikmete suulised teated sisetelefonisüsteemi ning valjuhääldisüsteemi kaudu, kui need on paigaldatud;

3) helikeskkond meeskonnakabiinis, sealhulgas ilma salvestust katkestamata ka kõigi kasutusel olevate suu- ja maskmikrofonide helisignaalid, ning

4) kõrvaklappide või valjuhääldi kaudu edastatavad navigatsiooni- või lähenemisseadmeid identifitseerivad hääl- või helisignaalid.

d) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab automaatselt salvestama hakkama enne, kui lennuk hakkab liikuma oma mootori jõul, ja salvestama kuni lennu lõpuni, kui lennuk enam oma mootori jõul edasi ei liigu.

▼M4

e) Lisaks alapunktile d peab kabiini helisalvestusseade (CVR) elektritoite olemasolu korral käivituma esimesel võimalusel piloodikabiini kontrolli ajal enne mootorite käivitamist lennu alustamisel ja töötama kuni vahetult pärast lennu lõppu ja mootorite väljalülitamist toimuva piloodikabiini kontrollini.

▼M8

f) Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M4

SPO.IDE.A.145 Pardaregistraator

a) Lennukites maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg, mille esmane lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, peab olema pardaregistraator (FDR), mis salvestab ja säilitab andmeid digitaalselt ning millel on vahendid salvestatud andmete hõlpsaks kättesaamiseks andmekandjalt.

b) Pardaregistraator (FDR) peab salvestama parameetrid, mille järgi saab täpselt kindlaks teha lennuki trajektoori, kiiruse, asendi, mootori(te) võimsuse ja toimimise ning see peab suutma säilitada vähemalt eelnenud 25 tunni jooksul salvestatud andmeid.

c) Andmed peavad põhinema lennukis asuvatel allikatel, mis võimaldavad täpset korrelatsiooni lennumeeskonnale kuvatud teabega.

d) Pardaregistraator (FDR) peab alustama andmete automaatset salvestamist enne, kui lennuk hakkab liikuma oma mootori jõul, ning lõpetama automaatselt salvestamise pärast seda, kui lennuk enam oma mootori jõul edasi ei liigu.

▼M8

e) Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha registraatori asukohta vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M4

SPO.IDE.A.150 Andmeside salvestamine

a) Lennukites, mille individuaalne lennukõlblikkussertifikaat on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda ning mis on suutelised kasutama andmesideühendust ja peavad vastavalt nõuetele olema varustatud kabiini helisalvestusseadmega (CVR), peab asjaomane seade vajaduse korral salvestama järgmise:

1) andmesideühenduse kaudu lennuliiklusteenindusüksustega (ATS-üksustega) sidepidamisel lennukisse ja lennukist edastatavad sõnumid, sealhulgas järgmised andmed:

i) andmeside algus;

ii) lennujuhi ja piloodi suhtlus;

iii) adresseeritud seire;

iv) lennuinfo;

v) õhusõiduki raadiolevi seire, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

▼M4

vi) õhusõiduki lennuaegsed juhtimisandmed, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab; ning

vii) kuvarite graafika, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

2) teave, mis võimaldab kõik asjakohased salvestised viia korrelatsiooni andmesideühenduse kaudu edastatud teabe salvestistega, mida säilitatakse lennukist eraldi, ning

3) teave andmesideühenduse kaudu edastatud sõnumite aja ja prioriteedi kohta, võttes arvesse süsteemi ülesehitust.

b) Andmete ja teabe salvestamiseks ja säilitamiseks salvestusseadmes ning selle hilisemaks hõlpsaks kättesaamiseks salvestusseadmest tuleb kasutada digitaalmeetodit. Salvestusmeetod peab võimaldama sünkroniseerida salvestusseadme andmeid maapinnal salvestatud andmetega.

c) Salvestusseade peab suutma säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt kabiini helisalvestusseadet (CVR) käsitlevas punktis SPO.IDE.A.140 sätestatud aja jooksul.

▼M8

d) Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M4

e) Salvestusseadme käivitumis- ja peatumisskeemi suhtes kohaldatavad nõuded on samad, mis on kabiini helisalvestusseadme (CVR) käivitumis- ja peatumisskeemi jaoks sätestatud punkti SPO.IDE.A.140 alapunktides d ja e.

SPO.IDE.A.155 Kombineeritud salvestusseade, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid

Kabiini helisalvestusseadme (CVR) ja pardaregistraatori (FDR) suhtes kohaldatavaid nõuded võib täita järgmiselt:

a) selliste lennukite puhul, millel vastavalt nõuetele peab olema kabiini helisalvestusseade (CVR) või pardaregistraator (FDR), võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid, või

b) selliste lennukite puhul, millel vastavalt nõuetele peab olema kabiini helisalvestusseade (CVR) ja pardaregistraator (FDR), võib kasutada kaht kombineeritud salvestusseadet, mis täidavad nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid.

SPO.IDE.A.160 Istmed, istmete turvavööd ja turvasüsteemid

Lennukites peavad olema:

a) istmed või istekohad kõikidele pardal viibivatele meeskonnaliikmetele või eritööde spetsialistidele;

b) turvavöö igal istmel, ning igal istekohal turvasüsteem;

▼M9

c) muudes kui keerukates mootorlennukites igal lennumeeskonna liikme istmel õlarihmaga turvavöö, millel on üks avamispunkt, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 25. augustil 2016 või hiljem;

▼M9

d) keerukates mootorlennukites õlarihmaga turvavöö, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal:

1) igal lennumeeskonnaliikme istmel ning igal piloodiistme kõrval asuval istmel ja

2) igal kabiinis oleval vaatlejaistmel;

e) alapunkti d kohaselt nõutaval õlarihmaga turvavööl peab olema:

1) üks avamispunkt;

2) lennumeeskonna istmetel ning kõigil piloodiistme kõrval asuvatel istmetel:

i) kaks õlarihma ja turvavöö, mida saab kasutada teineteisest sõltumatult. või

ii) diagonaalne õlarihm ja turvavöö, mida saab kasutada sõltumatult järgmiste lennukite puhul:

A) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ja mis vastavad kohaldatavates sertifitseerimisnõuetes kindlaks määratud tingimustele hädamaandumise dünaamika kohta;

B) lennukid, mille maksimaalne lubatud stardimass (MCTOM) on alla 5 700 kg ja suurim lubatud reisijakohtade arv (MOPSC) on alla üheksa, ja mis ei vasta kohaldatavates sertifitseerimisnõuetes kindlaks määratud tingimustele hädamaandumise dünaamika kohta, ning mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud enne 25. augustit 2016.

▼M4

SPO.IDE.A.165 Esmaabikomplekt

a) Lennukites peab olema esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsalt kättesaadav ning

2) uuendatud.

SPO.IDE.A.170 Lisahapnik – survestatud lennukid

a) Survestatud lennukites, mida käitatakse kõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

b) Survestatud lennukitel, mida käitatakse lennukõrgustel, kus salongide rõhkkõrgus on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada kõiki meeskonnaliikmeid ja eritööde spetsialiste vähemalt:

1) kogu lennuaja, mil salongi rõhkkõrgus on üle 15 000 jala, kuid igal juhul mitte vähem kui kümne minuti varu;

2) rõhukaotuse korral ja lennu asjaolusid arvestades kogu lennuaja, mil piloodikabiini ja salongi rõhkkõrgus on 14 000–15 000 jalga;

▼M4

3) kogu lennuaja, mil piloodikabiini ja salongi rõhkkõrgus on 10 000–14 000 jalga kauem kui 30 minutit ning

4) kuni kümme minutit, kui tegemist on lennukitega, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 25 000 jala või sellest madalamal, kuid tingimustes, mis ei võimalda nelja minuti jooksul ohutult laskuda rõhkkõrgusele 13 000 jalga.

c) Survestatud lennukites, mida käitatakse kõrgemal kui 25 000 jalga, peab olema:

1) seade lennumeeskonna hoiatamiseks rõhukaotuse puhul ning

2) keerukatel mootorlennukitel kiirpaigaldatavad maskid lennumeeskonna liikmetele.

SPO.IDE.A.175 Lisahapnik – hermetiseerimata lennukid

a) Hermetiseerimata lennukites, mida käitatakse kõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur.

b) Hermetiseerimata lennukites, mida käitatakse lennukõrgustel, kus salongide rõhkkõrgus on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada:

1) kõiki meeskonnaliikmeid kogu lennuaja, mil salongi rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit, ning

2) kõiki pardalviibijaid kogu aja, millal rõhkkõrgus salongis on üle 13 000 jala.

c) Olenemata alapunktist b on lubatud kindlaksmääratud kestusega viibimine kõrgusel 13 000–16 000 jalga ilma hapnikuvarustuseta vastavalt punkti SPO.OP.195 alapunktile b.

SPO.IDE.A.180 Käsitulekustutid

a) Lennukites, välja arvatud fikseeritud jõuallikaga motopurilennukid (TMG) ja ELA1 õhusõidukid, peab olema vähemalt üks käsitulekustuti:

1) kabiinis ning

2) igas kabiinist eraldatud salongis, välja arvatud juhul, kui lennumeeskonna liikmetel on pääs kabiinist otse salongi.

b) Nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatava kustutusaine liik ja kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

SPO.IDE.A.181 Päästekirves ja sõrgkang

Lennukites maksimaalse sertifitseeritud stardimassiga (MCTOM) üle 5 700 kg peab olema vähemalt üks päästekirves või sõrgkang, mis asub lennumeeskonna kabiinis.

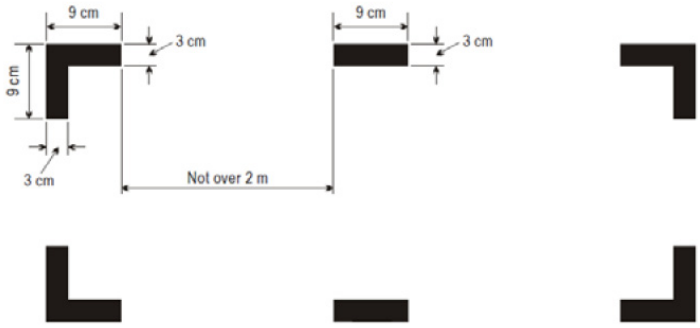
SPO.IDE.A.185 Sissemurdmispunktide märgistus

Alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, märgistatakse lennukikerel vastavalt joonisele 1.

▼M4

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

SPO.IDE.A.190 Avariimajakas (ELT)

▼M8

a) Lennuki varustusse peab kuuluma järgmine:

1) üks mis tahes liiki avariimajakas (ELT) või õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab määruse (EL) nr 965/2012 IV lisa (CAT osa) punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. juulil 2008 või varem,

2) üks automaatne avariimajakas (ELT) või õhusõiduki asukoha määraja, mis vastab määruse (EL) nr 965/2012 IV lisa (CAT osa) punktis CAT.GEN.MPA.210 sätestatud nõuetele, kui tegemist on lennukiga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 1. juulit 2008, või

3) pääste-avariimajakas (ELT(S)) või meeskonnaliikme või eritööde spetsialisti käes olev personaalne raadiomajakas (PLB) kui tegemist on lennukiga, mille sertifitseeritud suurim reisijakohtade arv on kuni kuus.

▼M4

b) Mis tahes liiki avariimajakas ja personaalne raadiomajakas (PLB) peavad suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

SPO.IDE.A.195 Lendamine veekogu kohal

a) Järgmistes lennukites peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või istekohalt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud:

1) ühemootorilised maalennukid, millega:

i) lennatakse veekogu kohal maast kaugemal kui lauglemiskaugus või

ii) starditakse või maandutakse lennuväljal või käitamiskohas, kus õhusõiduki kapteni hinnangul paikneb stardi- või lähenemistrajektoor vee kohal nii, et on võimalik hädamaandumine vette;

2) vesilennukid, millega lennatakse veekogu kohal ning

3) lennukid, mida käitatakse hädamaandumiseks sobivast maismaast reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti kaugusel või 50 meremiili kaugusel maismaast, sõltuvalt sellest, kumb vahemaa on lühem.

b) Igal päästevestil peab olema isiku asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

▼M4

c) Veekogu kohal käitatavates vesilennukites peab olema:

1) mereankur ja muu lennuki suurusele, kaalule ja käitamisomadustele vastav varustus, mida on vaja randumiseks, ankurdamiseks või vees manööverdamiseks ning

2) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ette nähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

d) Sellise lennuki kapten, mida käitatakse reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti või 50 meremiili kaugusel hädamaandumiseks sobivast kohast maismaal, sõltuvalt sellest, kumb vahemaa on lühem, määrab kindlaks lennukis viibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) piisav arv päästeparvi kõikide pardalviibijate mahutamiseks, paigutatuna nii, et päästeparvi saaks hädaolukorras hõlpsasti kasutada ning

3) päästevahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

SPO.IDE.A.200 Päästevarustus

a) Lennukites, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

3) lennu toimumise marsruudile vastav täiendav päästevarustus sõltuvalt pardal olevate isikute arvust.

b) Alapunkti a alapunktis 3 nimetatud täiendavat päästevarustust ei pea olema, kui lennuk:

1) jääb lennu ajal piirkonnast, kus otsingu- ja päästetööd ei ole eriti keerulised, järgmisele kaugusele:

i) 120 minutit lennuaega reisilennukiirusel ühe mittetöötava mootoriga (OEI) sellise lennuki puhul, millega saab jätkata lendu lennuväljani mittetöötava(te) kriitilis(t)e mootori(te) seiskumise korral marsruudi mis tahes punktis või plaani järgi muudetud marsruudil või

ii) 30 minutit lennuaega reisilennukiirusel kõikide teiste lennukite puhul või

2) jääb kaugusele, mis ei ületa 90 minutit lennuaega reisilennukiirusel hädamaandumiseks sobivast piirkonnast, kui tegemist on lennukiga, mis on sertifitseeritud vastavalt kohaldatavale lennukõlblikkusstandardile.

SPO.IDE.A.205 Isikukaitsevahendid

Iga pardal viibiv isik peab kandma isikukaitsevahendeid, mis on kooskõlas tehtava töö liigiga.

SPO.IDE.A.210 Kõrvaklapid

a) Lennuki kabiinis peavad määratud istekohal asuva iga lennumeeskonna liikme jaoks olema kõrvaklapid koos suumikrofoni või samaväärse mikrofoniga.

b) Lennukites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt või öisel ajal, peab olema manuaalsel tangaaži- ja kallakujuhisel saatenupp iga ettenähtud lennumeeskonna liikme jaoks.

▼M4

SPO.IDE.A.215 Raadiosideseadmed

a) Lennukites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt või öisel ajal või kui see on ette nähtud õhuruumi suhtes kohaldatavate nõuetega, peavad olema raadiosideseadmed, mis on normaalse raadiolevi tingimustes suutelised tegema järgmist:

1) võimaldama kahesuunalist sidet lennu juhtimiseks lennuväljal;

2) võtma lennu kestel igal ajal vastu meteoroloogiateavet;

3) võimaldama lennu mis tahes etapil kahesuunalist sidet asjaomase lennuameti kindlaksmääratud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel ning

4) võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

b) Kui nõutavaid sideseadmeid on mitu, peavad need olema üksteisest sõltumatud, et ühe seadme rikkega ei kaasneks mõne teise seadme riket.

SPO.IDE.A.220 Navigatsiooniseadmed

a) Lennukites peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata kooskõlas järgmisega:

1) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas ning

2) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

b) Lennukites peavad olema piisavad navigatsiooniseadmed selle tagamiseks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutult navigeerida vastavalt alapunktile a või erakorralisele olukorrale vastav toiming ohutult teostada.

c) Sellistes lennukites, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema seadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kust on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi. Seadmed peavad eespool nimetatud juhendamist võimaldama kõikidel lennuväljadel, kus instrumentaallennuilmaga maandumist kavandatakse, ja vajaduse korral määratud varulennuväljadel.

▼M9

d) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele nõuetele lennukõlblikkussertifikaadi kohta.

▼M4

SPO.IDE.A.225 Transponder

Lennukites peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

2. JAOTIS

Kopterid

SPO.IDE.H.100 Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.H.215 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.H.220 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on kopterisse paigaldatud.

▼M4

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell;

3) kaardihoidik;

4) esmaabikomplekt;

5) pääste- ja signalisatsioonivahendid ning

6) mereankur ja sildumisvahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei nõuta, ning muu varustus, mida teiste kohaldatavate lisadega ei nõuta, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei tohi kasutada nende mõõteriistade, seadmete ega lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisa või punktides SPO.IDE.H.215 ja SPO.IDE.H.220 sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed, kaasa arvatud nende rikked või häired, ei tohi kahjustada kopteri lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Lennumeeskonna liikme poolt kasutatavate mõõteriistade paigutus peab võimaldama lennumeeskonna liikmel hõlpsasti lugeda kõnealuste mõõteriistade näitusid oma istekohalt nii, et ta peaks võimalikult vähe muutma asendit ja vaatesuunda, mis tal tavaliselt lennusuunas vaadates on.

f) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

SPO.IDE.H.105 Lennu minimaalvarustus

Lendu ei tohi alustada, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik kopteri mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) kopterit käitatakse vastavalt minimaalvarustuse loetelule (MEL), kui see on kehtestatud;

b) keerukate mootorkopterite ja ärilises lennutegevuses kasutatavate mis tahes kopterite käitajal on pädeva asutuse luba käitada kopterit minimaalvarustuse üldloetelu (MMEL) piires või

c) kopterile on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

SPO.IDE.H.115 Lennuvalgustus

Öisel ajal käitatavates kopterites peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltulede süsteem;

b) navigatsiooni-/asukohatuled;

c) maandumistuli;

d) ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

e) kõikide salongide valgustus, mis saab toidet kopteri elektrisüsteemist;

f) kaasaskantav lamp iga meeskonnaliikme istekohal ning

g) amfiibkopterites rahvusvahelistele nõuetele vastavad tuled kokkupõrke vältimiseks merel.

▼M4

SPO.IDE.H.120 Visuaallennureeglite (VFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

a) Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavates kopterites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) magnetkurss;

2) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus ja

5) libisemine.

b) Kopterites, mida käitatakse visuaallennuilma (VMC) tingimustes veekogu kohal väljaspool kalda nägemisulatust või visuaallennuilma tingimustes öösel, peavad lisaks alapunktis a nimetatule olema järgmised vahendid:

1) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

i) asend;

ii) vertikaalkiirus ja

iii) stabiliseeritud kurss

2) vahend, mis näitab, kui güromõõteriist ei saa piisavat toidet, ning

3) keerukates mootorkopterites vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks punkti a alapunktiga 4 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

c) Kopterites, mida käitatakse tingimustes, kus nähtavus on alla 1 500 m või kus soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ilma ühe või mitme lisamõõteriista abita, peab lisaks alapunktides a ja b nimetatutele olema vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis.

d) Kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, siis peab kopteris teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) libisemine;

4) asend (vajaduse korral);

5) vertikaalkiirus (vajaduse korral);

6) stabiliseeritud kurss, kui see on asjakohane.

SPO.IDE.H.125 Instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavad lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavates kopterites peavad olema:

a) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

1) magnetkurss;

2) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus;

5) vertikaalkiirus;

6) libisemine;

7) asend;

▼M4

8) stabiliseeritud kurss ja

9) välisõhu temperatuur;

b) vahend, mis näitab, kui güromõõteriistad ei saa piisavat toidet,

c) kui lennule on ette nähtud kaks pilooti, siis peab teise piloodi jaoks olema eraldi lisavahend, millega kuvatakse järgmist:

1) rõhkkõrgus merepinnast;

2) indikaatorkiirus;

3) vertikaalkiirus;

4) libisemine;

5) asend ja

6) stabiliseeritud kurss

d) vahend kondenseerumisest või jäätumisest tingitud häirete vältimiseks alapunkti a alapunktiga 4 ja alapunkti c alapunktiga 2 ette nähtud õhkkiiruse mõõtmise süsteemis;

e) varu-aviohorisont ning

f) keerukates mootorkopterites:

1) alternatiivne staatilise rõhu allikas ning

2) hõlpsat lugemist võimaldavas asendis kaardihoidik, mida saab öiste lendude ajal valgustada.

SPO.IDE.H.126 Lisaseadmed instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavateks ühe piloodiga (IFR) lendudeks

Instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt käitatavates ühe piloodiga kopterites peab olema vähemalt kõrguse- ja kursihoidmise režiimiga autopiloot.

SPO.IDE.H.132 Pardailmaradar – keerukad mootorkopterid

Kopterites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite kohaselt või öisel ajal, peab olema pardailmaradar, kui olemasolevad kehtivad ilmateated näitavad, et kavandatud marsruudil võib esineda äikest või teisi potentsiaalselt ohtlikke ilmastikutingimusi, mida on võimalik pardailmaradari abil kindlaks teha.

SPO.IDE.H.133 Lisavarustus öisteks lendudeks jäätumistingimustes – keerukad mootorkopterid

a) Kopterites, mida käitatakse öisel ajal eeldatavates või tegelikes jäätumistingimustes, peavad olema seadmed jäätumise valgustamiseks või jäätumise tekke kontrollimiseks.

b) Valgustus jäätumise tekke kontrollimiseks ei tohi põhjustada peegeldust ega pimestada meeskonnaliikmeid nende tööülesannete täitmisel.

SPO.IDE.H.135 Lennumeeskonna sisetelefonisüsteem

Rohkem kui ühe meeskonnaliikmega käitatavates kopterites peab olema lennumeeskonna sisetelefonisüsteem, sealhulgas kõrvaklapid ja mikrofonid kõikide lennumeeskonna liikmete jaoks.

▼M4

SPO.IDE.H.140 Kabiini helisalvestusseade

a) Kopterites, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) üle 7 000 kg ja mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, peab olema kabiini helisalvestusseade (CVR).

b) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab võimaldama säilitada vähemalt eelnenud kahe tunni jooksul salvestatud andmeid.

c) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab ajalises järjestuses salvestama järgmise:

1) kabiinis raadio teel edastatavad või vastu võetavad suulised teated;

2) lennumeeskonna liikmete suulised teated sisetelefonisüsteemi ning valjuhääldisüsteemi kaudu, kui see on olemas;

3) helikeskkonna meeskonna kabiinis, sealhulgas ilma salvestust katkestamata ka kõikide meeskonnaliikmete mikrofonide helisignaalid ning

4) kõrvaklappide või valjuhääldi kaudu edastatavad navigatsiooni- või lähenemisseadmeid identifitseerivad hääl- või helisignaalid.

d) Kabiini helisalvestusseade (CVR) peab automaatselt salvestama hakkama enne, kui kopter hakkab liikuma oma mootori jõul, ja salvestama kuni lennu lõpuni, kui kopter enam oma mootori jõul edasi ei liigu.

e) Lisaks alapunktile d peab kabiini helisalvestusseade (CVR) elektritoite olemasolu korral käivituma esimesel võimalusel piloodikabiini kontrolli ajal enne mootorite käivitamist lennu alustamisel ja töötama kuni vahetult pärast lennu lõppu ja mootorite väljalülitamist toimuva piloodikabiini kontrollini.

▼M8

f) Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on kabiini helisalvestusseadmega (CVR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M4

SPO.IDE.H.145 Pardaregistraator

a) Kopterites, mille maksimaalne sertifitseeritud stardimass (MCTOM) on üle 3 175 kg ja mille esmane lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda, peab olema pardaregistraator (FDR), mis salvestab ja säilitab andmeid digitaalselt ning millel on vahendid salvestatud andmete hõlpsaks kättesaamiseks andmekandjalt.

b) Pardaregistraator (FDR) peab salvestama parameetrid, mille järgi saab täpselt kindlaks teha kopteri trajektoori, kiiruse, asendi, mootorite võimsuse ja toimimise, ning see peab suutma säilitada vähemalt eelnenud kümne tunni jooksul salvestatud andmeid.

c) Andmed peavad põhinema kopteris asuvatel allikatel, mis võimaldavad täpset korrelatsiooni lennumeeskonnale kuvatud teabega.

d) Pardaregistraator (FDR) peab automaatselt alustama andmete salvestamist enne, kui kopter hakkab liikuma oma mootori jõul, ning lõpetama salvestamise automaatselt pärast seda, kui kopter enam oma mootori jõul edasi ei liigu.

▼M8

e) Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha registraatori asukohta vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on pardaregistraatoriga (FDR), mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M4

SPO.IDE.H.150 Andmeside salvestamine

a) Selliste kopterite puhul, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud 1. jaanuaril 2016 või pärast seda ning mis on suutelised kasutama andmesideühendust ja peavad vastavalt nõuetele olema varustatud kabiini helisalvestusseadmega (CVR), peab asjaomane seade vajaduse korral salvestama järgmise:

1) andmesideühenduse kaudu lennuliiklusteenindusüksusega (ATS-üksusega) sidepidamisel kopterisse ja kopterist edastatavad sõnumid, sealhulgas järgmised andmed:

i) andmeside algus;

ii) lennujuhi ja piloodi vaheline suhtlus;

iii) adresseeritud seire;

iv) lennuinfo;

v) õhusõiduki raadiolevi seire, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

vi) õhusõiduki lennuaegsed juhtimisandmed, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab ning

vii) kuvarite graafika, kui süsteemi ülesehitus seda võimaldab;

2) teave, mis võimaldab korrelatsiooni andmesideühenduse kaudu edastatud teabe salvestistega, mida säilitatakse kopterist eraldi; ning

3) teave andmesideühenduse kaudu edastatud sõnumite aja ja prioriteedi kohta, võttes arvesse süsteemi ülesehitust.

b) Andmete ja teabe salvestamiseks ja säilitamiseks salvestusseadmes ning selle hilisemaks hõlpsaks kättesaamiseks salvestusseadmest tuleb kasutada digitaalmeetodit. Salvestusmeetod peab võimaldama sünkroniseerida salvestusseadme andmeid maapinnal salvestatud andmetega.

c) Salvestusseade peab suutma säilitada andmeid, mis on salvestatud vähemalt kabiini helisalvestusseadet (CVR) käsitlevas punktis SPO.IDE.H.140 sätestatud aja jooksul.

▼M8

d) Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral ei eraldu, peab see olema varustatud vahendiga, mis aitab kindlaks teha salvestusseadme asukoha vees. Hiljemalt 1. jaanuariks 2020 peab kõnealune vahend suutma vee all signaali edastada vähemalt 90 päeva. Kui tegemist on salvestusseadmega, mis kokkupõrke korral eraldub, peab see olema varustatud automaatse avariimajakaga.

▼M4

e) Nõuded salvestusseadme käivitumis- ja peatumisskeemile on samad, mis on kabiini helisalvestusseadme (CVR) käivitumis- ja peatumisskeemi jaoks sätestatud punkti SPO.IDE.H.140 alapunktides d ja e.

SPO.IDE.H.155 Kombineeritud salvestusseade, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid

Kabiini helisalvestusseadme (CVR) ja pardaregistraatori (FDR) suhtes kohaldatavate nõuete täitmiseks võib kasutada üht kombineeritud salvestusseadet, mis täidab nii pardaregistraatori kui ka kabiini helisalvestusseadme ülesandeid.

▼M4

SPO.IDE.H.160 Istmed, istmete turvavööd ja turvasüsteemid

a) Kopteris peavad olema:

1) istmed või istekohad kõikidele pardal viibivale meeskonnaliikmetele või eritööde spetsialistidele;

2) turvavöö igal istmel ning igal istekohal turvasüsteem;

3) õlarihmaga turvavöö igal reisijaistmel, kui tegemist on kopteriga, mille esmane individuaalne lennukõlblikkussertifikaat (CofA) on välja antud pärast 31. detsembrit 2012, ning

4) igal lennumeeskonna istmel õlarihmaga turvavöö, milles sisalduv seade hoiab istuja keha järsu pidurdamise korral automaatselt paigal.

b) Õlarihmaga turvavööl peab olema üks avamispunkt.

SPO.IDE.H.165 Esmaabikomplekt

a) Kopteris peab olema esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsalt kättesaadav ning

2) uuendatud.

SPO.IDE.H.175 Lisahapnik – hermetiseerimata kopterid

a) Hermetiseerimata kopterites, mida käitatakse lennukõrgustel, kus alapunkti b kohaselt on nõutav hapnikuvarustus, peab olema nõutava hapnikvaru säilitamist ja väljastamist võimaldav hapniku säilitamise ja väljastamise aparaat.

b) Hermetiseerimata kopteritel, mida käitatakse lennukõrgustel, kus rõhkkõrgus salongisektsioonides on üle 10 000 jala, peab olema piisavalt hingamishapnikku, et varustada:

1) kõiki meeskonnaliikmeid kogu lennuaja, mil salongi rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit, ning

2) kõiki meeskonnaliikmeid ja eritööde spetsialiste kogu lennuaja, mil rõhkkõrgus salongis on üle 13 000 jala.

c) Olenemata alapunktist b on lubatud kindlaksmääratud kestusega viibimine kõrgusel 13 000–16 000 jalga ilma hapnikuvarustuseta vastavalt SPO.OP.195 alapunktile b.

SPO.IDE.H.180 Käsitulekustutid

a) Kopteris, välja arvatud ELA2 kopterid, peab olema vähemalt üks käsitulekustuti:

1) kabiinis ning

2) igas kabiinist eraldatud salongis, välja arvatud juhul, kui lennumeeskonna liikmetel on pääs kabiinist otse salongi.

▼M4

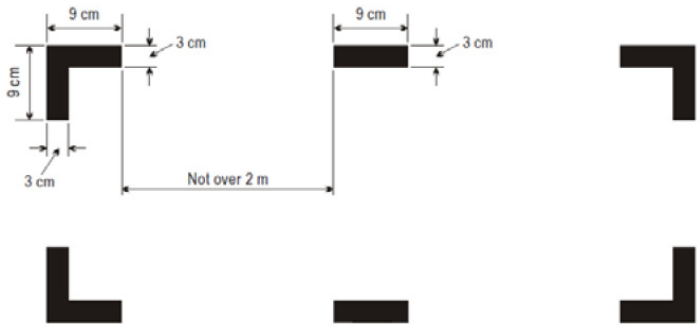
b) Nõuetekohastes kustutusvahendites kasutatava kustutusaine liik ja kogus peavad olema kooskõlas tulekahjuliikidega, mis võivad tekkida ruumis, kus on ette nähtud tulekustutit kasutada, ning põhjustama võimalikult väikese toksiliste gaaside kontsentratsiooni ohu ruumides, kus viibivad inimesed.

SPO.IDE.H.185 Sissemurdmispunktide märgistus

Alad, mis sobivad päästjatele hädaolukorras sissemurdmiseks, märgistatakse kopteri kerel vastavalt joonisele 1.

Joonis 1

Sissemurdmispunktide märgistus

SPO.IDE.H.190 Avariimajakas (ELT)

a) Kopterites, mille sertifitseeritud maksimaalne istekohtade arv on üle kuue, peavad olema:

1) automaatne avariimajakas (ELT) ning

2) üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) päästeparves või päästevestis, kui kopterit käitatakse reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolme minuti kaugusel maast.

b) Kopterites, mille sertifitseeritud maksimaalne reisijakohtade arv on kuni kuus, peab olema pääste-avariimajakas (ELT(S)) või meeskonnaliikme või eritööde spetsialisti käes olev personaalne raadiomajakas (PLB).

c) Mis tahes liiki avariimajakas ja personaalne raadiomajakas (PLB) peavad suutma edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

SPO.IDE.H.195 ►M5 Lendamine veekogu kohal — muud kui keerukad mootorkopterid ◄

a) Kopteris peab järgmistel juhtudel olema iga pardal oleva isiku jaoks pääste-vest, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või istekohalt kergesti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud:

1) lendudel veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants, kui kriitilise mootori rikke korral ei ole kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima või

2) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootori rikke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima või

▼M4

3) kui starditakse või maandutakse lennuväljal või käitamiskohas, mille stardi- ja lähenemistrajektoor on vee kohal.

b) Igal päästevestil peab olema isiku asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

c) Sellise kopteri kapten, mida käitatakse veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui 30 minuti või 50 meremiili kaugusel maismaast, sõltuvalt sellest, kumb vahemaa on lühem, määrab kindlaks kopteris viibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

1) hädasignaalide saatmise vahendid;

2) piisav arv päästeparvi kõikide pardalviibijate mahutamiseks, paigutatuna nii, et päästeparvi saaks hädaolukorras hõlpsasti kasutada, ning

3) päästevahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

d) Kopteri kapten peab määrama kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas kõik pardalviibijad peavad kandma alapunkti a kohaselt nõutavaid päästeveste või mitte.

SPO.IDE.H.197 Päästevestid – keerukad mootorkopterid

a) Kopteris peab olema iga pardal oleva isiku jaoks päästevest, mis peab olema seljas või paiknema kohas, kus see on istmelt või istekohalt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud, järgmistel juhtudel:

1) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootori rikke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima;

2) lendudel veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants, kui kriitilise mootori rikke korral ei ole kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima, või

3) kui starditakse või maandutakse lennuväljal või käitamiskohas, mille stardi- või lähenemistrajektoor paikneb vee kohal nii, et ebaõnnestunud stardi või maandumise korral on võimalik hädamaandumine vette.

b) Igal päästevestil peab olema isiku asukoha kindlakstegemist hõlbustav elektrivalgusti.

SPO.IDE.H.198 Kaitseülikonnad – keerukad mootorkopterid

Kõik pardalviibijad peavad kandma kaitseülikonda, kui:

a) lennatakse veekogu kohal avameretööde tugiteenuste raames reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootori rikke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima ja kui:

1) õhusõiduki kaptenile kättesaadav ilmateade või prognoos näitab, et merevee temperatuur on lennu ajal alla + 10 °C, või

2) eeldatav päästeaeg ületab eeldatava eluspüsimisaja või

▼M4

b) kui õhusõiduki kapten seda riskianalüüsist lähtudes otsustab, võttes arvestades järgmisi tingimusi:

1) lend toimub veekogu kohal maast kaugemal kui autorotatsiooni distants ning kriitilise mootori rikke korral ei ole kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima ning

2) õhusõiduki kaptenile kättesaadav ilmateade või prognoos näitab, et merevee temperatuur on lennu ajal alla +10 °C.

SPO.IDE.H.199 Päästeparved, pääste-avariimajakad (ELT) ja päästevarustus kauglendudeks veekogu kohal – keerukad mootorkopterid

Kopterites, mida käitatakse:

a) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, kui kriitilise mootori rikke korral on kopter suuteline horisontaalselt õhus püsima või

b) lendudel veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kolme minuti kaugusel maast, kui kopter ei ole kriitilise mootori rikke korral suuteline horisontaalselt õhus püsima ning kui õhusõiduki piloot seda riskianalüüsist lähtudes otsustab, peab olema:

1) vähemalt üks päästeparv, mille ettenähtud mahutavus on pardalolijate arvuga vähemalt võrdne ning mis on paigutatud hädaolukorras kiiret kasutamist võimaldaval viisil;

2) iga päästeparve kohta vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

3) päästevahendid, sealhulgas vahendid, mis võimaldavad kavandatud lennu tingimustes ellu jääda.

SPO.IDE.H.200 Päästevarustus

Kopterites, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema:

a) hädasignaalide saatmise vahendid;

b) vähemalt üks pääste-avariimajakas (ELT(S)) ning

c) lennumarsruudile vastav täiendav päästevarustus sõltuvalt pardal olevate isikute arvust.

SPO.IDE.H.201 Maandumiseks sobimatu mereala kohal avamerelende tegevate kopterite suhtes kehtivad lisanõuded – keerukad mootorkopterid

Avamerelendudel maandumiseks sobimatu mereala kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast käitatavad kopterid peavad vastama järgmistele nõuetele:

a) kui õhusõiduki kaptenile kättesaadav ilmateade või prognoos näitab, et merevee temperatuur on lennu ajal alla +10 °C või et eeldatav päästeaeg ületab arvestusliku eluspüsimisaja või kui lend on kavandatud öisele ajale, peavad kõik pardal viibivad meeskonnaliikmed ja eritööde spetsialistid kandma kaitseülikondi.

▼M4

b) Kõik punktile SPO.IDE.H.199 vastavad pardal olevad päästeparved paigaldatakse nii, et need oleksid kasutatavad samades meretingimustes, kus hinnati kopteri vette hädamaandumise, ujuvuse ja püstuvuse näitajaid vette hädamaandumise nõuete täitmisel sertifitseerimise raames.

c) Kopteris peab olema evakueerimist hõlbustav sõltumatu toitega avariivalgustussüsteem, mis hõlmab salongi üldvalgustust.

d) Kõik avariiväljapääsud, sealhulgas meeskonna avariiväljapääsud ning nende avamise vahendid peavad olema selgelt arusaadaval viisil märgistatud, et juhendada väljapääse kasutavaid pardalviibijaid nii päevasel kui ka öisel ajal. Märgistus peab jääma nähtavaks ka siis, kui kopter on ümber vajunud ja salong on vee all.

e) Vette hädamaandumise avariiväljapääsudeks määratud eemaldamatud uksed peavad olema avatud asendisse fikseeritavad, et need ei takistaks pardalolijate väljumist hädamaandumise ja ujuvuse hindamisel eeldatavates maksimaalselt rasketes mereilmatingimustes.

f) Kõik salongi uksed, aknad ja muud avad, mis on ette nähtud kasutamiseks veealuse väljapääsuna, peavad olema varustatud hädaolukorras kasutamist võimaldavate vahenditega.

g) Päästeveste tuleb kanda kogu aeg, välja arvatud juhul, kui eritööde spetsialist või meeskonnaliige kannab integreeritud kaitseülikonda, millel on nii kaitseülikonna kui ka päästevesti omadused.

SPO.IDE.H.202 Veepinnal käitamiseks sertifitseeritud kopterid – mitmesugune varustus

Veepinnal käitamiseks sertifitseeritud kopteri varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

a) mereankur ja muu kopteri suurusele, kaalule ja käitamisomadustele vastav varustus, mida on vaja vees randumiseks, ankurdamiseks või manööverdamiseks; ning

b) vajaduse korral rahvusvaheliste eeskirjadega ette nähtud helisignaalide tekitamise vahendid kokkupõrgete vältimiseks merel.

SPO.IDE.H.203 Kõik veekogu kohal käitatavad kopterid – hädamaandumine vette

▼M5

Keerukad mootorkopterid, mida käitatakse maandumiseks sobimatul alal veekogu kohal reisilennu tavakiirusel rohkem kui kümne minuti kaugusel maast, ja mootorkopterid, mis ei ole keerukad kopterid, mida käitatakse maandumiseks sobimatul alal veekogu kohal rohkem kui 50 meremiili kaugusel maast, peavad olema:

▼M4

a) asjakohaste lennukõlblikkuseeskirjade kohaselt vette maandumiseks projekteeritud;

b) sertifitseeritud vette hädamaandumiseks vastavalt asjakohastele lennukõlblikkuseeskirjadele või

c) varustatud hädaolukorra ujuvvahenditega.

SPO.IDE.H.205 Isikukaitsevahendid

Iga pardal viibiv isik peab kandma isikukaitsevahendeid, mis on kooskõlas tehtava töö liigiga.

SPO.IDE.H.210 Kõrvaklapid

Kui on nõutav raadioside- ja/või raadionavigatsioonisüsteem, peavad kopteri igal piloodi, meeskonnaliikme ja/või eritööde spetsialisti jaoks ette nähtud istekohal olema suumikrofoniga kõrvaklapid või samaväärne seade ning juhiste juures saatenupp.

▼M4

SPO.IDE.H.215 Raadiosideseadmed

a) Kopterites, mida käitatakse instrumentaallennureeglite (IFR) kohaselt või öisel ajal, või kui õhuruumi suhtes kohaldatavad nõuded seda ette näevad, peavad olema raadiosideseadmed, mis on normaalse raadiolevi tingimustes suutelised tegema järgmist:

1) võimaldama kahesuunalist sidet lennujuhtimiseks lennuväljal;

2) võtma vastu meteoroloogiateavet;

3) võimaldama lennu mis tahes etapil kahesuunalist sidet asjaomase lennuameti kindlaksmääratud lennuliiklussidejaamadega ja sagedustel ning

4) võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

b) Kui nõutavaid sideseadmeid on mitu, peavad need olema üksteisest sõltumatud, et ühe seadme rikkega ei kaasneks mõne teise seadme riket.

c) Kui on nõutav raadiosidesüsteem, peab kopteri igal piloodi ja meeskonnaliikme jaoks ette nähtud istekohal lisaks punkti SPO.IDE.H.135 kohaselt nõutavale lennumeeskonna sisetelefonisüsteemile olema juhiste juures saatenupp.

SPO.IDE.H.220 Navigatsiooniseadmed

a) Kopterites peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata kooskõlas järgmisega:

1) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas; ning

2) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

b) Kopterites peavad olema piisavad navigatsiooniseadmeid selle tagamiseks, et ühe seadme rikke korral lennu mis tahes etapil võimaldavad ülejäänud seadmed ohutut navigeerida vastavalt alapunktile a või erakorralisele olukorrale vastav toiming ohutult teostada.

c) Sellistes kopterites, mida käitatakse lendudel, kus on kavas maanduda instrumentaallennuilma (IMC) tingimustes, peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad juhendamist kuni punktini, kust on võimalik maanduda visuaalsete märkide järgi. Seadmed peavad eespool nimetatud juhendamist võimaldama kõikidel lennuväljadel, kus instrumentaallennuilmaga maandumist kavandatakse, ja vajaduse korral määratud varulennuväljadel.

▼M9

d) Suutlikkusel põhineva navigatsiooniga (PBN) lendude käitamiseks peavad õhusõidukid vastama asjaomaste navigatsiooninõuete kohastele nõuetele lennukõlblikkussertifikaadi kohta.

▼M4

SPO.IDE.H.225 Transponder

Kopterites peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

3. JAOTIS

Purilennukid

SPO.IDE.S.100 Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

2) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.S.145 sätestatud nõuete täitmiseks;

3) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.S.150 sätestatud nõuete täitmiseks või

4) need on purilennukisse paigaldatud.

▼M4

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

1) kaasaskantav valgusti;

2) täppiskell ning

3) pääste- ja signalisatsioonivahendid.

c) Mõõteriistad ja seadmed, mida käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mida teiste kohaldatavate lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) lennumeeskond ei tohi kasutada nende mõõteriistade, seadmete ega lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisas sätestatud nõuete täitmiseks ning

2) need mõõteriistad ja seadmed, kaasa arvatud nende rikked või häired ei kahjusta purilennuki lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonnaliikme istekohalt hõlpsasti käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

SPO.IDE.S.105 Lennu minimaalvarustus

Lendu ei tohi alustata, kui mõni kavandatavaks lennuks vajalik purilennuki mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta või puudub, välja arvatud juhul, kui:

a) purilennukit käitatakse vastavalt minimaalvarustuse loetelule (MEL), kui see on olemas; või

b) purilennukil on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

SPO.IDE.S.115 Visuaallennureeglite (VFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad

a) Päevasel ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavates purilennukites peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) motopurilennukite puhul magnetkurss;

2) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

3) rõhkkõrgus merepinnast;

4) indikaatorkiirus.

b) Purilennukites, mida käitatakse tingimustes, kus purilennuki soovitud lennutrajektoori ei ole võimalik hoida ühe või mitme lisamõõteriista abita, peavad lisaks alapunktis a nimetatule olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

1) vertikaalkiirus;

2) asend või pöörang ja libisemine ning

3) magnetkurss.

SPO.IDE.S.120 Pilvedes lendamine – lennu- ja navigeerimismõõteriistad

Purilennukites, mida käitatakse pilvedes, peavad olema vahendid järgmiste näitajate mõõtmiseks ja kuvamiseks:

a) magnetkurss;

b) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

c) rõhkkõrgus merepinnast;

▼M4

d) indikaatorkiirus;

e) vertikaalkiirus ning

f) pöörang ja libisemine.

SPO.IDE.S.125 Istmed ja turvasüsteemid

a) Purilennukites peavad olema:

1) iste iga pardal viibiva isiku jaoks ning

2) igal istmel vastavalt lennukäsiraamatule (AFM) õlarihmaga turvavöö.

b) Õlarihmaga turvavööl peab olema üks avamispunkt.

SPO.IDE.S.130 Lisahapnik

Purilennukites, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 10 000 jala, peab olema hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur koos piisava koguse hingamishapnikuga, et varustada:

a) meeskonnaliikmeid, kui rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit ning

b) kõiki meeskonnaliikmeid ja eritööde spetsialiste kogu aja, mil rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

SPO.IDE.S.135 Lendamine veekogu kohal

Veekogu kohal käitatava purilennuki kapten määrab kindlaks purilennukis viibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ja otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

a) iga pardal oleva isiku jaoks päästevest või samaväärne ujuvvahend, mida kantakse seljas või mis asub kohas, kus see on istmelt või istekohalt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud;

b) avariimajakas (ELT) või meeskonnaliikmel või eritööde spetsialistil käes olev personaalne raadiomajakas (PLB), mis suudab samaaegselt edastada signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz ning

c) hädasignaalide saatmise vahendid juhul, kui:

1) lennatakse veekogu kohal maast kaugemal kui lauglemiskaugus või

2) starditakse või maandutakse lennuväljal, kus stardi- või lähenemistrajektoor paikneb vee kohal nii, et ebaõnnestunud stardi või maandumise korral on võimalik hädamaandumine vette.

SPO.IDE.S.140 Päästevarustus

Purilennukis, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ning päästevarustus.

SPO.IDE.S.145 Raadiosideseadmed

a) Purilennukis peavad olema raadiosideseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet asjaomase õhuruumi lennuliiklussidejaamadega ja seal kehtivatele nõuetele vastavatel sagedustel, kui need seadmed on selles õhuruumis nõutavad.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadiosideseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

▼M4

SPO.IDE.S.150 Navigatsiooniseadmed

Purilennukites peavad olema navigatsiooniseadmed, mis võimaldavad lennata vastavalt järgmisele:

a) lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaan, kui see on olemas ning

b) õhuruumis kohaldatavad nõuded.

SPO.IDE.S.155 Transponder

Purilennukil peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

4. JAOTIS

Õhupallid

SPO.IDE.B.100 Mõõteriistad ja seadmed – üldist

a) Käesoleva alajaoga ettenähtud mõõteriistad ja seadmed peavad olema kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt sertifitseeritud, kui:

   1) lennumeeskond kasutab neid lennutrajektoori kontrollimiseks;

   2) neid kasutatakse punktis SPO.IDE.B.145 sätestatud nõuete täitmiseks või

   3) need on õhupallile paigaldatud.

b) Järgmised seadmed, kui need on ette nähtud käesoleva alajaoga, ei pea olema sertifitseeritud:

   1) kaasaskantav valgusti;

   2) täppiskell;

   3) esmaabikomplekt ning

   4) pääste- ja signalisatsioonivahendid;

c) Mõõteriistad ja seadmed, mis käesoleva alajaoga ei ole ette nähtud, ning muu varustus, mis teiste kohaldatavate lisadega ei ole ette nähtud, ent mis on lennu ajal õhusõidukis, peavad vastama järgmistele nõuetele:

   1) lennumeeskond ei tohi kasutada nende mõõteriistade, seadmete ega lisavarustuse abil saadud andmeid määruse (EÜ) nr 216/2008 I lisas sätestatud nõuete täitmiseks ning

   2) need mõõteriistad ja seadmed ning nende rikked või häired ei tohi kahjustada õhupalli lennukõlblikkust.

d) Mõõteriistad ja seadmed peavad olema neid kasutava lennumeeskonna liikme istekohalt hõlpsasi käsitsetavad või kättesaadavad.

e) Kogu vajalik avariivarustus peab olema koheseks kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav.

SPO.IDE.B.105 Lennu minimaalvarustus

Lendu ei või alustada, kui mõni kavandatud lennuks vajalik õhupalli mõõteriist, varustuse osa või funktsioon ei tööta, välja arvatud juhul, kui:

a) õhupalli käitatakse vastavalt minimaalvarustuse loetelule (MEL), kui see on olemas või

b) õhupallil on kohaldatavate lennukõlblikkusnõuete kohaselt välja antud lennuluba.

▼M4

SPO.IDE.B.110 Lennuvalgustus

Öisel ajal käitatavates õhupallides peavad olema:

a) kokkupõrke vältimise signaaltuled;

b) õhupalli ohutu käitamise seisukohalt oluliste mõõteriistade ja seadmete valgustus;

c) kaasaskantav valgusti.

SPO.IDE.B.115 Visuaallennureeglite (VFR) kohased lennud – lennu- ja navigeerimismõõteriistad ning nende juurde kuuluvad seadmed

Päeva ajal visuaallennureeglite (VFR) kohaselt käitatavates õhupallides peavad olema:

a) vahend triivsuuna kuvamiseks ning

b) vahendid, millega mõõdetakse ja kuvatakse järgmist:

1) kellaaeg tundides, minutites ja sekundites;

2) vertikaalkiirus, kui lennukäsiraamatus (AFM) seda nõutakse, ning

3) rõhkkõrgus, kui see on ette nähtud lennukäsiraamatus (AFM), või õhuruumi nõuetega või kui seoses hapniku kasutamisega on vaja kontrollida kõrgust.

SPO.IDE.B.120 Esmaabikomplekt

a) Õhupallides peab olema esmaabikomplekt.

b) Esmaabikomplekt peab olema:

1) kasutamiseks hõlpsasti kättesaadav ning

2) uuendatud.

SPO.IDE.B.121 Lisahapnik

Õhupallides, mida käitatakse rõhkkõrgustel üle 10 000 jala, peab olema hapniku säilitamise ja väljastamise aparatuur koos piisava koguse hingamishapnikuga, et varustada:

a) meeskonnaliikmeid, kui rõhkkõrgus on 10 000–13 000 jalga kauem kui 30 minutit, ning

b) kõiki meeskonnaliikmeid ja eritööde spetsialiste kogu aeg, mil rõhkkõrgus on üle 13 000 jala.

SPO.IDE.B.125 Käsitulekustutid

Kuumaõhu-õhupallis peab olema vähemalt üks käsitulekustuti, kui see on ette nähtud asjakohaste sertifitseerimisnõuetega.

SPO.IDE.B.130 Lendamine veekogu kohal

Veekogu kohal käitatava õhupalli kapten määrab kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale:

a) iga pardal olevale isiku jaoks päästevest, mis peab olema seljas või asuma kohas, kus see istmelt või istekohalt hõlpsasti kättesaadav isikule, kellele see on kasutamiseks ette nähtud;

b) avariimajakas (ELT) või meeskonnaliikme või eritööde spetsialisti käes olev personaalne raadiomajakas (PLB), mis suudab edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz ning

c) hädasignaalide saatmise vahendid.

SPO.IDE.B.135 Päästevarustus

Õhupallides, mida käitatakse eriti raskete otsingu- ja päästetingimustega alade kohal, peavad olema ülelennualale vastavad signaalseadmed ja päästevarustus.

▼M4

SPO.IDE.B.140 Muu varustus

Kõikidel õhupallimeeskonna liikmetel peavad olema kaitsekindad.

a) Kuumaõhu- ja segaõhupallides peab olema:

1) alternatiivne süüteallikas;

2) kütusekoguse mõõtmise ja kuvamise vahend;

3) tulekustutustekk või tulekindel kate ning

4) vähemalt 25 m pikkune laskumisnöör.

b) Gaasiõhupallis peab olema:

1) nuga ning

2) vähemalt 20 m pikkune looduslikust kiust või elektrit juhtivast materjalist laskumisnöör.

SPO.IDE.B.145 Raadiosideseadmed

a) Õhupallides peavad olema raadiosideseadmed, mis võimaldavad kahesuunalist sidet asjaomase õhuruumi lennuliiklussidejaamadega ja seal kehtivatele nõuetele vastavatel sagedustel, kui need seadmed on selles õhuruumis nõutavad.

b) Kui alapunkti a kohaselt on nõutavad raadiosideseadmed, peavad need võimaldama sidet lennunduse avariisagedusel 121,5 MHz.

SPO.IDE.B.150 Transponder

Õhupallides peab olema asjaomasel marsruudil nõutavate tehniliste võimalustega sekundaarradari (SSR) transponder, kui see on asjaomases õhuruumis nõutav.

E ALAJAGU

ERINÕUDED

1. JAOTIS

Kopterite lennud rippvälislastiga (HESLO)

SPO.SPEC.HESLO.100 Standardsed käitamisprotseduurid

Kopterite rippvälislastiga lendude (HESLO) standardsetes käitamisprotseduurides tuleb kindlaks määrata järgmine:

a) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud ning vajaduse korral vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

b) meeskonna koosseis ning meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide töökogemuse nõuded;

c) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide tööülesannete täitmiseks vajalik koolitus ning nõuded, mida kohaldatakse meeskonnaliikmetele ja eritööde spetsialistidele asjaomast koolitust korraldavate isikute kvalifikatsiooni ja nimetamise suhtes;

d) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded;

e) rippvälislastiga lendude (HESLO) sooritamiseks vajalikud suutlikkuskriteeriumid;

f) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid.

▼M4

SPO.SPEC.HESLO.105 Kopterite rippvälislastiga lendude (HESLO) erivarustus

Kopteris peab olema vähemalt::

a) üks lastiohutuspeegel või alternatiivne vahend konksu(de)/lasti vaatlemiseks ning

b) üks lastimõõtur, välja arvatud juhul, kui lasti massi määramiseks kasutatakse muud meetodit.

SPO.SPEC.HESLO.110 Ohtlike kaupade vedu

Käitaja, kes veab ohtlikke kaupu mehitamata kohtadesse/kohtadest või kaugetesse asukohtadesse/asukohtadest, peab pädevalt asutuselt taotlema loa kalduda kõrvale tehnilise juhendi sätetest, kui nimetatud juhendi nõuded on kavas täitmata jätta.

2. JAOTIS

Inimvälislastiga lennud (HEC)

SPO.SPEC.HEC.100 Standardsed käitamisprotseduurid

Kopterite inimvälislastiga lendude (HEC) standardsetes käitamisprotseduurides tuleb kindlaks määrata järgmine:

a) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud ning vajaduse korral vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

b) meeskonna koosseis ning meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide töökogemuse nõuded;

c) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide tööülesannete täitmiseks vajalik koolitus ning nõuded, mida kohaldatakse meeskonnaliikmetele ja eritööde spetsialistidele asjaomast koolitust korraldavate isikute kvalifikatsiooni ja nimetamise suhtes;

d) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded;

e) inimvälislastiga lendude (HEC) sooritamiseks vajalikud suutlikkuskriteeriumid;

f) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid.

SPO.SPEC.HEC.105 Inimvälislastiga lendude (HEC) erivarustus

a) Kopteri varustusse peavad kuuluma järgmised vahendid:

1) ripplastiseade või lastikonks;

2) üks lastiohutuspeegel või alternatiivne vahend konksu vaatlemiseks ning

3) üks lastimõõtur, välja arvatud juhul, kui lasti massi määramiseks kasutatakse muud meetodit.

b) Kõigil ripplasti- ja lastikonksuseadmetel ning nende hilisematel modifikatsioonidel peab olema kavandatavaks kasutusotstarbeks sobiv lennukõlblikkussertifikaat.

3. JAOTIS

Langevarjulennud (PAR)

SPO.SPEC.PAR.100 Standardsed käitamisprotseduurid

Langevarjulendude (PAR) standardsetes käitamisprotseduurides tuleb kindlaks määrata järgmine:

a) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud, ning vajaduse korral vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

▼M4

b) meeskonna koosseis ning meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide töökogemuse nõuded;

c) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide tööülesannete täitmiseks vajalik koolitus ning nõuded, mida kohaldatakse meeskonnaliikmetele ja eritööde spetsialistidele asjaomast koolitust korraldavate isikute kvalifikatsiooni ja nimetamise suhtes;

d) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded;

e) langevarjulendude sooritamiseks vajalikud suutlikkuskriteeriumid;

f) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid.

SPO.SPEC.PAR.105 Meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide vedu

Punkti SPO.GEN.106 alapunktis c sätestatud nõuet ei kohaldata selliste eritööde spetsialistide suhtes, kes sooritavad langevarjuhüppeid.

SPO.SPEC.PAR.110 Istmed

Olenemata punkti SPO.IDE.A.160 alapunktist a ja punkti SPO.IDE.H.160 alapunkti a alapunktist 1 võib istmena kasutada põrandat, kui eritööde spetsialisti jaoks on olemas vahendid, millest kinni hoida või millega end kinnitada.

SPO.SPEC.PAR.115 Lisahapnik

Olenemata punkti SPO.OP.195 alapunktist a ei kohaldata lisahapniku kasutamise nõuet muude meeskonnaliikmete kui õhusõiduki kapteni suhtes ja selliste eritööde spetsialistide suhtes, kes täidavad eritööga seoses vajalikke ülesandeid, kui salongi rõhkkõrgus on:

a) üle 13 000 jala kuni kuus minutit;

b) üle 15 000 jala kuni kolm minutit.

SPO.SPEC.PAR.120 Lendamine veekogu kohal

Kui õhupalli, mille pardal on rohkem kui kuus isikut, käitatakse veekogu kohal, määrab õhupalli kapten kindlaks pardalviibijate ellujäämisriskid vette hädamaandumise korral ning otsustab sellest lähtudes, kas võtta pardale avariimajakas (ELT), mis suudab edastada samaaegselt signaali sagedustel 121,5 MHz ja 406 MHz.

SPO.SPEC.PAR.125 Ohtlike kaupade väljutamine

Olenemata punktist SPO.GEN.155 võivad langevarjurid loa olemasolu korral teha tihedalt asustatud ala kohal õhusõidukist näidishüppeid ja kanda seejuures suitsujäljeseadmeid, tingimusel et need on toodetud spetsiaalselt selleks otstarbeks.

4. JAOTIS

Vigurlennud (ABF)

SPO.SPEC.ABF.100 Standardsed käitamisprotseduurid

Vigurlendude (ABF) standardsetes käitamisprotseduurides tuleb kindlaks määrata järgmine:

a) pardal olevad seadmed, sealhulgas nende käitamispiirangud ning vajaduse korral vastavad kanded minimaalvarustuse loetelus (MEL);

▼M4

b) meeskonna koosseis ning meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide töökogemuse nõuded;

c) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide tööülesannete täitmiseks vajalik koolitus ning nõuded, mida kohaldatakse meeskonnaliikmetele ja eritööde spetsialistidele asjaomast koolitust korraldavate isikute kvalifikatsiooni ja nimetamise suhtes;

d) meeskonnaliikmete ja eritööde spetsialistide kohustused ja tööülesanded;

e) vigurlendude sooritamiseks vajalikud suutlikkuskriteeriumid;

f) tavalise, ebatavalise ja hädaolukorra protseduurid.

SPO.SPEC.ABF.105 Pardal nõutavad dokumendid, käsiraamatud ja teave

Vigurlendudel ei pea pardal olema järgmisi punkti SPO.GEN.140 alapunktis a loetletud dokumente:

a) andmed lennuliiklusteenindusüksusele (ATS-üksusele) esitatud lennuplaani kohta, kui see on olemas;

b) ajakohased ja sobivad lennukaardid kavandatava lennu marsruudi kohta ning kõikide selliste marsruutide kohta, kuhu lennu ümbersuunamist võib põhjendatult eeldada;

c) teave tunnistava ja tunnistatava õhusõiduki protseduuride ja visuaalsignaalide kohta ning

d) teave kavandatava lennupiirkonna otsingu- ja päästeteenistuste kohta.

SPO.SPEC.ABF.115 Varustus

Vigurlendude suhtes ei pea kohaldama järgmisi varustusnõudeid:

a) punktide SPO.IDE.A.165 ja SPO.IDE.H.165 kohased esmaabikomplektid;

b) punktide SPO.IDE.A.180 ja SPO.IDE.H.180 kohased käsitulekustutid ning

c) punktide SPO.IDE.A.190 ja SPO.IDE.H.190 kohased avariimajakad või personaalsed raadiomajakad.